NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
7 I
16
Digitized by Google

14
110
12

12
20
0
26

Digitized by Google

Vostra intentarsi ōuuenire con qualch'i
osivo Che E Guambeuf C.

Google

ERASISTRATVS

SIVE

DE SANGVINIS MISSIONE.

A

L. A. P.

Lucas Antonius Portius

ROMÆ,

Typis Angeli Bernabò. M.DC.LXXXII.

Superiorum Permiſſu.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

CHRISTINAE SVECORVM REGINAE.

QVANTVM memoria rerum geſtarum aſſequi poſſumus, Auguſtiſſima Regina, nulla unquam fuit gens, quæ aliquibus vanis non fuerit decepta opinionibus; ac nullus fuit populus, in quo mentes hominum ſuperſtitione aliqua, & præjudiciis non fuerint maximè occupatæ. Quin etiam eorum quòque, quæ manifeſtò utilia ſunt, frequenter homo neſcit habere modum; & ipſi veritati ſæpè gaudet errores permiſcere, & cruſtam ſuperinducere fallaciarum. Hinc eſt, quòd non magis bona, quàm mala in uſum admittantur; & tàm bonæ, quàm malæ conſuetudines introducantur, & retineantur: poſtea

Digitized by Google

verò annorum lapſu & deſinant, & rurſus revertantur eædem conſuetudines ſive bonæ, ſive malæ. Cumque multa hujus generis in omni ferè diſciplina, & in omni humanæ vitæ inſtitutione numerari queant; frequentiora tamen ſunt, quæ in re Phyſica, atque Medica tum notari poſſunt, tum paſſim à pleriſque notata ſunt. Neque te latent, quæ à Clariſſimis viris Franciſco Redi, Ioanne Alphonſo Borellio, Leonardo à Capua, Marcello Malpighio, Renato des Cartes, Thoma Cornelio, aliiſque doctiſſimis Viris in phyſiologia, vel in Medicina, vel circa alias facultates contra multorum ſententias ſcripta ſunt. Maxima enim ingenii tui vi, qua non minus præſtas, quàm aliis bonis ſive generis, & naturæ, ſive virtutum animi, omnia complecti voluiſti. Ac ſi tantùm Balneorum uſum conſideremus, perſpectum habebimus non ſolùm in deliciis fuiſſe, verùm etiam in curandis morbis antiquiores nimium tribuiſſe balneis. Et fuit quidam Medicus Maſſilienſis; qui non calida, ſeu tepida; ſed frigida uteretur etiam hyemis temporibus. Obſervataque ſunt, hujus Medici conſilio, ut memorat

Pli-

Plinius, virorum conſularium ſenilia corpora ab hiſce balneis diriguiſſe. Noſtris verò temporibus balneorum planè exolevit uſus: retinetur tamen apud Turcas, qui frequenter ablui religione tenentur.

Neque minima eſt de miſſione ſanguinis altercatio: ab aliis nanque ſemper fuit damnata; ab aliis nunquam non uſurpata; ab aliis nonniſi rarò admiſſa. Quorum rationes, elapſo anno, ne otium mihi moleſtum eſſet, examinare, & quæ in utranque partem rectiùs dicuntur, conferre placuit. Sed ut omnem effugerem invidiam, eam dicendi rationem ſum amplexatus; quæ minimè omnium arrogans eſt: dialogi, ſcilicet, in quo Galenus veterum, & Thomas VVillis recentiorum, qui videntur frequentiùs venarum ſectionem admiſiſse; Eraſiſtratus veterum & Helmontius recentiorum, nunquam hoc idem auſi, loquuntur.

Animus mihi fuerat multa alia addere de variis, & ſæpè contrariis animi affectionibus, quæ in diverſis hominibus, vel in uno eodemque homine, diverſis tamen temporibus, dum ſanguis mittitur, excitari poſſunt; quorum magna ſanè, & ferè incredi-

bilis vis eſt, tum in curandis, tum in progignendis, diminuendis, vel augendis morbis. Sed cum diſſertatio iſta de animi affectionibus amplior ſit, & multa alia comprehendat, quæ in hoc tractatu de ſanguinis miſſione non poſſunt aptè inſeri; melius tandem viſum eſt, illam pro nunc differre; & poſtea, ſi vires ſuppetent, peculiari libro de animi affectionibus agere. At in ſermonibus iſtis minimè omittendum duxi, id quod frequenter obſervatur; ex eadem occaſione aliis magnanimitatem, & alacritatem, & fortitudinem animi excitari; aliis, qui longè plures ſunt, puſillanimitatem, & animi dejectionem fieri. Sic eadem occaſione rumoris, exempli gratia, in ramis, frondibuſque arborum, Aquilarum, ſive Leænæ animus erigitur, inſurgitque ad prædam, fitque alacrior, & audacior; turtures verò, aut lepores contremiſcunt adeò; ut nonnunquam ipſo pavore, cum aliàs benè ſe habeant, alarum, vel pedum amittant uſum. In his autem, quæ pertinent ad animi affectiones, aliquando major differentia reperitur inter hominem, & hominem; quàm inter Aquilas, & turtures; vel inter Leænam, & leporem: ut poſ-

ſint

ſint in diverſis hominibus ex eadem occaſione profluentis è venis ſanguinis contrariæ excitari affectiones; & hoc reſpectu, ipſa etiam ſi nihil præſtaret detractio, alius juvetur, alius maximoperè lædatur.

Cæterùm qualiſcunque ego ſim & humilis, & tenuis, & tenuia ſint etiam mea omnia; Tu tamen, Auguſtiſſima Regina, cum pluries dignata fueris hoc mihi clementer concedere, ut unus ex tuis appellari poſſim; ſpem etiam mihi facis, te non dedignaturam, ſi librum æterno nomini tuo dicare ſum auſus. Vale.

Humillimus Servus

Lucas Antonius Portius.

Digitized by Google

Imprimatur.

Si videbitur Reuerendiſs.Patri Magiſtro Sac.Palatij Apoſtolici.

I.de Ang.Archiep.Vrbin.Viceſg.

Imprimatur.

Fr.Dominicus Maria Puteobonellus Sac.Palatij Apoſt.Mag.Ord.Præd.

GRE-

GREGORIVS ROSCIVS
Lectori.

INter ea, quæ cunctis hominibus, non belluis innaſcuntur præcipua, ſciendi deſiderium, atque curioſitas eſt. At ipſa non æquè tanguntur omnes: vel ſi tangantur, non æquè ad rem apti, idoneique ſunt. Siquidem tam hebeti quidam ingenio naſcuntur, ut vix ſupra beſtias valeant: Alii tam vividi, & audaces, ut non contenti hæc humilia luſtrare animis, Vniuerſitatem ipſam, Deumque comprehendere, ut ita dicam. nitantur. Plures autem magis graues non ultra Terrarum orbem; imo uix extra ſeipſos mentis aciem erigere curant; Quid homo ſit, ſciendi tantummodo cupidi; quæ ipſum partes conſtituant; quid agant: quibus proſpera cre etur valetudo; quibus dextruatur; quibus reſtituatur auxilijs; qua firmetur ratione; qua in longum protrahatur. Cæterùm non omnibus unica, eademque via ad hanc notitiam eſt. Sunt enim qui vetuſtiſſimorum authorum nomine, & celebritate abrepti, non aliò quàm in eorum monumenta vim animi dirigant; eaque ſemper verſent, ſemperque conſulant; nec aliud loquan-

tur

tur, quàm quod illi dixerint; nec aliter quàm illi egerint, operentur. Alii magis prudentes, minùs creduli priſcos ipſi quòque venerantur, ſi eorum dicta rationibus; rationes experimentis; experimenta euentibus comprobentur. Sin minùs vires ſuas tentant; ratiocinantur; experiuntur: nec ignorantiam profiteri ingenuè pudet, ſi in irritum labor ceſſerit. Atque hoc philoſophandi genus plurimùm hoc ſeculo invaluit, poſt inventum theleſcopium, atque microſcopium; quibus ea, quæ nimia exilitate, ſeu diſtantia priorum viſum fugiebant, nobis nunc diſtinctiſſimè cernuntur. Compertumque eſt magiſtros celeberrimos in rebus grauiſſimis paſsim eſſe deceptos: nec ſanguinem unquam ſtare, nec in Iecore generari: chilumque per lacteos ductus penetrare: hepar, cerebrum, Renes, cutem per exilium glandularum ferè ſolam eſſe congeriem: & alia plura, quæ longum eſſet hic omnia numerare. Nihilominus tamen non deſunt medicorum plurimi, qui hanc philoſophiæ libertatem, & inuenta captiunculis, & argutiolis inanibus improbare, atque concutere audeant. Nec venia (donec ſolummodo dicunt) penitus fortè indigni; ore ſcilicet locuti ſemper alieno, nunquam ſuis pedibus uſi, nunquam libertate.

At

At non increpationem ſolam, ſed pœnam etiam merentur, dum Priorum, quos tantopere venerantur, artem, ac ſalutaria præcepta opere corrumpunt: & nulla habita morborum, virium, ætatis, anni temporum ratione, intempeſtiue, promiſcuè, ac pluries quàm opus ſit, pharmacis aluum liquant. Et quod omnium perniciosiſſimum duco, vix ullam venam in quauis ægritudine non ſauciant indiſcriminatim, & bis, & ter, & quater, & quinquies etiam non repetant; quamuis ſemper fruſtra, & ne minimo prorſus ægrorum emolumento. Mirum profectò, quomodo inter magna ſubſidia locum acceperit ſanguinis detractio; quam Natura raro tentat, ſine horrore nunquam; ferè ſemper inutiliter; ac tot ſeculis à medicis adhibita, celebritatem ſuam adhuc ſervet, atque retineat; quamvis eventus raro, ut concupiſcitur, ſubſequatur; ſemperque ſit incertum, an potius aliis cauſis contigerit: cùm ea verè cenſenda ſint magna remedia, quæ ſi non ſemper, pluries ſaltem, aut ſtatim, aut paulò poſt, & indubiè auxiliari ſoleant. Atque de his tam à medicis, quàm aliis cùm jam frequenter diſceptaretur; Ac D. Lucas Antonius Portius publicus Romæ Medicinæ Profeſſor vir gravis, & non tam Artium liberalium ſtudijs, quàm

animi

animi candore, atque ingenuitate clarus, circa eandem rem pluries ſuam aperuerit mentem; hinc nos exciti, precibus urgere cæpimus, ne ſententiam ſuam humanæ Reipublicæ perutilem, atque ſalutarem ultrà premeret; ſed omnibus uulgare feſtinaret: futurum, ut ni ægrorum ſanguini penitus inpoſterum parceretur, cautiùs, ac minutiùs ſaltē funderetur. Donec acriùs nobis inſtantibus ceſſit tandem, opus aggreditur, & ecce tandem abſolutum emittit: At ea dicendi ſelecta ratione, quæ Dialogus dicitur; ſcriptionis nempe genus modeſtum, viriſque graviſſimis uſitatum; quo quid in utramque partem rectiùs dici poſſit & inquiritur, & examinatur. Nec alio, ut opinor conſilio, quàm ut inuidiam ſeculi aut declinaret, aut molliret; dum ipſe nihil egiſſe, nihil affirmaſſe ita videri poteſt. Et etiam ut oſtenderet tam noſtris, quàm anteactis temporibus ſeù probatam, ſeu damnatam fuiſſe phlebotomiam. Ideo in colloquium dilectos crediderim ex veteribus Eraſiſtratum, atque Galenum; ex Neothericis Helmontium, ac Thomam VVillis. Quorum omnium adhuc durant volumina, præterquam Eraſiſtrati; cuius ne nominis quidem notitia ad nos perueniſſet, niſi Cornelius Celſus, ac Plinius ipſum honorificè celebra-

l ebra-

lebraſſent, atque ſcriptorum eius perpauca fragmenta Galenus tranſcripſiſſet. Ita ut D. Portius coactus fuerit veluti diuinatione quadam inquirere, cur ille vir celeberrimus nunquam, aut per quam rarò ſanguinem emiſerit. Et quidem ab Eraſiſtrato nunquam uenas ſectas eſſe non meminit ſolùm Galenus; ſed & indignabundus nonnullos inſectatur Eraſiſtrateos, qui imperante Antonino, medicam artem Romæ profitebantur, ac Præceptorem ſuum Eraſiſtrum non omnino improbaſſe ſanguinis detractionem defendebant. Nec D. Portius ab horum opinione alienus videri voluit; & forſitan, opinor, ut hac ætate noſtra, qua ſanguinem ſpargere admodum delectare videtur, Eraſiſtrati ſermo molliùs, & humaniùs accipiatur. Ipſe verò Galenus, quamuis primo aſpectu, ſanguinis percupidus uideatur; vix tamen ullus obuenerit æger, cui rectè venas vulneres, ſi leges, & monita, quæ ipſe ſcripſit, integra ſeruare omnia uolueris. Numerare poſſet & AEtas noſtra phlebotomiæ non paucos contemptores, accerrimumque omnium Helmontium. Habuit autem, & habet etiam fautores propemodum innumeros, ac Thomam quidem Vvillis non obſcurum propugnatorem. Et Eraſiſtratus utique, Plinio memorante, ex

Ari-

Ariſtotelis filia natus, vir fuit præclariſſimus, grauis, nec Hippocrati ſecundus; pluresque uariarum rerum edidit libellos, ut in Apologia, quæ legitur fol. 293 ex Galeni ſententia apparet. Et ſanè ipſe quòque Galenus author fuit illuſtris; at inſtabilis, jactabundus, ſermone liber, minimèque pertinax, cùm meliora oſtenduntur Helmontius verò magniloquus, omnium contemptor, aſper, inclemens. Contrà Thomas VVillis mitis ingenio, candidus, non contumelioſus, rerum anatomicarum peritia clariſſimus. Quamobrem non mirum ſi nonnunquam inter ſe hic rixentur aſperiùs, ſalibuſque ſeſe feriant tales enim nati ſunt Galenus præſertim, & Helmontius; & qui non tales, ſed natura mites ſunt, diſputatione tamen ipſi quòque interdum accenduntur, atque mordent, ſi jurgiis laceſſiti fuerint. Non igitur vitium id auctoris noſtri, quo nemo magis comis, nemo magis humanus: omnes ipſe ſuſpicit, nullum non veneratur. Nec forſan ad colloquium hos auctores maluiſſet, niſi ipſorum opera plurimi æſtimaſſet. Et quamvis Eraſiſtrato magis quàm aliis interlocutoribus ipſe fauere videatur; non tamen id ſtudio, aut odio agit: quinimo utriuſque partis non ſolùm integrè narrat argumenta omnia; ſed inſuper

auget,

auget, & accumulat perquam multa, eaque non invalida. Nec difficultates, nodoſque vitat; at quærit ſedulò, viriliterque nititur diſſoluere. Quid autem de hoc opere ſentiam, non eſt operæ pretium, ut aperiam; ne, ſi omnes, quas meretur laudes, enumerem, videar aſſentator, aut iniquus, ſi deficiam. Librum, lector, habes. Aperi, volue, examina, iudica. Viſum autem eſt, ut legenti magis obuius rerum ſenſus eſſet, laborque demeretur; præcipua veluti rerum capita primùm notare, indicemque inſuper in fine apponere.

In Dialogo I. qui incipit fol.1. Examinatur an corpora animalium ſemper aliqua indigeant evacuatione; & quænam ſit iſta evacuatio fol.12. Quæruntur ea, quæ neceſſariò conſequuntur ſanguinis detractionem fol. 24. Quæritur an vaſa ſanguifera aperiri debeant; cum humoris nihil in ipſis, vel in aliqua alia corporis parte reſtagnat, quieſcitve; ſive cum omnia per conſuetas vias in circulum aguntur. fol.40.& ſequentibus. Quid ſit plenitudo,& quotuplex fol. 40. In quo conſiſtant vires animalis fol. 45. An poſſit ſanguis de repentè adeò rarefieri ut vaſa diſrumpantur fol.56. 60.61. An poſſit ſanguis ſuperabũdare in vaſis fol.57. Quid mali præſtet abſtinentia inſolita a cibo, & potu fol. 65. Quid boni fol. 69. Vt præcaueantur mala, quæ fiunt abſtinentia fol.71. Neque puris, & aquarum hydropicorum evacuationes tutas eſſe affatim, & confertim factas fol.72.

In Dialogo II. fol.73. præcipuè examinatur an cum aliquid alicubi reſtagnat, vel coagulatum, aut infixum alicubi hæret

ret conveniat ſanguinem mittere. Quæritur quid ſit inflammatio; & ut fiat fol.75. Quid prodeſſe, quid obeſſe poſſit ſanguinis detractio in inflammationibus 84. Qui Medici nunquam, vel rarò ſanguinem dextraxerint 91. Ac referuntur quædam tum Galeni, tum aliorum ad internas inflammationes remedia 104.129.

In Dialogo III. fol. 133. examinatur primò quid ſit natura; & an dari poſſit aliquid præter naturam. An Medicus imitatus naturam profluvio ſanguinis animal ſervantem, venas ſecare debeat 154. Vt fiat ſpontanea ſanguinis ab utero eruptio; cui non æquivalet ſangvinis miſſio per ſectam venam 259. Vt fiat ſpontanea ſanguinis ab hæmorrhoidibus eruptio; cui non æquivalet venæ ſectio 162. Vt fiant ſpontaneæ ſanguinis per alias partes proficuæ eruptiones; quibus non æquivalet venæ ſectio 166. Si caſu, & fortunà aliqua evacuatio tentanda eſt; quænam ſit tentanda 170. An hyſtericę affectiones miſſione ſanguinis ſanari poſſint 171.

In Dialogo IV. fol. 173. præcipuè examinantur hiſtoriæ quædam ægrotantium; quos mortuos dixit Galenus ob non detractum ſanguinem 178. Et quærltur an ſeruari potuerit ſi vena illis ſecta fuiſſet 178.187.

Examinantur hiſtoriæ, qnas retulit Galenus, ægrotantiũ, quibus ſanguis miſſus fuit: & quæritur an miſſione ſanguinis fuerint ſervati, vel adjuti 203. Examinantur hiſtoriæ, quas retulit Thomas VVillis, ægrotantium, quibus ſanguis miſſus fuit: & quæritur an miſſione fuerint ſeruati, vel melius ſe habuerint 245.

Apologia Galeni fol. 293. qua præterquam indicantur mores hominum Galeni tempore viventium, manifeſtum ſit ſecundùm Galeni regulas nunquam, vel rarò admodum ſanguinem eſſe mittendum.

Index verborum in fine totius operis.

ERA-

ERASISTRATVS

SIVE

DE SANGVINIS MISSIONE.

DIALOGVS I.

Eraſiſtratus , Galenus , Thomas VVillis , & Ioannes Van Helmontius .

Eraſ. SI vel mortuus convicio, & calumnia abſtinere , & magniloquentiam tuam parumper omittere potes Galene ; amicè, & brevi ſermone , quam habeant vim rationes, quas adverſus me, atque meos de ſanguinis miſſione viuens protuliſti , velim mecum examines . Neque hunc extimeſcere debes Helmontium, qui venarum in morbis ſectionem damnauit ; adeſt enim & VVillis , qui æquè ac tu venas in morbis exhauriendas putavit : licèt uterque noſtrarum rationum momenta , quibus tu ſecandas venas eſſe ; ego eaſdem vix vnquam aperiendas exiſtimavi , haud omninò probaverint ; ſed alijs exquiſitis argumentis alter mecum , alter tecum ſentiat .

Gal. Multum ſanè, ut vides, Eraſiſtrate ab his, quæ à me ſcripta ſunt, gloriæ atque nominis ſum conſequutus; ut gravitati potiùs, & famæ conſulere nunc debeam meæ; & juniores iſtos ſinere de his diſceptare: qui etiam noſſe debent, ſi quæ poſt meos conatus in corporum diſſectionibus inventa ſunt. Ac demum ſi videbitur geometrica ratione, qua medendi methodum abſolutam dedi, quid conſtantiùs ab ipſis dicatur decernam. Doctrina autem tua ſatìs, ſuperque in illis libris de ſangvinis miſſione everſa eſt. Sectatores tuos, plusquàm opus eſſet redargui; qui mutarunt ſententiam: neque ullus omnium, quot erant, aliquid contra ſcribere auſus eſt; ut poſtea vix ſectæ nomen reliquum fuerit.

Helm. Adeò nè poſt ortum etiam, & Medicinæ progreſſum novum, & phyſicæ principia inaudita à me edita; in quibus te, & Ariſtotelem oſtendi phyſicæ ignaros; adeò ne, inquam, tamque magnificè de temetipſo ſentis, Galene; ut qui plebejos homines verborum torrente traxeris, quà volueris, nos quoque infatuare poſſe ſperes; & tuis argumentis aliorum doctrinam everſam putes; & geometrica ratione, qua nunquam es uſus, quid à nobis de venæ ſectione conſtantiùs dicatur, decernere promittas?

Gal. Convicio ne abſtineam, Eraſiſtrate, cum hic Helmontius, quod vivus perpetuò feceràt, me omni verborum contumelia dilacerare non ceſſet mortuus? Ego autem licèt aliquid liberiùs contra te locutus fuerim, culpa tamen factum hoc eſt ſectatorum tuorum; qui omnium bonarum artium expertes; & ad omne maleficii genus paratiſſimi odiis me inſectabantur, verſutiis me exagitabant, & me unum omni inſidiarum genere petebant. Quorum temeritatem, ut reprimerem, hac occaſione ſum uſus; quod ſangvinem ægrotantibus mitti non paterentur; tuoque nomine, & auctoritate, quæ maxima tibi Romæ erant, tanquam ſacro clypeo ſeſe defenderent. Toparcha verò iſte nullam juſtam habuit occaſionem, tam ſedulam operam impendendi vel ut mea dogmata refelleret, vel ut mihi maledicerct. Quod ſi ſpecioſas cauſas afferat humani generis utilitatem, & ut miſeris languentibus contra diſcipulos meos præſidio eſſet; debuiſſet potiùs remedia, quæ occultaſſe dicitur, poſteris communicare, quàm omne ferè vitæ tempus inconcinnis declamationibus contriviſſe.

Eraſiſ. Iurgia quæſo, & jactantiam mittamus Galene; Mittamus Helmonti inanium contentionum jejunitatem. Dedecent hæc magis umbras, quàm vivos.

Mortales enim rerum facultates, & copias, & divitias, & civilem potentiam, rixa, & iniqua controverſia frequenter ſibi quęrunt. Verùm nihil eſt quod nos ab illiberali, & jejuna verborum concertatione ſperare valeamus. An fortè ſpes nobis facit Pythagoras redeundi ad vivos; & veluti tauri cornua per ocium exacuunt perfricando ad ſaxa, nos maledicendi arma experiemur; quibus poſtea meliores in pugna fortiùs altercemur, & contendamus acriùs? Vana ſunt hæc: ac niſi ſolitarias potiùs animas nos eſſe placeat; & omni ſublata communione, ut olim fertur ante Orpheum,& priùs quàm urbes conderentur factum fuiſſe ab hominibus, mentem quiſque ſuam in iis occupare velit, quæ magis ſibi videbuntur; unum hoc ſupereſt ex conſociatione ſtudiorum colloquio uti familiariter. Quod ſi rixamini, hæc ipſa nobis deperibit voluptas;& ſatiùs erit conticuiſſe,ſilenteſque perpetuò eſſe.

VVill. Non tantùm rixari nolim; ſed neque libenter alios vidi, aut audivi rixantes; eritque mihi ſolitudo pro maxima frequentia.

Helm. An ne hoc patiamur Galene, ut umbris etiam contentioſi, & rixoſi videamur? Iam Eraſiſtratus, & VVillis niſi ſimultates omittamus,eorum conſuetudi-

ne

ne nobis interdicunt; aditum ſermonemque defugient noſtrum; ne quid ipſi veluti ex contagione incommodi accipiant. At umbræ concipiendo tantùm offenſam, & contumeliam ipſæmet ſibi nocent. Nos autem etiam ſi quid aſperiùs propter cõſuetudinem dicamus, ea tamen mente eſſe convenit, qua credamus omnem deeſſe nobis aut nocendi, aut obtrectandi ſive vim, ſive animum.

Gal. Invidiam, pertinaciam, ſimultates mittamus, Helmonti; &, ut Eraſiſtrato placeam, magniloquentia ego non utar mea: atque ut vivens illi ſæculo mores accommodavi meos; ſic nunc quantum fieri poteſt, ſinè ſimulatione, aut oſtentatione vobis præſtabo operam, & liberè dicam, quæ ſentiam.

Eraſiſ. Igitur viri præſtantiſſimi, niſi habeatis aliquid, quod huic ſermoni præferendum putetis, quæramus an ſangvinis miſſio ſemper aliena ſit; an unquam conveniat in morbis; & quando vel homini, vel equo, vel mulo, vel aſino ſit neceſſaria; nam his omnibus venas nunc exhauriri audio: & hac diſquiſitione, etiam ſi nullùm ſit habitura uſum, mentes noſtras oblectemus.

Gal. Vt lubet.

VVillis. Non video quid melius facere valeamus, quàm de his iiſdem diſ-

ſetere ; quibus viventes detineri conſuevimus .

Ex iis , quæ Eraſiſtratus ſcripſit , Galenus minime cognoſcere potuit, admiſerit ne ille unquam ſãgvinis miſſionem ; an omninò damnaverit.

Eraſ. Multa autem de te accepi, Galene, ab iis umbris , quæ vel dum inter vivos agerent , tua opera legerunt ; vel te ſive vivum , ſive mortuum gloriantem audiverunt . Ac Ego ; qui in minimis curioſus adeò tibi viſus ſum, ut notaveris, quod neque [a] offerendæ offæ , & cichorium decoquendi rationem pretermiſerim ; tam paree tamen de vena ſecanda locutus ſum, ut neque ſignificaverim, an aliquando incidenda ſit vena ; an omninò & in omnibus morbis id ſit prætereundum . Verùm quidquid alii de me dicant , quos non moror, tu tamen Galene ex hoc nunquam rectè , & concludenter oſtendes , me in ægritudinibus ſangvinis miſſionem damnaſſe. Nec ſatis tibi eſſe poteſt conjecturę, quod ſi quandoque probaſſem, ſilentio nõ præteriſſem . Tu enim voluiſti Hippocratem ſanguinẽ [b] detraxiſſe iis etiam ægrotantibus , in quibus neque verbum unum fecerat de ſecanda vena . At Hippocrates ſolers nimis, atque diligens fuit in deſcribendis iis , quæ circa ægrotantes illos facta , aut obſervata eſſent ; ut monuerit etiam de ſuppoſito, deque paucis ſangvinis guttis ſpontè è nare ſive dextra , ſive ſiniſtra prodeuntibus .

a. Gal. de venæ ſect. adv. Eraſiſt. cap. 4.

b. Gal. paſſim in l. Epidem. lib. 3. ſect. 3. ęgr. 8.

Prout occaſio tuliſſet, & res tibi cecidiſ-

ſer

ſet meliùs ajebas Hippocratem venas aperuiſſe iis, quibus nihil tale ille dixerat fuiſſe factum: me verò à ſangvinis detractione omninò, ac ſemper abſtinuiſſe; cum neque ſignificaverim, recipienda *a* ne illa ſit in morbis, an poſthabenda. Neque profectò rationes ullas tradidi, *b* quibus ſangvinis miſſio explodenda mihi viſa fuerit. Tu autem qui ex multis tempore, doctrina, ſententia, atque moribus maximè diſcrepantibus hominibus frequenter unum tibi confingere ſolitus fueras Hippocratem; quo, velùti clavigero Hercule monſtra omnia debellante, vulgares homines deterreres; dum rationes meas de non admittenda ſangvinis miſſione divinares, confinxiſti tibi pro Eraſiſtrato pumilionem hominem, quem vel digito proterercs, vel levi magniloqui oris ſputo obrueres.

a. b. De venæ ſect. adv. Eraſiſtr. c. 1. & cap. 2.

Gal. Divinatione quidem opus erat, ut cauſas inveſtigarem eorum, quæ nullâ dilucidâ oratione complexus fueras; & ſic eas redargui, quas diſcipuli tui adducebant; ut ſi aliæ deſint, Eraſiſtrate, jure videri poſſis pumilio. Tu autem fortè veritus es, ne oppoſitù tibi accideret ejus, quod mihi evenit. Cum enim vidiſſem Romæ Medicos religione quadam abſtinentes ab inciſione venarum, illos increpans libellum conſcripſi, appoſuique ti-

tulum *de venæ ſectione adverſus Eraſiſtratum*; quo malè quidem, fateor, conſultum eſt hominum generi. Nam poſtea juniores Medici, qui ſtatim tunc meam ſententiã amplexati [a] ſunt, *febres cunctas in principio venæ ſectione indigere putabant; & non mediocri noxa ægrotos afficiebant, ut plures hac ratione perierint; quàm quibus non fuerat venaſecta*. Qui hoc erant magis ridiculi, quòd ne doctrinam tuam deſeruiſſe viderentur, affirmabant te omiſiſſe hoc præſidii genus, tanquam indubitatum: veluti Ego dixeram in innumeris ægritudinibus omiſiſse Hippocratem venæ ſectionis mentionem facere, tanquam rei, de qua minimè dubitari poſset. Atque ideò opus fuit alium conſcribere librum, in quo id potiſſimum Medicis perſuaſum volui, in nulla ægritudine hanc medicinam à te uſurpatam fuiſse. Præſtabat enim eos ſic [b] credere, *quàm omnibus uno ordine venam incidere*. Tu verò fortè timuiſti, ne ſi rationes reddidiſſes quibus morbis ferè in omnibus ſangvini parcendum exiſtimaſti, ſemper omninò alienam eſſe ſangvinis miſſionem crederent homines. Quorum credulitas, ceu levibus auris humilis juncus, ad autoritatem ſermonemque probati, & eloquentis viri hàc, illac inflectitur. Sed illud etiam inſitum eſt homini; ut cum adhuc non conſtet, an aliquid facien-

a. De venæ ſect. adverſ. Eraſt. c. 6.

b. De cur. rat. per ſanguinis miſs. cap. 2.

ciendum, & adminiſtrandum ſit, necne; propenſior ſit ad faciendũ, quàm ad quieſcendum: contra morem veteris Academiæ, quæ aſsenſum retinebat ab omni eo quod evidenter adhuc non innotuiſset; & iis minimè utebatur, quæ minùs clarè conſtarent. Hinc Medici plerique, qui ipſi potiùs inclareſcere, quàm ægrotos à morbis vindicare cupiunt: ſemper aliquid circa illos faciunt: & commendandi eſſent, ſi ad hoc ea non attingerent, quæ magni momenti ſunt, & malè adminiſtrata perniciem afferunt.

Illud autem in te valdè admirandum visum eſt Eraſiſtrate, quod Romæ maximè clarus fueris, quia vinciri membra juſſiſses; & quia ſangvinem non detraxeris! Populus enim Romanus propter libertatis amorem vincula abhorrebat: & propter ſangvinolentam in illis ſæculis gentis naturam pacis etiam tempore funebribus ludis; muniiſque gradiatorum; horrendarum beſtiarum in homines crudelitate; & ludicra armorum arte militi profutura; ac ficta naumachia delectabatur; ſangvinis aſpectum non ſolùm non perhorreſcebat; verùm etiam ad inſigniora vulnera, caſuſque gladiatorum gentis illius animus erigebatur, & lætabatur: ut non pauci decorum etiam putarent violentas ſibi inferre manus; corporiſque domi-

domicilia, non jubente, domino deſerere. Sangvinis, inquam, miſſio admittenda potiùs erat, quàm damnanda, ut apud Romanos medicus inclareſceret.

Eraſiſ. Non mihi hoc unquam quæſivi Galene, ut Romanis clarus eſsem; nec Romanis ſcripſi: illud tamen timui ne ſi rationes expoſuiſsem, quibus vaſa humorifera non eſse incidenda ſum opinatus; crederent homines hoc unum perpetuò eſſe hominum vitæ adverſum. Verùm ſi hoc credidiſsent; neque tamen ullo magno auxilio eſsent deſtituti; nam ſæpiſſimè multa reperire licet, quæ tutiùs id omne præſtent, quod ſangvinis miſſio præſtare poteſt: cujus etiam graviora, & frequentiora ſunt maleficia, quàm beneficia.

Rationes quas Medici afferebāt Galeni tempore pro non mittendo ſangvine ſunt inanes, atq. ridiculæ.

Cœterùm langvida ſunt, & inania nimis, quæ de non ſecanda vena diſcipuli mei dicebant:

Difficile eſt venam [a] ſecare, & venam à proxima arteria internoſcere; ac maximum imminet ab arteriæ inciſione vitæ periculum? Quid ſi hæc ſectio, & venæ ab arteria internotio quibuſdam ſectoribus facilis eſset, pro ut eſt facillima; an à morbis homines ſecta vena vindicari poſsent?

a. b. De venæ ſect. adv. Eraſiſ c. 2.

Aliquis præ timore dum vena incideretur [b] mortuus eſt? Sic aliquis aquæ potu

extin-

extinctus eſt: an propterea aquæ uſus interdicendus? dejectis animo vena non incidatur; vel priùs moneantur, ne timeant ab iis, quæ timenda non ſunt.

Aliqui incompeſcibili [a] ſãgvinis fluxu defecerunt? Quid ſi fluxus iſte facile ſiſti poſſit; ut re vera ſiſtitur? a. b. c. De venæ ſect. adu. Eraſiſt. cap. 2.

Menſura mittendi [b] ſãgvinis coniici nequit? Quid ſi illam aſsequamur; quid ſi minùs mittatur, quàm conveniat; & poſtea ſi videbitur, iterum vena aperiatur? Semper remanet illud quęrendum, an ſangvinis miſſio conveniat?

Gal. Hæc & alia ſimilia ridicula mihi viſa ſunt.

Eraſ. Ridicula ſunt ſanè: neque mihi imputandæ ſunt ineptiæ diſcipulorum meorum, ut neque tibi tuorum; maximè cum nullam Ego dederim illis occaſionẽ tam vana adducendi. Sed ſive Apoemantes fuerit [c] ille, ſive Strato, aut Ariſtogenes, aut Medius, aut alius, qui ſangvinis miſſionem modum exuperantem à cæde non differre affirmavit; non eſt profectò vana locutus. Sed neque propterea reiicienda eſt venæ ſectio; cum modus eſse poſſit in ea, qui non ſit excedens, & non enecet. An quia opium malè adhibitum enecat, opio nunquam utemur?

Helm. Verùm enim verò neque ex his Medici plerique rectè concludunt ve-

nas

Non ſolùm videndū eſt, an aliqua ſāguinis miſſio non lædat; ſed an proſit, vel prodeſſe poſſit.

nas ſecandas eſſe. Nequaquam hoc tantum videndum eſt, an venarum inciſio modum non excedens perdat hominem; nec ne: ſed inſuper videndum quid ipſa auxilii præſtet; & an unquam prodeſſe poſſit? Neque ſanè tàm ridicula ſunt illa, quibus neglectis complures perierunt.

Eraſiſ. Ipſa igitur rei natura examinanda eſt, ut etiam tibi, Galene, viſum eſt. Qui illud priùs diceris aſſumpſiſſe evacuationem, & detractionem aliquando convenire.

Semper aliqua evacuatione opus habet animal vivens; ſemper aliquid decedit è corpore animalium.

At ego ſic habeo, non mediocris evacuationis perpetuò vivens animal indigere; modo vitæ fungatur muneribus; & non ſit hyeme ſopitum, aut congelatum: & tunc exiſtimo aliqua evacuatione ipſū etiam opus habere; ſed quæ fortè hominum ſenſibus percipi nequeat. Semper aliquid decedit è corpore animalium: ac ſi nihil omninò decedat, aut animal mortuum jam eſt; aut brevi morietur. Vita enim ſinè multarum partium motu minimè conſiſtit. At ſemper aliquid decedit ab eo, quod movetur.

Quidquid mouetur, pro viribus id omne impellit, quod ſuis motibus utcunque obiicitur; non enim in ſpatio prorſus inani movetur; ſed quà fertur, corpora alia exturbat. Id autem ſaltem propter contactum, corporumque affrictum non

ſit

ſit ſine aliqua ejus, quod movetur, deperditione. Et hoc manifeſtum quoque eſt in duriſſimo chalybe; qui dum movetur, & alia corpora movet; licèt lentè, ipſe tamen conteritur, & attenuatur. Neque profectò reſtaurationis, & nutrimenti ad vitam prorogandam neceſſitatem haberent viventium corpora; niſi aliquid continuò ab ipſis efflueret. Neque mutatio laboris hominem nõ raro reficeret à præcedenti alia laboris ſpecie, in qua laſſus ille factus eſt (ut qui ſcribendo feſſus eſt, dum ambulat reficitur; fitque denuò ad ſcribendum validus) niſi ab iis organis, quæ præter participationem motuum; quibus homo vivit, aliis etiam motibus exercentur, aliquid deceſſerit: quod illis iiſdem, dum poſt laborẽ quieſcunt; reſtitui poſſit etiãſi alia membra interim exerceantur. Veriſſimum autem eſt, nequaquam idem, aut omninò ſimile diſſipari in quocunque exercitii genere: videlicet aliud aliquo pacto eſt, quod ambulando, aliud quod contemplando abſumitur; ſic aliud videndo, aliud audiendo, aliud loquendo decedit.

Perpetua igitur evacuatione, aut partium diſſipatione, ſive diſſolutione, translatione, aut permutatione indigent corpora viventium; quoniam tum compluribus indigent motibus; ut vivant; tum

etiam

etiam aliis, quorum alius, atque alius accidit uſus, frequenter exercentur.

Hæc autem in morbis ſæpè ſunt moderanda; & pro ut varia eſt eorum, ex quibus corpus conſtat natura, aliæ, atque aliæ fieri poſſunt neceſſitates hoc, vel illud aliud evacuandi, & detrahendi; & aliud, atque aliud apponendi, atque reſtituendi.

Ex hoc quod aliquid evacuandum ſit, & decedere debeat è corpore animalium; non ſequitur venæ ſectione id fieri debere.

Tibi autem, ut audio, ſatìs eſt, Galene, ſi dicam corpora aliquando detractione & evacuatione opus habere; quod ex iis, quæ de febrium ortu, & inflammationum natura à me dicta ſunt, deduxiſti. Atque ad detrahendum facillima, & omnium expeditiſſima via tibi viſa eſt venarum ſectio. An tutiſſima etiam, & commodiſſima? An quia aliquid decedere debet, & aliquid eſt evacuandum, ſangvis erit hoc, quod evacuandum eſt; & ex iis vaſis, in quibus ille minimè reſtagnat? An cuique evacuationi, & detractioni, cujus homini neceſſitas facta ſit, ut à morbis vindicetur, venæ ſectio ſatisfacit? Nequaquam hæc tam facilè determinantur, Galene, etiam ſi illud ponatur, tum ex reliquis ſubſtantiis, quæ corpus vivens conſtituunt; tum ex ſangvine in quocunque ſtatu ſive ſanitatis, ſive ægritudinis; & in quacunque ætate ſemper aliquid decedere. Etiam ſi illud ponatur in quacunque

ſive

ſive copia, ſive penuria tum ſangvinis, tum aliarum ſubſtantiarum ſemper aliquid diſſipari; ſemper etiam aliquod debere anferri, atque decedere; nequaquam illud ſequitur venam eſse aperiendam; ſinendumque ſangvinem ex apertione fluere: & multa ſanè alia requiruntur, ut hoc determinetur.

Pudet autem ea referre, quæ de febrium, & inflammationum ortu ſum opinatus: non quia meliora ſcripſeris, Galene, qui potiùs pernicioſam de febrium eſſentia ſententiam promulgaſti; ſed quoniam ſangvinis à venis in arterias, & ab arteriis in venas, aliarumque liquidarum ſubſtantiarum motum ſi cognoviſſem, multò ſanè præſtantiora de his, aliiſque cogitaſsem; & poſteris tradidiſsem. Referam tamen illa qualiacumque fuerint.

Arterias putabam [a] dum homo integer eſſet, ſpirituum tantum receptacula eſse; eaſque dividi, ac ſubdividi in anguſtiores, atque anguſtiores arteriolas, quæ tandem minoribus venis occurrerent; quibuſcum fines haberent eoſdem: ſed venas repleri ſangvine; qui propter extremorum oſculorum conniventiam, & tenuitatem vaſorum non exiliret in proximas arterias; niſi cum violentia alicujus morbi, vel cauſæ morbificæ in illas impelleretur. Ac tunc quidem cordis motui,

[a] Gal. de 5. miſſ. adverſ. Eraſt. cap. 3.

tui, & arteriarum ob concitatos, & perturbatos ſpiritus reſiſtentiam fieri; & inde febrem ſuſcitari. Quæ conſiſteret [a] in arteriarum, & cordis motu perturbato: atque ideò febris non eſset per ſe affectus; ſed ſymptoma, ſive [b] conſectarius, & ad ſangvinis in arterias dilapſum acceſsorius affectus. Quod ſi ſangvinis aliquid condenſaretur, & coagularetur in extremis venis, arteriiſque & circa confinia earundem, tunc inflammationem fieri exiſtimabam. Quæ nihil aliud eſset, quàm tumor ex congeſto, & condenſato humore in extremis venis, arteriiſque, & circa confinia earundem. Sic putabam: quæ quidem nullam afferunt homini ægrotanti perniciem; & magna parte nunc etiam ſunt retinenda. Sed ſi ſangvinis motum cognoviſsem; multò ſanè meliora, & præſtantiora protuliſsem.

[a] Gal. in 6. Hipp. de morbis vulgar. comm. 1. text. 29.

[b] Gal. lib. Medic. ſive introductio cap. 13.

Veteres multa cognoverunt, quibus facilè ea, quæ de ſanguinis motu à recentioribus comperta ſũt dignoſcere potuiſſent.

VVillis. Neſcio quis nomini, atque gloriæ veſtræ invidens effecit, ut motus ſangvinis ſyſtema, ſive circulationem ejuſdem, quam non rarò veluti manibus contrectaſtis, non cognoveritis. Ac uterque veſtrum, tuque potiſſimùm Galene ſi ea, quæ de extremarum venarum, & arteriarum communione ab Eraſiſtrato dicta fuerant, conſueto faſtu non ſpreviſſes, facili profectò negotio ſangvinis motum perceptum habere potuiſses. Cognovisti

viſti enim ſangvinem natura in arteriis contineri, atque moveri; & non ſolùm in dextro, [a] verum etiam in ſiniſtro cordis ventriculo ſangvinem potiùs, quàm puros ſpiritus perpetuò reperiri. Et his cognitis, niſi facultatibus tuis plus juſto faviſſes, facillimum quoque fuit glandularum naturam, atque uſum perſpecta habuiſſe.

a: Gal. de de Hipp. & Platon. Decret. lib. I. c.5. & alibi.

Gal. Ita planè ſe res habet: ſed cum pluries de iis partibus, quas nos propriè glandulas appellabamus locutus fueris, VVillis, audire mihi viſus ſum vel ea, quæ ab Eraſiſtrato; vel quæ à Marino præſtantiſſimo Anatomico dicta, & ſcripta fuerant: ut vix aliquid memoria dignum addidiſſe his recentiores videantur. Facultates autem appellavi rerum cauſas incognitas; ut ingenuus potiùs, quàm mendax, aut arrogans videri debeam ex illo vocabulo.

Marinus Anatomicus priſci ævi cognovit ductus proprios plerarumq. glandularum.

VVillis. An non videntur memoria digna, quæ ſæpiùs retuli de cerebro; de hepate; de glandulis ſalivalibus; de pancreate; de renibus; deque aliis multis mea potiſſimùm ætate, celeberrimorum virorum fœcundiſſima, memoriæ proditis?

Gal. Digniſſima quidem hæc, & alia multa circa univerſam rem anatomicam. Sed ea, quæ memoraſti mihi de glandulis

circa os, & circa fauces poſitis; deque aliis multis partibus, quas nos glandulas propriè dicebamus; deque earum ductibus, omninò Marini ſunt; qui librum conſcripſit de eo, *a* quod à glandulis eſt, vaſe. Salivales ductus, ſive venulas evidentes ſalivam à glandulis acceptam ſtillatim in os effundere nemo meis temporibus ignorabat. Ab aliis item glandulis è cerebro in palatum, & è tonſillis in fauces aliquid eructari cognitum erat; nec non etiam univerſa inteſtina à glandulis irrigari. *At Marinus [b] alias quaſdam etiam prater ante dictas ad irriganda membra glandulas enumeraverat.* Non tamen in omnibus ajebat meatus, qui ſenſui paterent, exiſtere. Cui condonandum eſt, ſi non omnia indagavit; ac ſi quaſdam glandulas, quas ipſe non vidit foraminuloſas, & ſpongioſas, fulcire vaſa cum aliis veteribus affirmavit. Eraſiſtratus verò *c* rejecto nomine facultatis tum in libris univerſalium ſermonum, tum paſſim alibi multa docuit de aptis figuris oſculorum meatuum; quibus peculiaris aliquis liquor ſecernatur, ut neque in his multum habeant, de quo nimis ſe jactare debeant recentiores.

a. Gal. lib. de lib. propriis cap. 3.

b. Gal. lib. 2. de ſemine cap. 6.

c. Gal. tum in libris de natural. facultat. tum alibi.

VVillis. At ſive Eraſiſtrati, ſive Marini opera ad nos non pervenerunt.

Gal. Ego tamen multa retuli tum Ma-

rini,

rini, tum Eraſiſtrati, tum aliorum; quæ ſatìs eſſe potuiſſent; niſi veteribus gloriam eripere voluiſſetis.

Helm. Ac tu, aliique multi, VVillis, nomini atque gloriæ invidiſtis meæ; & nullas mihi retuliſtis gratias, quod vanum omninò de quatuor humoribus, & de quatuor qualitatibus, & de temperamentis commentum; inanem humoriſtarum doctrinam; atque decipi eos, qui febrium eſſentiam in calore ponerent, oſtenderim. Cumque docuerim febres non in ſolo nixu [a] expulſivo, ſive motu alterativo conſiſtere, & multo minùs in ipſa alteratione, & diatheſi, ut alioqui putarunt ſcholæ; ſed in parte materiali deturpati indignatione Archei (defœdatur enim pars Archei materialis [b] per iram, ſuſcipitque iconem, ſive ideam indignationis) cumque multa docuerim de variis rerum fermentationibus; plerique veſtrum tuque ipſe, VVillis, vel mutatis vocibus, & nulla nominis mei mentione facta, eadem docuiſtis; vel ſi aliqua addidiſtis, illa ſunt deteriora, aut ſaltem haud meliora iis, quæ à Galeno, & diſcipulorum ejus caterva dicta ſunt.

a. Helm. de febrib. c. 13.

b. Idem de morbis Archealibus.

Eraſiſ. Hæc de febribus, & de humoribus, & de fermentationibus diſputatio non eſt, quæ brevi digreſſione explicetur; neque ea in præſenti opus eſt: transferamus

mus igitur illam; & pergamus quærere, quod inſtitueramus, an ſangvinis miſſio unquam conveniat?

Quæcunque corpora viventia ſemper aliqua indigent evacuatione, & partium deceſſione.

Et quidem pro illa aſſerenda ſatis non eſt admiſiſſe, viventia corpora indigere evacuatione. Nam hoc perpetuum eſt, utcunque corpus vivat. Et ægra, & integra corpora; & emaciata, & plena aliqua indigent evacuatione. Et multæ ſemper ab iis, quæ continentur in vaſis ſangviferis, ad alia vaſa neceſſariæ ſunt tum partium tranſmigrationes, & transfuſiones; tum deceſſiones variæ neceſſariæ ſunt. Et multa ab aere, aut cibo, & potu deſumpta vaſis ſangviferis continuò addunt tur. Nec non etiam ab aliis vaſis corporis viventis, & partibus ejuſdem multa continuò tranſeunt in vaſa ſangvifera. Eſtque non ſolùm ſangvinis, ſed multarum aliarum ſubſtantiarum perpetua quędam circulatio. Quandoquidem nequaquam id omne, quod è partibus, vel parte aliqua decedit; ſtatim extra corpus pellitur, & omninò abſcinditur ab eo: ut eſt id, quod tenues, & ſenſu minimè perceptibiles abit in auras; & id quod ſub ſudoris, aut lachrymarum ſpecie emittitur; vel ut ſunt illa, quæ ſub furfuris, aut pingvis ſubſtantiæ è nonnullorum capitibus, aut à naribus, vel ab ore ſub muci, aut ſpu-

Multæ ſunt in viventibus plerarunque ſubſtantiarũ circulationes & transfuſiones.

ſputi ſpecie redduntur ; & ut ſunt ea, quæ per urinarum vias, vel per extremum inteſtinum unà cum impuritatibus cibi, & potus eiiciuntur ; & ſi quæ ſunt alia, quæ omninò abſcindantur, & decedant è corpore. Sed quædam partes priuſquàm extra corpus ferantur, ſic decedunt à ſangvine, exempli gratia, ut vel ſpiritibus, vel lymphæ, vel ſalivæ, vel bili, vel ſemini, vel nervis, vel aliis partibus totum corpus conſtituentibus addantur, ad certos adhuc naturæ uſus ; & quædam ab his decedunt, quæ priuſquàm omninò expellantur, aliis partibus, & ipſis etiam vaſis ſangviferis ad naturæ etiam uſus iterum adduntur.

In his autem omnibus id ferè ſemper perpetuum eſt, quod nihil decedere videtur ſub forma, ſpecie, & natura ejus, à quo facta eſt deceſſio ; & nihil addi videtur ſub forma ſpecie, & natura ejus, ex quo fit additio.

Ea quæ decedunt è corporibus animalium, vel adduntur ; ſub alia ſpecie, et forma decedunt, ſive adduntur.

Quod quidem dupliciter contingit. Primùm quia nihil eſt, quod partes habeat omninò ſimiles inter ſe ; niſi fortè aurum, de quo mihi ſæpè locutus es, Helmonti ; vel puriſſimum argentum ; vel mercurius ; vel quid aliud his ſimile : in quibus fortaſſis eſt etiam aliqua partium diſſimilitudo ; ſed quæ ſenſibus, & hominum induſtria, ut in oleribus, pane, vi-

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE ROMA

no, ſangvine, aliiſque, notari nequeat. Cumque neque eadem, neque omninò ſimilia ſint organa, aut renum, aut hepatis, lienis, pulmonum, cerebri, aliarumque partium; neque ubique iidem, aut omninò ſimiles, & æquales inter ſe ſint meatus, & pori, quorum innumerabilis eſt in univerſo corpore multitudo; fit ut ex diſſimilibus particulis ſive ſangvinis, ſive lymphæ, ſive alterius liquoris aliud decedat in hepate, aliud in liene, aliud in cerebro, aliud in pancreate, aliud in renibus, aliud in cœteris glandulis, & in aliis corporis partibus.

Quod ſi hæc non ſufficiat partium ſangvinis, aliorumque liquorum; & conſtructionis organorum, & meatuum, & pororum diſſimilitudo; addere poſſumus mutationes, & alterationes, quas ſuſcipere poſſunt ſubſtantiæ ob varios motus, incurſioneſque; & corporum permixtiones ad invicem. Quibus comprehendere etiam videri velim, quas appellaſtis fermentationes; de quibus tamen nunc minutiùs, & exactè quærendum minimè eſt: tum quia huic quæſtioni non ſunt neceſſaria; tum ne nimis digrediamur.

Quoniã varia decedunt è ſangvine, dum animal

Illud autem ex his conſequitur, quòd dum animal benè ſe habet, quacunque ratione aliquid decedat è ſangvine, exempli gratia; id, quod in vaſis ſangviferis ſupe-

ſupereſt, non eſt omninò, quale fuerat; priuſquàm illud deceſſiſſet. Non ſolùm quantitas minuitur ſangvinis iis ſubſtantiis, quæ à ſangvine, dum animal integrū eſt, multifariam decedunt; verùm etiam id, quod ſangvinis reliquum eſt, non remanet, quale priùs fuerat: & ex hoc etiam non erit ejus ſimilis uſus.

bene ſe habet & varia adduntur; non eſt ſangvis in vaſis ſibi ſemper ſimilis.

Hinc fit, quòd ſangvis arteriarum non ſit omninò ſimilis ſangvini venarum.

Nam poſtquam ſudor exempli gratia, ſatìs, atque ſatìs prodiit è corpore; ſubſtantiæ, quæ in corpore ſunt reliquæ, vel non habent, vel in minori certè copia habent id, quod ſub hac ſpecie decedere poſſit. Et poſtquam urina; & ea, quæ cum urina commixta prodeunt ſatìs, atque ſatìs fuerint ſecreta è vaſis humoriferis; jam quod in his reliquum eſt, non remanet, quale priùs fuerat ante ſecretionem: vel quia deceſſerunt partes, quæ congregatę in pelvim renum urinam conſtituunt; vel quia deceſſerunt illæ, quæ præuiis nonnullis mutationibus, faciliùs quàm reliquæ in urinas abire, & tranſmutari potuerunt.

Plerunque autem accidit in integra animante, ut etiam ſi ſecundum naturæ neceſſitates multùm ſemper decedat; & diſſipetur, & multæ fiant ſubſtantiarum tranſmigrationes, & circulationes ab his

vaſis in alia; illud tamen, quod reliquum eſt eius, ex quo factę ſunt deceſſiones, tale omninò videatur, quale priùs erat: quoniam eodem ferè tempore, quo quædam decedunt; alia adduntur ſimiliter reficentia, & reſtaurantia, ſive reſtituentia illud idem, quod deceſſerat: in cujus locum ſuccedentibus aliis ſimilibus ſubſtantiis, videtur illud tale, quale priùs videbatur.

Sic cum ex ſucco vvarum, aut alterius fructus aliquid decedit, quod vel in fęces, aut in tartarum, aut in vini flores, vel in aliud quodcunque illud ſit, congregetur; vel quod mutatum fermentationibus in fęces, aut in tartarum, aut flores abeat; reliquum profectò ſucci uvarum non remanet; quale priùs fuerat. Vel, ut ex iis deducere licet, quæ me docuiſtis Helmonti, atque VVillis, dum deſtillatione phlegma, atque ſpiritus ab aceto, exempli gratia, decedunt; id quod reliquum eſt, non eſt profectò quale priùs fuerat; neque acetum dici meretur.

Poſt ſectam venam id, quod ſangvinis reliquum eſt in vaſis; niſi alia cauſa concurrat, remanet quale priùs erat.

Cœterum, dum ſangvinis, aut aliarum ſubſtantiarum ſemper cordis motu in circulum actarum ſecto vaſe aliquid detrahitur, id, quod ſupereſt in vaſe, omninò remanet, quale priùs fuerat: neque detractione corrigitur, aut in meliùs mutatur reliquum. Non minùs ac ſi à muſto

mu-

muſtum auferas ; à vino vinum ; vel ab aceto acetum ; reliquum muſtum , vinum, aut acetum erit ; quale priùs erat. Neque aliud detractione præſtiteris , niſi quòd reliquum minus erit . Et præter hoc,quod reliquum minus eſt, nihil omninò aliud neceſſariò conſequitur ex quacunque confuſa , & ſinè delectu partium detractione .

Helm. Sangvis igitur , aut alius humor per vaſa fluens, & nullibi ſtagnans ſi bonus eſt , ſinendus , ſin malus ſinendus etiam : quoniam confuſa ſangvinis à ſangvine detractione reliquum minimè corrigitur . Nunquam igitur mittendus ſangvis .

Verùm enim verò ego multorum hominum , ſive ægrotantium , ſive benevalentium curioſè ſangvinem examinavi . Ac tandem cognovi ſangvinem in venis nunquam putrefieri ; quin ſimul ipſa vena putreat ; ut in gangræna , & in mortificationibus . Nec non etiam cognovi vana eſſe Medicorum de ſangvine judicia ex vario colore ſive viridi , ſive flavo , ſive ſubfuſco , ſive nigro deſumpta : necnon vana eſſe , quæ ex majori , aut minori conſiſtentia ejuſdem , craſſitie , & viſcoſitate , aquoſitate,& tenuitate indicia deſumuntur . Sangvines enim ejuſmodi colore , materia , conſiſtentia valdè diſſimiles ; quoſve Medici dixiſſent putridos ;

Vana ſunt ſecundum Helm. plerorumque de ſangvine judicia.

medi-

medicamenta mihi dederunt æquè vtilia, ac quilibet alius ſangvis; qui medicis videri poſſet optimus.

Medicamentorum vires, neq. ex odore neque ex colore, aliiſque ſimilibus dignoſci poſſunt

Gal. Memini me aliquando docuiſſe, *neque* [a] *ex colore; neque ex odore; neque ex conſiſtentia; neque ex conglaciatione; neque ex duritie; neque ex aſperitate, aut levitate,* aliiſque ſimilibus *de medicinarum facultatibus rectè Medicos ratiocinari poſſe*. Sunt enim nonnulla in pleriſque ex his diſſimilia (ut vina quædam alba, quædam nigra) quorum tamen vires ad nos ſunt ſimiles. Hoc idem docuit Clariſſimus Medicus Diocles in primo ad Pliſtarchum de ſanitate tuenda libro; ubi hæc ſcripta reliquit: [b] *qui ergo omnia ſapore eodem, odore colore, aut alio id genus prædita vires eaſdem obtinere exiſtimant; haud rectè opinantur: nam multa oſtendere quis poſſit diſſimilia fieri ab his, etiam ſi, quo ad prædicta attinet, inter ſe conveniant. Neque ſanè ſi quid alvum, aut urinam movet, aut quamlibet aliam habet facultatem; ideò tale eſſe quodque eſt putandum, quod vel calidum ſit, vel frigidum, vel ſalſum: quandoquidem non dulcia omnia, aut acria, aut ſalſa, aut cætera id genus eaſdem habent facultates.*

a. Gal. de ſimpl. medicam. facult. lib. 2. c. 2.

b. Diocles apud Galenum de alimen. facult. lib. 1. c. 1.

Sed heù per quàm facilè illa omnia concludis Helmonti! Licèt ſangvinis natura ex colore, & conſiſtentia; aquoſitate, & tenuitate (etſi multoties aliter pronun-

ciaverim) cognoſci nequeat; nunquam tamen, quantumvis mente contorquearis, oſtendes ſangvinem in venis non poſſe grave aliquod vitium concipere; & inde non poſſe animantem extingvi.

Sangvis in vaſis poteſt eſſe vitioſus; vitiū tamen difficillime cognoſci poteſt.

At ſi ſangvis ſit ſanè optimus; ſed ſuperabundet nimis in venis; cur quæſo non erit evacuandus?

VVillis. Audacter profectò de his omnibus decernit Helmontius. Sed neque tu places Galene; qui ſcrupulum injeciſti ad ea, quæ apud te notata legi, quæve ego etiam ſervavi; attendendum ſangvinis colorem, ut de ſangvine dijudicemus; attendendam in ſangvinis miſſione coloris mutationem.

Gal. Et hæc, quæ refers; & ea, quæ retuli, à me quoque ſcripta ſunt, VVillis.

VVillis. Neque ſolùm cum ſuperabundat mittendus ſangvis eſt; verùm etiam cum *ſulphure, aut ſale* [a] *fixo, vel ſimul utriſque exaltatis in acrem ſalſum, aut ſalino-ſulphureum degeneravit: vel* [b] *cum æſtro percitus in partes modo has, modo illas impetuosè irruit; aut materiam noxiam transfert. Siquidem cruoris portione detracta, nova ſtatim ejus fermentatio oritur; & non rarò particularum omnium ejuſmodi fit metatheſis, ut deinceps ſpiritus cum ſale volatili paulum emergant; & dominium ſuum recuperent;*

a.b. VVillis de phlebotomia fol. mihi 171. & 173.

perent ; ſulphure, & ſale fixo ſub jugo miſſis : vnde phlebotomia cohibetur, & reducitur ſangvis .

Eraſiſ. Admiranda quidem, & tumida ſanè verba ; non tamen pulchra nimis !

VVillis. Neque illud tibi admiſerim, Eraſiſtrate, ex ſangvinis per venæ ſectionẽ detractione neceſſariò conſequi ejuſdem in venis diminutionem. Quin imò ſæpè detracto ſangvine, non ſolùm tantundem remanet, ac ante detractionem erat ; ſed etiam creſcit in venis ſangvinis copia.

Eraſiſ. Nihil omninò eſt, quod detractione creſcere poſſit. Confuſa ſangvinis à ſangvine detractione ; vt etiam confuſa particularum omnis generis à vino detractione non mutatur reliquum ſive ſangvinis, ſive vini : verùm poſt detractionem remanet minùs ſangvinis ; remanet minùs vini.

VVillis. Paradoxa tamen illa facilè probari poterunt. Primum conſtat experimento.

Eraſiſ. Abſtineto hac vice ab experimentis ; ni velis omnibus te onerem obſervationibus ; quibus conſtat decreſcere ea, ex quibus aliquid aufertur ; ea autem creſcere, quibus aliquid additur.

VVillis. Adducam tum experimenta, tum etiam rationes.

Eraſiſ.

Eraſiſ. Sive experimenta, ſive rationes adducas, non erunt meliora iis, quas quis afferre poſſet ad probandum Helenæ potiùs raptu, aut ligneo Caballo; non autem Pyrrhi, Vlyſſis, Machaonis, aliorumque Græcorum manibus concidiſſe Ilium: vel ad probandum, quòd Pyrrhi potiùs, aut Vlyſſis ira, quàm *Troja arſerit igni*. Cum contra ego videam potuiſſe poſt Helenæ raptum meliùs eſſe Trojæ: ac potuiſſe equo illo exornari potiùs, quàm excindi pergama. Sed audiamus rationes, & experimenta iſta tua.

Argumenta, & rationes, quibus Tho. VVill. oſtendere conatur, qui effectus, & motus cōſequātur sāguinis miſſionem; nihil habent roboris, & nihil rectè concludunt.

VVillis. *Conſtans* [a] *obſeruatio eſt à cruore parciùs detracto totā illicò maſſam ejus inſigni efferveſcere; novaſq. in partem affectam ῥοπας habere.*

Cujus ratio eſt, [b] *quòd in magna plethora plures, & ſanguinis, & ſeri portiones in receſſus, & anguſtias protruſæ illic reſidere cogantur.*

Quæ poſt vaſa perpaulum [c] *inanita in maſſam ſangvineam*

im-

Eraſiſ. Nihil magis inconſtans; & quamplurimi vix inflicto vulnere à chirurgo animo linquuntur, frigent, & pulſus ipſis deiiciūtur.

Sed in magna aliqua plethora, ex vini potione, exempli gratia, omnia velociùs moventur vſque ad inſaniam, & furorem hominis. Cur non potiùs placidè regurgitāt? Cur non potiùs il-

ilus

a.b.c. VVillis de phlebotomia pagina, mihi 177.

impetuoſè regurgitãt, ipſamque valdè exagitant; & huc illuc impetuoſiùs adigunt.

lius fervorem compeſcunt? Cur huc, illuc impetuoſiùs, & non placidiſſimè, & per cõſuetas vias ſangvinis maſſam adigunt?

a.b.c. VVillis de phlebotomia pagina mihi 177.

Quapropter hoc a etiam reſpectu vaſa per multum depleri opus eſt; videlicet ut, præter laticem priorem ab anguſtiis liberandum, etiam ſucco ab exilio reduci, ſpatium concedatur.

Cur redux iſtè ab exilio ſuccus eſt in majori quantitate? non in æquali, aut potiùs, ut æquum eſt, in minori copia quàm ſangvis, qui tunc effluit per ſectam venam?

Qui ſecus b cruori minùs congruè adveniens tumultuatur; ipſum in efferveſcentias, & eruptiones concitat.

Cur hoc etiam? Cur tumultuatur redux iſte exul? qui cum ob reſtitututam civitatem gratari potiùs debeat concivibus ſuccis, turbas excitat!

Hinc c advertere licet, quoſcunque ferè homines ſtatim a phlebotomia magis incaleſcere; qui tamen ſangvine ſufficienter eva-

Frequentiùs contrarium accidit: ac ſi aliquando ſtatim à phlebotomia incaleſcunt homines, eſt iſta eorum calefactio

evacuato paulo poſtea temperatiùs habent.

factio, veluti Ilii excidium abHelenę raptu.

Attamen a hujus evacuationis per venæ ſectionem neceſſitas, qua licet, evitari debet.

Neceſſitati, nec reſiſtit Marſpiter.

a.b.c.d. VVilis de phlebotomia pagina mihi 171.

Quoniam b exinde ſangvis fit magis ſulphureus, & minùs ſalſus.

Nullam video neceſſitatem, qua ex detractione reliquus ſangvis fieri debeat magis ſulphureus, & minùs ſalſus.

Proinde c homines ferè quoſvis ad febricitandum, & pingueſcendum diſponit.

Homines quidem facit morbidos: ſed neque febres neque pingvem habitum certò promittere potes ex ſangvinis detractione.

Porrò d venæ ſectio, magnum ſanè remedium, ſi ad parvas quaſcunque occaſiones proſtituatur, quando opus erit ad grandes affectus minùs efficax evadet.

Igitur grandes affectus nō ſanantur ſangvinis miſſione: ſicuti neque raptu Helenæ Ilium evertitur; licèt occaſione raptus hujuſmodi everſum dicatur. Neque puer lupi aſpectu, ſed ex ſemetipſo terretur; licet deſumpta occaſione ab

aſpe-

aſpectu lupi expaveſcat. Cui quidem ſi aſſueſcat, poſtea neque hanc ſibi ſuſcipit à lupi aſpectu occaſionem terroris. Sic aliquis, qui priùs maximè lætabatur propter tenue lucrum; poſtea quandoque non ſibi ſuſcipit à majori lucro lętitiæ occaſionem. Sic ſimiliter de aliis animi affectibus. Secus quoniam ſemel ignis ſuffocari poteſt aqua, quæ ad hoc ſatis ſit; ſemper ſuffocari poterit aqua, quæ ſatìs ſit; & à copioſiori aqua citiùs, atque meliùs extingvetur, & ſuffocabitur.

Vera cauſa alicujus affectus ſemper producit effectum illũ.

Cui [a] accedit, quòd juxta vulgi obſervationem quò familiariùs quiſpiam phlebotomia utitur, eò crebriùs hac indigebit.

Neque cauſam video, quæ hanc ſangvinis crebriùs mittendi ponat indigentiam.

a.b.c. VVillis de phlebotomia pagina mihi 171.

Quippè [b] ſangvine ad phlethoram evitandam emiſſo. maſſa reliqua denuo citiùs ad plethoram aſſurget,

Satiùs igitur ſẽper erit nunquam mittere ſangvinem. Sed nequè hoc verum eſt, quòd ex ſãgvinis detractione reliqua maſſa, denuò citiùs ad plethoram aſſurgat.

Longè [c] ſecus, ac quorundam fert opinio; qui verentur ne cruo.

Ea quæ poſt ſanguinis miſſionem corpori adduntur; quo-

cruoris penus crebra phlebotomia abſumatur : quoniam è contra hoc modo fit quãtitas ejus auctior ; licèt craſis deterior.

quoniã minori ſangvinis copiæ permiſcentur, ſæpè minùs rectè convertuntur in humores muneribus vitę idoneos : ut craſis quidem fiat deterior poſt repetitam ſangvinis miſſionem. Sed non video, ut ex detractione quantitas ejus fiat auctior: nam ex detractione non ſequitur, quòd plus addatur, quàm detractum ſit ; imò neque ſequitur quòd addatur tantundem.

a. b. VVillis de phlebotomia pagina mihi 171.

Ità namque cruor ſale balſamico, a & contra putredinem præſervativo multũ ſpoliatus ; loco ejus ſulphure pingvifico, & πυρετικῳ magis ſaturatur.

Cum ſangvis cõfusè educatur, cur quæſo reliquũ ſpoliatur ſale balſamico putredinis præſervatiuo ? Cœterùm ſcio quædam meliùs pręſervari à corruptione, vel pingui oleo, vel myrrha, vel ſuccino, vel therebinthi lacryma, quàm ſale. Ac ſi ſangvis ſpolietur ſale ; non video cur ſaturari debeat ſulphure hoc pingvifico, & incendiario !

Phlebotomia inſuper b ſangvinis mixtionem, & temperiem ſæpè emendare

Ejus, quod neq; rectè ſubigi, nec facilè ſecerni, ac amãdari poſſit, tantum edu-

re ſolet ; adeoque multiplici reſpectu. Primò enim ſi quiddam heterogenium maſſæ ejus confunditur; quod ſcilicet non rectè ſubigi nec facilè ſecerni, ac amandari poſſit ; vena pertuſa, ſangvis effluens materiæ iſtius portionem non rarò multam ſecum foras convehit ; proinde ut reliqua perdomari, aut expelli queat.

educitur, quantum permixtum erat illi ſangvinis portioni, quæ, pertuſa vena detrahitur. Nec proinde, quod remanet in venis minùs domabile, faciliùs perdomatur, aut expellitur.

a. b. VVillis de phlebotomia pagina mihi 171.

Enim [a] verò vaſis foramine aperto, ſtatim ſangvis fermenteſcens particulas extraneas, quà licet, unà congregat ; & ſui portionem iſtam, in qua plurimæ aggregantur, foras extrudit.

Illud, ſtatim, quā bene ſedet! Papę, ſangvis, ſtatim pertuſo, & aperto vaſe particulas extraneas vnà congregat! Vna congregat, & ſui portionem iſtam, in qua plurimæ aggregantur, foras extrudit! Cur non potiùs extraneæ rebelles, contumaces, ab exilio reduces, & magis noxiæ ſangvinis particulæ ſtatim, ubi vena aperta fuerit, vtiliora congregant, & ſimul aggregata foras expellunt?

Hinc [b] obſervare eſt : quando cruor primo.

Gal. Dum hæc narras, VVillis, non au-

audis, quæ mecum ſuſurrat Eraſiſtratus, verbis his tuis nihil omninò probari?

Eraſiſ. Sunt ſermones iſti tui veluti Cabaliſtici, Aſtrologici; ſunt omninò profani.

Helm. Pejora ſanè habes iis, quæ à Galeno dicta ſunt.

Gal. Multa quidem, VVillis, ſive bona ſive mala poſſunt per accidens contingere homini, cui ſangvis mittitur; & oportet diſtinguere ea, quæ ſic fiunt, ab iis, quæ per ſe, ac neceſſariò conſequuntur ſangvinis detractionem: quale eſt illud, quod dicebat Eraſiſtratus, eorum, quæ in venis continebantur, diminutio. Nam ut fieri unquàm poterit, cum aliquid detrahatur; quin etiam ex hoc copia ſimul minuatur ejus, à quo detrahitur? Minuitur quidem neceſſariò copia, ipſis etiam annuentibus Eraſiſtrato, & Helmontio. Cave, VVillis, ne ipſis hac in re repugnes; neve contrarium affirmes. Non enim parùm hoc eſt, quòd concedant detractione diminui copiam: ac mox debebunt fateri in pleriſq; morbis, in quibus adeſt plenitudo vaſorum, venæ ſectionem frequenter convenire.

Nihil neceſſariò conſequitur ſangvinis miſſionem præter ejuſdem ſangvinis in vaſis diminutionem.

Illud autem, an ex detractione mutetur reliquum, dubium ſanè eſt. Ac etiam ſi mutetur, dubium eſt, per ſe ne; an per accidens; ſive caſu potiùs, & fortuna ali-

Quædam tamen alia per accidens ſive non neceſſariò conſequũ

tur ſangvinis miſſione, ut fuit Troiæ excidium ex raptu Helenæ.

aliqua, vel ex animi affectu aliquo mutetur. Et hæc fortè intelligit Eraſiſtratus, dum raptum memorat Helenæ, Trojæ excidium, Lupi aſpectum, lætitiam occaſione lucri, & alia ſimilia. Negat Eraſiſtratus, quòd ipſa detractione mutetur reliquum; quoniam ſangvis confusè detrahitur, & ſine partium diſcrimine. Ac etiam ſi concedat mutari reliquum; attamen quod maximè incertum eſt, nos probare deberemus; in meliùs, & non in deteriùs mutari.

Principia medica Galeni, & prima ſangvinis componẽtia comparantur cum principiis, et ſangvinẽ cõponentibus Th. VVillis.

Nos verò circa humores in vaſis ſangviferis exiſtentes, quidquid velis, ſtatuamus VVillis; quòd habeant tot portiones ſalis vtriuſque, tot ſulphuris, tot aquæ, tot terræ, tot ſpiritus: vel, ſi hæc non ampliùs placent, dicamus, quod ego attuleram, bilem naturalem, tum melancholiam, tum pituitam, & quartam quandam ſubſtantiam aeri reſpondentem componere totam ſangvinis maſſam, quæ in venis eſt: vel alia quæcunque ponantur ſangvinem componentia. Hæc quæcunque tandem fuerint, ſanitatis tempore modum ſervabunt aliquem; ægritudinis verò ſæpiſſimè non ſervabunt. Excedant jam in ſangvine ſal, & ſulphur ſecundum tuam hypotheſim; vel ſecundum meam excedat bilis flaua. Cum non liceat chirurgo ſic vas pertundere, ut ſal, vel ſul-

phur

phur tantùm;vel bilis tantùm egrediatur; neque cognoſci poſſit in quo vaſe ſit plus ſalis, & ſulphuris, vel bilis, quàm aliarum ſubſtantiarum; conſequitur,ſecta vena,id profundi, quod foramini proximius erat: quodcunque illud ſit. Adeò ut licèt caſu fieri poſſit, ut aliquid mittatur diverſum ab eo, quod remanet in vaſis ſangviferis, & fortè commodum aliquod ex hoc ſequi poſſit; attamen id neque promitti, neque certò ſperari poteſt. Ac licèt ſupponere valeamus tenuiores, ac ſpirituoſiores particulas aperto ſemel aditu faciliùs effluere; & remanere in vaſis craſſiores; videndum adhuc eſſet, an hoc prodeſſe potiùs; quàm obeſſe poſſit; & quando plus proſit, quàm obſit. Prætorquamquod ſpirituoſiores implicitæ cum ſint craſſioribus,& craſſiores tenuioribus; hæ illas, & illæ iſtas vnà ſecum ferunt. Actu mihi dixiſti, VVillis, ſangvinis ſpiritum implicitum adeò eſſe terreſtrioribus & craſſioribus particulis, ut diù permaneat in educto ſangvine; [a] & opus te habuiſſe ignis vi haud mediocri, ut ſpiritus iſte eliceretur. Ego autem quantum dignoſcere potui, dum Chryſippi, & Eraſiſtrati ſententiam examinabam, ne vulnerato quidem corde, viſus eſt ſiniſter ejuſdem ventriculus exinaniri propter effluentem ſpiritum; [b] verùm propter effluentem

a. VVillis de febr.c.1.

b. Galen.de Hip.& Platon. decret. lib.1.c.5.

ſangvinem; qui meo quidem judicio habet particulas quaſdam efficaciores,& tenuiores, quas ſpiritus appellare poſſis, aliis tamen implicitas particulis.

Non omnia, quæ à ſangvine videntur extrahi, ſangvini priùs inerant.

Helm. Verùm enim vero, ego teſtor vobis, ſangvini, dum in venis animalium eſt, minimè ea omnia ineſſe; nec talia, qualia chymicis operationibus poſtea ab ipſo educuntur. Multa enim fermentationibus, & ignis vi fiunt, quæ priùs non erânt in eo, in quo, vel ex quo illa facta ſunt.

Partes ſangvinis ſunt heterogeniæ, & aliquam ſervare debent proportionem.

Gal. Hoc magis comprobat ineſſe ſangvini partes heterogenias; quæ etiam ſi omnes igni, vel alia cauſa vrgeantur, non poſſint in unum, idemque tranſmutari; quoniam heterogeniæ ſunt. Ac illud confirmatur debere partium varia genera in ſanguine aliquam ſervare proportionẽ; & ex non ſervata proportione aliquando morbos fieri poſſe Quod æquè explicatur, ſi bilem, melancholiam, & pituitam dicamus ſangvinis partes eſſe; ac ſi ſangvinem ex ſale, ſulphure, ſpiritu, aqua, & terra conſtare affirmemus.

Hipp. mittebat ſãgvinẽ, cum is bonus eſſet, & ſuperabũdaret.

Hippocrates (ſive potiùs is,aut illi,qui aphoriſmos conſcripſerunt) cum ſervata proportione humorum, ſangvinis maſſa abundaret in venis, & morbus urgeret, miſſione utebatur per ſectam venam; via videlicet omnium expeditiſſima ad diminuen-

nuendam ſangvinis abundantiam. Si verò proportio non ſervaretur (puta ſi bilis excederet; vel ſales,& ſulphura, VVillis, magis, minùſve aduſta, aut exaltata ſupra reliquas ſubſtantias excederent) medicamentum propinabat; quo vel per vomitum, vel per urinas, vel ſudore, vel inferna potiſſimùm evacuatione humor is, qui ſuperabundaret, exturbaretur.

Ego autem licèt, aliquandò alias mihi propoſuerim tum cauſas, tum rationes, quibus ſangvis mittendus eſſet; ut plurimùm tamen Hippocratem ſum imitatus: ac cum ſangvis bonus eſſet, aut parū recederet à naturali ſtatu,& ſuperabundaret; tunc maximè mittendum exiſtimavi: exceptis tamen iis, in quibus miſſio contraindicatur; & præſertim pueris, [a] qui decimum quartum annum non attigerint. Qui quoniam multum diſſipant, & multa ipſis fit per halitum digeſtio; ſangvinis miſſione non indigent; etiamſi ſangvis in ipſis aliquando abundet. Quod ſi crudior ſangvis eſſet, aut ſuperexcoctus; tunc alio præſidii genere utendum cenſui. Ac frequenter timui, ne dum puri, vel vitioſi ſangvinis per ſectam venam miſſio celebraretur; impurior, & magis vitioſus è primis viis in vacuas venas traheretur. Tu autem, VVillis, quid ſimile ais contingere de iis ſangvinis, & ſeri portionibus,

Nunquam pueris ſangvis detrahendus ex Galeno.

a. Gal. Methodi med. l.11.c.14.ad Glaucon. 1. c.14. in lib. coñ Eraſm. & Eraſiſtr. & de c.r. per ſang.miſs. & paſſim alibi.

quæ in magna plethora in receſſus, & anguſtias protruduntur: cui periculo neſcio an largiori miſſione ſatìs conſultum fuerit.

Quam ob rem etiam, atq; etiam rogo, hoc maximè retineamus: & quantùm rectiùs fieri poteſt, hoc maximè firmemus, ſangvinem optimum poſſe aliquando ſuperabundare in vaſis; & ex copia fieri poſſe morbos; qui citò, & tutiſſimè miſſione ſangvinis ſanentur.

Eraſiſ. Quando hæc eſt, Galene, ſangvinis in venis, per quas liberè movetur, ſuperabundantia?

Gal. Rectè mones: & primò plenitudinem vaſorum, quæ non ſunt adhuc impedita, vel obſtructa; poſtmodum verò examinabimus illam, quæ contingit in vaſis jam obſtructis, aut impeditis; ut per eorundem cavitatem ſangvis haud liberè fluere poſſit. Vtraque autem alicujus reſpectu eſt; quin copia, inopia; plenitudo, inanitas; exceſſus, defectus; & alia ſimilia nunquam meliùs cognoſcuntur, quàm cum reſpectivè ad aliquid, quod ſit veluti norma, conſiderantur.

Eraſiſ. Ità ſanè.

Duplicē ponebat Galenus ſangvinis plenitu-

Gal. Quapropter tibi perſuaſum velim, Eraſiſtrate, duplicem eſſe poſſe ſangvinis plenitudinem; aliam reſpectivè ad ægrotantis corporis vaſa, quæ nimis diſtendantur

dantur; aliam reſpectivè ad ejuſdem corporis vires, quæ veluti opprimantur. Illius difertè quidem [a] meminiſti libro primo ſalubrium; ſecundam, quæ vires reſpicit, minimè cognoviſti Eraſiſtrate.

dinem aliam reſpectivè ad vires; aliam reſpectivè ad vaſa.

Eraſiſ. Neque nunc quidem capio plenitudinem iſtam; quæ vires, non vaſa, nec vaſorum capacitatem reſpiciat!

Gal. Efficiam, ut capias. *Sunt [b] qui ſeſe graves, pigros, ſegnes, atque ægrè mobiles referant*; quibus neque brachia, neque tibiæ, neque manus, neque partes aliæ pleniores videntur; perinde ac illis, qui ab exercitio partes eas diſtentas, & univerſum corpus tenſum habent: quos ea plenitudine laborare affirmo, quæ virtutem reſpicit. Nam ubi corpus tenſum eſt, venæque, arteriæque turgent, & diſtentæ nimis apparent; veluti ab exercitio eſſe conſueverunt; & brachia, tibiæque, manuſque videntur pleniores; tunc plenitudinem eam dico, quæ ad vaſa, & eorundem capacitatem referri debeat.

Quòd ſi hęc accidant univerſo corpori totius quidem plenitudo aderit, ſive quò ad vires, ſive quò ad vaſa. Si verò contingant parti alicui, in qua gravitatis ſenſus percipiatur; quæue ad proprias actiones ſit langvidior, ſinè tamen tenſione in vaſis; partis illius virtutem, atque robur reſpiciens plenitudo tunc aderit. Quòd

ſi præ-

a. Eraſiſ. rel. à Gal. lib. de plenitud.

b. Galenus l. de cur. rat. per ſanguinis miſs. c. 4 & 5. & li. de plenitud. & paſſim alibi

ſi præterea adſit tenſio illius partis, & vaſorum, quæ ad illam pertinent, diſtenſio, atque ampliatio; tunc plenitudo illius partis ad vaſorum capacitatem referenda erit. His ſimilia ventriculo etiam ſæpè accidunt; qui vel tenſionem, & periculoſam tunicarum ampliationem, & protractionem à nimia cibi, & potus copia patitur; vel propter virtutis imbecillitatem etiam à non magna copia gravatur: illam dixeris quò ad capacitatem ventriculi plenitudinem; hanc verò quò ad vires, roburque ejuſdem.

Vtraque autem plenitudo, ſive quò ad vires, ſive quò ad vaſa evacuatione indiget: & ea quidem, quæ ſangvinis eſt, venæ ſectione; quæ verò ventriculo, exempli gratia accidit, vomitu, aut inferna dejectione curatur.

In cruditate humorū non eſt ſangvis detrahendus ſecundùm Galenum.

a. De cur. rat. per ſanguinis miſs. cap. 6.

Sed cùm infeſta adeſt degravans plenitudo, videndum priùs eſt, *ne a c·udus per corpus collectus ſit ſuccus. In quo advert·ndum diligenter eſt, quan um valeat, robuſtaque ſit virtus; & quantùm humor ipſe ſit refrigeratus: nam exoluta ab id genus affectibus virtus, adhibita ſangvinis miſſione, in extremum malum recidere ſolet; ut nequaquam poſteà reſtitui poſſit. Quod ubi evenit, periculum non leve conſequitur; potiſſimùm ſi febris accedat ſtatu æſtivo: ſtomachoque malè affecto: aut toto adeò corpore natura molli,*

molli, & temperie humido: ejuſmodi enim hominibus multa accidit per halitum digeſtio, repentinaque ſyncopa, etiam ſi febris haud magna invadat. Si verò horum nihil ſit, cæterum hyems fuerit, regiove natura frigida; tum natura quòque hominis frigidior, iis per ſangvinis miſſionem, & totum corpus graviter perfrigeratur, & accidunt nonnulla, quæ ad gravem ſequuntur refrigerationem, ſymptomata. Quocirca, qui ſic affecti ſunt, eos ſangvinis miſſione vacuare non convenit; ſed frictionibus, mediocriterque excalefacientibus unctionibus; tum potionibus humorum craſſitudinem incidentibus, ac modicè calefacientibus. Ne quæſo credas, Eraſiſtrate, me ſemper in plenitudine ſangvinē profudiſſe!

Neqae ſecūdum VVillis cujus verbis non re à Galeno diſcrepat ſententia

VVillis. Pleraque ex his verbis quidem diſcrepant, re autem maximè conſentiunt iis, quæ à me ſcripta ſunt: videlicèt *in ea* [a] *ſangvinis dyſcraſia, in qua principia nobiliora, & activa; ſpiritus nempè, ſal volatilis, & ſulphur depreſſa, vel abſumpta ſunt; particulæ verò aquoſæ, ac terreſtres prævollent; ſangvis haud quaquam emitti, ſed tanquam vitæ theſaurus præſervari debet.* Sed ubi principia activa minimè ſunt depreſſa contra plethoram, aut factam, aut incipientem, ſive in homine, ſive in jumentis, prima, ac communiſſima indicatio eſt ſangvinem mittere.

a. VVillis de phlebotomia fol. mihi 172.

Helm. Verùm beneficium hoc aut-

nun-

nunquam, aut vix ſemel, vel bis in toto vitæ curriculo phlebotomia præſtatur: nam, ut ajebas VVillis, poſt [a] ſemel aut bis detractum ſangvinem fit inevitabilis ulteriùs mittendi neceſſitas; & quò plus mittas; eò plus ſangvinis copia creſcet!

a. VVillis de phlebotom. fol. mihi 176.

Tibi autem Galene ex ejuſdem VVillis monitu in humorum cruditate, & frigiditate, cum regio eſt frigida, & hominis natura frigidior, conſulerem, ut parcè ſangvinem, & repetitis vicibus mitti jubeas; nam, ut inquit, ex parca ſangvinis detractione id, quod [b] reliquum eſt, efferveſcere conſtans eſt obſervatio; & ſtatim à phlebotomia homines ferè quoſcunque magis [c] incaleſcere!

b. c. VVillis de phlebotomia pag. mihi 177.

Gal. Sed hæc conſtans VVillis obſervatio Eraſiſtrato maximè videtur inconſtans: & ego ad refrigerandum potiùs, quàm ad calefaciendum ſangvinem detraxi.

Eraſiſ. Ambigua Oraculi reſponſa audio:

Crœſus [d] Halim penetrans, magnam pervertet opum vim.

d. e. M. Tul. Cic. de divinat. l. 2.

vel illud aliud Apollinis:

Ajo [e] te AEacida Romanos vincere poſſe.

At, Galene, ea, quæ comparantur, debent eſſe ejuſdem ſpeciei. Motus motui, ſive vires viribus; ſuperficies ſuperficiei; magnitudo

gnitudo trinedimenſa corpori, & ſangvinis quantitas capacitati vaſorum rectè comparantur. Tu verò ſangvinis molem, ſive quantitatem, corpus ſcilicet trinedimenſum, viribus comparas; cum tamen trina dimenſio, quæ ſangvini convenit, nullo pacto viribus aptari poſſit.

Vel prçterea mihi videris, Galene, accipere ſangvinem veluti plumbum; à cujus pondere vigiuti circiter librarum robuſti, & bene valentis hominis vires non opprimantur; valetudinarii verò opprimantur: ut expediat à ſangvine, veluti à plumbo aliquid detrahere, ut infirmi hominis vires à pondere, & à ſarcina leventur. Ac qui mittendi ſangvinis indicationem plures ſumendam duxeris à virium conſtantia; nunc eandem ſumendam præcipis à virium infirmitate; cum ſeſe graves, pigros, & ægrè mobiles ſentiunt ægroti! Mihi verò haud ſic videtur.

Non datur plenitudo, quoad vires, quam Galenus malè cōfinxit.

Rectè quidem pondus comparari poſſet viribus; nam pondus motum quendā corporis ſignificat; & vires motum etiam quendam ſignificant. Sed ſangvis non eſt veluti corpus grave extrinſecum homini, & nihil pertinens ad hominem: à quo ſi magis, ac magis detrahas; magis, ac magis levabitur homo: quoniam minùs, atque minùs gravabitur à minori, atque minori extrinſeci plumbi pondere. Sangvis

Vires animalis non conſiſtunt in aliquo omninè diſtinctū à ſangvine.

gvis eſt quid intrinſecum homini; eſt quid pertinens ad hominem: & vires corporis nequaquam ſunt independentes à ſangvine; non ſunt quid diſtinctum à ſangvine quodve à ſangvine maximè non dependeat. Ea, quæ ad invicem hac ratione referuntur, debent eſſe omninò diſtincta; aut ſaltem in eo ſecundum quod referantur ad invicem, & comparantur, diſtincta eſſe debent.

Neque vires ventriculi conſiſtunt in aliquo omninò diſtinctū ab iis, quæ in ventriculo continentur.

Neque planè dixerim vires ventriculi diſtinctas omninò eſſe ab iis, quæ in ventriculo cõtinentur: maximè ſi nihil vitioſi, neque nimii contineatur; quod ejuſdem tunicas pluſquam æquum eſt diſtendat, & eam faciat repletionem, quæ ventriculi capacitatem reſpiciat; quam tu in venis ſangvinis plenitudinem, quo ad vaſa appellas. Et meritò quidem, ut audio, junior Aſclepiades in eo *a* volumine, quod de tuenda ſanitate compoſuit, vomitum damnavit, fortè non tantùm eorum Offenſus conſuetudine, qui quotidie eiiciendo vorandi facultatem moliuntur; ſed quoniam vomitu ventriculus fit imbecillior. Ventriculi enim vires ex parte conſiſtunt in iis liquoribus, qui in ipſum ventriculum ad ciborum diſſolutionem, & præparationem confluunt. Qui cum ſemi-elaboratis cibis ſimul vomitu reiiciuntur, & exinde fit poſtea vẽtriculus imbecillior.

a: Cornel. Celſ.l.1.c.3

Aſclepiades dãnabat vomitum, & quare.

Ne-

Neque in hoc ſaltem caſu in quo ventriculus quantumvis imbecillis, non eſt tamen repletus cibis; ſive nequaquam ea laborat plenitudine, quæ ad ejus capacitatem referenda eſt; neque vitioſi quicquam continet, reprehendendus eſt Aſclepiades: quin potiùs eſt commendandus. Si imbecillis eſt ventriculus corroboretur; atque tardiùs, & minori copia ſic habenti offeratur: nam ſi vomitu non repletum ventriculum, neque alieni quicquam in ſe habentem tentes, imbecilliorem reddes.

Ità ſanè dicendum de ſangvine eſt, quòd non ſit veluti plumbum, quod nullam habet connexionem cum corpore viventi; neque robur hominis ſit quid diſtinctum, & independens à ſangvine:adeò ut quantumuis vires langveant,modo ſangvis non ſuperabundet reſpectivè ad vaſa; (de qua plenitudine poſtea dicemus) neque alicubi vitioſus reſtagnet, nullum ex ejus detractione vires leuamen accipere poſſint; neque virtutis augmentum aliquod ex miſſione ſequi debeat; quin potiùs major ejuſdem conſternatio.

Helm. Aliàs,Galene,quò vires erunt imbecilliores, eò plus ſangvinis, veluti plus plumbi, detrahendum erit. Ac licèt detur hoc, Eraſiſtrate, ſangvinem reſpe-

reſpectiuè ad vires eſſe veluti pondus plumbi; cum multò majorem gravitatem percipiant langvida corpora viventium à brachiorum, aut crurum, quàm à ſangvinis pondere; reſcindenda illis brachia, aut crura erunt: & profectò quandoque id ſatiùs erit: nam omninò ſinè brachijs; & ſinè cruribus diù ſuperſtes eſſe poteſt homo; cum omninò ſinè ſangvine, neque momentum quidem viuere valeat.

Ex aliquo in animante sāgvinis incremento, vel decremento, non ſeqnitur neceſſariò majus, minusve robur.

Gal. Pręſenſeram, Eraſiſtrate, difficultatem illam, oportere nos accipere vires, roburque hominis, veluti quid independens, & diſtinctum à ſangvine; cujus copia aliquando reſpectivè quidem ad vaſa ſuperabundans non ſit: ſed quoniam gravis eſt ſangvis, & vires poſſunt eſſe magis, atque magis langvidæ; aliquando illius non magna copia, reſpectivè ad vaſa, magna, & excedens ſit reſpectivè ad vires. Atque ideò libro de plenitudine oſtendere conatus ſum, neque ex incremento, neque ex ſangvinis decremento vires neceſſariò augeri, aut minui. Nam, ut optimè noverant, qui meo tempore gymnaſticam docebant, atque exercebant, poteſt homo magis ſangvineus eſſe, & minùs, aut magis, quàm ante valentior; poteſt eſſe minùs ſangvineus, & magis, vel minùs robuſtus: poteſt demum tantundem

tundem

tundem ſangvinis habere, ac priùs; cum neque ex hoc neceſſariò ſequatur, quòd æquè validus futurus ſit. Quandoquidem robur corporis nequaquam omninò à ſangvine dependet; nam ad motus quoſvis faciliùs, & validiùs edendos concurrit, & ſpirituum animalium, & nervorum, & muſculorum, cœterarumque partium conſtitutio. Ac etiamſi omninò à ſangvine vires dependeant: cum poſſit is magis minuſve eſſe pituitoſus, & frigidior, aut aliter vitioſus; fieri etiam quandoque poteſt, ut ſangvinis quidem decreſcat copia: ſed qnoniam vitium, quod in eo erat corrigitur, corporis vires creſcant.

Cæterùm his poſtea minimè ſum uſus, dum de curandi ratione per ſangvinis miſſionem librum conſcriberem: verebar enim ne obiiceretur, miſſione ſangvinis quo ad vaſa non ſuperabundantis ſpirituum animalium, nervorum, muſculorumque conſtitutionem non fieri meliorem; neque ejuſdem vitia corrigi: & probandum priùs eſſe, quod tacitè ſuppoſueram, ſangvinem eſſe veluti pondus extrinſecum reſpectivè ad vires; ad hoc, ut illud poſtea concludi poſſit, ſanguine, qui vitioſus non ſit, quivè vaſa non repleat, aut diſtendat, pluſquàm æquum eſt, infirmam corporis virtutem gravari.

Quæ omnia ex his, quæ dixeram, neque

ex incremento ſangvinis, neque ex decremento vires neceſſariò augeri, aut diminui, minimè probari poterant.

Helm. Si plus tamen, atque plus auferas, videbis, an præſtet brachium excindere, quàm omnem ſangvinem detrahere!

Vires, ſive calor naturalis à Galeno comparantur igni, & ſãgvis lignis ſive viridibus, ſive ſiccis; quod male factum.

Gal. Quamobrem in eo libro, Eraſiſtrate, de curandi ratione aliter ſanè rem explicavi iſtam: atque docui [a] non ſolùm *nutrimentum animantis partibus ex ſangvine eſſe; ſed calorem quoque naturalem* (pro quo nunc intelligere poteſtis id omne, in quo vires conſiſtunt) *perſeverantiam ex ſangvine obtinere: quemadmodum ex lignis comburi idoneis perſeverantiam, & durationem habet, qui in foco eſt ignis; à quo ædes totas caleſcere conſpicimus.* Atque ſicuti ignis poteſt eſſe langvidus, vel validus; exiguus, & magnus; & ſicuti ligna poſſunt eſſe viridia, aut ſicca, & magis, minuſque combuſtibilia, & in magna, aut minima copia; ita, & is, qui in corpore animantis eſt calor naturalis, qui maximè in corde ceu in fonte vigere debet, & ſangvis quo calor iſte nutritur, multas ſuſcipere poteſt variationes. Et ut exiguus ignis obruitur congeſtis in eum confertim lignis quantumvis ſiccis; ita non rarò exiguus in corpore viventi, & in ipſo corde calor naturalis etiam à non magna ſangvinis co-

[a] Gal. lib. de cur. rat. per ſang. miſs. cap. 5.

copia, ſi ad vaſorum capacitatem illa, referatur, opprimi, & veluti obrui poteſt. Detracto autem ſangvine per venæ ſectionem, & ſuſcitari, & faciliùs accendi poterit calor ille.

Eraſiſ. Hæc alia explicandi ratio tua, Galene, non differt à prioribus; nam mutatis vocibus iterum tacitè ſupponis, vires, & robur corporis; ſive id in quo potiſſimùm vires conſiſtunt, quod tu calorem naturalem appellas, eſſe omninò quid diſtinctum à ſangvine; & iterum accipis ſangvinem, veluti plumbi extrinſeci pondus; ſive veluti ligna diſtincta ab igne; reſque tota in idem recidit.

Vires corporis animati conſiſtunt in aptis motibus liquidarum ſubſtantiarū quæ ſunt veluti in circulum diſpoſitæ, ut unius motu dependeat à motu aliarum.

Quod autem in corpore animato, cujus partes ſolidæ ſint benè organizatæ, ſive conſtructæ, nos ſupponere poſſumus, eſt; vires, roburque ejuſdem, ſive quem dicis calorem naturalem conſiſtere in motibus liquidarum ſubſtantiarum, quotcunque illæ ſint, & quocunque nomine appellentur. Quæ quidem liquidæ ſubſtantiæ ſint veluti in circulo diſpoſitæ; ita ut cujuslibet motus dependeat à motibus reliquarum; & unius turbato, vel alterato motu facilè turbentur, & alterentur omnes.

Inter has omnium conſenſu non infimum locum ſangvis habet; à cujus motibus dependent motus aliarum liquida-

rum ſubſtantiarum; ſive ſpiritus, ſive lympha, ſive alio nomine vocentur. Sed vnaquæque aliarum motu ſuo, & partium conſtitutione aliquid contribuit ad ſangvinis morum tum circularem, tum inteſtinum particularum ejus. Et hæc quidem fiunt neceſſitate naturæ; quoniam veluti in circulo ſunt omnes diſpoſitæ, & invicem quàm maximè communicant: ita ut ad motum unius ſive velociorem, ſive tardiorem, & ad hunc, vel illum terminum alteretur motus alterius, & fiat velocior, vel tardior; & ad unum potiùs, quàm alterum terminum; & aliquid ſublimetur, vel aliquid præcipitetur; vel ſecernatur, vel miſceatur aliquid; aut quid aliud fiat.

Vires animãtis tunc maximè cõſtant cum vaſa sũt turgidiuſcula potiùs, quàm exinanita, & flaccida.

Vires inſuper tunc maximè conſtant cum tunicæ vaſorum ſunt potiùs aliquantulum tenſæ, & diſtentæ; quàm rugoſæ, & flaccidæ. Tunc maximè conſtant vires cum vaſa ſunt turgidiuſcula potiùs; quàm exinanita. Mediocri enim turgiditate, & tenſione tunicarũ multa tum rectiùs, tum validiùs fiunt; quàm cũ exinanita ſunt, & nihil turgent vaſa; & quàm cum flaccidæ potiùs, quàm tenſæ ſunt fibrillæ, & tunicæ vaſorum, aliarumque partium. Id manifeſtum adeò eſt, ut non indigeat majori explicatione.

Quibus poſitis quo ad vires, & non

quo ad vaſa plenitudo iſta tua Galene, apparet inanis, & omni veriſimilitudine deſtituta. Ac dum illam explicas, ſemper ſupponis ſangvinem, tanquàm aliquid in quo vires, neque ſaltem ex parte, conſiſtant. Quod eſt falſum. Ac ſi parùm detrahas à venis fortè aliquando nullam obſervabis virium dejectionem; ſed ſi plus detrahas, certò certiùs vires deficient: maximè ſi non adſit illa magna plenitudo quo ad vaſa; tunc enim, præter alia, quæ accidunt, propter detractionē ejus, quod non ſuperabundat in vaſis, & nimium non eſt reſpectiuè ad vaſorum capacitatem, flacceſcent tunicæ; & minus tenſæ, quàm opus, erunt fibrillæ, & membranæ: ut dictum eſt; & vires ex hoc erunt imbecilliores, & langvidiores.

Ex ſangvinis detractione vires imminuuntur.

Helm. Natura autem animalis reſpuit, Galene, & aſpernatur metaphoras illas ignis, & lignorum ſive ſiccorum, ſive viridium. Cordis quidem ſiniſtro ventriculo ineſt vitale fermentum; quo cruor venalis nobiliorem formam acquirit; & ex venali fit arterialis. Ac maximum diſcrimen eſt inter venatum cruorem, a & ſangvinem arterialem; qui per accenſionem, non quidem igneitatis, ſed illuminativam, ad tenuiſſimum æthera, vitales ſpiritus, & animæ ſubſterniculum aſcendit: ut tandem totus ſangvis mutetur in ſpi-

Sangvis in ſiniſtro cordis ſinu aliquid accipit, ſive acquirit quo poſtea ſangvis arteriarū, differat à ſangvine venarum.

a. Hel. Blas human. &c.

ſpiritus ſinè fæce, aut capite mortuo. Fæx autem ſemper remanet in iis, quę per ignis calorem attenuantur, aut reſolvuntur.

VVillis. Mihi tamen non diſplicuit illa caloris nativi, ſive ejus in quo vires animantis maximè conſiſtunt, cum igne comparatio. Et præſtantiſſimus Philoſophus Renatus des Cartes lib. de homine ignem quendam (ſinè lumine tamen; Helmonti) cordi ineſſe aſſeruit; à quo ſangvis, qui in cordis ſinus illabitur, temporis momento rareſcat, inque multo majorem molem creſcat. Quod meliùs explicavit per epiſtolas ad amicos aſſimilans hujus ignis vires virtutibus nonnullorum liquorum chymicorum, qui ut ut ſeſe mutuo tangunt, ſtatim rareſiunt, fervent, & ebulliunt, moxque caloris ſenſum excitare apti ſunt.

At liquorem quendam, ſpiritumque hujus virtutis, qui ſangvini permiſceatur, continuò per nervos in cor deferri ego ſum opinatus.

Sangvis nō eſt mittēdus cum id quod ſupponitur in corde perficere ſangvinem, languidum eſt.

Verùm quidquid ſit de his; ac ſive ignis ſit in cordis ſinubus, cujus ſangvis venoſus ſit pabulum; ſive inſit cordis ventriculo vitale fermentum illuminativum, ſivè ſinè lumine, nunquam hoc ſuadebis Galene ad ſuſcitandum, ſive ventilandum, atque ſublevandum ignem iſtum; vel ad corroborandum vitale fermentum ſangvi-

nis

nis miſſione opus habere animantes. Nam cum ignis iſte langvidulus eſt, tunc etiam depreſſa ſunt principia actiua. Tu autem tunc diceres, Galene, ſangvinem eſſe crudiorem, comparandumve lignis viridibus, & minus combuſtibilibus. In quo caſu neque ſecundum meam, neque ſecundùm ſententiam tuam utilis eſt ſangvinis miſſio: vel, ut tu inquis, ne magis refrigeretur, & crudior fiat humor; vel, ut ego affirmo, ne magis activa principia deprimantur.

Neque cruor non ſuperabundans in vaſis, & cujus quantitas reſpectivè ad vaſorum capacitatem non ſit magna, opprimere, vel obruere poteſt langvidulſi cordis ignem. Sangvis enim deſcendit in cordis ſinus [a] cochleatim, & pro ratione ejus, quod accenditur, & rareſcit: ut ſi parum ſangvinis accendatur, & rareſiat, & in parva quantitate lentoque motu per arterias propellatur; parùm quoque ejuſdē in cordis ſinus dilabitur: ac ſi multum ſangvinis accendatur, multum quoque ejuſdem è venis in cordis ſinus influit: Quæ quidem in principiis maximè, & ſtatu nonnullarum febrium manifeſta ſunt. Atque ideo ab eo, quod in vaſis, & reſpectivè ad vaſa neque copioſum, neque excedens eſt, nativus, ſive vitalis ignis, aut vitale fermentum minimè opprimi poteſt.

a. VVill. de affect. hyſtericis contra Nathanaelē Higmorum.

Digitized by Google

Præterea monſtruoſum hoc eſſet, à virium tum imbecillitate, tum robore ſumendam eſſe ſangvinis mittendi indicationem; & idem eſſet, ac ſi diceremus ſangvinem perpetuò mittendum eſſe!

Cæterùm ſi principia activa prevaleant; ſi ignis iſte ſive calor nativus cordis validus nimis ſit; ſi ſpiritus animales,& ſubſtantia, quæ per nervos in cor deſcendit efficax nimis ſit; ſive efficax nimis ſit vitale fermentum cordis; ſi ſangvinis copia ſuperabundet in vaſis, ſitque ſangvis ad accenſionem, & repentinam maximè rarefactionem paratus; & immineat propter eam vaſorum diſruptio, non video, qua religione teneamur, quin ſangvinem mittamus!

Helm. Vt tandem probes VVillis, convenire, aliquando ſangvinem mittere, faſciculum conformaſti ex tua, ex Galeni, ex mea, & ex Renati hypotheſi!

Sangvis non eſt mittendus niſi ex nimia rarefactione eiuſdem vaſorum immineat diſruptionis periculum.

Eraſiſ. Hoc tamen majus tibi faceſſit negotium Helmonti vaſorum diſruptio ex ſuppoſita repentina ſubſtantiarum,quæ in vaſis continentur, rarefactione.

Nam in prima plenitudinis ſpecie, quæ Galeno dicitur quo ad vires, conceſſo illam aliquando dari, & poſſibilem eſſe, non tamen ſangvinem reſpectivè ad vaſa non ſuperabundantem detrahere, ſed vires reficere, & ut licet augere debebimus.

In

In ſecunda verò ſpecie, quæ dicitur quo ad vaſa, & reſpectivè ad vaſorum capacitatem, ſi nullum diſruptionis vaſorum periculum immineat, ſatis eſt conſueta per poros evacuatio, partiumque perpetua deceſſio: quæ etiam induſtria aliqua, remediove, ſi videbitur, ſollicitari, & promoveri poterit. Enim verò cum multum ſemper decedat, ſi nihil interim adiiciatur, aut minùs ſanè adiiciatur, quàm diſſipetur; neceſſariò brevi hæc etiam ceſſabit quo ad vaſa repletio.

Ratione, qua pueris ſangvis mitti nõ debet; neque aliis mitti debet.

Id autem confirmatur ampliſſimo Galeni decreto, quo ſancitum eſt puerorum omnium, qui decimum quartum annum non attigerint, ſemper parcendum eſſe ſangvini: quoniam plurima pueris fit per halitum digeſtio. Puerorum autem naturæ accedere exiſtimavit ea corpora, quę mollia, tenera, humida, laxaque membra, & perſpirabilia habent; quibus neque ſangvis detrahendus eſt. Verùm reliqua viventia corpora, cujuſcumque ætatis, atque habitus fuerint, multum quoque diſſipant; ut paulò quidem longiori tempore, quàm pueris, & fortè etiam in aliquo caſu breviori, ſi quæ eſt illis quo ad vaſa plenitudo, ipſius naturæ ſpontè, & unius diei lapſu facilè curetur.

Rarò contingit vaſa eſſe

Neque profectò iis, quæ cibo, & potu adduntur, tam facilis eſt hæc vaſorum reple-

nimis repletio, repletio. Quæ vix fortè in aliis hominibus eſt unquam admittenda, præter eos, qui inſolita crapula replentur; & inſolito copioſi vini potu inebriantur. Si quidem homines, qui paulatim, atque paulatim aſſueſcunt lautiſſimis conviviis, vaſa poſt modùm ſatìs ampla habent: ut ſi præcedentem crapulã exhalaverint, remaneant apta ad accipiendum id, quod ipſis ex nova crapula additur. Repletio igitur, quæ vaſorum capacitatem reſpiciat, non poteſt contingere niſi iis, qui peccant in tenui victu; hoc eſt iis, qui cum ad pleniorem tum cibum,tum potum aſſueti minimè ſint, pleniori cibo, potuque utuntur.

In quibus eſt etiam aliqua dubitatio: quoniam haud ſimiliter venæ, arteriæque ac uentriculus repleti poſſunt. Motu primùm voluntario faucium cibus in œſophagum protruſus, poſtea, niſi vomitus obſtet, neceſſariò in ventrem deſcendit. Neque ſi ventriculus nimis repleatur, neceſſariò vaſa humorifera replebuntur.

Corpora viventium aſſueta ſunt ad quaſdam notatu dignas evacvationes & repletiones. Cuncta inſuper viventium corpora aſſueta ſunt ad quaſdam notatu dignas repletionum, & inanitionum viciſſitudines; à quibus nihil mali ſuſcipiunt. Et hominis ferè cujuſcumq; bene habentis poſt prandium, vel cœnam liquorum libræ aliquot vaſis accedunt; fiunt ipſi venæ manifeſtò

turgi;

turgidiores, & cordis pulſationes magis concitatæ; & elapſis horis circiter duodecim exinaniuntur ipſi vaſa per totidem librarum deceſſionem: neque ex hac quotidiana vaſorum repletione, & evacvatione incommodi aliquid accipit homo.

Eſtque in his omnibus latitudo ſanè notabilis.

Quò circa illi ſunt maximè reprehendendi, qui cum à prima ægritudinis hora curationem hominis ſuſceperint; poſt unam, & alteram diem, & quandoque poſt tertiam, & quartam, & quintam, & decimam etiam, vaſorum in quibus nihil reſtagnat plenitudinem accuſant; & propter hoc, quod plena ab ipſis ſupponantur vaſa, aliquid detrahunt. Cum jam, vel ſpatio ipſo materies, quæ fortè plenitudinem faciebat exhauſta ſit; vel debuerint ipſi, priuſquam tot horæ, vel dies pręteriſſent, vomitu; vel clyſtere; vel pharmaco, vel frictionibus; vel venarum ſectione, ſi illam probent, id omne, quod plenitudinem faciebat evacuaſſe, & deſinere in poſterum plenitudinem accuſare.

Poſt unam, vel alteram diem malè accuſatur plenitudo in morbis.

Gal. Animadverti ego te, Eraſiſtrate, atque *a* Aſclepiadem, qui fortè à te accepit; alioſque non paucos pernegaſſe plenitudinem eſſe continentem morborum cauſam. Atque Aſclepiades quidem ajebat; *b ſi continens morborum cauſa eſſet plenitudo,*

Aſclepiades negabat plenitudinē continentem eſſe morborum cauſam.

a. b. Gal. con. ea, quę a Iu-

nitudo, factis nonnunquam largis inter morbi initia evacuationibus fore, ut nocumentum ſtatim à ſe omne æger depellat: nunc contra viſi ſæpiùs ſunt, purgata plenitudine, morbi tamen ipſi augeri. Sed multa quidem adverſus hæc à me ſcripta ſunt.

lian. in Hipp. aph. dicta ſunt, & de cauſis procatarticis c. 3.

Multa mala conſequuntur vaſorum diſruptionem.

Eraſiſ. Vt plurimum ſic ſe res habet, ut ab Aſclepiade dictum eſt. Neque tempus nunc eſt examinandi, vel quia nos obſcurè locuti ſumus, te non intellexiſſe ea, quæ diximus; vel plerunque placuiſſe tibi nos malè traducere per ora virorum; ut ſaltem ſecundum ab Hippocrate in Medicina occupares locum: neq; præſens quæſtio hac alia indiget diſceptatione. Verùm ſive vaſa animalium, aut alia utcunque nimis repleta ſint, ſive non ſint adeò repleta: contingere tamen poteſt, ut nimis diſtendantur, & de repentè nimis repleantur propter nimiam eorum, quæ in ipſis continentur, rarefactionem. Ex qua, magnum ſanè malum, diſruptio vaſorum internorum, & ea, quæ conſequuntur diſruptionem, timenda ſunt: effuſio nempè, & extra vaſa liquidarum ſubſtantiarum influxus in ſinus, cavitateſque, ventreſque nobiles; & inter partes, quarum uſus neceſſarius eſt ad vitam prorogandam; & alia multa: quæ vel hominem citò auferant, vel morbi curationem reddant difficiliorem.

Et ad hæc præcavenda non video, quare ſangvis mittendus nõ ſit: maximè cum ignoretur in quam partem diſruptio futura ſit. Nam ſi ſciremus diſruptionem futuram eſſe in parte ignobili: è qua humor extra vaſa lapſus facilè, & ſine gravi incommodo extra corpus univerſum effundi poſſit (quod ſæpè accidit non ſine levamine; cum ſimul educatur quod fortè in parte illa reſtagnabat) profectò haud ſollicitus eſſem de ſangvine per inſtitutã arte venæ ſectionem mittendo. Neque de re omninò impoſſibili eſt hypotheſis illa, Helmonti, repentè, & improuisò poſſe ſangvinem nimis rarefieri.

Sãgvinis miſſio convenit, ubi propter nimiam ſangvinis rarefactionẽ vaſa diſrumpi poſſunt.

Gal. Rectè igitur hanc quoque in libro de plenitudine addidi vaſorum diſtentionem, & repletionem nimiam; quæ ex rarefactione fieri poteſt.

Helm. Hæc quidem ſangvinis rarefactio non eſt omninò impoſſibilis; ſed niſi aliud ſimul concurrat, non poteſt vaſa diſrumpere: quoniam tunicæ vaſorum partim cedunt, partim reſiſtunt illi nimiæ rarefactioni, quæ vaſa poſſet diſrumpere. Requiritur inſuper ad diſruptionem gas ſylveſtre; [a] quod etiam vaſa vitrea utcunque magna, niſi rima in juncturis relinquatur aperta, ſubitò diffringit; ut accidit cum pomum acidulum ſinè aquis vitro hermeticè clauſo coquitur; nam ſi

Nimia ſangvinis rarefactio, quæ vaſa poſſit diſrumpere non eſt impoſſibilis, ſed rarò contingit.

a. Hel. tract. de f[illegible]

aquæ

aquæ addantur, in quibus pomum coquatur, halitus tantùm aquoſus, nullum autem emittitur gas ſylueſtre. Similiter, ac multò citiùs, & faciliùs vaſa diſrumpuntur in deſtillationibus olei tartari; quoniam gas ſylueſtre, quod è tartaro per ignem emittitur, validius nimis eſt.

Eraſiſ. Quædam ut facile rareſiunt, & intumeſcunt; ità facile detumeſcunt, & condenſantur: ut quævis reſiſtentia impediat in illis magnas rarefactiones ampliſſimum locum expoſcentes. Et quædam ſunt, quæ ſic rareſiunt, ut multum ejus, propter quod rareſiunt, effluere poſſit per poros vaſis, in quo continentur. Alia ſunt, in quibus haud ſimiliter contingit.

Sed poteſt gas illud ſylueſtre, Helmonti, non deeſſe in homine, ut expediat foramen aliquod adaperire in vena; ne vaſa diſrumpantur in parte nobili, cujus uſus ſit neceſſarius.

Helm. Poteſt quidem gas ſylveſtre non deeſſe in homine; ſed in ſangvine, & in ultimis digeſtionibus aut nunquam, aut per quàm raròò niſi deforis accedat, adeſt.

Eraſiſ. Poteſt tamen adeſſe; poteſt deforis accedere.

Helm. Ac ſi adſit; vel tam repentè, tamque citò, & improvisò vaſa diſrumpit, ut

ut neque chirurgus poſſit accerſiri ad ſecandam venam; vel ſi tempus concedatur, alia potiùs ſunt adhibenda remedia, quæ exoticum, quicquid hoc eſt, in venis corrigat, atque expugnet.

Eraſiſ. At ſi Chirurgus preſtò ſit, cur ſangvinem non mittemus? Neque remedia huc uſque comperta ſunt, quæ tam facilè in quibuſdam caſibus, ac ſangvinis miſſio vaſorum diſruptionem prohibeant. Ac ſi dentur remedia iſta, qua religione tenebimur ſangvinem quòque non mittere? Cum expediat quandoque crus abſcindere: cur in magno diſruptionis ex ſangvinis rarefactione periculo non conveniet venam aliquam ſecare; & ſinere partem ſangvinis aliquam effluere?

Ac ſangvinis miſsione ceſſat ex magna rarefactione diſruptionis periculum.

An, quia ſangvis dicitur animatus, timebimus, ne ſimul anima emittatur? VVillis, qui hoc dedit ſangvini tum venali, tum arteriali eſſe animatum, id non timet; multò minùs hoc ipſum timere debes, Helmonti, *a* qui venarum cruorem animatum non eſſe aſſeruiſti; ſed illuſtrative tantum vitalitatem participare: maximè cum neque in magna copia mitti debeat; ſed tantum quantum opus, ut ex hac nimiæ intumeſcentiæ vaſorum cauſa ceſſet timor diſruptionis.

a. **Hel. Blas. human. c. 22.**

Mihi verò timenda adeò videtur ſangvinis, & aliarum ſubſtantiarum in ſinus,

Cum aliquid intus de recenti ruptū, aut colliſum eſt, convenit ſangvinem mittere.

cavitateſque partium, quarum uſus ad vitam protrahendam neceſſarius eſt, effuſio (puta in cavitatem bronchiorum, vel circa nervorum principia ex vulnère contuſione, vel ex alia cauſa) ut non ſolùm ad præcavendam diſruptionem, ex qua ſequitur humorum extra venas effluxus; verùm etiam cum diſruptio de recenti facta eſt, ad præcavendum ne magna in ſinus, cavitateſque partium nobiliorum, & circa illas effuſio fiat, convenire videatur ſangvinis detractio; etiam ſi vaſa non nimis turgeant; etiam ſi ſangvis non ſit nimis rarefactus. Multa recte fiunt in præcipiti; ut cum ruptum aliquid intus, atque colliſum eſt, & cum homo concidit, vel ſuffocatur diſrupto vaſe in cerebro, vel in pulmonibus; quæ aliàs minime conveniunt.

Si ex rarefactione non immineat proximè vaſorū diſruptio ſatiùs eſt omittere ſangvinis miſſionē.

Sed ſi ex rarefactione non immineat proximè vaſorum diſruptio (poteſt enim etiam illa fieri ex alia cauſa) vel ſi cum jam facta ſit, id, quod effluit extra corpus effundatur; vel commode, facilique induſtria, conatuve educi queat; melius erit non mittere ſangvinem, aliiſque uti remediis; ac ſinere ſi quid abundet in vaſis humoriferis, per conſuetas vias exhalari; necnon etiam per vulnus: parùm interim ſi videbitur adiiciendo; aut multò minùs, quàm per tranſpirationem diſſi-

diſſipetur; vel nihil omnino, donec videbitur..

Gal. Cum ſemel conceſſeris Eraſiſtrate poſſe ſangvinem ex aliqua cauſa abundare in vaſis; conſequitur non ſolùm convenire detractionem cum vaſa diſtenta nimis ſunt, ut diſruptio immineat; ſed in quocunque caſu, in quo hæc per conſuetas vias exhalatio, & tranſpiratio ſatis non ſit. Nam [a] cutis poteſt eſſe denſa; poruli, qui in ea ſunt poſſunt eſſe obſtructi; ut minùs diſſipetur, quàm conveniat. Cumque humores minimè decreſcant in vaſis, ſi tantundem ſingulis diebus cibo, & potu addatur, quantum per poros in auras abit, inedia inſuper magis, minuſve rigoroſa opus habes; & plures quidem ſectatorum tuorum diatritarii erant.

a. Gal. de venæ ſect. adv. Eraſiſ. c.4.& 9.

Quæ mala præſtet abſtinentia.

Abſtinentia autem à cibo, & potu vires maximè fatigat; humores [b] bilioſiores amarulentioreſque reddit frequentes item cordis morſus, & inquietudines parit. Dejectiones alvi propter abſtinentiam à cibo, & potu ſunt difficiliores; & omnia excrementa acriora, & maligniora efficiuntur.

b.c. Gal. de venæ ſect. adv. Eraſiſ. cap.4.

Non igitur cæcorum more, [c] *qui amplam, compendioſamque, & planam viam in propinquo habentes ſæpè numero anguſtam, ac aſperam, prolixamque errabundi ineunt;* omiſſa venæ ſectione per inedias multorum

dierum lentam, tardamque vaſorum ſangviferorum inanitionem expectabimus; quæ momento temporis, & compendioſiſſimè liberali miſſione evacuari poſſunt.

a. Gal. de venæ ſect. adv. Eraſiſtratum c.4.

Item cum inedia nō ſolùm ſangvinem, ſed univerſum corporis habitum a evacuet, & carnes etiam eliquet; cur quis id evacuet, quod evacuatione opus non habet? aut cur ſine operæ pretio eliquet etiam carnes, cum ſangvinem tantum ſubtrahere liceat?

Malum quod fit à plenitudine ſanatur ſpontè naturæ dummodo nulla pars ſolida interim lædatur.

VVillis. Non videris intellexiſſe, Galene, ea omnia, quæ ab Eraſiſtrato dicta ſunt. Aut non datur morbus ex plenitudine vaſorum in quibus nihil reſtagnat, pro ut non dari dixit etiam poſt Eraſiſtratum Aſclepiades; aut ſi datur is continget iis, qui præter conſuetudinem crapulæ indulſerunt; vel largiori, & inconſueto vini, ſimiliſque liquoris potu uſi ſunt; vel iis, quibus ex aliqua cauſa humores de repente rareſiunt in vaſis. Quod ſi id accidat cum periculo effuſionis humorum è vaſis in partem aliquam internam, ut vel mors ſequi poſſit, vel malum aliud fiat difficilioris ſolutionis, tunc miſſione utendum cenſet. Si verò nihil ejuſmodi timeatur; ſatiùs eſt, inquit, ſinere ægrotantem: nam poſt unam, vel alteram diem plenitudo ceſſabit; & æger ex hac cauſa erit integer; vel ſi ægrotet adhuc, nequa-

quam

quam ex plenitudine vaſorum ægrotabit.

Et quidem poſt crapulam, aut vini potum largiorem; poſt balnea; poſt inſolationes, & alia à quibus ſangvis valde turgeſcit, ut ſæpè ſpontanea fiat hæmorrhagia, convenire a venarum ſectionem exiſtimavi: quoniam in magnis turgeſcentiis, antequam fiat, neſcitur, ex qua parte futura ſit hæmorrhagia; & fieri illa poteſt ex diſrupta vena in ſinum, cavitatemque partis nobilioris, aut circa partem nobilem: aliàs ſi nihil ejuſcemodi timendum eſſet; in his profectò miſſionem minimè probaſſem.

VVillis ebriis, quibus vaſa diſrumpi potuiſſent propter plenitudinem, ſanguinem mittebat.

a. VVillis de phlebotom. fol. mihi 168. & 179.

Gal. Neque in hoc caſu ego illam probo; neque ſtatim experrectis à ſomno; neque poſt largiorem potum, & poſt crapulam, in qua impoſſibile eſt, quin crudi ſucci abundent, incidendæ ſunt venæ.

VVillis. De his autem manuſcriptum reliqui, cui noviſſima deeſt manus; pereundum enim mihi fuit, priuſquam opus abſolverem: & vereor ne multa ſint in illo minùs caſtigata; minùs rectè, minùs clarè expreſſa; in quo etiam ſunt, quæ priùs dixi de ſangvinis incremento ex detractione, quæ vobis nihil rectè concludere viſa ſunt. Ac vereor ne amici nominis mei obſervantiſſimi illud typis mandari curaverint. Sed ſi id præſtiterunt

forte etiam monuerunt Lectorem opus eſſe poſthumum.

Sed in terribiles leipothymias obſervavit incidere eos, quib. poſt vinoſum potum largiorẽ ſangvis miſſus eſſet.

Memini autem me notaſſe in eodem manuſcripto *noviſſe a quoſdam, à phlebotomia paulò poſt potum pleniorem, aut liquoris vinoſi ingeſtionem adhibita in leipothymias terribiles incidiſſe; quæ per quam diù donec ſpiritus vitalis ſemiobrutus denuò emergeret, perduraverunt*; ut acri omnino opus ſit ingenio, & in rerum medicarum experientia ſatis inſtructo ad decernendum, an his expediat ſangvinem mittere. Neque temerè, & ſinè magna conſideratione adminiſtranda in his eſt venæ ſectio; etiamſi de plenitudine, & ſangvinis turgeſcentia, & diſruptionis periculo nullum adſit dubium. Ac niſi periculum hoc diſruptionis vaſorum internorum ſit ſanè magnũ, ego cum Eraſiſtrato ſentio, meliùs eſſe ſinere ægrotantes crapulam, & ebrietatem dormire, & exhalare.

a. VVillis de phlebotomia pagina mihi 176.

Nunquã eſt in corpore viventi maxima cutis denſitas, aut meatuũ obſtructio.

Neque tanta unquam eſſe poteſt in corpore adhuc viventi, aut cutis denſitas, aut meatuum obſtructio; ut multum non diſſipetur. Quod ſi tanta adſit, prima indicatio non eſt ſangvinem mittere; ſed cutem laxare; porulos, & meatus adaperire. Et cum prima die aut nihil omnino, aut ſanè parùm offeras; aut etiam vomitu, vel clyſteribus utaris; pleniſſimi ebrii, & crapuloſi abſque ſangvinis miſſione à ple-

nitu-

nitudine ſanabuntur. Atque hoc volui monitum; quoniam non ſemel obſervavi terribiles animi defectus *poſt [a] potum largiorem, aut liquoris vinoſi ingeſtionem* ex ſangvinis detractione fuiſſe inſecutos.

a: VVillis de phlebotomia pag. mihi 176.

Eraſiſ Neque ego diatriton, aut diatritarios probo Galene; neque rigidam eorundem victus rationem commendo; neque illa videtur neceſſaria: ſufficit ſi prima die nihil, aut parum; ſequenti parum, aut paulo plus quàm parum offeratur: in reliquis ut videbitur.

Diatritariorum Medicorũ victus ratio probanda non eſt.

Tu autem inquis, Galene, quòd inedia totum corpus [b] evacuat,& carnes eliquat. Idcirco ut vaſa evacuentur, ſangvinem mittis: ne carnes eliquentur; & ne corpus emacietur,cibum præbes eodem tempore. Quod idem eſt, ac eodem tempore vaſa deplere, & iterum replere. Id enim omne, quod cibo, potuque additur, nequaquam ſtatim carnibus, verùm omninò priùs additur vaſis humoriferis. Et illud ſæpè numero accidit, te ſangvinis miſſione meliores humores detrahere; & cibo, potuque largiori pejores in venas intrudere.

b. Galenus de ven. ſec. adv. Eraſiſt. cap.4.

Helm. Canes duorum, & trium dierum, & ſæpe plurium inediam ſibi dum ægrotant, præſcribere ſolent: & hac ratione abſq; chirurgo,aut Medico à quamplurimis morbis vindicantur.

Inedia ab aſ ſumpto cibo primis horis vires confirmat.

Verùm, Galenus inquit, *Inedia a vires fatigat*. Primùm, inquam, vires inedia confirmantur; poſtea ſi nihil omnino detur langvidiores certè fiunt. An ſangvinis miſſione illæ fortificantur?

a.b.c. Galen. de ven. ſec. adv. Eraſiſt. cap. 4.

Humores bilioſiores, & amarulentiores ſępè ſunt aptiores ad ſuperandum cauſas morborum.

Inedia, inquit, *humores b bilioſiores, & amarulentiores reddit*. Ita ſanè; inquam, concedatur hoc. Illud eſt frequenter inedia humores fieri efficaciores ad ſuperandum, & debellandum morborum cauſas. Nonne tibi humores videntur Galene fieri bilioſiores, & amarulentiores abſinthio, centaureo, ſucco cyrenaico, pipere, aliiſq; ſimilibus; quibus tu multoties uſus febres pleraſque curare conſuevisti?

Inquietudines quandoque ſedandæ minimè ſunt

Frequentes etiam, ais, abſtinentia *cordis c morſus, & inquietudines parit*. At ego frequenter vidi inquietudines,& cordis morſus abſtinentia; aut levi hauſtu, vel aquæ, vel vini ſedatos. Neque inquietudines ſunt ſemper ſedandæ. Quibus criſis futura eſt, iis nox præcedens moleſta; ac ſæpè motu illo, quo fit animi, & corporis inquietudo, morbus curatur. Parturiens mulier,& gallina etiam inquieta, anxia, & quetula eſt, & multas percipiens moleſtias; quibus ipſis poſtmodũ mulier, & gallina levatur: & væ parturienti cui ante exclusũ fœtũ partus dolores ceſſant.

Quid inſuper ais, Galene; abſtinentia dejectiones alvi fiunt difficiliores; *excre-*

men-

mentaque omnia [a] *acriora, & maligniora efficiuntur?* Igitur, inquam, ſangvinem mittamus, pleniorem victum poſt ſangvinis miſſionem offeramus; ut largior, copioſior, & benignior ſit excrementorum alvi proventus!

[a] Galenus de venæ ſec. adv. Eraſiſt. cap.4.

VVillis. Puerilia nimis hæc omnia ſunt, quæ adduxiſti, Galene; meliora tamen Helmonti, & fortiora ſuperſunt argumenta, de quibus poſtmodum.

Quibus præcaveatur mala, quæ ab abſtinentia fiunt:

Vel aquam clyſtere infundas, Galene, & dejectiones alvi non erunt difficiliores, & excrementorum acrimonia miteſcet. Vel, cum diatriton non probemus, fruſtulum panis propina; quo grammaticum ſanaſti; [b] qui quoties vehementer doceret aut cogitaret, aut inediam ſuſtineret, aut iraſceretur, comitiali morbo corripiebatur: offulam panis propina, vel ex ſe, vel vino auſtero, vel poſca, vel granatorum ſucco madidam; pro ut meliùs videbitur. Sic etiam his, aliiſque ſimilibus, modò non præſtet humores eſſe bilioſiores, bilem retunde; & aliquid adhibe eorum, quæ in minima quantitate vires reficiunt, & vitia corrigunt humorum: qua ratione eodem tempore vaſa deplebuntur, & humorum vitia emendabuntur.

Eraſiſ. Non igitur, ò eloquentiſſimè cœcorum more, qui neque ſaxa, neque ſtirpes, neque foveas devitant, ſi vaſa

unquam evacuatione indigent, compendioſiſſima ſectionis via, liberalique miſſione evacuabimus. Atque ex me diſcere potuiſſes, ò præſtantiſſimè [a] neque hydropicorũ aquas affatim, & liberali miſſione eſſe evacuandas; & mortiferum eſſe [b] pus omne quantumvis corruptiſſimum effudiſſe. Eò pernicioſior exiſtimanda erit cõpendioſa hæc tua per ſectionem vaſorum evacuatio, quò ſangvis pure, & hydropicorum aquis utilior eſt; & magis neceſſarius ad vitam conſervandam, & progogãdam; & quò faciliùs ſangvis inſenſibiliter abſumitur.

a. Eraſiſ. rel. à Gal. 6. aphoriſ. aph. 27.
b. Celſ. l. 2. cap. 8.

Sufficit ubi vaſis non imminet diſruptio conſueta per tranſpirationem humorum evacuatio.

Secta vena ſangvis affatim, & ſinè diſcrimine eorum, quæ in vaſis continentur, ſequitur. Secus cum natura, vel urinis, vel inſenſibili corporis tranſpiratione vaſa evacuantur; neque confertim è vaſis humoriferis; neque ſinè particularum diſcrimine fit evacuatio. Eaque licèt in minima copia ſingulis momentis, perpetua tamen cum ſit, & multipliciter remediis ſollicitari poſſit, ut ſæpè ipſo morbo ſollicitatur; ſola ſatis quoque erit, & tutior, & commodior: niſi magnum illud ex ſuppoſita non impoſſibili repentina humorũ rarefactione diſruptionis vaſorum, in quibus nihil reſtagnat, proximum immineat periculum.

DIA-

DIALOGVS II.

Gal. EXperiar, Eraſiſtrate, an verbis tantùm admittas ſangvinis miſſionem, re verò eandem ſemper damnes. Nam caſus ille, ut præſcribebatur, ſi ex repentina ſangvinis rarefactione vaſorum, in quibus nihil reſtagnat, proximum immineat diſruptionis periculum, eſt ut Lunæ in terram occurſus; qui, impoſſibilis quidem non eſt, ſed tot ſeculis nunquam obſervatus. Niſi peculiare adſit parte in aliqua vitium, ut meatus alicujus anguſtia, vel obſtructio, vel tunicæ infirmitas; nunquam, aut perquàm raro vaſa diſrumpentur. Siquidem humores rarefacti velociùs traiiciuntur per eos ductus, in quibus nullum adeſt impedimentum; ſinè tamen diſruptionis metu, propter indifferentiam vaſorum ad diſruptionem. Ac niſi à particulari aliqua cauſa determinetur locus; nulla ratio eſt, cur hoc potiùs vas, quàm aliud diſrumpatur; & in unum ſinum potiùs, quàm in alium humores effundantur. Neque vaſa omnia ſimul diſrumpi poſſunt: atque ideò conſentaneum eſt nullum diſrumpi.

Periculũ diſruptionis vaſornm ex sãgvinis rarefactione rariſſimè contingit.

Præterea in febrium, & paroxyſmorum febrilium ſtàtu, in quo humores maximè rare-

Iis febrium tẽporibus, in quibus ſangvis eſt ma-

aquæ addantur, in quibus pomum coquatur, halitus tantùm aquoſus, nullum autem emittitur gas ſylueſtre. Similiter, ac multò citiùs, & faciliùs vaſa diſrumpuntur in deſtillationibus olei tartari; quoniam gas ſylueſtre, quod è tartaro per ignem emittitur, validius nimis eſt.

Eraſiſ. Quædam ut facile rarefiunt, & intumeſcunt; ità facile detumeſcunt, & condenſantur; ut quævis reſiſtentia impediat in illis magnas rarefactiones ampliſſimum locum expoſcentes. Et quædam ſunt, quæ ſic rarefiunt, ut multum ejus, propter quod rarefiunt, effluere poſſit per poros vaſis, in quo continentur. Alia ſunt, in quibus haud ſimiliter contingit.

Sed poteſt gas illud ſylueſtre, Helmonti, non deeſſe in homine, ut expediat foramen aliquod adaperire in vena; ne vaſa diſrumpantur in parte nobili, cujus uſus ſit neceſſarius.

Helm. Poteſt quidem gas ſylveſtre non deeſſe in homine; ſed in ſangvine, & in ultimis digeſtionibus aut nunquam, aut per quàm raro niſi deforis accedat, adeſt.

Eraſiſ. Poteſt tamen adeſſe; poteſt deforis accedere.

Helm. Ac ſi adſit; vel tam repentè, tamque citò, & improvisò vaſa diſrumpit, ut

neque chirurgus poſſit accerſiri ad ſe-
ıdam venam; vel ſi tempus conceda-
, alia potiùs ſunt adhibenda remedia,
: exoticum, quicquid hoc eſt, in venis
rigat, atque expugnet.

Eraſiſ. At ſi Chirurgus preſtò ſit, cur
gvinem non mittemus? Neque reme-
huc uſque comperta ſunt, quæ tam
lè in quibuſdam caſibus, ac ſangvinis
ſio vaſorum diſruptionem prohibeant.
ſi dentur remedia iſta, qua religione
ebimur ſangvinem quòque non mitte-

Ac ſangvinis miſſione ceſſat ex magna rarefactione diſruptionis periculum.

Cum expediat quandoque crus ab-
ıdere: cur in magno diſruptionis ex
gvinis rarefactione periculo non con-
ıiet venam aliquam ſecare; & ſinere
tem ſangvinis aliquam effluere?

An, quia ſangvis dicitur animatus, ti-
ɔimus, ne ſimul anima emittatur? VVil-
, qui hoc dedit ſangvini tum venali,
ı arteriali eſſe animatum, id non timet;
ltò minùs hoc ipſum timere debes,
lmonti, *a* qui venarum cruorem ani-
tum non eſſe aſſeruiſti; ſed illuſtrative
tum vitalitatem participare: maxime
n neque in magna copia mitti debeat;
tantum quantum opus, ut ex hac ni-
æ intumeſcentiæ vaſorum cauſa ceſſet
ıor diſruptionis.

a. Hel. Blas. human. c. 22.

Mihi verò timenda adeò videtur ſan-
inis, & aliarum ſubſtantiarum in ſinus,

ca-

Cum aliquid intus de recenti ruptũ, aut colliſum eſt, convenit ſangvinem mittere.

cavitateſque partium, quarum uſus ad vitam protrahendam neceſſarius eſt, effuſio (puta in cavitatem bronchiorum, vel circa nervorum principia ex vulnère contuſione, vel ex alia cauſa) ut non ſolùm ad præcavendam diſruptionem, ex qua ſequitur humorum extra venas effluxus; verùm etiam cum diſruptio de recenti facta eſt, ad præcavendum ne magna in ſinus, cavitateſque partium nobiliorum, & circa illas effuſio fiat, convenire videatur ſangvinis detractio; etiam ſi vaſa non nimis turgeant; etiam ſi ſangvis non ſit nimis rarefactus. Multa recte fiunt in præcipiti; ut cum ruptum aliquid intus, atque colliſum eſt, & cum homo concidit, vel ſuffocatur diſrupto vaſe in cerebro, vel in pulmonibus; quæ aliàs minime conveniunt.

Si ex rarefactione non immineat proximè vaſorũ diſruptio ſatius eſt omittere ſangvinis miſſionẽ.

Sed ſi ex rarefactione non immineat proximè vaſorum diſruptio (poteſt enim etiam illa fieri ex alia cauſa) vel ſi cum jam facta ſit, id, quod effluit extra corpus effundatur; vel commode, facilique induſtria, conatuve educi queat; melius erit non mittere ſangvinem, aliiſque uti remediis; ac ſinere ſi quid abundet in vaſis humoriferis, per conſuetas vias exhalari; necnon etiam per vulnus: parùm interim ſi videbitur adiiciendo; aut multò minùs, quàm per transſpirationem diſſi-

diſſipetur; vel nihil omnino, donec videbitur.

Gal. Cum ſemel conceſſeris Eraſiſtrate poſſe ſangvinem ex aliqua cauſa abundare in vaſis; conſequitur non ſolùm convenire detractionem cum vaſa diſtenta nimis ſunt, ut diſruptio immineat; ſed in quocunque caſu, in quo hæc per conſuetas vias exhalatio, & tranſpiratio ſatis non ſit. Nam [a] cutis poteſt eſſe denſa; poruli, qui in ea ſunt poſſunt eſſe obſtructi; ut minùs diſſipetur, quàm conveniat. Cumque humores minimè decreſcant in vaſis, ſi tantundem ſingulis diebus cibo, & potu addatur, quantum per poros in auras abit, inedia inſuper magis, minuſve rigoroſa opus habes; & plures quidem ſectatorum tuorum diatritarii erant.

a. Gal. de venæ ſect. adv. Eraſiſ. c. 4. & 9.

Quæ mala præſtet abſtinentia.

Abſtinentia autem à cibo, & potu vires maximè fatigat; humores [b] bilioſiores amarulentioreſque reddit; frequentes item cordis morſus, & inquietudines parit. Dejectiones alvi propter abſtinentiam à cibo, & potu ſunt difficiliores; & omnia excrementa acriora, & maligniora efficiuntur.

b. c. Gal. de venæ ſect. adv. Eraſiſ. cap. 4.

Non igitur cæcorum more, [c] qui amplam, compendioſamque, & planam viam in propinquo habentes ſæpè numero anguſtam, ac aſperam, prolixamque errabundi ineunt; omiſſa venæ ſectione per inedias multorum

 die-

dierum lentam, tardamque vaſorum ſangviferorum inanitionem expectabimus; quæ momento temporis, & compendioſiſſimè liberali miſſione evacuari poſſunt.

a. Gal. de venæ ſect. adv. Eraſiſtratum c.4.

Item cum inedia nõ ſolùm ſangvinem, ſed univerſum corporis habitum [a] evacuet, & carnes etiam eliquet; cur quis id evacuet, quod evacuatione opus non habet? aut cur ſine operæ pretio eliquet etiam carnes, cum ſangvinem tantum ſubtrahere liceat?

Malum quod fit à plenitudine ſanatur ſpontè naturæ dummodo nulla pars ſolida interim lædatur.

VVillis. Non videris intellexiſſe, Galene, ea omnia, quæ ab Eraſiſtrato dicta ſunt. Aut non datur morbus ex plenitudine vaſorum in quibus nihil reſtagnat, pro ut non dari dixit etiam poſt Eraſiſtratum Aſclepiades; aut ſi datur is continget iis, qui præter conſuetudinem crapulæ indulſerunt; vel largiori, & inconſueto vini, ſimiliſque liquoris potu uſi ſunt; vel iis, quibus ex aliqua cauſa humores de repente rareſiunt in vaſis. Quod ſi id accidat cum periculo effuſionis humorum è vaſis in partem aliquam internam, ut vel mors ſequi poſſit, vel malum aliud fiat difficilioris ſolutionis, tunc miſſione utendum cenſet. Si verò nihil ejuſmodi timeatur; ſatiùs eſt, inquit, ſinere ægrotantem: nam poſt unam, vel alteram diem plenitudo ceſſabit; & æger ex hac cauſa erit integer; vel ſi ægrotet adhuc, nequaquam

quam ex plenitudine vaſorum ægrotabit.

Et quidem poſt crapulam, aut vini potum largiorem; poſt balnea; poſt inſolationes, & alia à quibus ſangvis valde turgeſcit, ut ſæpè ſpontanea fiat hæmorrhagia, convenire [a] venarum ſectionem exiſtimavi: quoniam in magnis turgeſcentiis, antequam fiat, neſcitur, ex qua parte futura ſit hæmorrhagia; & fieri illa poteſt ex diſrupta vena in ſinum, cavitatemque partis nobilioris, aut circa partem nobilem: aliàs ſi nihil ejuſcemodi timendum eſſet; in his profectò miſſionem minimè probaſſem.

VVillis ebriis, quibus vaſa diſrumpi potuiſſent propter plenitudinem, ſanguinem mittebat.

a. VVillis de phlebotom. fol. mihi 168. & 179.

Gal. Neque in hoc caſu ego illam probo; neque ſtatim experrectis à ſomno; neque poſt largiorem potum, & poſt crapulam, in qua impoſſibile eſt, quin crudi ſucci abundent, incidendæ ſunt venæ.

VVillis. De his autem manuſcriptum reliqui, cui noviſſima deeſt manus; pereundum enim mihi fuit, priuſquam opus abſolverem: & vereor ne multa ſint in illo minùs caſtigata; minùs rectè, minùs clarè expreſſa; in quo etiam ſunt, quæ priùs dixi de ſangvinis incremento ex detractione, quæ vobis nihil rectè concludere viſa ſunt. Ac vereor ne amici nominis mei obſervantiſſimi illud typis mandari curaverint. Sed ſi id præſtiterunt

forte etiam monuerunt Lectorem opus eſſe poſthumum.

Sed in terribiles leipothymias obſervavit incidere eos, quib. poſt vinoſum potum largiorē ſangvis miſſus eſſet.

Memini autem me notaſſe in eodem manuſcripto *noviſſe a quoſdam, à phlebotomia paulò poſt potum pleniorem, aut liquoris vinoſi ingeſtionem adhibita in leipothymias terribiles incidiſſe; quæ per quam diù donec ſpiritus vitalis ſemiobrutus denuò emergeret, perduraverunt*; ut acri omnino opus ſit ingenio, & in rerum medicarnm experientia ſatis inſtructo ad decernendum, an his expediat ſangvinem mittere. Neque temerè, & ſinè magna conſideratione adminiſtranda in his eſt venæ ſectio; etiam ſi de plenitudine, & ſangvinis turgeſcentia, & diſruptionis periculo nullum adſit dubium. Ac niſi periculum hoc diſruptionis vaſorum internorum ſit ſanè magnū, ego cum Eraſiſtrato ſentio, meliùs eſſe ſinere ægrotantes crapulam, & ebrietatem dormire, & exhalare.

a. VVillis de phlebotomia pagina mihi 176.

Nunquā eſt in corpore viventi maxima cutis denſitas, aut meatuū obſtructio.

Neque tanta unquam eſſe poteſt in corpore adhuc viventi, aut cutis denſitas, aut meatuum obſtructio; ut multum non diſſipetur. Quod ſi tanta adſit, prima indicatio non eſt ſangvinem mittere; ſed cutem laxare; porulos, & meatus adaperire. Et cum prima die aut nihil omnino, aut ſanè parùm offeras; aut etiam vomitu, vel clyſteribus utaris; pleniſſimi ebrii, & crapuloſi abſque ſangvinis miſſione à ple-

 nitu-

nitudine ſanabuntur. Atque hoc volui monitum; quoniam non ſemel obſervavi terribiles animi defectus *poſt* [a] *potum largiorem, aut liquoris vinoſi ingeſtionem* ex ſangvinis detractione fuiſſe inſecutos.

a: VVillis de phlebotomia pag. mihi 176.

Eraſiſ. Neque ego diatriton, aut diatritarios probo Galene; neque rigidam eorundem victus rationem commendo; neque illa videtur neceſſaria: ſufficit ſi prima die nihil, aut parum; ſequenti parum, aut paulo plus quàm parum offeratur: in reliquis ut videbitur.

Diatritariorum Medicorū victus ratio probanda non eſt.

Tu autem inquis, Galene, quòd inedia totum corpus [b] evacuat,& carnes eliquat. Idcirco ut vaſa evacuentur, ſangvinem mittis: ne carnes eliquentur; & ne corpus emacietur,cibum præbes eodem tempore. Quod idem eſt, ac eodem tempore vaſa deplere, & iterum replere. Id enim omne, quod cibo, potuque additur, nequaquam ſtatim carnibus, verùm omninò priùs additur vaſis humoriferis. Et illud ſæpè numero accidit, te ſangvinis miſſione meliores humores detrahere; & cibo, potuque largiori pejores in venas intrudere.

b. Galenus de ven. ſec. adv. Eraſiſt. cap.4.

Helm. Canes duorum, & trium dierum, & ſæpe plurium inediam ſibi dum ægrotant, præſcribere ſolent: & hac ratione abſq; chirurgo,aut Medico à quamplurimis morbis vindicantur.

Inedia ab aſſumpto cibo primis horis vires confirmat.

*a,b,c,*Galen. de ven. ſec. adv. Eraſiſt. cap. 4.

Humores bilioſiores, & amarulentiores ſępè ſunt aptiores ad ſuperandum cauſas morborum.

Verùm, Galenus inquit, *Inedia a vires fatigat*. Primùm, inquam, vires inedia confirmantur; poſtea ſi nihil omnino detur langvidiores certè fiunt. An ſangvinis miſſione illæ fortificantur?

Inedia, inquit, *humores b bilioſiores, & amarulentiores reddit*. Ita ſanè; inquam, concedatur hoc. Illud eſt frequenter inedia humores fieri efficaciores ad ſuperandum, & debellandum morborum cauſas. Nonne tibi humores videntur Galene fieri bilioſiores, & amarulentiores abſinthio, centaureo, ſucco cyrenaico, pipere, aliiſq; ſimilibus; quibus tu multoties uſus febres pleraſque curare conſueviſti?

Inquietudines quandoque ſedandæ minimè ſunt

Frequentes etiam, ais, abſtinentia *cordis c morſus, & inquietudines parit*. At ego frequenter vidi inquietudines, & cordis morſus abſtinentia; aut levi hauſtu, vel aquæ, vel vini ſedatos. Neque inquietudines ſunt ſemper ſedandæ. Quibus criſis futura eſt, iis nox præcedens moleſta; ac ſæpè motu illo, quo fit animi, & corporis inquietudo, morbus curatur. Parturiens mulier, & gallina etiam inquieta, anxia, & quetula eſt, & multas percipiens moleſtias; quibus ipſis poſtmodū mulier, & gallina levatur: & væ parturienti cui ante excluſū fœtū partus dolores ceſſant.

Quid inſuper ais, Galene; abſtinentia dejectiones alvi fiunt difficiliores; *excre-*

men-

mentaque omnia [a] *acriora, & maligniora efficiuntur?* Igitur, inquam, ſangvinem mittamus, pleniorem victum poſt ſangvinis miſſionem offeramus; ut largior, copioſior, & benignior ſit excrementorum alvi proventus!

[a] Galenus de venæ ſec. adv. Eraſiſt. cap.4.

VVillis. Puerilia nimis hæc omnia ſunt, quæ adduxiſti, Galene; meliora tamen Helmonti, & fortiora ſuperſunt argumenta, de quibus poſtmodum.

Quibus præcaveātur mala, quæ ab abſtinentia fiunt:

Vel aquam clyſtere infundas, Galene, & dejectiones alvi non erunt difficiliores, & excrementorum acrimonia miteſcet. Vel, cum diatriton non probemus, fruſtulum panis propina; quo grammaticum ſanaſti; [b] qui quoties vehementer doceret aut cogitaret, aut inediam ſuſtineret, aut iraſceretur, comitiali morbo corripiebatur: offulam panis propina, vel ex ſe, vel vino auſtero, vel poſca, vel granatorum ſucco madidam; pro ut meliùs videbitur. Sic etiam his, aliiſque ſimilibus, modò non præſtet humores eſſe bilioſiores, bilem retunde; & aliquid adhibe eorum, quæ in minima quantitate vires reficiunt, & vitia corrigunt humorum: qua ratione eodem tempore vaſa deplebuntur, & humorum vitia emendabuntur.

Eraſiſ. Non igitur, ò eloquentiſſimè cœcorum more, qui neque ſaxa, neque ſtirpes, neque foveas devitant, ſi vaſa

unquam evacuatione indigent, compendioſiſſima ſectionis via, liberalique miſſione evacuabimus. Atque ex me diſcere potuiſſes, ò præſtantiſſimè [a] neque hydropicorũ aquas affatim, & liberali miſſione eſſe evacuandas; & mortiferum eſſe [b] pus omne quantumvis corruptiſſimum effudiſſe. Eò pernicioſior exiſtimanda erit cõpendioſa hæc tua per ſectionem vaſorum evacuatio, quò ſangvis pure, & hydropicorum aquis utilior eſt; & magis neceſſarius ad vitam conſervandam, & prorogãdam; & quò faciliùs ſangvis inſenſibiliter abſumitur.

a. Eraſiſ. rel. à Gal. 6. aphoriſ. aph. 27.
b. Celſ. l. 2. cap. 8.

Sufficit ubi vaſis non imminet diſruptio conſueta per tranſpirationem humorum evacuatio.

Secta vena ſangvis affatim, & ſinè diſcrimine eorum, quæ in vaſis continentur, ſequitur. Secus cum natura, vel urinis, vel inſenſibili corporis tranſpiratione vaſa evacuantur; neque confertim è vaſis humoriferis; neque ſinè particularum diſcrimine fit evacuatio. Eaque licèt in minima copia ſingulis momentis, perpetua tamen cum ſit, & multipliciter remediis ſollicitari poſſit, ut ſæpè ipſo morbo ſollicitatur; ſola ſatis quoque erit, & tutior, & commodior: niſi magnum illud ex ſuppoſita non impoſſibili repentina humorũ rarefactione diſruptionis vaſorum, in quibus nihil reſtagnat, proximum immineat periculum.

DIA-

DIALOGVS II.

Gal. EXperiar, Eraſiſtrate, an verbis tantùm admittas ſangvinis miſſionem, re verò eandem ſemper damnes. Nam caſus ille, ut præſcribebatur, ſi ex repentina ſangvinis rarefactione vaſorum, in quibus nihil reſtagnat, proximum immineat diſruptionis periculum, eſt ut Lunæ in terram occurſus; qui, impoſſibilis quidem non eſt, ſed tot ſeculis nunquam obſervatus. Niſi peculiare adſit parte in aliqua vitium, ut meatus alicujus anguſtia, vel obſtructio, vel tunicæ infirmitas; nunquam, aut per quàm rarò vaſa diſrumpentur. Siquidem humores rarefacti velociùs traiiciuntur per eos ductus, in quibus nullum adeſt impedimentum; ſinè tamen diſruptionis metu, propter indifferentiam vaſorum ad diſruptionem. Ac niſi à particulari aliqua cauſa determinetur locus; nulla ratio eſt, cur hoc potiùs vas, quàm aliud diſrumpatur; & in unum ſinum potiùs, quàm in alium humores effundantur. Neque vaſa omnia ſimul diſrumpi poſſunt: atque ideò conſentaneum eſt nullum diſrumpi.

Periculū diſruptionis vaſornm ex sāgvinis rarefactione rariſſimè contingit.

Præterea in febrium, & paroxyſmorum febrilium ſtàtu, in quo humores maximè rare-

Iis febrium tēporibus, in quibus ſangvis eſt ma-

ximè rarefa-ctus secundū pleroſque nō convenit sā-gvinem mit-tere.

rareſiunt, & ampliorem ſibi expoſcentes locum vaſa maximè diſtendunt; propter alias rationes minùs convenit, quàm aliis temporibus ſangvinem mittere.

*a.b.*VVillis de phlebotomia pag. mihi 176.

VVillis. Quin in ſtatu morborū omnium, ut etiam in declinatione venæ minimè ſunt aperiendæ; vel cautè admodū. *Quippè a in ſtatu dum natura criſim moliens maximè occupatur; adeò ut ſpiritus ſummè laborent, ſangvis valdè fermenteſcat, iſte ſupremus ejus nixus perturbari non debet.* Similiter in ſtatu paroxyſmi: tunc enim natura maximè etiā occupatur; & ſpiritus ſummè laborant. *In b declinatione verò morbi, aut natura victrix ſubſidio iſto non indiget; aut victa talem evacuationem nō feret.*

c. Celſ. l. 2. cap. 10.

Helm. Si vehemens febris urget, *c* in ipſo impetu ejus ſangvinem mittere, hominem jugulare eſt, dixit Celſus. Igitur ſi ſangvinis miſſio non convenit, cum ſangvis eſt maximè rarefactus; nunquam profectò conveniet.

Gal. Sed in omni inflammatione ſive jam facta, ſive incipiente, magnus diſruptionis vaſorum, & humorum extra vaſa effluxus, imminet periculum: ſuntque inflammationes frequentiſſimæ. Si igitur illis circumſtantiis hanc addamus, inflammationem nempè, vel inflammationis metum; frequentiſſimus erit uſus mittendi ſangvinis.

Braſiſ.

Eraſiſ. Iam video, Galene, nos eſſe in eo caſu, in quo non ea tantùm inſpicienda ſunt, quæ continentur in vaſis, in quibus nihil reſtagnat; verùm etiam id, quòd alicubi infixum, & impactum hæret: ut eſt id, quod ſępè in vaſe aliquo, vel meatu, vel ſinu, vel inter fibras partis alicujus reſtagnat, aut coactum eſt; aut aliter ipſi inhæret, & morbum facit: de quibus omnibus agendum eſt.

Ac primò determinemus, quid pro inflammatione accipiamus; & an id, quod inflammatio vulgò dicitur, in aliquo ex his conſiſtat. Vox enim ipſa ignem ſignificat: & ut cum domus comburitur, pretioſiora quæque extrahuntur, vel per feneſtras, & quòcunque facultas eſt, foras eiiciuntur; & aquis accurritur ad extingvēdum ignem; ſic plerique, cum audiunt inflammatione quempiam laborare, ſangvinem mittendum eſſe exiſtimant; & corpus eſſe refrigerandum.

Quid vulgò ſit inflammatio.

Gal. Inflammationis notæ præcipuæ quatuor ſunt: tumor, & robur, cum calore, & dolore: alii febrem; alii dolori addunt, ut is ſit pulſatilis circa partem affectam; alii neque febrem, neque dolorem requirunt, ut morbus dicatur inflammatio.

Inflammationis ſigna.

Eraſiſ. Omnes retinent, quod ſit tumor: ac ſi placet addere velim; quod in eo mutationes ſint celeres. Nam ſi tumor

non

non habeat celeres mutationas, etiam ſi rubeat,non dicitur inflammatio.Et morbi nonnulli, inflammationes quidem dicuntur à Medicis,ſed occultæ, & indolentes: inter quos etiam ſunt peripneumoniæ, & pleuritides pleræque (licèt hæ ex dolore definiantur) quoniam nonnunquam adeſt tumor celeris mutationis ſive in pectore, ſive in parte alia; ſinè tamen aut doloris, aut caloris notabili, vel gravi perceptione. Quæ perceptio doloris, ſi adſit, vel ſuperueniat; adſit item, & febris, erunt effectus potiùs tumoris celeris motus, quàm quòd morbi eſſentiam conſtituant.

Cauſæ pleuritidis,anginæ, & ſimilium affectionum ſecundū Th. VVillis.

a.b.c. VVillis de perip. & de pleur. & in aliis locis hæc & ſimilia habet.

VVillis. In peripneumonia, pleuritide, [a] angina, aliiſque ſimilibus inflammationibus obſtructio aliqua requiritur in parte affecta à ſangvinis, aut aliarum ſubſtantiarum lentore, & craſſitie: adeò ut pleræque particulæ per anguſtias vaſorum liberè meare nequeuntes turgeſcentiam in illis, & inter eorundem interſtitia, & phlegmonen, ſive inflammatoriam obſtructionem creent. Requiritur [b] etiam in ſangvine febrilis efferveſcentia; vel ſaltem, quod is ſit ad febriliter efferveſcendum paratus, atque diſpoſitus.

Quæ duo [c] ſangvinis lentor, & febrilis efferveſcentia ſimul concurrere debent: alias à peripneumonia,pleuritide, ſimilibuſque aliis inflammationibus immunitas eſt.

eſt. Quorum *a* tamen modò unum, modò alterum in actu priùs eſt; & quodammodo alterum alterius cauſa, aut ſaltem occaſio exiſtit. *Nam b interdum ſangvis in febrem concitus obſtructionem pulmonarem pleuriticam*, aut aliam *facit: c quandoque item iſte in pulmone*, vel in alia quapiam parte *remoram offendens à propria obſtructione efferveſcientiam febrilem concipit. Attamen ad morbi hujus procatarxin conſtituendam ſangvis unà ad efferveſcendū; ſimulq; ad vaſa pulmonaria obſtruenda aptus eſſe debet.*

abcd. VVillis de perip. & de pleur. & in aliis locis hæc & ſimilia habet.

Eraſiſ. Vt omnes inflammationes cōprehendantur; mihi videtur, ſi vobis placet, ſic definiendum: Inflammatio eſt tumor, cujus mutationes ſunt celeres. Reliqua omnia, quæ de his dicuntur, appellari velim, vel cauſas, vel effectus tumoris celerem habentis motum; ſive, quod idem eſt, celeres habentis mutationes: mutationes enim, quæ fiunt in tumore alicubi fixo (quales ſunt reſolutiones; ſuppurationes; diſruptiones; effuſiones humorum è vaſis; ſeparationes ejus, quod alienum eſt; mortificationes, aliæque ſimiles) vel motus ſunt; vel ſinè motu minimè ſunt.

Inflammatio eſt tumor cujus mutationes ſunt celeres.

Quod ſi dolor, maximè pulſatilis, calor, & quid aliud moleſtum alicubi percipiatur; & cordis etiam motus perturbetur, ut in febre fieri conſuevit, certiores

ex

ex his ſumus de inflammatione celeres mutationes habente : & in ea corporis parte conſiſtente , in qua moleſtiæ illæ percipiuntur: præcipuè ſi locus affectus oculis conſpici nequeat . Quæ quidem moleſtæ perceptiones, licèt dici poſſint animi affectus , ut re vera ſunt ; attamen non fiunt ſinè mutationibus, ſive ſinè motu nonnullarum particularum corporis.

In hujuſcemodi tumore adeſt etiam obſtructio. Et rubor in eo, ſi oculis cernere facultas ſit, facilè conſpicitur: propter meantem minùs libere ſangvinem per eam partem ; & propter luctam inter ea , quæ circulationibus ibi reſiſtunt ; & eas ſubſtantias , quæ in circulum propelluntur : Ex qua lucta ſæpè etiam dolor percipitur pulſatilis.

VVillis. His quidem ſic expoſitis , excepto, quòd non denotas aliquando præcedere febrilem effervescentiam, & lentorem in ſangvine , omnia comprehendi videntur.

Eraſiſ. Nunquam tamen dixeris febrilem effervescentiam , & lentorem in ſangvine, utcunque præcedant, pleuritidem conſtituere ; ſed tantùm pleuritidem facilè, non tamen neceſſariò, ex illis fieri poſſe ; videlicet ſi aliquid per anguſtias vaſorum minus aptum ad permeandum pleuræ hæreat.

Ne-

Neque difficultates omnes, circa hæc, quę, ut verum fatear, nimis confidenter affirmas, aut negas, VVillis, ne nimis digrediamur, enumerandæ nunc ſunt.

Helm. Ne vulgus audito inflammationis nomine facilè decipiatur, & ne pro tumore accipiat ignem, operæ pretium quidem eſſet, malum hoc deinceps appellare tumorem, cujus mutationes ſint celeres. Pro mutationibus autem in pleuritide, in peripneumonia, aliiſque ſimilibus morbis accipio cruoris extravenationes; dolores, quorum comes, & cauſa eſt convulſiva, & ſpaſmodica contractio partis, in qua dolores fiunt; accipio ejuſdem cruoris grumefactiones, coagulationeſque; & niſi citò ſuccurratur putrefactiones, tranſmutationeſque in pus.

His tamen addendam cenſeo potiſſimam tantorum malorum effectricem cauſam; quæ eſt peregrina aciditas concepta in Archeo, & in cruorem depoſita. Quod ſic breviter explico. Accidit ſæpenumero, ut dum quis limonem acidum, vel fructus alios acidos, & acerbos, & immaturos avidiùs devorat, intuentibus dentes obſtupeſcant, & gingivæ rigeant; non minus ac ſi ipſimet acidum limonem dentibus contriviſſent, & devoraſſent. Id autem nulla alia ratione explicari poteſt; niſi hac, quod intuentium Archeus (tu-

Inflammationum cauſa ſecundũ Helmontium eſt concepta in Archeo aciditas.

au-

autem, Eraſiſtrate fortè diceres intuentiũ animus) aciditatem in ſemetipſo occaſione illius aſpectus concipit (ut puer terrorem ex aſpectu concipit Lupi) quam poſtea deponit in dentes proprios,& in proprias gingivas; quæ nihilo minus obſtupeſcunt, & rigeſcunt, ac ſi ipſa acidum limonem maſticaſſent. Quod ſi nullam Archeus, ſive animus, Eraſiſtrate, concipiat aciditatẽ, licèt oculi aſpiciant alios, atque alios acidum quidpiam avidiſſimè devorantes, & maſticantes; nullus tamen fit in intuentium dentibus ſtupor.Ita ſimiliter,inquam, ſi Archeus occaſione aliqua peregrinam concipiat aciditatem, quam in cruorem deponat,morbi fiunt: nam ex ſuſcepta aciditate grumeſcit cruor.

Acidus cruor facit apoſtema, eſtque veluti ſpina parti infixa ſecundum Helmontium

Vbicunque autem acidus cruor appellat, eſt veluti ſpina parti infixa; & ejus generis apoſtema parit Eraſiſtrate,quale denotaſti. Et ex illo apoſtemate, ſive tumore ea omnia poſtmodum fiunt,quę à te enumerata ſunt.

Quòd ſi major cruoris portio aceſcat; eaque non eiiciatur à venis, peſtilens aliquod pathema inſurgit. Idque videtur primus medentum Hippocrates ſenſiſſe; dum ſcribit libro de veteri Medicina: *non calidum [a] frigidum. humidum, ſiccumque morbi ſunt; ſed acre, amarum, acidum, & auſterum eſt.*

a.Hel.pleura furens f. mihi 246.

Eraſiſ.

Eraſiſ. Aliquid aliud intelligere videtur Hippocrates in illo libro; & eædem ſunt de amaro, & acido, & de calido, & frigido difficultates. Neque meo quidem judicio ea tantùm, quæ aciditatis ſenſum excitare apta ſunt; ſangvinem, vel aliquas ſangvinis particulas coagulare valent.

Gal. Neſcio an his omnibus affirmādi occaſionem mihi præcidere volueritis, ſæpiſſimè inflammationes fieri ex humoribus calidiorem naturam adeptis; & vaſa nimium replentibus, atq; diſtendentibus.

In parte inflammata eſt ſemper alieni quidpiam, quod in illa plenitudinē aliquam facit.

Braſiſ. Nō quidem omnem ſic dicendi occaſionem tibi præcidimus. Semper enim alieni quidpiam eſt in parte affecta; quod illius loci vaſa obſtruat: meatus, & porulos aliquos occludat; & inter fibrillas ſtatuatur: ac ſi omnia deſint; nō deeſt id, quod ab Helmontio ſpina dicitur. Atque quodcunque hoc ſit, quod vel reſtagnet in parte affecta, & in circulum minimè rapiatur; vel eidem ſit infixum; ſemper partem illam magis, minuſvè replet; & membranulas divellit; & fibrillas magis, minuſvè contendit: ut dubitandum nō ſit de aliqua in loco affecto plenitudine.

Nulla tamen neceſſaria eſt in toto corpore plenitudo, ut alicubi tumor, ſive inflāmatio fiat.

In aliis vero partibus, quæ nihil ſimile patiuntur; & in aliis partibus in quibus nihil coactum ſtagnat; nulla plenitudo neceſſaria eſt, ad hoc; ut illa pars, quæ malè habet, inflammatione laboret. Et

frequenter quiſque noſtrum obſervare potuit corporum etiam emaciatorum,& exinanitorum partes quaſdã tumoribus cujuſcunque generis prehenſas : ut manifeſtum ſit nullam requiri in uniuerſo corpore plenitudinem ad faciendam in parte aliqua inflammationem.

Spina in tumore, ſivè id quod inflãmationẽ facit, ſæpè mole minimum eſt.

Illud autem quod inflammationem facit, ſæpè non excedit avellanam nucem ; ſæpè non eſt majus fabæ magnitudine. Et ſpina, quæ in pleura inflammationem excitare poteſt, & atroci dolore hominem torquere, eſſe poteſt mole minor, quàm ſit frumenti ariſtula : quæ abſque dubio digitum etiam inflammare ; & febres citare ; & totum corpus perturbare valet: ut cum priùs nihil in corpore excederet,poſt infixam ariſtulam multa ſuperabundare videantur ; cum re vera nil niſi ariſtula ſuperabundet. Et frigoris ſæpenumero,& caloris,aliæque ex eadem cauſa fiunt animi moleſtæ perceptiones,ſivè ſenſationes; quæ omnia ubi infixa ariſtula ſublata fuerit,deſinere ſolent.

a. VVill.de peripneu.

VVillis. Circa calorem vero illud, Galene,animadvertendum eſt ; *in febribus pleriſque, ac a imprimis in cauſone ſangvine, ut ut vehementiſſimè æſtuanti, & tota præcordia accendenti peripneumoniam* tamen *haud concitari*, ut neque pleuritidem: requiritur ſcilicet illa alia in ſangvine diathesis

theſis ad lentefcendum, & ad obſtructiones faciendum; ſive, quoniam placet id, quod in pleuritide obſtructionē facit, ſpinam appellare, ſangvinis requiritur ad ſpinam hanc alicubi infigendam aptitudo.

Gal. Eſto facilis ad hæc omnia concedendum, VVillis, Tu qui fanaticos, & pſeudo chymicos ab Helmontio inſtructos, eos, qui in pleuritide venas minimè ſecant, appellare ſolitus es. Eſto etiam facilis ad admittendum metaphoricam in pleuritide ſpinam! Ego autem ſi quid logices ſum peritus, jam animo provideo; mox nos exauditutos Eraſiſtratum, & Helmontium conſtanter affirmantes ſangvinis miſſionem, aut omninò non convenire in inflammationibus; aut certè nunquam per ſe convenire: & vix fortè hoc extorquebis; aliquando indirectè, & per accidens venarum ſectionem ſive in pleuritide, ſi ve in peripneumonia, ſive in angina proficuam eſſe.

Eraſiſ. Anxietas hæc tua, Galene, eſt inanis; Ac in eo maximè decipi videris, quòd credas, proximè imminenti vaſorum diſruptionis periculo ex humorum copia, ſi illa unquam datur, ſive potiùs ex eorundem repentina rarefactione, ſi hæc alia addatur circumſtantia, præſens ſcilicet inflammatio, vel inflammationis metus, frequentiùs conveniat ſangvinem

Si unquam conveniat ſāgvinem mittere rariùs convenit cū pars aliqua eſt inflāmata, quam cū ſinè inflāmatione ſangvis eſt nimis rarefactus.

F 2 mit-

mittere: cum ſæpe ex hoc ipſo, quod præſens ſit alicubi inflammatio, aut tumoris, cujus celeres ſint mutationes, metus; miſſio, quæ alias conveniret, non conveniat.

Cum nullus adeſt in univerſo corpore hujus generis tumor; vel planè ignoratur, an alicubi adſit; ſemper in proximè imminenti ex ſuppoſita plenitudine, ſivè potiùs propter repentinam rarefactionem humorum, diſruptionis, & dilacerationis periculo, commendandus, aut ſaltem excuſandus eſt Medicus, qui venas ſecari juſſerit: videlicèt propter incertitudinem & loci ignorationem, in quo diſruptio, & extra venas humoris effuſio futura eſt.

At cum inflammatio alicubi cōſtiterit, locus eſt ferè ſemper ad mutationes, criſes, ſive judicia morborum determinatus: & eſt is idem in quo inflammatio facta eſt. Quod ſi is ſit item commodus, ut plerunque accidit, & eo diſrupto id, quod è vaſis minoribus effluit, & è loci fibris ſtillat, facilè educi queat, tantum abeſt, quòd ſangvinis detractione diſruptionem prohibere debeamus, ut ſæpenumero illam medicamentis promouere, & ſollicitare teneamur: videlicèt cum aliter ſolvi, & auferri nequit id, quod morbum facit; ut non rarò igne, ferroque pars affecta violenter ſit aperienda. Contrarium ſi faxint Medici, frequenter hoc unum præſta-

bunt

bunt, quod ſalutares criſes impediverint; & morbos reddiderint tum curatu difficiliores, tum magis periculoſos. Pro criſi autem ſalutari eas etiam intelligo morborum judicationes; quæ nonnunquam fiunt ſinè ulla ſenſibili, aut notabili evacuatione, emendatis, & reſtitutis iis, quæ morbum faciebant: & in tumore quidem timetur ſæpe diſruptio; ſed haud ſemper accidit.

Quid ſi tanta non adſit in vaſis liquidarum ſubſtantiarum rarefactio, & ex rarefactione plenitudo? Quæ, utcunque ſupponatur, rarò contingit; & cum parum, aut nihil adiicias, brevi tempore durat. Quid ſi humores in vaſis ſint magis lenti, ut dicitis, quàm conveniat; ſint craſſiores; ſint ignavi; ſint effœti? Quid ſi motus cordis ſit minùs concitatus? Quid ſi Archeus, ut ait Helmontius, ſive animus aciditatem conceperit; & illam in cruorem depoſuerit? Sive ut ait VVillis ſit ſangvis ad magis lenteſcendum paratus? Vtriuſque autem verba ſic interpetror: quòd aliquando liquidæ animati corporis ſubſtantiæ multas particulas habeant jam grumoſas, vel ad grumeſcendum paratas, jam ineptas ad permeandum per anguſtias vaſorum; vel quæ facilè ad id ineptæ jam jam fieri poſſint ex hac, vel alia quacunque cauſa. Quod tum ab Helmon-

 tio,

tio, tum ab VVillis, verbis in hoc non re-diſcrepantibus, ſatis expoſitum eſt.

In inflammationibus ſangvis eſt emendandus, & corrigendus, nõ diminuendus. Corrigitur autem, emendatur, & diminuitur cordis motu.

Sequitur ne fortè ex his, quòd ſangvis ſit mittendus? eſt ne proinde ejuſdem copia ſinè diſcrimine, & ſinè vitioſarum partium ab optimis ſelectione, ut ſectione fit, diminuenda? Mihi videtur perficiendus potiùs, & emendandus; quàm diminuendus. Vel ſi diminuendus erit; non ſinè partium diſcrimine, & ſelectione quadam diminuendus. Vtrunque præſtat cordis præcipuè motus, & omnium, quæ in vaſis invicem communicantibus continentur, circulatio.

Quibus quidem motibus, aliiſque ab his ortum ducentibus quidquid in circulum propellitur, multiplici ratione perficitur: ac ſi labem aliquam, per partem affectam pertranſiens, acceperit; repetitis circuitionibus; ac variis generis perpurgationibus; & ſeparationibus, quæ in glandulis, & in aliis partibus fiunt, feliciùs illam deponit; quàm quacunque alia artis induſtria: quę nulla omnino eſſe poteſt ſinè hujus circulationis beneficio.

Motibus his multa quòque fit, ſed non ſinè ſelectione quadam, partium tùm deceſſio, tùm tranſpiratio, & diſſipatio; qua decreſcit humorum copia, & detumeſcunt vaſa. Idque meliùs, atque faciliùs contingit, ſi prima, ſecundave die parum cibo,

cibo, potuque addatur; & ſi id ipſum, quod quacunque ratione addendum videtur, aptum quoque, atque potens ſit tum ad corrigendum, tum ad perficiendum ſangvinem: ad hoc ut item is percurrens locum affectum, & partes circumpoſitas diluens efficaciùs corrigere, & emendare, vel ſolvere valeat id, quod morbum facit; & aliquid indè auferat; & id quod remanet magis reſolubile reddat.

Aeris quòque, quo æger vtitur, conſtitutio ſive illa eligi, ſive arte procurari poſſit, & reliqua omnia, quæ adminiſtrantur, & quorum uſus fuerit, hoc idem reſpicere debent: ſcilicet ut ſangvis, & aliæ liquidæ ſubſtantiæ, quæ ſunt in corpore, perficiantur, & aptiores reddantur ad ſolvendam, & ſuperandam morbi cauſam; dum tranſeunt per partem affectam.

Gal. Non diſplicet, Eraſiſtrate, illa tua de criſi non impedienda animadverſio; ſive per ſolutionem, aut inſenſibilem reſolutionem ejus, quod morbum facit; ſive per urinas, vel ſudores; vel per aptam, commodamque abſceſſus diſruptionem criſis expectetur. Neque inficiabor particulam præcipuè affectam ſæpiſſimè locum eſſe ad futuram criſim determinatum; eò enim potiſſimùm natura conatur omnem ſarcinam deponere, quò minùs reſiſtitur ab affecta parte propter majo-

Quæ criſes nō impedienda.

 rem,

rem, quàm in cæteris, virium imbecillitatem: ut ex pleriſque, quæ à me poſteritati tradita ſunt, perquam facilè oſtendi poteſt.

Quæ verò ſunt ſanguinis miſsione retardandæ, aut impediendæ?

Sed ſi pars affecta ad criſim omninò ſalutarem ſuſcipiendam (ut eſt, quæ ſæpe fit inſenſibiliter) non ſit diſpoſita; & locus non ſit aptus,ut id commodè evacuetur, quod criſi evacuari debet (ut commodi non ſunt pulmones, neque ſuccingens membrana, neq; pleræque aliæ partes) ac ſi propter vaſorum plenitudinem, & humorum, ſive turgeſcentiam dixeritis, ſive rarefactionem, vel futura timeatur diſruptio in loco minimè commodo ad evacuationẽ ejus, quod extra vaſa erumpet; vel etiam, diſruptio cum timeatur, nec ea omnino evitari poſſit;major tamen illa futura ſit, quàm ſi vaſa non eſſent repleta, vel ſi humores non eſſent rarefacti; an non venam ſecabimus?

Eraſiſ. Satis dictum eſt de rarefactione, & plenitudine vaſorum. Nunc, Galene, loquimur de inflammationibus: ad quas conſtituendas nulla requiritur rarefactio excedens, aut ex rarefactione, vel ex alia cauſa excedens plenitudo. Sufficit craſſiuſcula particula ad permeandum inepta; ſufficit ſpina; quæ tumori hujus generis det occaſionem; vel quid aliud, quod ſpinæ locum ſubeat.

Præte-

Præterea,ſaltem ut plurimum,ea, quæ concreſcunt, & craſſiora fiunt; eodem tempore minimè rarefiunt, vel creſcunt in mole.

Sed demus in parte affecta aliquid eſſe coactum; in vaſis verò non obſtructis, & in toto reliquo corpore humores eſſe rare factos. Hæc ipſa tamen humorum rarefactio poteſt eſſe inflammationis remediũ; ſolvendo ſcilicet, & item rarefaciendo in tranſitu per partem affectam; quod in ipſa concreverat,& obſtructionem faciebat.

Rarefactio humorũ aliquãdò eſt tumorũ remedium.

Demus etiam rarefactis humoribus, & turgidis vaſis diſruptionem aliquam loci minimè commodi fieri poſſe majorem; quàm non rarefactis, & non turgidis.Demus aliquando rem tam graviter urgere; ut non ſinè periculo nonnullarum horarũ lapſus expectetur; quo ſangvis conſuetis viis, mediiſque tum diminuatur, & detumeat,tum perficiatur.Concurrant etiam Galene, illa omnia, quæ tu aſſeris; quis enim dixerit impoſſibile prorſus eſſe illa omnia ſimul concurrere, lunamque, ut tu ais, terræ occurrere! Atque ideò,ubi omnia cõcurrant, venarum ſectionem admittamus; ſinendumque dicamus tantum ſangvinis effluere, quantum exigit imminens, atque proximum ex rarefactione nimia, atque nimia vaſorum plenitudine diſruptionis periculum.

Sangvinem detrahere nō eſt curare inflāmationes; quæ id expoſcunt auferri, quod in parte affecta morbum facit.

Hoc tamen, Galene, non eſt inflammationem curare. Nam ſi nihil eorum, quæ dicta ſunt, adſint; ſi in vaſis humoriferis nihil excedat, nihil ſit rarefactum, nihil vaſa pluſquam æquum eſt diſtendat, & ampliet; utique etiam tumor omnis generis partem aliquam corporis moleſtare poterit. Tumor autem id expoſcit auferri quod in parte affecta conſiſtit; ſive ſpina illud vocetur; ſive ſangvis grumefactus; vel humor craſſus, & lentus, & ad permeandum ineptus; ſive alio quocunque nomine appelletur. Detractione verò, quæ ſectione vaſis à parte affecta remoti inſtituitur, non evacuatur id, quod morbum facit. Quod neque in inflammationibus evacuatur ſectione vaſis proximi; nam ſi hac ratione evacuari poſſet, vtique fluidum eſſet, & permeabile, & faciè amovibile à parte affecta; & abſque venæ ſectione raptum unà cum humoribus in circulum ſemper actis, relinqueret partem affectam: quæ proinde detumeſceret, & facilè ſanaretur.

Helm. Conſiderent quæſo viri ornatiſſimi; *in pleuritide* ſimilibuſque affectibus *phlebotomiam* [a] *non eſſe uſui propter revulſionem, & derivationem: ſed propter meram ſangvinis, viriumque, extractionem, & diminutionem. Vt ſcilicet natura evacuationem exhorreſcens deſiſtat, ceſſetque mittere cruoris*

a. Hel. pleura fur. nu. 8. & 9.

augmentum circa pleuram. Attendant, inquam, an hoc non ſit cum virium jacturâ tam inſigni, & repentina (in morbo in quo totum onus vires ſolæ bajulant) à poſteriori mederi per cautionem, præventionemq. incrementi ---. Stulta a prorſus miniſteria ab artificialibus minùs rectè applicatis *deſumpta. Torrens b quippè fluens ad quendam terminum minuitur, ſiſtiturq; ſi ripa ejus ad latus aperiatur; & propinquiore, magiſque prono itinere ad declivem locum labatur. Sed quid iſtud juverit in pleuritide? ſi tantùm ad aliquot uncias venæ depleri queant; & quidem cum notabili jactura!*

a. *t.* Helm. pleura furens num. 8. & 9.

Gal. Ad hęc quid tibi videtur reſpondendum, VVillis? Eraſiſtratus niſi multa concurrant in tumoribus quibuſcumque, & niſi nonnullarum horarum lapſus minimè tutò expectari poſſit; ſangvinis detractionem minimè convenire affirmat: ac ſi illa concurrant maximè in tumore cujus celeres ſint mutationes, quas criſes cum antiquis poſſumus appellare; non quidem tanquam tumorum iſtiuſmodi, ſive inflãmationum remedium, vel per ſe; ſed alio reſpectu, ſive per accidens convenire aſſerit. Helmontius neque hæc quidem admittere videtur; quoniam detractio non fit ſinè virium jactura; neque propter revulſionem, & derivationem aliquod præſtare poteſt beneficium.

VVill.

VVillis. Non ſumus adeò devicti, Galene: Atque tu, Helmonti, qui ſacrum codicem perlegiſti, meliora ſentire debes; etenim *lex diuina* ^a *circumciſionis ritum, quaſi ſymbolum* phlebotomiæ *præcipiens innuere videtur, ingenitas naturæ humanæ impuritates aliquatenus per ſangvinis miſſionem expurgari debere.*

a. VVill. de phlebotom.

Helm. Mente ne ſanus es, VVillis, qui circumciſionis Hebræorum ritum phlebotomiæ ſymbolum eſſe exiſtimas: cum contra ſacra pagina non ſemel ſangvinis utilitatem, & ad prorogandam vitam neceſſitatem pluribus inſinuet? Neque diſſimulandum eſt, pium, fidelemque hominem minimè decere, ab iis, quæ ſinè dubio ad ſpirituales uſus inſtituta fuere à Deo, tam longè remotas, nullamque cum illis connexionem habentes deducere concluſiones.

VVillis. In pleuritide, & peripneumonia, aliiſque ſimilibus affectionibus ad obſtructionem in pulmone, ſive pleura tollendam, *phlebotomia* ^b *omni ſemper ævo à Medicis quibuſque, veluti remedium præcipuum, præſcribi ſolebat.* Qui verò hodie illam damnant, ab Helmontio tantùm, vel à Chryſippo per Galeni traditionem id accepere.

b. VVill. de pleurit.

Eraſiſ. Neque hoc verum eſt. Antiquiores enim Medici quotquot fuere celebrio-

lebriores hoc vitæ breviario minimè ſunt uſi, vel perquàm parciſſimè. Idque manifeſtum eſt ex iis, quæ ſub Hippocratis nomine his etiam temporibus inter vivos circumferuntur. Sunt autem non unius Hippocratis, quidquid dicat Galenus, ſed antiquiſſimorum medicorum, quæ ab injuria temporum ſuperfuerunt volumina, in unum poſtea collecta, & uni attributa.

Antiquiores celebriores Medici etiā in inflammationib. rarò, vel nunquā venas ſecabant.

In his libris rariſſimè reperies veteres Medicos celebriores ſangvinis miſſionem uſurpaſſe in morbis. Reperies frequentiſſimè anginas; peripneumonias; pleuritides; tumores alios, in quibus mutationes, ſive criſes, & judicia ſunt celeres; febres omnis generis ſedulò deſcriptas; curationeſque ſimilium morborum diligenter traditas; medendi rationes, & remedia, quibus utebantur ſtudioſiſſimè, & curioſiſſimè enarrata: cum tamen nihil meminerint de mittendo ſangvine; vel de ſecanda vena.

Hiſtoriæ tum ægritudinum, tum ægrotantium his, ſimilibuſque morbis, in quibus vos venas ſecaſtis, ad faſtidium, & nauſeam uſque legi poterunt tum in libris Epidemiorum; tum in libris de internis affectionibus; tum in libris de morbis; tum in libro de natura muliebri; & paſſim in aliis, in quibus nihil omnino memoratur de ſangvinis miſſione. Ac niſi Gale-

nus

lenus nobis etiam imponat, dum affirmat, non quidem omiſſam in curatione ſangvinis miſſionem, ſed omiſſam ab antiquioribus ſcriptoribus ejuſdem narrationem; oportet exiſtimare illos per quàm raró ſangvinis miſſione fuiſſe uſos. Ac cum raró ſangvinem detraxerint, inter eos tamen, quibus detractus fuit, neſcio an ægrotantem aliquem oſtendere poſſis, VVillis, de quo certè, & ſinè dubitatione affirmare valeas, eum miſſione fuiſſe ſanatum!

Quòd ſi aliis innumeris ægrotantibus miſſus quòque fuit ſangvis, ut gratis Galenus aſſeruit; Ego inquam, puduiſſe poſtea Scriptores illos meminiſſe, & in codicem referre miſſionem; quoniam obſervaverunt vel nocumentum, vel nullum ægrotis eandem attuliſſe auxilium. Cur quæſo diſertiſſimi viri obliti ſunt illam referre, cũ meminerint minutiora quæquè?

Chryſippus autem Siculus, qui venæ ſectionem damnavit, & rerum anatomicarum, prout tunc licuit, peritia; & conſuetudinum populorum notitia; & morum prudentia, quàm potiſſimùm ex poetis traxit, quibus maximè delectabatur; Chryſippus, qui de affectibus, & ægritudinibus animi, deque remediis ægro animo convenientibus (quæ medicinæ pars eſt nobiliſſima ab aliis prætermiſſa) ac-

curatè

curatè nimis, atque diligenter ſcripſit; non eſt ſanè ſpernendus Chryſippus.

Cumque duo fuerint Aſclepiadæ vetuſtior alter [a] Bithynus ex eodem cum Hippocrate genere; recentior alter, & meò poſterior, *qui [b] memorabiles pharmacorum compoſitiones in mul is libris conſcripſiſſe* dicitur; ille in curatione multorum difficiliorum morborum nil de venæ ſectione memoratu dignum habuit; recentior verò, qui, ut audio, antiquiorem medicandi rationem mortis meditationem appellabat, pleuriticos, [c] dixiſſe fertur, Athenis, & Romæ phlebotomatos pejus habuiſſe; in Helleſponto autem, & [d] Pario relevatos: ut ex his etiam, quæ junior Aſclepiades notavit, deduci facile poſſit; pleuræ inflammationem ex ſe non expoſcere ſangvinis miſſionem.

Hippocrates item, (ſive is, qui librum conſcripſit de victus ratione in morbis acutis) in pleuritide, *at ſi quidem*, inquit, *dolor ad claviculam de ſe ſignificationem præbeat, aut gravitas ad brachium, aut circa mammam, aut ſupra ſeptum tranſverſum; venam ſecare prodeſt in cubiti flexura internam ſi verò ſub ſepto tranſverſo fuerit dolor, ad claviculam autem de ſe ſignificationem non præbeat, alvum mollire oportet, aut veratro nigro, aut peplio*: ut etiam ex his pateat; nihil ſatis comperti, atque manifeſti habuiſſe

a. Galen. introd. ſive Medic. c. 4.

b. Galen. de cõpoſ. pharmac. 2. locos lib. 1.

c. d. Cel. Aurel. a quo Mercur. l. 1. c. 4. variar. lect. & Gal. lib. 3. de morbis vulgar. com. 3. ςg. 1. & paſſim alibi.

Digitized by Google

buiſſe ſcriptorem illum de ſecanda, vel nó ſecanda vena; & de veratro, ſive peplio exhibendo, vel non exhibendo. At vos, VVillis, atque Galene *a* diſtinctionem iſtam doloris ad claviculam ſe extendentis, vel non extendentis ſi rectè coniicio ex iis, quæ à vobis dicta ſunt, minimè probatis. Ac proinde, ut idem ſcriptor de victus ratione ait, videmini omnes veluti vates; *quorum b alii eandem avem ſi ſiniſtra appareat bonam eſſe ducunt, ſi dextera malam; alii contraria his dicunt*. Et in Aruſpicina talia multa ſunt; alia in aliis. Quidam Curſor ad Olympia proficiſci cogitans aquila ſe in ſomnis viſus eſt factus: detulit ad conjectorem quendam; at ille viciſti, inquit, iſtà enim avis volat nulla vehementiùs: detulit ad alium; tu verò, inquit, te victum eſſe non vides? iſta enim avis inſectans alias, & agitans ſemper ipſa poſtrema eſt. Similiter & vos facere videmini cum rationes adducitis, quare conveniat, vel non conueniat, & ex qua vena adminiſtranda ſit ſangvinis miſſio. Quod quidem contingit, quoniam nihil certi, & conſtantis huc uſque inveniſtis.

a. Galen. in comm. lib. de vict. rat. in morbis acutis, & VVillis paſſim.

b. Hipp. de victus rat. in morbis acutis.

Neque ego tam obſcuri nominis ſum, VVillis, ut veluti nunquam fuerim inter vivos; & veluti doctrina mea tamdiu non viguiſſet, non floruiſſet Romæ; tunc cum habe-

habebat Roma plura millia millium hominum, quàm nunc habeat tota ferè Italia, jure dicere poſſis, omnes omni ævo in pleuritide venam ſecare ſoliti fuerunt!

Neque Helmontius, à quo multa, & præclariſſima accepimus, deridendus tibi fuit!

VVillis. Quotquot eſtis, qui ſangvinem in morbis nunquam, vel rarò miſiſtis? Si vos omnes ad eos conferatis, qui vel unum Galenum ſecuti nihil frequentiùs præſtiterunt, quàm venas quocunque tempore, & quacumque occaſione diſſecare, comperietis vix eſſe veluti unum ad centena millia millium.

Helm. Vota in comitiis omnibus nõ deberent numerari, ſed ponderari. Tantùm momenti Galeno addunt innumerabiles ejuſdem ſectatores, quantum Alcorani doctrinæ Maumedani omnes, qui vaſtiſſimas, & quondam florentiſſimas orbis provincias, habitarunt, & adhuc inhabitant. *Vota debent ponderari nõ numerari.*

Aſſirii, Caldæi, Aegyptii vanis divinandi artibus utebantur. Cur non fieri potuit, ut pernicies etiam iſta diſſecandi venas admitteretur; non minùs ac admiſſa quondam Romæ fuit illorum ſententia, qui febricitantes ſenes frigido fluvio demergendos eſſe affirmabant, ut ſanarentur? Cilicum, & Piſidarum gens, & his *Vanitates, & ſuperſtitiones pleraq. paſſim admiſſæ fuerunt à populis ampliſſimis, atque clariſſimis.*

 fini-

finitima Pamphila volatibus avium, cantibuſque, ut certiſſimis ſignis, declarari res futuras putabant. Tota Græcia nihil publicè, aut priuatè faciendum ſuſcipiebat, ſinè Pythio, aut Dedonæo, aut Ammonis oraculo. Populus Romanus iis etiam temporibus, quibus Medicos non admiſit; tota Aethruria; tota Europa; tota Aſia; tota Africa plures habebat augures, & conjectores tum publicos, tum privatos; quàm nunc habeat & Medicos, & Aſtrologos, & Cabaliſtas? Ipſi Reges, & ductores augures erant; & à cantibus, volatibuſque avium, & extorum inſpectione ridicula (niſi fortè primi inſtitutores de loci ſalubritate aliquam ab integritate extorum voluerint facere conjecturam) quid in graviſſimo quoque negocio faciendum eſſet coniiciebant. Quorum omnium ſi judicia, atque ſimul ſūmptas ſententias ponderemus, facilè cognoſcemus plus momenti, atque ponderis habere unius Marci Tullii Ciceronis judicium, atque ſententiam vanas eſſe artes illas, affirmantis.

Sentētia M. T.Cic. magis habenda eſt, quàm omniū aruſpicum, et augurū ſententia.

Eventus etiam narrabantur, quibus extiſpicinæ, & aruſpicinæ, aliiſque ſimilibus artibus fides adhibenda videretur; nō minus ac experimenta, & eventus à pleriſque nunc narrantur de miſſionis ſangvinis utilitate. Quibus minimè fidendum

Eventibus, qui narrantur tum circa extiſpicinam, tū circa aruſpicinam, tum circa

dum puto : & circa ſangvinis miſſionem plus ponderis habere exiſtimo unius Eraſiſtrati, etiam inimico, & invido Galeni ore clariſſimi, judicium; quàm reliquorũ omnium. Quoniam nullus eſt morbus in quo ex ſangvinis miſſione certò ſanitatẽ promittere poſſis; pro ut nullus omnino eſt aquilæ volatus,ex quo ante eventum victoria,aut clades prædici poſſit. Et rationes quidem, quæ adducuntur,& eventus,quos prædicant; ſunt aruſpicum rationibus, & eventibus, in quibus iſti gloriabantur, perquam ſimiles. *ſãgvinis miſſionem nõ eſt fidendum,nõ eſt credendũ.*

Deſierunt jam extiſpicina, & aruſpicina, quæ tot tantiſque ſeculis floruerant; deſierunt vaticinari Pythia oracula: aliæ tamen ſuperſtitioſæ vanitates mentes hominum occupaverunt; quæ fortè aliquãdo ſeculorum lapſu ipſæ etiam deſinent. Sed aliæ,atque aliæ exurgent:nullus enim unquam fuit populus, qui non ſaltem aliqua ſuperſtitione teneretur.

In his autem, ſimilibuſque ipſa rerum natura inſpicienda eſt. Videndum,non, inquam, an paſſerculi cantu,vel pulli alacritate exercitus victoria; ſed an felix ſternutatio promitti poſſit. Videndum, non inquam,an pleuritis; ſed an paronychia ſangvinis miſſione ſanari poſſit: an ſpina, non inquam, pleuræ; ſed digito infixa ſangvinis miſſione faciliùs extrahatur.

hatur. Et fieri quidem poteſt,ut paronychia non differat à pleuritide, niſi ratione loci, & eorum, quæ locum conſequuntur.

Gal. Ego autem inter ſectatores meos connumerari nolim; neque profectò tàm largè ſangvinis profuſor fui, ut vobis videor.

VVillis. Ipſam igitur rerum naturam inſpiciamus; & vota ponderemus potiùs, quàm numeremus.

Inflammationum cauſæ ſecundù Th. VVillis, & rationes, quibus ſangvis mitti debet.

Vt remotas cauſas prætercam (repentinos nempè caloris, aut frigoris exceſſus; pororum conſtipationes; crapulas; vini, aut liquorum ardentium immodicos potus; exercitium immoderatum; malignam aëris, aut malam corporis conſtitutionem; atque alias, quæ ſangvinem ad lenteſcendum, ſimùlque efferveſcendum prædiſpoſitum exagitant) tùm peripneumoniæ, tum anginæ, aliarumquè ſimilium affectionum, & præcipuè pleuritidis *proxima cauſa eſt* [a] *ſangvis in membranæ iſtius, vel alteriùs partis vaſis minoribus, ac interſtitiis ob lentorem obſtructus, & extravaſatus; dein ob turgeſcentiam copioſiùs ibidem aggeſtus; proindeque phlegmonen excitans*. Quibus ſuperveniunt dolores acuti, tuſſis, reſpiratio difficilis, atque alia pro loci ratione; in quo obſtructio facta eſt.

a. VVill. de pleur. fol. 87

Accidit autem hæc in ſangvine dia-

thеſis,

theſis; quod *cruoris* [a] *partes craſſiores à ſubtilioribus non ſatis comminuuntur; ita ut omnibus æqualiter mixtis, & mutuò ſubactis demum humores utiles in munia quibuſque appropriata ſecedant; atque inutiles per cloacas idoneas continuò amandentur: verùm è contra in quantum ſangvinis particulæ ſulphureæ unà cum ſalinis, & terreſtribus nimis eve-ctis combinatæ, cæteras quaſque irretiunt, & invifcant; proinde liquor ejus recrementa quæque, & impuritates intra ſe continens inſtar glutinis lenteſcit; & propterea diatheſin peripneumonicam*, aut pleuriticam *concipit*.

a. VVill. de perip. f. 78.

Quamobrem in his, ſimilibuſque morbis ſangvinis detractio non ſolùm convenit, *imò interdum* [b] *ſæpiùs iterari debet: nam vaſa ſangvine depleta non ſolùm morbi fomitem ſubtrahunt; ſed & materiam loco affecto impactam reſorbent. Quapropter ſi vires conſtabunt, & pulſus ſatis robuſtus erit, ſangvinis miſſio liberalior ſtatim ab initio convenit: ſecus verò ea in quantitate modica celebretur, ſubinde tamen pro data occaſione repetenda.*

b. VVill. de peripn. f. 81. & ſimilia cũ de pleuritide habet.

Ac nihil refert, modo hæc contingant, per ſe, an per accidens, Galene, dicas contingere.

Longè autem præſtat ſangvinis miſſionem prima vice plenius celebrare, quàm parciores phlebotomias pluries iterare: *Quippè* [c] *ſangvinis lenteſcentis, ac in viſco-*

c. VVill. de pleur. f. 89.

 ſitatem

ſitatem degeneris portiones quamplurimæ circa locum affectum aggregantur; quæ niſi vaſis per phlebotomiā copioſam valdè depletis, illinc avocentur, & magna ex parte foras effluant, ſangvinis miſſio effectu deſiderabili fruſtrabitur. Atque ideò ſi vires conſtent liberalior eſſe debet; ſin minùs parcior quidem, ſed reiterari poterit.

Eraſiſ. Multa priùs probanda ſupponis, VViilis, quæ etiamſi omnia vera ſint, neq; tamen, niſi rarò, ſangvis mitti debet.

Nō deeſt vaſis amplitudo & capacitas; quā valeant admittere, & in circulum rapere id, quod alicubi morbū facit.

Et vaſa quidem, propter tunicarum, ex quibus conſtant, naturam contrahibilem, & diſtendibilem, niſi quid aliud impediat, ſemper multum ſanè, atque multum admittere poſſunt ejus ſubſtantiæ, quæ alicubi inhærens morbum facit: ſicuti novam, atque novam quotidie ex cibo, & potu admittunt ſubſtantiam; quoniam ſinè incommodo ampliabilia ſunt, & capaciora fieri poſſunt.

Atque ideò ſi materies loco affecto impacta aliquando non reſorbetur, VVillis, hoc non fit propter defectum amplitudinis vaſorum, vel quia eadem ſint repleta nimis; ſed propter alias cauſas, rationeſque alias. Ac vaſa cuncta corporis, etiam ſi ſint ferè prorsùs inania, ſæpiſſimè tamen non reſorbent, neque admittunt aquas hydropicorum, ut neque pus empyematicorum; cum aliàs eadem vaſa,

etiam

etiam ſi repleta ſint ſatis, & turgidiuſcula, copioſiſſimas tamen admittant aquas, urinis non rarò reddendas.

Præterquam quod plenioribus, rapidioribuſque fluentis faciliùs rapitur id, quod alicubi impactum hæret; ut frequenter addendum potiùs, quàm auferendum ſit.

Helm. In pleuritide, peripneumonia, aliiſque ſimilibus affectibus, cum ſangvinis miſſio judicio tuo celebranda eſt, VVillis, ſemper vires debent eſſe validæ; pulſus debet eſſe robuſtus: ut ſi vires ſint valdè langvidæ, niſi fallor, detractio tibi videatur omittenda. Fortè quia exiſtimas magni eſſe momenti ad morbi ſolutionem virium robur, ut re vera eſt; & fortè exiſtimas miſſione vires debilitari. Quid enim timeas, niſi, hoc timeas, vires debilitari?

Qui ſangvinem mittunt credunt debere vires eſſe robuſtas; & credunt eaſdem langveſcere detractione ſangvinis.

VVillis. Vtrumque exiſtimo; & hoc timeo ſangvinis miſſione vires magis peſſum iri.

Helm. Niſi igitur virium, atque virtutis ſit ſuperabundantia quædam, & exceſſus aliquis ſectione venæ ſemper nocebis. Atquì in pleuritide nunquam adeſt virium exceſſus, & ſuperabundantia, neque in mathuſalem; igitur ſi illud audeas, ſangvinem mittere, ſemper nocebis.

Ac proinde ex ipſorum ſententia ſemper aliquo pacto nocet ſangvinis miſſio.

VVillis. Magnam oporteret è medio

medicamentorum partem auferre ; quoniam pharmaca ferè omnia aliquid virium detrahunt.

Helm. At medicamenta, quę ego pręſcripſi pleuriticis dens apri, ſangvis hirci, fimus equi, virga tauri, papaver erraticum, & alia ſimilia nihil nocent viribus, nihil detrahunt virtuti.

VVillis. Sed hæc plerumque minimè ſatìs ſunt.

Helm. Rectè uſurpata ferè ſemper ſatìs ſunt; & nunquam enecant hominem: cum ſangvinis miſſio nunquam ſatìs ſit; & ſæpiſſimè enecet.

VVillis. Illis quòqne medicamentis, aliiſque ſimilibus; ut oculis cancrorum; ſale prunellæ; ſpiritu ſangvinis; ſpiritu cornu cervi ſum ego quòque uſus in pleuritide. Sed non propterea, quòd hæc proſint; ſangvinis miſſio omittenda eſt; etiam ſi aliquantulū vires infringat: ſufficit ſi ritè, rectèque admiſſa, & adminiſtrata multò plus proſit, quàm noceat.

Forte aliquā do nocet virium robur.

Eraſiſ. Satiùs eſſet, ſi dicamus, aliquando vires excedere in corporibus animantum, roboreque nimio virium multos fieri morbos; ac oportere nonnunquam vires infringere; donec animo etiam linquatur ægrotans.

Helm. Vt de Tancrede cæcinit Poëta Italus:

Squar-

Squarcia le faſcie, e le ferite; e piove
Da le ſue piaghe eſacerbate un rio:
E' s'uccidea; ma quella doglia acerba
Con trarlo di ſe ſteſſo in vita il ſerba.

Qui, ſi vires conſtitiſſent, ſe ſe necaſſet, virium langvore, animique defectione ſervatus eſt. An ſimiliter dicas in pleuritide perhorreſcere naturam ſangvinis miſſionem; ac ubi ſecta fuerit vena, *illam pœnitere a rumoris, & procellæ*, quam excitavit in pleura; ut proinde à miſſo ſangvine videantur aliquando ægrotantes ſe ſe meliùs habere? Sed ipſa etiam natura deterrita, atque retracta; vel, vt ait Eraſiſtratus, impedita à meliori criſi molienda cogitabit poſtea *de puris b generatione ab extravaſato ſangvine fabricandi*, cum multo majori ſanè ęgrotantium diſcrimine. Nam tunc non quidem diſruptio, Galene, atque VVillis, ſed corruptio vaſorum, & totius partis mortificatio timenda erit.

Videntur ſæpè meliùs ſe habere pleuritici à miſſo ſangvine, cũ ſe habeãt peiùs.

a. b. Helm. pleura fur.

Eraſiſ. Verùm quibus lancibus VVillis damnum, & vtilitatem metiri oportere cenſes; ut ante venæ ſectionem ſciant Medici, quando plus proſint, quàm noceant mittendo ſangvinem?

VVillis. *Sangvis è quibuſque peripneumonia, prout etiam pleuritide laborantibus detractus, poſtquam refrixit, in ſuperficie ſua loco cremoris coccinei pelliculam ſubalbidam,*

aut

aut aliàs diſcolorem, quæ itidem tenax admodum, & viſcida eſt, ſuccreſcentem habet. Quo experimento conſtat ſalinas, terreſtreſque ejuſdem particulas evectas nimis eſſe; ac ſulphureis combinatas cæteras inviſcare, & irretire. Quibus ad partem affectam delatis, ex majori earumdem congeſtione major profectò fiet inflammatio.

Iiſdem verò particulis magna ex parte evacuatis per ſangvinis miſſionem, quæ foramine ampliore celebrari debet, ut craſſioribus facilior pateat aditus, minor, neceſſum eſt, & levior, & ſolutu facilior ſit inflammatio. Et hæc eſt prima vtilitas ex fomitis detractione.

Helm. An foramen amplum impedit ſubtiliorum, & efficaciorum particularum è ſecta vena effluxum?

Eraſiſ. Salinæ verò particulæ evectæ (jam tuis vocibus loquor VVillis) ſunt ne ſalis, quem dicere ſoles volatilem; an ſalis, quem appellare conſueviſti fixum?

Helm. Operam ludis, Eraſiſtrate, VVillis de his interrogando.

VVillis. Evectæ quidem ſunt particulæ ſalinæ fixæ; nam ſalis volatilis particulæ, ut etiam, & ſpirituoſæ; quibus reliqua ſubiguntur, attenuantur, & comminuuntur, ſunt potiùs depreſſæ. Quamobrem medicamenta, quæ ſale volatili tan-

tantùm; & quæ ſpiritu, & ſale volatili abundant, ut ſunt medicamenta prænarrata, mirificè proſunt pleuriticis.

Eraſiſ. Neſcio an ſal prunellæ, qui item à te pleuriticis commendatur, ſit volatilis, an fixus: tutè hoc vide cum Helmontio ſimilium rerum magiſtro optimo.

Helm. Operam ludis Eraſiſtrate.

Eraſiſ. Sine ludam: videbo tamen an ſanare poſſim ægrotantem VVillis noſtrum; VVillis de re anatomica optimè quidem meritum.

Sulphura, quæ dixiſti VVillis, videntur tibi depreſſa in ſangvine pleuriticorum; an ipſa quòque evecta?

VVillis. Sulphur [a] *poſt ſpiritum eſt principium maximè activum* — & in pleuritide, [b] ac in peripneumonia ſangvis craſſus quidem eſt, ſed minùs ſulphureus, [b] ſive inflammabilis exiſtit, quàm in febre cauſo; [b] quæ etiam à ſangvinis compage nimis conſtricta, [b] & nihil à ſe dimittente procedit. Vnde ſulphur minimè dixerim in pleuritide evectum, aut non ſanè multùm: & quandoque depreſſum potiùs, quàm evectum.

a. VVill. de fermentatione cap. 2.
bbbb. ad ſenſum VVillis tract. de reſpirat. organ. & vſu ſect. 1. c. 2. ſ. 26.

Eraſiſ. Nihil interim de aquis; quas, ſi in ſangvine ſuperabundaverint, ſcio non ſemel facere tumores varii generis, & eos quandoq; quos inflammationes appellant?

Aquoſitates ſuperabundantes poſſunt facere tumores etiam celeris motus.

VVill.

VVillis. Fortè quia ſuperabundanti humiditate elementa efficaciora *ab invicem elongantur, ſeù diſſociantur nimis: quarum ſubjectum iners, & pigrum, & minoris efficaciæ, & motui ineptum exiſtit. Porrò corpora nimis humida ſunt putredini, & corruptioni plurimùm obnoxia; quoniam ab humiditate nimia combinatio ſpiritus ſulphuris, ac ſalis nimis laxa efficitur; ut ſe mutuò non implicent; nec implexu in ſubjecto retineantur*; ex putredine verò, & corruptione poſtmodum omne ferè morbi genus fieri poteſt.

a. VVill. de fermentatione cap. 2.

Eraſiſ. Opportuna fortaſſis ratio! Quid ſi terreſtres, & ſalis fixioris particulæ eſſent nimis evectæ; ſangvis eſſet nimis iners, piger, & minoris efficaciæ, & functionibus vitæ ineptus; & conſequenter aptus ad obſtructiones faciendas; eſſet nimis lentus; nimis ad grumeſcendum paratus (ex quo jure timet Helmontius ne peſtilens aliquod pathema inſurgat) ſangvinē ne mitteres in pleuritide, VVillis, alijſque ſimilibus affectibus?

Quibus non convenit sãgvinem mittere ſecundũ Th. VVillis.

VVillis. Si cruoris mixtio [b] *plurimùm ſolvi: & peſſum ire incipit, uti in peſte, ac febribus malignis; à phlebotomia omninò abſtineatur. Quippè ſangvine detracto ſpirituũ (quorum unicè intereſt maſſam ſangvineam à putredine, & corruptione vindicare) penus diminuitur; ut ſtatim omnia in diſſolutionem exi-*

b. VVillis de phlebotomia pag. mihi 172.

exitialem tendant. Porrò ſi diſcraſia ſangvinis ejuſmodi fuerit, ut principiis nobilioribus (ſcilicet ſpiritu, ſale volatili, ac ſulphure) depreſſis, vel abſumpti particulæ aquoſæ, ac terreſtres præpolleant, ſangvis haud quaquam emitti ſed tanquam vitæ theſaurus præſervari debet. Quippè cum ſpirituum copiæ tantùm exiguæ ſunt, illorum quodvis diſpendium functiones omnes vacillare facit; inque morbi partes cedit: quare in hydrope, cachexia, tabe, aliiſque, ubi principia activa ſummè deprimuntur, affectibus venam ſecare ferè idem eſt, ac hominem jugulare.

Eraſiſ. Nihil nunc de hydrope, cachexia, tabe, aliiſque ſimilibus affectibus; in quibus, ut inquis, venam ſecare ferè idem eſt, ac hominem jugulare; ſed de tumoribus celeres habentibus motus, ſive de inflammationibus; & præcipue de pleuritide, peripneumonia, & angina loquamur; in quibus, ut deducitur ex iis, quæ huc uſque à te dicta ſunt, minùs, atq; rariùs quàm in reliquis morbis convenit ſangvinem mittere.

Ex iiſdem Tho. VVillis rationib. deducitur rarò vel nunquã in pleuritide aliiſq. inflãmationib. cõvenire sãgvinem mittere.

Ac multa quidem ex his arbitrio confinxiſti tuo, VVillis. Sed illa tenaci memoria retine; & facultas etiam tibi ſit arbitrio multa alia confingendi. Edoce tamen his retentis, ut pleuriticis ſangvinis detractio prodeſſe poſſit, & quando proſit; & quibus lancibus metiri ſolitus fue-

fueris ſangvinis miſſionem pleuriticis plus prodeſſe, quàm nocere?

Si dicas in pleuriticorum ſangvine nihil evectum, nihil depreſſum eſſe (loquor tuis vocabulis, VVillis, veniam mihi dabunt Galenus, & Helmontius) deſeres tuam hypotheſim; dixiſti enim in pleuritide ſangvinis ſalinas, & terreſtres particulas eſſe evectas. Ac niſi dixiſſes, cum nihil evectum, nihil depreſſum eſt, miſſione nocebis potiùs, quàm iuvabis propter virium jacturam, quæ ſemper, ut ais, ſangvinis miſſionem aliquo pacto conſequitur; Et ſangvis tunc bonus eſt ſecundū tuam ſententiam; & nulla tunc opus eſt per venę ſectionem ſangvinis evacuatione: etiam ſi humores ſuperabundent in vaſis; cum ſufficiat, & opportunior ſit, quæ natura fit per inſenſibilem tranſpirationem evacuatio. Et Galeno hac in parte te callidiori, qui dicebat ſuperabundantem ſangvinem ſecta vena diminui debere, ſatìs in ſuperioribus factum eſt. Hæc tamen ad te non pertinent; nam in hoc caſu deſereres hypotheſim tuam, qua affirmas in pleuritide principia componentia ſangvinem non ſervare proportionem, cum ſal, & terra ſint evecta; in hoc caſu verò nihil evectum, nihil depreſſum eſt.

Vel activa principia tua ſunt depreſſa, vel abſumpta, ut ſubigere, attenuare, & com-

comminuere minimè valeant craſſiores minùs activorum, ſiue paſſiuorum principiorum particulas; & tunc quòque plus nocebis, quàm proderis miſſione. Quoniam tunc *ſangvis* [a] *tanquam vita theſaurus præſeruari debet*; & abſtinendum à ſectione; *ne ſtatim* [b] *omnia in diſſolutionem exitialem tendant*, — & quodvis ſpirituū *diſpendium functiones* [c] *omnes tunc vacillare facit*.

a.b.c. VVillis de phlebotomia pagina mihi 176.

Gal. Humores [d] crudi ſecundùm meam ſententiam abundarent in hoc caſu; & propterea ſangvis minimè mittendus eſſet.

d. Galenus de cur. rat. per ſanguinis miſs. c. 6 & pluries alibi.

Eraſiſ. Præterea in hoc caſu, in quo principia activa magis, minuſvè depreſſa ſunt, aperto foramine maximè ampliori, ut tu vis, effluent principia tum activa, tum paſſiva, ſic ut confuſa reperiuntur in vaſis. Aliquis dicere poſſet, quod ſemper effluet plus activorum, & ſubtiliorum; quàm paſſivorum, & craſſiorum. Et quæ remanent activorum non evehuntur miſſione, propter aliquam virium jacturam. Sed quæ remanent paſſivorum ex miſſione, propter eandem virium jacturam, evehentur magis; & erunt ad permeandum minùs apta. Neque rationem ullam probabilem habere potes, qua tibi ſuadeas; effluere tantùm quod noxium eſt; & id omne retineri, quod eſt utile.

Vel

Vel affirmabis utraque principia tum activa, tum paſſiva eſſe depreſſa (loquor, ut vides, tuis vocibus) & rursùs hypotheſim deſeres. Nam tu vis in pleuritide, & peripneumonia principia paſſiva eſſe evecta, non quidem depreſſa; & deeſſet in hoc caſu tum lentor, & craſſities ſangvinis propter paſſivorum depreſſionem. Evectæ enim ſunt ſalinæ fixæ, & terreſtres particulæ; vel ſuperabundant etiam aquoſæ, cum ſangvis eſt lentus. Tum etiam deeſſet febrilis effervescentia ſangvinis propter activorum; & præcipue, ut dicere ſolitus es, ſulphuris depreſſionem. Et hæc duo, ſangvinis lentor, & febrilis effervescentia *a* tibi neceſſaria viſa ſunt ad conſtituendam pleuriticam procatharſim. Item propter virium imbecillitatem ex depreſſione omnium principiorum; neque conveniet in hoc caſu venas ſecare.

a VVillis de peripne. & de pleur. paſſim.

Tenaci memoria retine, quæ dixiſti, & alia arbitrio finge tuo; ac pergamus dicere. Vel utraque principia tua tum activa, tum paſſiva erunt æqualiter evecta; & caſus hic item in hypotheſi tua minimè cōtinetur, licèt videatur contineri: iterum ſumus extra hypotheſim, licèt primo aſpectu videri poſſit nos non diſcedere ab hypotheſi. Deeſt tibi lentor ſangvinis ad faciendam pleuritidem. Lentor enim, & craſſities nequit conſiſtere cum activa,

quæ

quę ſubigunt,ſecundum tuam ſententiam, comminuunt, & attenuant paſſiva, eve-ćta ſunt. Et activa non poſſunt eſſe evecta niſi paſſiua deprimantur: dicuntur enim hæc contra ſe mutuò agere; ut evectio, ſiuè exaltatio activorum; minimè ſinat evehi, & exaltari paſſiva.

Gal. Similiter profectò dicendum eſſet de calore, & de qualitate, & de facultate calorifica; quod non poſſit creſcere in aliquo ſubjecto; niſi ſimul diſcedat, vel deprimatur frigus, vel frigiditas, ſive facultas frigorifera. Verùm ego ponebam calorem, & frigus qualitates maximè activas; ſiccitatem verò, & humiditatem illarum reſpectu paſſivas qualitates appellabam. Ita tamen,ut aliqua activarum, caliditas exempli gratia, augeri,ſive exaltari poſſet in eodem ſubjecto, in quo adaucta, ſive exaltata eſſet aliqua paſſivarum; nam caliditas neque ſiccitati,neque humiditati opponitur; licèt faciliùs cum ſiccitate, quàm cum humiditate, quàm progreſſu temporis dextruit, reperiatur.

VVillis. Omitte quæſo, Galene, ſic mihi ſubſidio eſſe.

Helm. Tandem hæc omitte, Galene, quæ haud rerum explicant naturam.

Eraſiſ. Vide quæſo VVillis, cum activa principia tua ſunt evecta, ſive validiora dixeris, & efficaciora; tunc me-

 liùs

liùs attenuantur, ſubiguntur, & comminuuntur paſſivorum, ſive minùs activorũ, & ad motus, functionesque ineptiorum principiorum particulæ; ut etiam in hoc caſu deeſſe debeat lentor ſangvinis, qui tibi neceſſarius videtur ad pleuritidem faciendam. Lentor enim, ſive ſangvinis craſſities, & ad permeandum ineptitudo, tunc adeſt, ut rectè ais, cum minùs ſubiguntur, attenuantur, & comminuuntur particulæ quæcunque ſangvinis. Et propter hanc rationem febris ſæpè eſt remedium plerorumque ſimilium morborum; videlicet quoniam motu febris attenuatur, & comminuitur, ſive ſubigitur, & ſolvitur id, quod morbum facit.

Neq. febris, neq. difficilis reſpiratio, neque tuſſis, vigilia, & ſimilia ſũt in pleuritide peſſima ſigna; verùm viriũ dejectio.
a. VVill. de perip. f.81.

VVillis. In peripneumonia quidem, & puto etiam in pleuritide, atque aliis ſimilibus affectibus, ſæpenumero cum ſymptomata horrenda, *uti febris intenſa, reſpiratio* [a] *ſummè laborioſa, cum tuſſi, vigilia, aliiſque ſignis infauſtis urgebit; ſi pulſus adhuc fortis, & ſpiritus animales in vigore perſiſtunt, melior ægrotantis ſpes erit; quàm ſi rebus iſtis plùs ſedatis pulſus debilis; & ſpiritus torpidi, aut oppreſſi fuerint.*

Eraſiſ. Optimè ſanè: atque ideo ea quibus æger, vel conquieſcat à febre, vel reſpirationem habeat minùs laborioſam, vel minùs tuſſiat, vel non immodicè vigilet; non debent eſſe talia, quæ ſpiritus

etiam torpidiores efficere poſſint; non debent eſſe talia, quæ vires opprimant. Nam torpor ſpirituum in peripneumonia, aliiſque morbis ſimilem ortum habentibus, eſt omnium ſignorũ pernicioſiſſimus.

Et proinde remedia id maximè reſpicere debent ne vires infringant; & plerunq. nihil timendũ à febre, vel à viriũ robore.

Sangvinis autem miſſione omnia quidẽ mala conquieſcunt, ut mors etiam ſumma quies corporis ex ea ſperari poſſit: & ex tua etiam confeſſione ſangvinis miſſione vires deiiciuntur, [a] & ſpiritus fiunt torpidiores. Igitur niſi vigor ſpirituum ſit nimis excedens; niſi vires nimis ſuperabundent, & niſi ex virium abundantia homo lædatur, omittenda erit ſangvinis miſſio. Nam plus ſedatis febre, reſpiratione, tuſſi; minus infeſtante vigilia, aliiſque ſimilibus; ſi tamen pulſus ſit minùs fortis & ſpiritus animales minùs in vigore perſiſtant, vel torpidiores, ut tu ais, aut oppreſſi fuerint (ut torpidiores fiunt ex ſangvinis miſſione; ex qua etiam pulſus ſunt minùs fortes) *pejor* [b] *ægrotantis ſpes erit*.

[a]. VVill. de phleb. f. 172 & alibi.

[b]. VVill. de perip. f. 81.

Neque aliquid timere debes ab activis parùm evectis, ſive exaltatis; nam hoc ipſum deprimit paſſiva, in quorum exaltatione potiſſimùm ex tua doctrina principiiſque morbus conſiſtit.

Cæterùm clariſſimè, VVillis, infinitas alias difficultates habet hypotheſis, & doctrina tua; quas prætermittimus. Sufficit

Digitized by Google

enim, ſi nunc dicamus, admiſſis etiam iis, quæ tu gratis affirmas, nunquam, vel raro convenire miſſionem ſangvinis in inflammationibus, ſive tumoribus celeris motus: nam nunquam, vel perquam raro ægrotat homo ex abundantia, & copia virium; atque ſpirituum; & lentor ſangvinis non ſubſiſtit cum ſpirituum, & principiorum activorum copia, & exaltatione.

Alia item vana cauſæ pleuritidis explicãdi ratio.

a. VVill. de reſpir. org. & vſu ſect. 1. cap. 2.

VVillis. Eſt tamen alia hujuſce rei explicandi ratio, hactenus non ſatis expoſita. Sangvis eductus è pleuriticis, *pellicula a albicante, aut alias diſcolori, craſſa, & viſcoſa ſemper obducitur. Cujus ratio eſt, quod ſangvis cum inter circulandum particulas veteres non à ſe dimittit, novaſque in ſe haud ſatis recipit, diuturna coctione inſpiſſatur; ac inſtar carnis elixæ à colore ſangvineo verſus albidum mutatur; in quo caſu ſiquidem vaſorum ductus exiles haud facilè pertranſit, extravaſari periclitatur, & pleuritin, aut peripneumoniam facilè excitat.* Et proderit tunc ex non vno capite ſangvinē mittere.

Ex qua neq. deducitur ſãgvinem eſſe mittendum.

Eraſiſ. Sangvis inter circulandum non dimittat à ſe, exempli gratia, id omne, quod urinis emitti ſolet: tu ne igitur ſperas ſangvinis miſſione evacuari poſſe urinas? tu ne ſperas veteres particulas non dimiſſas, pertuſa vena, evacuari; & reliquas in corpore corrigi, & non magis inſpiſſari, ſi vera ſunt hæc alia, quæ ſup-

ſupponis? Bella etiam ratio iſta eſt, VVillis; ſangvinem ad inſtar carnis elixæ, ex qua vlteriori coctione fit gluten, ex rubro in albidum mutari; ſed nullo probabili nititur fundamento.

Helm. Aquæ copioſę ſunt in hoc alio caſu, VVillis, ſuperinfundendæ,& ſuper addendæ ſangvini! Nam carnes quantumvis elixentur, ſi juri novæ, atque novæ aquæ addantur, nunquam juris reliquum in glutinum abibit: ſin verò juris partem auferas; reliquum citiùs concreſcet in gluten ſolidiſſimum. Vel ignis augendus, ſive potiùs ſpiritus, atque vires: nam gluten ſemper liquidum eſt propè ignem; ſive ſangvis ſemper liquidus eſt, cum vires, & ſpiritus abundant; ubi verò frigidum ambiens ſentiat gluten, ſtatim coagulatur. *Stulta ſunt pleraq. Medentum argumenta.*

O ſtulta Medentum argumenta: Vlteriori coctione, & ſangvinis elaboratione in vaſis ſolvuntur magis,& liqueſcunt humores; veluti ulteriori igne meliùs ſolvitur, & liqueſcit aurum; & quid vulgari igni ſimile aptè à te conſtitutum in corde eſt. Loquor jam ego quoque tuis vocibus. Hinc fortè eſt, quod nonnulli inquiunt, plus ſangvinis educi poſſe ab iis animantibus, quæ biduo abſtinuerunt ab omni cibo; quàm ab iis, quæ ut conſueverunt, paſtæ fuerunt: non quia re vera

plus adſit, cum nihil creſcere poſſit, niſi additione; ſed quoniam multa quæ minùs fluida erant, abſtinentiæ tempore, ſive tu dicas ulteriori coctione, fluidiora, & fluxibiliora facta ſint: ut plus educatur, licèt nequaquam plus adſit; ſed minus.

a. Audita hæc a Reuerendiſs. P. Daniele Bartolo Soc. Ieſu hiſtor. clariſſimo.

Memini autem me accepiſſe a à RR.PP. Ieſuitis, Iapponenſes, quorum ampliſſima ſunt regna, & nunquam in morbis venas ſecare conſueverunt, Europæis, qui ad compeſcendum fervorem ſangvinis venas aperiendas eſſe exiſtimabant, reſpondere ſolitos; adiiciendum potiùs ſangvini, ut fervor ejus compeſcatur, quàm detrahendum. Sicuti ubi ignem (fortè morbi cauſam intelligentes) ſubtrahere nequeas, ſuperinfundendæ ſunt lebeti aquæ: nam ſi partem eorum, quæ fervent, detraxeris, reliquæ magis, atque magis ebullient.

O terque, quaterque ſtulta, & vana Medentum argumenta! Quibus; ſi vera eſſent quæ iſti, & illi ſupponunt, facilè concludere liceret, quodcunque quis vellet oppoſitarum rerum. Plerique autem mentis acumine, & divina intelligentia, qva præditi ſunt, ad decernendum verum à falſo, minimè utuntur; & ludicris, vaniſque garriunt rationibus, nihil rectè, nihil evidenter concludentibus.

b. VVill. de peripn.

VVillis Verùm enim verò in peripneumonia, *ſiquidem b haud totus illicò ſangvis*

gvis lentorem, quem dixi *acquirat, portiones primò depravatæ* circa obſtructionis locum *maximè aggregantur*, *a & circum circa in vaſis minoribus hærent. Quare ſangvis per phlebotomiam primò exiens ſæpè culpa vacabit. Dein vaſa depleta alterum morbificum prius ſtagnantem excipient, & circulationi reddent. Cumque portiones ejus juxta confitæ juncto velut agmine ferantur, ad venæ orificium delatæ ſimul effluunt; & poſtquam iſta ſangvinis vitioſi aggeries tota effluxit; reliquus ſtatim purior ſuccedit*: & tunc vena occludenda eſt.

An ſectione venæ brachii aliquid evacuetur ejus, quod in pulmonibus obſtructiones, & morbum facit.

a. VVill. de peripn.

Helm. Erit ne unquam inſulſitatum modus aliquis! Vnde noſti, VVillis, quod minus prius effluat inculpati ſangvinis; quàm vitioſi poſtmodum ſequatur? An unquam paronychia vaſis ſibi proximi ſectione ſanata eſt?

Portiones ſangvinis vitioſi juxta confitæ, juncto velut agmine, feruntur ad venæ ſectæ orificium, horulæ brevi minuto adapertum! Cur non potius ad ſemper patulum in ſummo cole foramen? Qui dux tam inſipiens iſtius agminis particularum inutilium; qui cum vias complures habeat ſemper patulas, non ſinat moveri agmen; niſi cum remota vena pertunditur?

Eraſiſ. Cæterum viri clariſſimi, Helmonti, atque Galene, minimè obliviſcamur, multa nos oculatiſſimo VVillis in

H 4 ana-

anatomicis debere accepta: fortè myſterium aliquod in his habet, nobis hactenus non revelatum. Noſtrum igitur omnium nomine rogatum te velim, VVillis, aperias ſi quid habes ex corporum diſſectionibus; quare hæc ſic contingere debeant: quam ve venam, edoce, ſive in peripneumonia, ſive in pleuritide ſecandam putes?

VVillis. Rem planè expediam; ac referam etiam antiquiorum hac de re ſententias: neque omittam Galenum ipſum, qui ab eodem latere, in quo pleuritis erat, venam ſecabat.

Gal. Ego autem, fatebor enim, poſt cognitum ſangvinis motum non ſum demens adeò, ac plerique ſectatores mei, qui ea nunc quòque ſentiam, quæ olim à me fusè de his ſcripta ſunt.

VVillis. Poſtea Arabes ſaphenam, aut baſilicam lateris oppoſiti aperuerunt; & ejuſdem lateris ſectionem ſub piaculo damnarunt. Ac inter Sectatores ſive Græcorum, ſive Arabum magna ſemper fuit de his altercatio: & in infauſtis eventibus, quos frequenter contingere neceſſum eſt, ſive ſeces, ſive non ſeces venam quamcunque, alii alios homicidii reos judicabant. Neque tanta unquam inter Iudæos, & Samaritanos circa ſacros cultus concertatio fuit; quàm circa ſecandæ venæ electionem.

Helm.

Helm. Omnes ſcilicet ſive Gręci, ſive Arabes decipiebantur ; neque vtrique quicquam comperti habebant, quare mitterent, vel non mitterent ſangvinem ; & ex una potiùs, quàm ex alia vena mitterent.

VVillis. Nebulas tamen iſtas omnes diſcuſſit ſangvinis motus, & circulatio : qua cognita manifeſtum fuit perinde eſſe ſive in pleuritide, ſive in peripneumonia ex utro latere vena ſecetur. Mos tamen invaluit in pleuritide baſilicam potiùs affecti lateris, quàm aliam venam adaperiri ; fortè quia dum ſangvis effluit è baſilica, brachii arteriæ majori copia ſangvinem excipiunt, quàm pro ratione reliquarum arteriarum ; ac dum celeriori motu ſangvis decurrit ad brachii arterias, minus forſan *ſangvinis a arteriis vertebralibus pro morbi fomite infunditur* : leve ſanè & breviſſimi temporis levamen ; de quo etiam maximopere dubitari poſſit: ac forſan dixi, ne aliquis veſtrum hoc ſibi ſuſcipiat onus oſtendendi contrarium.

Nihil magni intereſt quænam vena ſecetur in pleuritide, vel peripneumonia.

a. VVill. de pleur.

Vt vias autem doceam, quibus venæ ſangviferæ membranæ ſuccingentis, ſive pulmonum communicent cum aliis vaſis ſangviferisque in ſuperficie corporis ſunt, hoc primùm habeto, viri ornatiſſimi, ſatis eſſe ſi vias reflui à pleura ſangvinis deſcribam. Nam his cognitis, innoteſcent illæ, quibus ſangvis lentus, & craſſus in ali-

Quibus viis pleura, vel pulmones cũ venis brachii communicare poſſint.

aliquo pulmonis lobulo conſiſtens, & peripneumoniam creans, facto veluti agmine partium, duci poſſit ad foramen ſectæ venæ.

Vena ſinè pari id omne ſuſcipit, quod per arterias vertebrales ad pleurã fuerat delatum; ramique hujus venæ id reaſſumere poſſunt, quod pleuritiden producit. At vena iſta in cavam venam exoneratur.

Gal. Nulla igitur recta via à vena vertebrali ad brachii venas; & ſangvis venę azygos, ſive ſinè pari permiſcetur univerſo ſangvini, qui per cavam traiicitur?

VVillis. Nulla profectò; & ſangvis venæ vertebralis permiſcetur ſangvini totius corporis, qui per cavam traiicitur, Cava autem ſangvinem infundit in dextrum cordis ventriculum. Et è dextro cordis ventriculo per arteriam pulmonicam ſangvis in pulmones diducitur.

Gal. Quænam eſt hæc arteria pulmonica! habet ne fortè ramum aliquem, quo ſangvis feratur ad brachium?

VVillis. Neque item habet: quamve tu dicebas venam arterioſam, nos appellamus arteriam pulmonicam. Atque hæc arteria in pulmonibus diuiditur, & ſubdividitur in minutiſſimos ſurculos. Sunt autem in pulmonibus iiſdem radices venę pulmonaris; quæ primùm inconſpicuæ

ſunt,

ſunt, aut vix alicubi conſpicuæ; verùm mox concurrentes ad invicem majores venas conſtituunt; & hæ concurrentes majores alias venas efformant; donec ex omnium concurſu vena pulmonaris conſtituatur. Quæ id omne ſuſcipit è pulmonibus, quod ad ipſos per pulmonarem arteriam delatum fuerat;unde patet etiam, quod reaſſumere poſſit id,quod peripneumoniam conſtituit.

Gal. Optimè quidem rem habemus. Sed eſt ne ramus aliquis hujus venæ pulmonaris, qui rectà feratur ad brachium; & quænam eſt hæc vena pulmonaris?

VVillis. Vena pulmonaris eſt vas illud amplum, quod à te dicebatur arteria venoſa; cujus noſti, Galene, nullum ramum dimitti ad brachium. Sangvis autem venæ pulmonaris, per quam ſimiliter tranſit ſangvis univerſi corporis, in ſiniſtrum cordis ventriculum diducitur: indèque in aortam propellitur; quæ in plures dividitur ramos; hique in alios minores,atque minores: donec extremi ſurculi arteriarum ſint planè inconſpicui: ſangvinem tamen transfundunt in minimas venulas; quæ majorum venarum radices potius appellandæ ſunt,quàm rami.

Cum autem brachii arteriæ ſint rami arteriæ magnæ, ſivè aortæ; neceſſum eſt partem aliquam ejus, quod in magna arte-

arteria continetur; & retrogradiendo, neceſſum eſt, partem aliquam ejus, quod in ſiniſtro cordis ſinu, & in pulmonari vena eſt; & portionem aliquam ejus, quod à parte pulmonum affecta ſuſceptum eſt, ad brachij arterias propellatur: è quarum minoribus ſurculis demum in brachii item venas, quidquid illud eſt percolatur.

Eraſiſ. O admirabilis animantum corporis ſtructura! quæ tot fontes, tot rivos, tot minores, atque minores rivulos habet; tot habet flumina tam facilè inter ſe communicantia! E majoribus fluminibus in minora; ab his in rivos, rivuloſque minores, atque minores: indèque ad alios alterius fermè ſpeciei minores rivulos; è quibus in majores, atque majores rivos: poſtmodum ad majora flumina! Quibus motibus alia ſegregantur; alia minutiſſimè permiſcentur; & multa ſanè perficiuntur; quæ neque hominis, in quomet illa fiunt, mentis acie ſatìs aſſequi poſſunt!

Gal. Cæterum, VVillis hac tua diſertiſſima motus ſangvinis deſcriptione cauſa cecidimus.

Si ſangvinis detractio non fuerit magna nihil ex ſecta in brachio vena evacuatur ejus,

A pleura ad venam Azygos; à vena iſta ſinè pari in cavam; è cava in dextrum cordis ventriculum; è dextro ventriculo in pulmones; a pulmonibus unà cum eo, quod fortè è parte affecta pulmonum ſuſci-

ſuſcipitur, ad arteriam venoſam; ab arteria venoſa iterum ad cor, ſiniſtrumque ejus ſinum; à corde in aortam; ab aorta ad univerſum corporis habitum; & conſequenter etiam ad brachia! Cauſa planè cecidimus, VVillis.

quod in pulmone, vel pleura reſtagnat; ac cum magna fuerit parùm ſanè educitur.

Quota enim eſt, hæc portio ejus, quod à parte affecta pulmonum, vel pleuræ ad brachii venas defertur; ſi ulla ejus, quod reſtagnabat, & tanquam ſpina infixa quieſcebat, defertur? probandum enim hoc etiam eſſet.

Quota etiam eſt ejuſdem portio, quæ ad unam baſilicam brevi illo tempore diducitur? ſunt enim plures in brachio venæ.

Vide, VVillis, an plùs inculpati, quàm lenteſcentis ſangvinis educas? Si quid enim ex parte affecta movetur, permiſcetur priùs ſangvini univerſi corporis: poſtmodum ſangvinis vitioſi, quivè reſtagnabat, particulæ velut facto agmine, non minùs ad brachia, quàm ad caput, ad pedes, ad renes, & ad colem ipſum, cæteraſque partes feruntur.

Ac etiam ſi hoc tibi concedat Eraſiſtratus, tunc cum vena in brachio adaperitur, ſtatim aliquid auferri ejus, quod in parte affecta morbum faciebat; attamen priùſquam hujus portio aliqua quãtulacunque ad foramen accedat, tum neceſſum

ceſſum eſt, evacuetur priùs is ſangvis, qui in illa vena, quæ ſecatur, continebatur; tum neceſſum eſt, priùs effluxerit proportionalis portio ejus ſangvinis, qui continebatur in arteria brachii; & ejus, qui continebatur in aorta, & in ſiniſtro cordis ventre; & proportionalis etiam portio ejus, qui continebatur in arteria venoſa: uſque ad partem affectam: ac demum poſtquam is ſangvis effluxerit portio fortaſſis aliqua ejus, quod à parte affecta ſumptum eſt, deveniet ad foramen. Atque ideò non parum ſangvinis oportet eduxiſſe priùs; quàm particulæ aliquæ, veluti facto agmine, à parte affecta pulmonum ad foramen accedant.

Detractione ſāguinis venæ non reaſſumunt faciliùs id, quod extra vaſa effluxū erat.

Illud ſupereſſet opponendum his, quæ ab Eraſiſtrato, vel ab Helmontio dicta ſunt; dum venæ largiori miſſione evacuātur, exinanita vaſa faciliùs reaſſumere, quod extra in partem affectam illapſum eſt, ſeſtagnatve; neque hoc omne, quod aufertur, poſtea iterum in partem affectam recolligi? Verùm monuit Eraſiſtratus ſangvinem, cui parum adiicitur, repetitis circuitionibus tum diſſipari, tum perfici; ut poſteà faciliùs ſolvatur, & in circulum rapiatur id, quod alicubi inflāmationem, ſive tumorem facit. Secus miſſo ſangvine id, quod ejus reliquum eſt, vel remanet ut priùs; vel ut nos dicimus

mus ob virium jacturam ſit effœtum, iners & ignavum; ut major vitioſarum partium in affectum locum depoſitio, & corruptio vaſorum expectanda ſit, non diſruptio tantum. Addidit inſuper nequaquàm propter defectum capacitatis, & amplitudinis vaſorum non reaſſumi id, quod alicubi hærens, reſtagnanſve morbos facit; ſed propter alias cauſas.

VVillis. Quid ſi cucurbitulæ cum ſcarificatione extrinſecus applicentur dolenti loco in pectore, & ſublingvales venæ pertundantur in angina; extrahaturque ſanguis parti affectæ proximus?

Scarificationes circa partem affectā an prodeſſe poſſint, ut & ſectio venarū ſublingvaliū in angina.

Eraſiſ. Forte leviùs peccabis; obſervatum enim aliquando eſt per proximum in urethra ulcus expurgari bubones ingvinum: licèt non raro etiam obſervatum fuerit occaſione proximi ulceris intumuiſſe bubones. Sunt fortaſſis occultę viæ, quæ ducunt ab A ad B diverſæ ab illis, quæ ducunt à B ad A; & non eſt earum idem uſus; neque in quouis ulcere omnes iſtæ viæ ſimiliter afficiuntur.

Gal. O ſtulta Medentum argumenta! tecum exclamabo, Helmonti, ego exiſtimabam ſectione venarum ſiniſtræ manus lienem curari poſſe: ſectione venæ in dextra manu, quæ inter minimum, & annularem digitum intercurrit, hepar ſanari! Hæc tamen & ſimilia ſæpè docuit Hippocrates,

crates, ſive Heraclidis, ſive Draconis filius? O vaniſſimæ clariſſimorum virorum cogitationes. *Dextra a nare*, ajebam, *ſangvis erumpens ad dextrum hypochondrium fixa cucurbitula, clarè, celeriterque ſiſtitur; ſicuti ad ſiniſtrum è ſiniſtra erumpens.*

a. Galenus de cur. rat. per ſangvi. miſs. c. 15.

Sic res videbatur, & ſic eventus aliquãdo oſtendebat. Sed incauti eſt facilè pronunciare; ubi aliquid ſemel tantùm, aut bis fuerit obſeruatum; & rei natura adhuc ſit abſcondita. Fieri namque poteſt, ut caſu fortuna, animi affectu, aliave cauſa, dum ſangvis mittitur, aliquid contingat; quod nullam habeat cum miſſione connexionem.

VVillis. Non inficiabor omnia, quotquot fuerunt Medicorum placita incerta nimis eſſe. Ego obſervavi, quod miraberis Galene, in ægrotante quodam ſangvinem per intervalla expuenti, ex ſangvinis per ſectam a venam evacuatione (fuit autem pluries illi vena inciſa) ſemper conſtanterque ſangvinis ſputum fuiſſe exacerbatum! Si deſiſſet ſangvis ore emitti; phlebotomia denuò ſangvis ab ore prodibat!

a. VVill. de ſang. ſputo.

Helm. Hujus ægrotantis archeus indignabatur ſangvinis miſſionem; & indignationem oſtendebat majori ſangvinis in partem affectam influxu. Alterius verò archeus fortè demiſſior fuiſſet,

& pa-

& pacatior ex ſangvinis miſſione: non enim ex eadem occaſione eædem imagines imprimuntur in archeo; neque eædem in omnibus excitantur affectiones. Quantò meliùs feciſſes, VVillis, ſi omiſſa ſangvinis miſſione, decus proximæ tibi Germaniæ Helmontium imitatus propria, & ſpecifica morborum remedia inveſtigaſſes?

Gal. Muſæ meritò ſum adſtipulatus, qui ſtercore canino albo in angina utebatur: *hoc enim pharmaco a fortius nullum novi neque in angina; neque in magna tonſillarum inflammatione; aut iis, quibus ex glandulis ſuffocationis periculum imminet.* Hoc etiam habeo humani ſtercoris experimentum. *Aſſiduè quidam phlegmonis ad guttur exiſtentibus vexabatur; adeò vehementer, ut ſuffocationis ſubiret periculum: & ſanè ob hoc periculum ſangvinem mittere* cogi videbatur. *In hunc, cum fortè quis incidiſſet, pollicitus eſt ſe præbiturum medicamenti experimentum; & ſe vocari, ſi quando rurſus aliqua in parte gutturis emicuiſſet phlegmone, ante ſangvinis miſſionem præcepit. Itaque vocatus, medicamento illito, ſtatim hominem curavit.* Quod etiam in aliis quamplurimis ſimiliter affectis pluries, atque pluries felici cum ſucceſſu obſervatum eſt. Erat autem remedium illud pueri ſtercus biduo lupinis, *b more quo edi ſolent cum pane bene cocto in clybano medicum*

Remedia, quibus abſq. ſãgvinis miſſione Galenus obſervavit anginas curari.

a Gal. de cõpoſ. pharm. 2. locos, & de ſimp. medic. facul. lib. 10.

b. Gal. loco ſup. citato.

ſalem, *&* *fermentum habente*, paſti; vinum vetus ſuperbibendo. Non quia, ſi aliis cibis veſceretur puer, remedium eſſet minus efficax; ſed quoniam ſtercus pueri, ſic lupinis victitantis, eſſet minus fœtidum. Multos etiam tonſillis, & glandulis aliis tumefactis ferè ſuffocatos, abſque ſangvinis miſſione curavi ſucco [a] corticum nucum.

[a] Gal. de cõpoſ. pharm. ſ. locos l. 6. c. 1. fol. 167.

Sangvinem verò & hœdi, & capræ, & hirci ad hæmoptoicos pleroſque valde utilem expertus ſum. Verùm iis, quæ rationibus meis minus convenirent, parciùs ſum uſus, fortè non ſinè ægrotantium incommodo.

Vinum ſanat pleraſque inflãmationes.

Enim verò in oculorum inflammationibus non audebam aliquando vinum propinare; etiam ſi cognoviſſem vinum ab Hippocrate fuiſſe commendatum. Vinum nanque, maximè rubrum, parùm differt à ſangvine; & calidum poteſtate cum ſit, & ad humorum plenitudinem majorem faciendam nimis aptum, officere potiùs, quàm conducere poſſe ophthalmia laborantibus videbatur. Cæterùm rem tandem auſus, juvenem ſanavi, *cui oculi* [b] *ſquallidi quidem erant*, *ſed venas habebant valde tumidas*, *&* *ſangvine plenas*. Juſſi, ut cum ſe laviſſet, potu uteretur meraciore, & ita ſe ſopori traderet. Quod factum eſt; ſomnus enim profundus ipſum

[b] Comm. 6. aphoriſ. aphoriſ. 31.

ſum

ſum invaſit ; & manè ſinè dolore ſurrexit: mihique fiduciam præbuit, ut in quibus ſangvinis copia craſſioris, ſive lenteſcentis, ut ais VVillis, in oculorum venulis contineretur, ſinè plethorica totius corporis diſpoſitione (quæ non fuerat, vel deſierat in hoc ægrotante ; quoniam plures dies præterlapſi erant) *uterer a vini potione ; ut quæ diffundere ſangvinem, atque dimovere poſſit, ſuique motus vehementia obſtructiones aperire.*

a: Comm.6. aphoriſm. adhor.31.

Minimè autem dubito, illud idem, quod in oculis conſiſtens ophthalmiam ; in pleura lateris dolorem efficere poſſe : ut experimentis edoctum exiſtimem Hippocratem illum, qui libros de morbis conſcripſit, & in pleuritide vinum commendavit. Vinum enim obſtructiones eas aperire poteſt, quæ inflammationem faciunt.

Neque his tecum diſſentio, VVillis, qui vini, & liquorum ardentium immodicos potus cauſas ſæpè eſſe pleuritidis, ſaltem remotas, affirmas. Quid enim mali non facit cujuſque rei intemperantia ; & mala rerum omnium combinatio ? Sed ea medicamenta ritè adminiſtrata, quæ affœtos, ignavos, inertes, & pigros, & craſſos emendant humores; obſtructiones etiam, & inflammationes curare poſſunt.

Spiritus vini ſanat pleraſque inflammationes.

Helm. Vt magis mireris, Galene, ſcito; eos qui eryſipelate infeſtantur, (videtur autem tibi eryſipelas inflammationis ſpecies omnium maximè calida) & à largiori ſangvinis miſſione maximum ſubeunt vitæ periculum, ardenti ſpiritu vini ſanari poſſe.

Digitized by Google

DIALOGVS III

Gal. NON diſſimulabo, Viri Clariſſimi, experimenta veſtra ſubuertere doctrinæ meæ fundamenta, quæ videbantur firmiora. Et ſatis, ſuperque video, ſi vivens fortè ego his rectè uti velim, quæ in corporum anatome ſive igne, ſive cultro parata, cognoviſtis, multa priùs mihi eſſent dediſcenda. Cæterum, viri æterno digni nomine, quoniam res eò perducta eſt, ut haud multa deſiderem ad veterem ſententiam deſerendam, ſcrupulum diluite, quod ſupereſt.

Sunt quædam ſangvinis evacuationes à natura inſtitutæ, quibus à pleriſque morbis homo liberatur, & iiſdem retentis, in morbos incidit; ut eſt fluxus hæmorrhoidalis; & quæ menſtruatim fit fœminis ſangvinis ex utero evacuatio: Et morbos ſæpe vidimus graviores, ſangvinis è naribus, vel alia ex parte fluxu curatos.

Cumque apud omnes in confeſſo ſit, medicum debere eſſe naturæ imitatorem; videamus & hoc etiam: An ſi quando natura in his deficiat; & menſes mulieri; vel hæmorrhoidales venæ homini minimè

 fluant;

fluant; aut alia ſit ſuppreſſa conſueta ſangvinis evacuatio; vel natura deficiat in crisi, quam ſangvinis fluxu ſæpè inſtituit, medicus naturam imitatus debeat venas ſecare; & ſangvinem mittendo, arte ſupplere debeat id, in quo natura deficit: ut hac ſaltem ratione conveniat plerunque, atque proſit ſangvinem mittere.

Verùm enim verò etiam, atque etiam exoro vos, ne me interrogetis; quidnam pro natura ipſe intelligam: veluti factum eſt cum de inflammationibus agebamus; interrogaſtis enim, quid pro inflammatione ipſe acciperem. In præſenti autem exterritus iis, quæ hactenùs dicta ſunt, non auſim definire, quid pro natura intelligendum ſit. Vos igitur hoc etiam decernite.

Variæ Galeni, aliorumq. de natura definitiones, atq. ſententiæ.

a.a. Gal. de vſu partium lib. 17. c. 1.

Memini tamen me alicubi ſcripſiſſe, ex ſolius cutis hominis diligentiori inſpectione, perſpicuum fieri *mentem* [a] *quandam eſſe, quæ vim habeat admirabilem quæque terras omnes pervadens in omnes ejus partes extendatur*. Neque ea tantùm, quæ in homine obſervantur, hoc denotant; *ſed* [a] *quodcunque aliud animal diſſecare velimus, parem in eo artem opificis, ac ſapientiam reperiemus; & quantò ipſum minus fuerit, tantò majorem nobis admirationem excitabit*. Mentem iſtam nonnulli naturam appellant: mihi autem videor, cum dicerem

natu-

naturam eſſe in homine morborum omnium medicatricem, & medicum naturæ eſſe miniſtrum, & imitatorem, nequaquam hanc intellexiſſe naturam.

Ac, niſi me memoria fallit, librum compoſui, in quo quæſivi, an animal ſit id, quod in utero eſt; & an mundus ſit animal; & alia multa; in quo mihi videor diſtinctionem fecisse inter animæ naturam, & corpoream hominis naturam. Illam dixi intelligentem, volentemque, & rationis, conſiliique plenam. Alteram naturam mortalem appellavi, *atque terreſtrem, a & intelligentiæ expertem; quæ neque rationem habeat; & mortalem ſolùm circuitum cognoſcat; operamque interitui obnoxiam accipiat.* a. Gal. an animal ſit, quod in utero eſt c. 4.

Stoici autem ſpiritum dicebant animam, itemque naturam.

Alicubi dixi naturam idem ſignificare, ac formam b ſubſtantialem, quæ non eſt captu facilior, quàm ſit ſpiritus, vel anima, vel mens. b. Comm. 2. aphoriſm. aphoriſ. 34.

Cum autem exponerem aphoriſmum *in morbis c minùs periclitantur, quorum naturæ, aut ætati, aut habitui, aut tempori magis congruit morbus*; dixi Hippocratem tum in eo loco, tum alibi, & in toto libro de natura hominis accipere naturam pro ea, quæ ex primis elementis fit, temperatura: neque minus dubium eſt, quænam c. Aphor. 2. aphoriſ. 34.

nam ſint prima elementa ; & quæ ex ipſis fiant temperaturæ.

a. Galen. de temperam. lib. 3. cap. 4.

In libris autem de temperamentis *naturam* [a] *cum dixi, univerſam ſubſtantiam, ac temperiem, quæ ex primis elementis conflatur, ſignificavi; calido, frigido, humido, & ſicco.* Quæ omnia, ut video, vobis minimè arrident.

b. Gal. lib. quòd animi mores &c. cap. 2.

Sed in libro, cujus titulus eſt, *quod animi vires corporis temperaturas ſequuntur*, naturæ [b] nomen idem ſonare dixi, quod & ſubſtantiæ nomen.

c. Gal. meth. med. lib. 11. cap. 1.

Cæterum in libris methodi medendi, fortunam, artem, & artificem, materiarum interventu agere; naturam verò per ſe ipſam: eamque ex his tribus partibus compleri affirmavi, ex [c] ſpiritus, & partium, quæ verè dicuntur ſolidæ, ſubſtantia (quas alibi ex ſemine genitali conditas eſſe affirmavi) & tertia ab his carnoſa, quæ cuique particulæ eſt ſua. Singulas autem jam dictarum trium propriam pro natura ſua tum qualitatem habere, tum quantitatem: ac qualitatem quidem earum conſiſtere dixi in congrua temperie humidi, ſicci, calidi, & frigidi. Et multa alia his ſimilia eodem loco addidi; quæ maximis difficultatibus jam video urgeri poſse.

Hippocrates inſuper mihi viſus eſt libro de victus ratione in morbis acutis

pro natura accepiſſe non ſolùm temperaturam; verùm etiam *habitum*, [a] *ſtruemque corporis*, *&* *compoſitionem*.

Sed in libris de criſibus morbum ego oneri comparavi; & ægri naturam onus hoc ſuſtinere, & bajulare volui; ac pro natura idem intelligendum eſſe putaui, *ac vires* [b] *ægrotantis*.

Helm Hui, Galene, quis unquam ex his rectam naturæ definitionem expiſcabitur?

Gal. Iam ſum hoc proteſtatus; difficillimum mihi viderì ex iis, quæ docui, naturam definire. Sed illud minimè dubitandum eſt, naturam ſangvinis evacuatione multos morbos curare conſueviſſe.

Helm. Hoc mihi ſemper obiiciebant Medici plerique; venæ ſectionem remedium eſſe à natura inventum! Aliique etiam humanioribus literis ornati viri, ut ut à Medicis acceperant, hęc eadem objectabant.

Ex his tamen non pauci omnino ignorare videbantur, quid natura eſſet; & quid pro natura ipſimet intelligerent. Qui autem erant minus imperiti, Socratis veluti Dæmonem aliquem, qui de hominibus benemeretur, intelligere videbantur: quæve ſalutaria contingerent in morbis, à natura, ſive ab eudæmone aliquo facta exiſtimabant: quæ verò minimè ſalutaria eſſent,

a. De victus rat. in morbis acutis comm. 2. tex. 47.

b. De criſib. lib. 3. c. 3.

Quidam pro natura intelligunt veluti Dæmonem aliquē.

eſſent, præter naturam fieri dicebant; ac veluti ſi à cacodæmone aliquo, qui morbo faveret, facta eſſent, damnabant.

Rem iſtam nimis, atque nimis ampliabant: ac ajebant naturam dies, menſeſque noſcere; in quibus ſalutariter movere aliquid conſueta ſit. Contra verò etiam rerum præter naturam autorem dies, menſeſque ſuos habere, affirmabant; in quibus in alicujus damnum, & vitæ perniciem aliquid moliatur. Hinc multa de ſeptimeſtri, & octimeſtri partu: multa de iis dicebantur, quæ ſexta, vel ſeptima, vel octava, vel alia die obſervarentur in morbis. Aſtrologi accedebant, qui retinentes ea, quæ aſſerebantur de ſeptimeſtri, ac octimeſtri partu; & de diebus decretoriis; omnium tamen, quæ acciderent in hominum vita, præcipuas cauſas quærebant in aſtris; & ab aſtris etiam ſciſcitabantur; expediret ne, an non ſangvinem mittere; & mittendi opportunitatem temporis ab aſtris petendam eſſe affirmabant.

Gal. Quæſo, Helmonti, antequã unam expediamus fabulam, non tranſeamus ad fabulas alias. Hæc, quæ memoras de Aſtrologorum ſententia, & de diebus decretoriis, non pertinent ad præſentem quæſtionem.

Helm. Operæ pretium tamen fuit;

hanc

hanc non prætermiſiſſe rationem, non convenire ſangvinem mittere propter æternam homini Aſtrologiæ Diuinatoriæ ignorantiam. *Ars Aſtrologica diuinādi ignoratur, & ignorabitur.*

Vis autem, Galene, definiam tibi naturam? accipe definitionem *Chriſtiano homine a dignam: Natura eſt Dei juſſum, quo res eſt id, quod eſt, & agit id, quod agere juſſa eſt.* a. Helm. in pluribus locis.

Eraſiſ. Galeno obſequamur, Helmonti; omnia enim complexus eſt, quæ dici poſſunt. Ac primò determinemus, an ſit quicquam non naturale, ſive præter naturam, aut extra naturam. Qua de re omnes ſtricto more, & rigorosè loqui debent; non impropriè, vel metaphoricè, ne facilè decipiantur á metaphora.

VVillis. Quid eſt autem extra, aut præter naturam univerſam, qua omnia comprehenduntur?

Helm. Omnia juſſum Dei ſequuntur, & omnia faciunt id, quod facere juſſa ſunt; neque ipſam excipio mentem humanam, & intelligentias alias; quæ arbitrio uti juſſæ ſunt. Licèt arbitrium ſit ſæpè cauſa b peccati, ut ait Auguſtinus. Sed peccatum nihil ponit in natura; èſtque potiùs defectus aliquis naturæ; ſive, quod idem eſt, alicuius boni privatio. Quidquid enim eſt in natura, bonum eſt, & à bono eſt; hoc eſt, à Deo eſt. b. D. Aug. in lib. conf.

Eraſiſ.

Natura rei eſt ipſamet res.

Eraſiſ. Deus autem eſt prima ſupremaque natura; ſimplex, atqve una; in qua omnia vivunt, & comprehenduntur omnia. Eſtque in Deo natura ipſemet Deus.

In homine natura non eſt una, atq. ſimplex.

In homine ſimiliter natura eſt ipſemet homo. Verùm natura humana non eſt ſimplex veluti Diuina. Diverſa, & multiplicia ſunt corporea in homine organa; quorum multiplex, atque varius eſt uſus. Tum etiam præter corporis naturam alia in homine reperitur natura, incorporea; & omnino ſpiritualis. Quæ omnes naturæ, corporea, & incorporea ſimul junctæ, hominem conſtituunt.

Magna eſt inter animæ & corporis naturā communicatio.

Magnum tamen commercium eſt inter utriuſque ſubſtantiæ, corporeæ, & ſpiritualis animæ, in homine naturas; & magnum habet ſpiritus in corpus imperium. Vtrumque manifeſtum eſt, tum ex hoc, quòd multa moventur in corpore ad mentis libitum; tum ex eo, quòd dum homo vivit, nulla fortè ſit ſpiritus, ſive mentis actio, ad quam corpus motu aliquo non concurrat. Hinc eſt, quòd defatigetur tandem corpus, & langveſcat, non ſolùm dum ſenſibiliter movetur ſive ambulando, ſive natando, aut aliter ſeſe exercendo; verùm etiam videndo, & audiendo. Dum memorando, præterita repetit animus; & dum imaginatur; & dum

mens

mens ſedulò, ſpatioque temporis longiori de re aliqua cogitat; ſit ne, an non ſit, & ut ſit? laſſatur quòque tandem corpus.

Dubitatur an purũ intelligere in homine ſit opus ſolius ſpiritus, ſive animæ.

Neſcio autem, an in homine poſt varios partium corporis labores, puriſſimum intelligere, ſit ſolius mentis opus: in quo corpus minimè ampliùs defatigetur; quàm fuerat defatigatum in indagatione eorũ, quæ neceſſaria erant, ut res intelligeretur.

Rem ſic explico: cum fortè fuerit A æqualis B; & C, minor quàm A, vel B, ſed æqualis D; ut mens intelligat, an A minùs C æqualis ſit B minùs D; neceſſariò homo priùs concipere debet A, & B; & cognoſcere debet, an A æquetur B: quæ nequaquam fiunt ſinè aliquo corporeorum organorum labore. Poſtea concipere debet C, & D minores ſingulas quàm A, vel B; & cognoſcere debet an C æquetur D: quæ item ſinè aliquo corporeorum organorum conamine minimè fiunt. Verùm poſtquam homo hæc conceperit, atque cognoverit; & poſtquàm inſtrumenta corporea fuerint in his aliquo pacto defatigata, fortè mens nullo alio indiget corporis labore; nullo alio indiget inſtrumentorum corporis motu, ut intelligat jam conceptam A minùs jam concepta C æquari jam conceptæ B minùs jam concepta D. Quoniam mens hominis intelligendi vim habens fortè ex ſui natura,

& ſinè

& ſinè corporis auxilio, & ſinè ulla acquiſita ſcientia per ſe intelligit, atque novit remanere æqualia; ubi ab æqualibus æqualia ablata fuerint. Sic poſtquam homo conceperit aliquod, quodcunque illud ſit; mens ejus ex ſe, ſive ex ſui natura intelligit, illud idem eſſe, vel non eſſe. Sic alia multa mens hominis novit.

Homo nequit cognoſcere, quid mens poſſit abſque corpore.

Hæc tamen affirmo non ſinè aliqua hæſitatione: etenim ut determinentur, quæ dicta ſunt; neceſſum eſt priùs noviſſe, quid ex ſe mens humana poſſit; tum cùm reperitur in corpore; tum cùm eſt nuda, ſivè extra corpus. Ego autem licèt fuerim in corpore viventi; attamen tunc minùs rectè ſum de his ſpeculatus. Quod etiam ferè ſemper omnibus accidit hominibus: qui nihil minùs rectè contemplantur, quàm mentem; qua Deo ſunt ſimiles. Neque etiam, ut opus eſſet, nunc memini eorum omnium, quæ mihi, dum viverem, contingebant. Viventes autem, quoniam nullam viam habent, qua clarè cognoſcere valeant, quid mens ex ſe poſſit in corpore; quid poſſit extra corpus; & ut extra corpus mens eorum intelligat, nihil etiam de his certò determinare poterunt.

Mens hominis multa movet in corpore.

Prætereà mens hominis arbitrio utens, & diuerſimodè corporis dirigens motus, varias etiam ſæpe in illo excitat tempeſtates, ut ſic dicam: quæ licèt frequenter ani-

animi affectus appellentur; nunquam tamen ſunt ſinè aliquo corporis motu. Adeò ut non raròetiam, poſteaquam ceſſaverit animi affectus, remaneat in ſolo corpore aliqua læſio, & organi mutatio. Sic ſæpenumero, etiam ſi deſierit timor, remanet ſpaſmus cynicus; aut alius morbus, qui ab illo animi affectu ortum habuit: quod quidem ſæpè accidit.

Modi diuerſi corporearum ſubſtantiarũ efficiunt, ut illarum videatur varia atq. diverſa natura.

Partium inſuper corporis natura propter varios motus, variaſque figuras, & aptitudines, & ut uno verbo omnia dicam, propter varios modos, varia etiam, atque diverſa videtur: & multa fiunt ex vario concurſu partium corporis, quarum modi; hoc eſt, motus, figura, ſitus, diſpoſitio, combinatio, & alia ſimilia non ſunt uniuſmodi. Sic ſaliva naturam habet, quæ non videtur eadem, ac bilis natura: eſtque ſalivæ natura ipſamet ſaliva: & bilis natura eſt ipſamet bilis. Sic aliæ fluidæ ſubſtantiæ in animante, aliæq; partes etiam ſolidæ pro ut variæ ſunt; & varios obtinent modos, varias aliquo pacto, & non uniuſmodi naturas habent: quarum proinde varius eſt uſus: & ex ipſarum concurſu vario diverſa, atque diverſa fiunt; ſiue in cibo; ſiue in ſangvine; ſive in tenui ſubſtantia, quam ſpiritum dicimus, (corporeum tamen ad differentiam alterius omninò incorporei) ſive

Concurſu vario rerũ varia fiunt.

in

in fibris cerebri; ſive in corde; *ſive* in alijs partibus ſolidis.

Quæ vel ſalutaria ſunt, vel noxia, & pernicioſa animanti.

Hæc autem, quæ fiunt, nonnunquam ſunt ſalutaria; nonnunquam pernicioſa, & mortem accelerantia; atque totam corporis œconomiam perturbantia; nonnunquam actionem aliquam excitant, vel ad illam eandem faciunt hominem impotentem. Sic dum luminis natura, hoc eſt ipſum lumen, concurrit cum oculi natura; ſive quod idem eſt, dum lumen ferit oculos; quædam fiunt, ac moventur ſucceſſive: quibus demum vel videat homo, vel fiat cæcus: ut accidit: cum lumen vehemens nimis eſt. Alia, atque alia fieri neceſſum eſt, tum concurſu inter ſe naturarum, quæ intra hominem ſunt, & ſimul ſumptæ totius hominis naturam componunt; tum occurſu naturarum, quę extra hominem ſunt, cum iis naturis, ſive aurium, ſive oculorum, ſive narium, vel aliarum partium, quæ hominem conſtituunt.

Naturæ rerũ omnium, ſive res omnes univerſi conſtituunt naturam.

Naturæ autem rerum omnium univerſi conſtituunt naturam; quod idem eſt, ac dicere res omnes conſtituunt univerſum. Eſtque univerſi natura ipſummet univerſum: non minus ac naturæ partium horologii, ſive partes horologii ſimul aptè conjunctæ, atque diſpoſitæ univerſum conſtituunt horologium.

Om-

Omnia igitur, quæ ſunt, naturam habent, & natura conſiſtunt: ſunt enim id, quod ſunt.

Omnia, quæ fiunt, aut ſunt; natura fiunt, aut ſunt:

Et quæcunque ab his fiunt, naturam habent, & natura conſiſtunt; quoniam ipſa quoque ſunt; & ab his ſunt, ſive ex iis facta ſunt, quæ naturam habebant, & natura conſiſtebant; hoc eſt, erant. Quamobrem in homine vita, morbus, ſanitas, mors, & alia omnia, quæ ipſi contingere poſſunt; natura ſunt, vel contingunt. Ac etiam, ſi caſu lapidis majuſculi caput homini diffringatur, natura diffringitur: & præter, ſive ſupra naturam eſſet, ſi concurrentibus iis, quibus caput diffringi poteſt, caput non diffringeretur.

Miraculoſũ, ſive ſupra naturã, aut præter naturam quidnã eſt.

Atque ideo nolim, Galene, Medicum appellari imitatorem naturæ; nam natura ſervat; natura perdit hominem: & qui ſanat, & qui enecat, eſt imitator naturæ.

Qui enecat, & qui ſanat, eſt imitator naturæ.

Gal. Adhuc non video, difficultati factum eſſe ſatis. Ac vix coniicio velle vos Medicum nõ debere eſſe imitatorẽ naturæ ſive benè, ſive malè operantis; vel cum ægrotantis, & vitæ ejuſdem ſive commodo, ſive incommodo: ſed debere Medicum imitari naturam benè tantùm, ſive ſalutariter, & cum ægrotantis commodo operantem. At natura ſæpè diſrumpuntur vaſa, è quibus ſangvis effluit maximo cum ægrotantis hominis operæ pretio:

ut ſi hac ratione benè operantem naturā Medicus imitari velit, venas ſæpe diſſecare debeat.

Verùm lubet meliùs, atque rectiùs examinare, quid ſit natura: neque digreſſio erit Medico inutilis.

Ariſtotelis de natura definitio adducitur, quæ tandem improbatur.

Definitio autem illa; Natura eſt id, quod res eſt, cujus dicitur natura; minimè convenit cum Ariſtotelis diſertiſſimi Aui tui, Eraſiſtrate, definitione. Ariſtoteles enim libro ſecundo phyſicorum dixit, Naturam eſſe principium aliquod, & cauſam movendi, & quieſcendi in quo eſt primò, & per ſe, & non ſecundum accidens. Qua definitione Ariſtoteles ſeparavit ea, quæ naturam habent, & natura conſiſtunt, ac natura fiunt; ab iis, quæ arte conſtant, & à reliquis omnibus, quæ fiunt per accidens; non per ſe. Vt cum homo Medicus ſanat ſemetipſum, non quidem natura is ſanatur, inquit Ariſtoteles; ſed per accidens: quoniam accidit homini ægrotanti eſſe Medicum; & poteſt is idem ægrotare abſque eo, quod ſit Medicus. Similiter Statua, & domus, & alia fabrefacta non ſunt natura: quoniam lignum, lapides, & alia, ex quibus hæc fiunt, non habent in ſe principium motus; quo ſtatua, vel domus ex ipſis fiat. Vos autem Eraſiſtrate, atque Helmonti videmini confundere omnia; quæ caſu, fortuna, arte,

& quæ

& quæ natura, & ſecundum naturam fiunt; & quæ natura conſtant, & quæ non conſtant.

VVill. Satìs erit, Galene, ſi quæ noſtra ſunt defendamus, vel explicemus; ſin minùs corrigamus: omiſſis iis, quæ ab Ariſtotele dicta ſunt.

Eraſiſ. Nihil caſu fit, vel fortuna: *æterno conſilio feruntur*, *a ſemper currunt opera neceſſitatis*, ajebat Zoroaſter, qui Cham, ſive Chami filius, aut nepos fuit. Homines autem ſæpe caſu, vel fortuna fieri inquiunt ea, quorum neceſſitates ignorant; ſive quorum ignorant cauſas, ex quibus illa eadem facta ſunt.

a Franc. Patrit. tom. 3. lib. 1. c. 1.

Artifex autem quicunque nihil novi ponit in natura; ſed transfert tantum huc, atque illuc ea, quæ natura ſunt, vel naturam habere dicuntur. Statuarius abſcindit, vel deradit è ligno has, vel illas partes, quæ ſibi videntur. Et id demum, quod ligni remanet, ſtatua eſt. Vel hùc, atque illuc transfert ceræ partes ſtatuarius; quæ ſic aptè tranſpoſitæ ſtatua ſunt. Sic alii artifices nihil moliuntur, & nihil novi ponunt in natura; niſi quòd eorum induſtria hùc, atque illùc aptè transferuntur, & tranſponuntur ea, quæ ſunt; hoc eſt ea, quæ naturam habent.

Artifex quicunque nihil novi ponit in naturâ.

Galen. Verùm figura, in qua potiſſimùm conſiſtit ſtatua, non erat in ligno,

vel lapide, vel cera, neque ad ligni, vel lapidis, vel ceræ naturam ſpectat: ſed ligno, lapidi, vel ceræ indita eſt ab artifice; ſive facta eſt ab artifice in ligno, vel in alia materia; & accidit figura iſta ſtatuæ ligno, vel lapidi, vel ceræ. Atque ideò ſtatua non eſt ens per ſe, ſive natura conſiſtens; ſed per accidens, ſive artificiale.

Figura ab eo, qui non poteſt facere figuratũ fieri nequit.

Braſiſ. Figuram indere, vel creare revera minimè poteſt homo; quoniam nequit homo artifex facere, vel creare figuratum: lignum ſcilicet, vel lapidem. Improprie vero dicimus hominem dare, vel indere figuram ligno; vel creare figuram in ligno, cum huc, vel illuc transfert partes ligni; vel cum aliàs aptè deradit; alias finit, ut priùs erant: & in his quidem, quæ intactæ relinquuntur, conſiſtit ſtatua.

Infinita ſtatuæ ſunt in marmore quouis.

Si his verò non es contentus, Galene, dicam ſtatuam, & ſtatuas omnes minores lignò præeſſe in ligno, priuſquàm lignum tangatur ab artifice: ſic etiam in alia quacunque ſubſtantia corporea omnes dicam reperiri figuras; cum una tantum oculis conſpicua ſit; & reliquæ infinitæ abſcondantur, & cooperiantur illa, quæ oculis cernitur. Praxiteles autem auferens multas figuras è marmore primò, ſecundò, ac tertiò conſpicuas; ſive quod idem eſt, abſcindendo, & auferendo

do eas lapidis partes, quæ Alexandri velabant, & abſcondebant ſtatuam; tandem aperuit nobis, & manifeſtavit Alexandri imaginem, lapideamque figuram. Sic ſimiliter alii artifices alias nobis manifeſtant, & aperiunt figuras, aliaſque nobis oſtendunt imagines. Alii verò artifices id maximè præſtant, quod abſciſſa membra ſtatuarum colligunt, & conjungunt, & aptè connectunt: ut ſtatua, quæ priùs minimè conſpiciebatur, quoniam membra, & partes minores ejuſdem longè removebantur ad invicem, tandem conſpicua fit.

Helm. Verùm enim verò, Eraſiſtrate, membra; & minores particulæ hujuſce ſtatuæ non habent principium ſeſe movendi, & ſeſe connectendi ad invicem; & ſeſe colligendi in unum locum: veluti de Orrilo cecinit Poeta.

Se gli ſpiccano il capo, Orrilo ſcende;
Ne ceſſa brancolar, fin che lo trovi:
Et hor pe'l crine; & hor pe'l naſo il prende
Lo ſalda al collo, e non sò con che chiovi.
Piglial tal'hor Grifone, e'l braccio ſtende,
Nel fiume il getta, e non par, ch'anco giovi
Che nuota Orrilo al fondo come un peſce,
E co'l ſuo capo ſalvo à la riva eſce.

Quamobrem pro Ariſtotele reſpondebit Galenus, eas ſaltem ſtatuas, quæ fiunt per compoſitionem, & aggregationem,

 con-

connexionemque partium, quæ priùs remotæ erant ad invicem, non eſſe ſecundum naturam; nam non componuntur, & congregantur, connectunturque primò, & per ſe; ſed per accidens manu artificis: ſecùs ignis ſecundùm naturam ſurſum fertur; quoniam hæc eſt ignis natura ad ſuperiora ſpatia moveri; ſive; ut ait Ariſtoteles, hujus motus principium eſt primò, & per ſe, & non ſecundum accidens in ipſomet igne.

Ignis impellitur ſurſum.

Eraſiſ. Licèt annuas, Galene, quis tamen tibi, aut Auo meo Ariſtoteli revelavit hanc eſſe ignis naturam ſuperiora petere? Cur non potiùs protruſus ignis à circumfuſo aëre inferiora petente, per accidens, ut dicitis, ſive non ex ſui propria natura ſurſum fertur?

VVill. Boylius conterraneus meus machinam paravit, è cuius ventre aër extrahebatur; & multa, quę in aperto aëre, veluti ignis, aſcendunt, ut fumus exempli gratia, in ventre illo conſtituta, poſtquam aër extractus eſſet, deſcendebant gravium more, & ventris fundum petebant: quod etiam, licèt alia, & fortè faciliori etiam induſtria, pluries obſervatum fuerat in celeberrima illa Academia, quæ in Italia *del Cimento* appellata eſt.

Eraſiſ. Ecquis Avum Ariſtotelem certum fecit gravia non impelli deorſum

ab

ab alia ſubſtantia; quæ ab alia moveatur; & illa ab alia! Ac quis cognovit in motibus corporum univerſi non dari veluti circulum quendam; in quo unum ab alio moveatur: & cum aliquod in eo ſignatum fuerit ultimum, hoc ultimum moveat primum; & primum moveat reliqua; à quorum uno moveatur, quod ultimum ſignatum fuerat! In circulo autem non eſt neceſſe ſignare primum, vel ultimum. Neque illud neceſſum eſt in univerſo moveri omnia, cum unum movetur; multa enim jam fluida ſunt; & facilè ſibi invicem locum cedunt: ut poſſit unum moveri abſque eo, quòd remotis corporibus ulla ſenſibilis fiat motus communicatio.

Si vera eſſet Ariſtotelis de natura definitio ferè omnia eſſent per accidens.

Vera autem ſi eſſet Ariſtotelis de natura definitio (de qua tamen dubitandum eſt, an ita ſit accipienda, ut vos illam accipitis) multa ſanè, quæ ab ipſomet naturam habere, & natura conſiſtere dicuntur; multa, quæ ſecundum naturam in homine fieri creduntur, eſſent per accidens, ut vos dicitis.

Chylus non eſſet ſecundum naturam; nam cibus non habet principium ſeſe transmutandi in chylum: Neque ventriculus, & ea, quæ in ventriculum confluunt, principium in ſe habent faciendi chylum; requiritur enim concurſus naturæ ciborum. Neque ventriculus movetur per ſe,

& ex ſui natura iis omnibus motibus,qui conferunt ad ciborum confectionem ; alii enim communicantur à diaphragmate ; alii à corde ; alii ab aliis partibus.

Chyli, ſangvinis, cæterarumque ſimilium ſubſtantiarum motus in animante non eſſent natura, ſive ſecundùm naturam ; impelluntur enim à corde ; exprimuntur ab aliis corporibus : ac nullum habet ſangvis principium ſeſe in circulum agitandi : Motus igitur præcipuus, ac magis ſenſibilis in animante, à quo plerique alii motus dependent, eſt per accidens: eo ſenſu ſumptis vocibus iſtis, quo vos eas accipere conſueviſtis.

Brachia, & crura non eſſent dicenda moveri in homine ſecundùm naturam ; quoniam nullum brachiis ineſt animalis motus primum principium.

Viſiones, auditiones, & cæteræ ſenſationes non eſſent ſecundùm naturam; nam neque oculi, neque aures principium habent primò, & per ſe, & non ſecundùm accidens ſeſe movendi iis motibus, qui neceſſarii ſunt ad viſiones, vel ad auditiones: verùm oculi moventur ab extrinſeco lumine ; aures autem à quibuſdam motibus, quos in aëre contingit fieri.

Homo item non poſſet dici natura vivere ; nam non vivit omnino per ſe ; & abſque ullius extrinſecæ rei auxilio. Con-

ſer-

ſervatur enim àb aëre extrinſeco, cujus perpetuò indiget; & ipſe movet aërem; & movetur idem, & alteratur ab aëre in omni ſtatu, ac tempore ſive morbi, ſive ſanitatis.

Niſi igitur dicamus omnia, quæcunque ſunt, natura conſtare, & naturam habere; ac naturam eſſe idipſum, quod res eſt; & rerum, ſive naturarum concurſu vario varia fieri; quæ etiam naturam habeant, & ſecundùm naturam eſſe dici mereantnr: omnia fermè erunt per accidens; eo ſenſu, quo vos voces iſtas vſurpatis.

Verùm enim verò, Galene, non parum ab inſtituto ſermone ſumus elongati; neque res eſt ulteriùs protrahenda. Tu igitur, qui huic digreſſioni occaſionem dediſti, vide, quænam ex his, quæ dicta ſunt, colligenda videantur; ut illud demum determinetur,

AN MEDICVS

Imitatus naturam, profluvio ſangvinis animal ſervantem, venas aliquando ſecare debeat; & quænam ſint venæ iſtæ ſecandæ.

Gal. Difficilior ſanè nunc res eſt, & magis, quàm priùs intricata: videbo tamen, quæ colligenda, & quæ deducenda ex his ſint.

Om-

Digitized by Google

Omnia natura conſiſtunt, & ſecundùm naturam fiunt.

Quæcunque accidunt in morbis, natura accidunt, ſive utilia, ſive inutilia.

Fluxu autem ſangvinis è naribus, hæmorrhoidibus, ab utero, vel ex alia parte homo non raró ſervatur: ſed fluxu ſangvinis ex iiſdem locis homo idem ſæpè necatur. Aliquis vindicatur à morbis profluvio urinarum: non nemo etiam profluvio extingvitur urinarum. Sudore plerique ſanantur; alii ſudore moriuntur. Dejectionibus alvi alii levantur: dejectionibus alvi alii è medio tolluntur. Natura diſrupto, & ritè expurgato abſceſſu aliquo homo ſanatur: diſruptione etiam abſceſſus alicujus, & irrumpentibus aquis ſanie, aliiſque ſubſtantiis inter cavitates pectoris, vel inter membranas infimi ventris animal quandoque de repente ſuffocatur, & occiditur; quandoque hydrope, vel alijs morbis corripitur: à quibus poſtea vel vindicatur, vel etiam moritur.

Neque hæc, & alia quæcunque, utilia cum ſunt, & ſalutaria, natura fieri; cum verò inutilia, vel etiam pernicioſa, præter naturam eſſe dicenda ſunt. Neque alia ab eudæmone, alia à cacodæmone fiunt: ſed omnia ſive utilia, ſive inutilia, & pernicioſa concurſu fiunt vario rerum; hoc eſt naturarum: & quæ fiunt ex iis, quæ natura conſiſtunt, natura quòque ipſa conſiſtunt; ſuntque ſecundum naturam.

Me-

Medicus proinde non debet eſſe ſimpliciter naturæ imitator; ſed debet eſſe imitator naturæ, dum utilia, & ſalutaria molitur.

Animadvertendum, inquam, igitur eſt, quæ concurrant, dum fluxu ſangvinis, ſudore, urinarum profluvio, aut alia evacuatione homo ſervatur; quæve concurrant, cum perditur. Atque omni induſtria niti debet Medicus; ut ea concurrant, ex quibus ſalutaria conſequuntur: & eorum concurſum impedire debet, ex quibus conſequuntur mortifera. Attamen ſive peritus, ſive imperitus fuerit, ut etiam quivis alius artifex, ſemper imitabitur naturam; nunc hominis viventis, & bene ſe habentis; aut amiſſam ſanitatem recuperantis; nunc hominis langventis, aut morientis, & ratione aliqua malè ſe habentis. Quoniam nihil omnino fieri poteſt præter naturam ab iis, quæ natura conſiſtunt.

Animadvertenda, quænam concurrant cum aliquid ſalutariter fit.

Hæc colliguntur, aut deducuntur ex iis, quæ dicta ſunt. Sed adhuc non video quando Medicus naturam imitatus benè operantem, venas ſecare debeat; & quænam venæ ſecandæ ſint.

VVill. Vide Galene, ſi quid adjuvo, curaſve leuaſſo. Difficillimum planè homini ut plurimùm eſt, quamvis artium peritiſſimo, ſingularem aliquam, determina-

minatamque imitari naturam. Quamobrem neſcit homo facere pomum; neſcit facere folium ſive ficus, ſive platani; neſcit facere febrem tertianam; neſcit facere quartanam; neſcit eam introducere in animante diſpoſitionem, qua id, quod noxium eſt, ad hæmorrhoidas, vel ad nares, vel ad uterum contendat; neſcit facere homo capillum capitis ſui. Atque ideo Αιματοχυσεως à na ura a inſtitutæ *a*

a. VVill. de phleb. f. 172

caſus nonnulli extant, quos Medicina neutiquam imitari, neque ſi fortè deficiant, per phlebotomiam ſupplere poteſt. In febribus circa morbi criſin, ſcilicet poſt materiæ pepaſmum, hoc eſt ad ſecernendum præparationem hæmorrhagia ſpontanea, ſiquidem in tempore facta, phlebotomiæ cuicunque, cujus tempus optimum neſcitur, longè præſtat. Porrò catameniorum, & hæmorrhoidum fluxus naturæ inſtinctu eveniens longè utilior eſt, quàm ſangvinis miſſio in iis locis ab arte provocata.

Eraſiſ. Vix meliùs dici poteſt. Singula autem breuiter percurramus, quò res magis manifeſta appareat.

Fœmina mẽſtruationem patitur propter ea, quæ præparãtur, ac fiunt, in ipſius utero.

Mulier apta toro, ut plurimùm, quocunque anni tempore ſemper aliquid patitur ad ſpeciei propagationem, vel fœtus nutricationem ordinatum: ac niſi lactet, vel utero gerat, ut plurimùm continuò aliquid in ejus utero præparatur; quod in fœtus uſum abiret, ſi ipſa plena eſſet.

Illud

*Illud autem, etſi ſæpiſſimè non ſit in multa copia, replet tamen primùm partem nonnullarum viarum, acceditque ad illos poros, per quos tranſiret ad fœtus regiones, ſi fœmina utero gereret: ad placentam ſcilicet uterinam; & ad ſecundinas, quibus puer involvitur. Sed cum uterus ſit inanis, & vacuus, fruſtrà etiam hoc ſit. Quocirca lapſu dierum, non ſolùm quia hoc in majori copia erit coadunatum in illis meatubus; verùm etiam quia mora vitium aliquod concipit; tandem mulierem moleſtat, & conniventes poros aperit; è quibus effluit.

Sangvis autem ut plurimùm conſequitur è proximis vaſis ſangviferis; quibus cum communicant meatus iſti, per quos aliquid defertur ad fœtum. Ac ſangvine quidem abluitur uterus, & meliùs perpurgatur ab eo, quod jam moleſtum erat; quodve retentum magis minuſvè totum mulieris corpus turbare poterat: eadem, aut ſimili ſanè ratione, qua malum quodcunque, in quacunque corporis parte genitum, ut & ſpina digito infixa totum animal turbare conſuevit.

Contingit autem ſæpenumero ſangvinem iſtum, quo uterus meliùs abluitur, non eſſe totum ejuſdem generis cum eo, qui in fœminæ corpore reliquus eſt. Nam cum id, quod in fœtus uſum tranſire debuiſſet,

Digitized by Google

buiſſet, mora vitium jam concepit, & cum tempus inſtat menſtruationis; ſangvis minus liberè fluit per vaſa uteri:quæ proinde turgent aliquantulum; & fit in ipſis partium ad circulum minùs aptarũ coadunatio quædam. Poſteà verò cum adaperta fuerint conniventia pororum oſcula, hic potiſſimùm ſangvis circulationi minùs aptus unà cum ea ſubſtantia, quæ hoc morbi genus concitaverat, educitur; & fœminæ bene eſt.

In defectu menſtruorũ, nihil juvat ſanguinem mittere.

Hæc autem omnia natura fiunt. Et ex his manifeſtum eſt, quid, ſi ſtatis temporibus uterus minimè fluat, alia ſangvinis evacuatio ex ſecta vena prodeſſe poſſit? Quæcunque vena ſecetur, id quidem,quo menſtruatio movetur, & utero primùm, dein univerſo corpori moleſtum eſſe poteſt, nequaquam educitur. Neque ſi hirudines applicentur venis cervicis uteri, modò nihil in his reſtagnet, commodum ullum ſequitur. Et fabuloſum omninò eſt ſectione venarum pedis uterum expurgari: nullum enim peculiare commercium eſt inter venas pedum, & ea, quæ in utero conſiſtunt.

Medicus imitari debet naturam benè quidem operantem, inquis Galene. Igitur ſi poteſt,eos poros aperire debet Medicus, quos natura cum bene operatur, recludere conſuevit in utero. Num ſi a-

poſtema

poſtema, vel vena varicoſa, vel ſpina aliqua ſit in brachio; prodeſt adapertio, vel ſectio facta in altero brachio, vel in pede; Sæpiſſimè quidem neque prodeſt, ſi malum ſit in eodem pede. Nam locus aptus adapertioni abſceſſus, exempli gratia, vel ut quævis cauſa morbi, & id, quod noxium eſt, & parti alicui inhæret, expurgetur, nequaquam latiſſimè patet, Galene. Neque quævis ſectio vaſorum, vel pororum adapertio neceſſitati ſatisfacit: adeò ut non raro cum malum ſit in digiti articulo, ſectio facta in eodem digiti articulo, propter chirurgi imperitiam, ſpes fruſtretur ægrotantis: quoniam etſi non magna corporis pars ſit digitus; neque magna digiti pars ſit articulus ejuſdem; ſectio tamen nequaquam in quacunque articuli parte eſt æquè conveniens.

Menſes non movētur mulieri ex ſangvinis in toto corpore abundantia.

Gal. Ego autem credideram menſes moveri mulieribus ex ſangvinis in toto corpore ſuperabundantia; quoniam domi degunt, & ſegnem ducunt vitam: ut ſi ritè non procedant, venæ ſectio defectum ſuppleat.

Eraſiſ. Falsò credidiſti. Sive abundet, ſive non abundet ſangvis in fœminæ corpore, niſi aliquid menſtruatim fiat in utero, nulla unquam fiet menſtruatio. Aliquando cum magna ſit in univerſo corpore ſangvinis inopia; fœminæ tamen

pro-

propter ea, quæ in uteris fiunt, profluvio pereunt ſangvinis ab utero: & non ſemel, cum non deſit ſangvis, hac menſtrua evacuatione eædem deſtituuntur. Nec ſi ſangvis abundet, ratio ulla eſt; cur ab utero potiùs, quàm ab aliis partibus ſingulis menſibus fluere debeat; niſi hæc, quòd ſingulis menſibus aliquid fit in utero. Cumque biduo, vel triduo poſt menſtruum fluxum fœminæ (maximè ſi largiori victu tunc utantur) tantundem humoris in vaſis habeant, ac antè menſtruationem habebant; non ipſis, ex hoc, poſt biduum, vel triduum iterum fluit uterus.

Quid analogũ ejus, quod movet menſes homini, certis temporibus moleſtat cæteras animantes.

Menſes moventur mulieri iis, quæ in utero fiunt, ad conceptionem ordinata; ſive quorum uſus eſſet fœtui, ſi illa conciperet: poteſt autem homo concipere quocunque anni tempore Et illis maximè ſiſtuntur, & retinentur menſes, quæ minùs cogitant de prole ſuſcipienda; & minùs cogitant de iis, quorum cogitatio movet partes conceptioni dicatas.

Aves quæ marem non admittunt; aut non pariunt ova, aut pauciora ſanè pariunt. Suntque, quæ concipiunt quidem ova; ſed illa parere nequeunt; quoniam maris congreſſu uterus earum neque fovetur, neque excitatur tum ad ritè concipiendum; tum ad pariendum ova. Moriunturque ſæpe ex hac cauſa incluſæ

avi-

aviculæ, quoniam dulci maris deſtitutæ conſortio infœcunda, quæ conceperunt ova, parere nequeunt. Sic feles,& canes, & vaccæ, & equæ, aliæque animantes, cum illud movetur in ipſarũ uteris, quod conceptioni inſervire debet, niſi marem admittant; malè habent; & quandoque in furorem aguntur. Neque toto reliquo anni tempore; licèt pluries nunc majorem, nunc minorem habeant ſangvinis copiam; quâm cum veneris æſtro ſunt percitæ, & cum ipſarum uteri moventur; ſimile aliquid patiuntur.

In his autem omnibus unum, idemque eſt principium; una, atque eadem eſt; vel ſaltem ſimilis in omnibus explicandi ratio. Sed cum differant corpora animantum; differant & hominum corpora; differant mores,& ingenia; differant conſuetudines; & variæ, atque variæ ſæpè concurrant aliarum cauſarum complicationes: aliis citiùs, aliis tardiùs movetur uterus; eſtque fluxus aliis mulieribus, magis,aliis minùs copioſus; aliis magis; aliis minùs ſangvinolentus; & in aliquibus eſt omninò albicans; & mucoſitatis, aut albuminis ovorum impuriuſculi ſpeciem refert; & in aliis aliter fit.

Non eſt in omnib. menſtruatio ſimilis; & quare?

Mulieres quòque reperiuntur, quibus primis conceptionis menſibus fluat uterus. Quod contingere videtur; quoniam in

Fœminæ pleræque utero gerunt, & menſes habent. et quare?

in aliqua uteri parte illis temporibus aliquid etiam ſecernitur ab humoribus ad uterum appellentibus; quod tamen non tranſit in fœtus uſus: vel quia illi parti non adhæret placenta, quæ tunc exigua eſt; vel quia adhuc uterus non eſt ſatis explicatus, & diſtentus; vel ob aliam rationem. Idque retentum in anguſtis meatubus illius uteri regionis, vitium cõſuetis temporibus concipit; & conſueto more fluxum concitat.

Gal. Quid autem tibi videtur, Eraſiſtrate, de ſangvine, qui ab hæmorrhoidibus fluere conſuevit: quo retento, natura enim ſæpè expurgatur, pleuritis, peripneumonia, cæcitas, epilepſia, aliique morbi fieri poſſunt; ut experientia fortè edoctus, pluries monuit Hippocrates?

Quid moveat fluxum hæmorrhoidaliũ venarũ, aut aliarum.

Eraſiſ. Sive dicamus ſangvinem univerſum, aliaſque liquidas corporis ſubſtantias debere eſſe omninò reſolubiles, non relicta fæce, ut ait Helmontius, quæ poſtea alicubi deponatur; ſive dicamus nil debere eſſe in ſangvine, quod per meatuum, & pororum anguſtias non poſſit facilè permeare; utcunque contingat humores corporis particulas nonnullas habere vel minùs reſolubiles; vel minùs aptas in circulum ferri; & meatus penetrare, & è vaſis in vaſa transfundi; neceſſum eſt eaſdem particulas alicubi impingentes obſtru-

obſtructiones primùm facere;deinde alias, atque alias circa partem illam congregari; & circumexiſtentia vaſa, propter impeditum liberum humorum motum, nonnihil intumeſcere, & turgere.

Quæ cum contingere poſſint in quacunque corporis parte , frequentiſſimè obſervantur in illis locis; per quos repunt hæmorrhoidales venæ. Idque fit, vel quia pars illa minùs movetur , quàm brachia, & crura, exẽpli gratia; vel quia diaphragmatis motu , & viſcerum preſſu minùs urgentur ea , quæ in vaſis ultimi inteſtini continentur , quàm quæ ſunt in ſuperioribus inteſtinis; vel quia extremum inteſtinum aliquid ſuſcipit ab impurioribus , & inutilioribus excrementis, à quorum proximitate , dum tranſeunt , contaminatur etiam pars aliqua ipſius inteſtini ; vel ob alias rationes : ſunt enim multiplices rationes propter quas in una potiùs parte , quàm in alia morbus aliquis, & congeſtio aliqua fiat.

Fluxus hæmorrhoidaliũ quandoque iuvat ; & quare ?

Cæterum quacunque de cauſa in inteſtino potiùs recto, quàm alibi pars aliqua intumuit , & circumexiſtentes venæ particulis turgidæ factæ fuerint ad motum circulationemque minùs idoneis ; ſi vel ſpontè , vel Medici induſtria (naturam rectè operantem , ut inquis Galene , imitati) diſrumpatur pars illa, vel aperiatur; pri-

primùm effluet id, quod antequam deponeretur in hæmorrhoidas mixtum ſangvini inutile erat, & morbos parere poterat, & id quod minùs aptum erat ad anguſtias vaſorum pervadendum. Poſtea ſi quid aliud conſequitur utiliorum humorum, eò meliùs unà expurgantur reliquiæ fortè adhuc in parte affecta reſtagnantes. Ac demum ſi fluxus ſiſtatur homini bene eſt; ſi quidem id potiſſimùm evacuatum eſt, quod non ſolùm inutile, ſed noxium inſuper erat, & partem ſaltem illam moleſtabat.

Suppreſſio hæmorrhoidaliũ poteſt eſſe cauſa morborum graviorum.

Verùm ſi pars illa neque ſpontè, neque arte diſrumpatur, ac aliquid circulationi ineptum ab humoribus præterfluentibus raptum ad oculos, vel ad aures feratur; poteſt hominem cæcum, vel ſurdum facere; delatum ad pleuram poteſt lateris dolorem excitare; ad alias partes à ſangvine circumfluo illud idem propulſum vel epilepſiam, vel alios morbos progignet: veluti dixiſti, Galene, ab Hippocrate monitum.

Fluxus immodicus hæmorrhoidaliũ morbos facit.

At ſi adapertis hæmorrhoidibus, & expurgatis particulis inutilioribus in illis locis ſtagnantibus, fluxus minimè ſiſtatur; ægrotabit poſtea homo ex hac alia cauſa: ubi ſcilicèt via pateat, multùm evacuabitur ejus, quod utiliter ad corporis uſus fuiſſet retentum.

Acci-

Digitized by Google

Accidit autem non rarò multas eſſe in ſangvine ; ac multas continuò generari è cibis, potibuſque particulas inutiles, & ad vitæ functiones minimè aptas ; quæ facilè deponantur in ægrotantes hæmorrhoidas ; & unà expurgentur cum aliqua portione eorum, quæ utiliter retinerentur. Atque ideò ſæpe niſi ſangvis, & humores alii priùs corrigantur ; & niſi priùs functiones, quibus alimentum perficitur, promoveantur ; præſtat diutiùs aliquantulum fluere hæmorrhoidas, quàm obſerari.

Non id omne quod per hæmorrhoidas fluit, ſangvis eſt.

Accidit item frequenter multa expurgari per hæmorrhoidas, quæ re vera non ſunt ſangvis ; ſed vel ſeroſitates, vel mucoſitates ſimiles iis, quæ copiosè è naribus fluere ſolent: ſangvis tamen videntur; quoniam exigua ſangvinis quantitate perfuſa, ſangvineo inficiuntur colore.

Suppreſſis hæmorrhoidibus non expedit venas alias ſecare.

In his autem omnibus, aliiſque ſimilibus quævis ſangvinis miſſio ex ſecta vena obeſt potiùs, quàm prodeſt. Enim verò quæcunque alia vena ſecetur ex iis, in quibus nihil reſtagnat ; vel nihil prorsùs educitur ejus, quod noxium eſt ; vel ſi quid educitur, caſu fortunave educitur ; (idque nulla arte præcognoſci poteſt) vel plus boni, quàm vitioſi ſangvinis emittitur ; ſed frequentiſſimè, quæcunque tandem vena eligatur pro ſectione, nihil

omninò evacuatur ejus, quod circa ultimum inteſtinum morbum facit. Et idcirco in hoc etiam caſu, ut in aliis, ſi ſangvinis miſſio pernicioſa non eſt, inutilis certè eſt.

Gal. Sangvis verò, qui naturæ ſalutari criſi è naribus fluit; & à graviſſimis morbis hominem liberat; non videtur hujuſcemodi.

VVillis. Has fortè ſangvinis ſpontaneas eruptiones, quæ *in febribus* potiſſimùm fiunt *circa morbi* [a] *criſim* (*ſcilicet poſt materiæ pepaſmum; hoc eſt ad ſecernendum præparationem*) difficiliùs quàm reliquas imitari poteſt Medicus; quoniam *tempus optimum* mittendi ſangvinis *neſcitur*; neſcitur opportunus ſectioni, & miſſioni locus.

a. VVill. de phlebotom.

Eraſiſ. Et quidem multæ aliæ fieri poſſunt aut ſangvinis, aut ſangvinolentæ ſubſtantiæ evacuationes ſimiles iis, quæ ab hæmorrhoidibus fieri conſuevere. Nihil enim prohibet, quin aliis corporis partibus ſimilia prorſus accidant, ac hæmorrhoidibus. Quæ aliquando ubi tumeant, & vitioſo humore repletæ fuerint; niſi Helmontius, aut alius remedium proferat, quo vitium corrigatur; & redeat humor ad utiles vſus; arte adaperiri poſſunt. Id autem fieri nequit tum in interno abſceſſu; tum ubi interna corporis vaſa varicoſa facta

Pleraque criſes per ſpontaneas eruptiones ſunt ſimiles fluxui hemorroidali, ſimiliterque mouentur.

facta fuerint, & reſtagnanti aliqua tumeant ſubſtantia: & quævis alia ſectio, cum nihil evacuet e loco, in quo morbi cauſa hoſpitatur: inutilis eſt;& neceſſitati minimè ſatisfacit.

Verùm enim vero, animadvertendum inſuper eſt, ea, quæ præcipitantur,exempli gratia in ſangvine, vel in aliis humoribus; quæ poſtea ſudoribus, vel urinis, vel dejectionibus plerunque evacuantur; nequaquam evacuari poſſe per ſectam venam, vel per adapertum arte in quacunque parte corporis foramen: niſi eò contendant ea ipſa,quæ præcipitantur: quod quidem Medicus divinare nequit. Aliquando tamen ſi abſceſſus, vel tumor appareat tanquam veriſimile credere poſſumus; dum omnia confuſa in circulum aguntur,circa tumorem retineri, & congregari ea, quæ præcipitantur ab humoribus. Circa tumorē enim, vel abſceſſum, vel ulcus non rarò inveniuntur obſtacula quædam, quæ non ſinunt ultra meare ea, quæ jam præcipitata ſunt. Et adapertio loci illius ſponte eueniens, vel arte inſtituta(ſi oculis pateat,vel & manibus tractari poſſit) ſalutem plerunque affert; cum quævis alia ſectio,& adapertio inutilis ſit.

Quæ præcipitantur a ſāguine,non educūtur per ſectam venā.

Item præcipitationes, vel coagulationes,vel alia ſimilia frequenter fiunt,atque contingunt in humoribus fluentibus per

Præcipitationes ſæpe, ac cōgulationes.

 vnam

ſiunt in una parte ſangvinis non in aliis; & in determinato vaſe, non in aliis. Ita etiam, & rare factiones.

unam determinatam corporis partem; non verò per alias. Terræ, inquam, atomi, exempli gratia, & arenulæ, licèt ubique, ſi ea concurrant, quæ ad hoc ſunt neceſſaria, præcipitari poſſint ab humoribus; & licèt lapides, & tophi ex iis, quæ humores conſtituunt, ubique concreſcere poſſint; frequentiſſimè tamen hæ terræ, & arenarum præcipitationes ab humoribus; & lapidum, tophorumque concretiones in renibus tantùm contingunt, & renes tantùm moleſtant: quoniam frequentiſſimè contingit renes tantùm id habere, quod neceſſarium eſt ad præcipitationes, & concretiones iſtas.

Exemplum clarius minimè ſuppetit; Vos quæſo, ſi quod habetis, afferte. Ego rem ſic concipio: aliquando in parte corporis determinata (cum cæteræ nihil hujuſmodi habeant) aliquid reperiri; quo mutetur diverſimodè, præcipitetur, vel attenuetur, aut aliter afficiatur aliquid ex iis humoribus, qui per partem illam excurrunt. Id autem tum ſalutare, tum perniciosum homini eſſe poteſt; pro ut variæ ſunt morborum ſpecies; & varia ſunt, & diuerſa nimis, quæ ſic fieri poſſunt.

VVillis. Si placet Helmontio, exemplum afferam ex chymicis operationibus mutuatum.

Helm. Quid ni afferas?

VVill.

VVill. Oleum tartari in vaſe amplio-ri, vel potiùs contentum fiſtulis inter ſe communicantibus, agitetur leniter, & in circulum feratur, veluti ſangvis; & è determinato vaſis, vel fiſtularum loco guttatim influat in pertranſeuntem oleum tartari vitrioli ſpiritus; ſtatim ebullient utrique liquores in illo peculiari loco ſive vaſis, ſive fiſtulæ. Poſtmodum, & præcipitatio fiet pulveris vitriolati tartari circa illum eundem locum potiùs, quàm alibi; & deducetur pulvis ad determinatas potiùs quaſdam fiſtulas, quàm ad alias; & ad determinatum quendam vaſis, ſiue fiſtularum locum, quàm ad aliū.

Eraſis. Ita inquam, pleræque tum præcipitationes, tum coagulationes, tum mutationes aliæ fieri poſſunt in peculiari aliqua corporis parte, & circa illam; propter ea, quæ ſangvini, aliiſque humoribus in determinata illa corporis parte permiſcentur; & propter ea, quæ circa illam, & non ubique fiunt.

Quod ſi propterea homo ægrotet; patet quid in his, ſimilibuſque venæ ſectiō prodeſſe poſſit! venæ, inquam, nullam peculiarem habentis communionem cum ea parte, in qua morbi ſedes, origo, atque fomes, & cauſa exiſtit! Quæ ſi contingat ſponte diſrumpi; arte enim interna cum ſit, aperiri nequit, criſis aliqua

Neque cum quicquam precipitatur, aut coagulatur in ſanguine, venæ ſectio auxilium ullum afferre poteſt.

tunc fiet; & aliquando evacuatio eſſe poteſt ſalutaris: videlicet ſi id, quod prodit, non colligatur in ſinus; ſed extra corpus feratur. & vnà cum ſanguine, vel vnà cũ ſangvinolenta ſubſtantia morbi cauſa expurgetur, vel abſumatur; & æger relinquatur in eo virium ſtatu ex quo ad ſanitatem reduci, & integer fieri poſſit. Hæc natura quidem fieri poſſunt, ut dictum eſt; ſed natura ſecùs etiam contingere poteſt; & æger vel moritur poſt diſruptionem; vel etiam poſtea malè habet.

Si caſu, & cœca mente evacuatio aliqua tentanda eſt, una potiùs ex ijs, quibus natura frequentiùs utitur, eligi debet; quam ſanguinis detractio.

In his autem ſimilibuſque, in quibus cœcus etiam eſt benè oculatus Medicus, ſi caſu aliquid tentandum erit, & de ægroti vita, ubi non ſit nefas, periculum facere; illæ potiùs evacuationes ſollicitari debebunt, quibus frequentiùs natura utitur; & illæ potiùs erunt procurandæ, quibus omnino ſuppreſsis, animal diu vivere nequit: ut eſt tranſpiratio; urinarum, & excrementorum alvi dejectio; bilis deſcenſus in duodenũ, qui, abſque pharmaco per os ſumpto, motu quodam extrinſecùs impreſſo ſollicitari poteſt: ita etiam, & ſalivæ uberior ſegregatio; & mucoſitatum à capite in fauces, vel nares uberior proventus procurari poteſt. Videlicet unum, vel alterum ex his, prout meliùs videbitur, vel quid aliud ſimile magis conſuetum naturæ tentari potiùs de-

debet; quàm ſanguinem, quo vivimus, caſu profundere.

Difficultas ne ſupereſt alia Galene?

Gal. Non quam memini; niſi fortè aliquam habeat VVillis.

Villis Neque equidem nunc memini aliam;niſi fortè eam,quam afferre poſſet, ſi præſens eſſet Nathanael Higmorus: quo cum magna mihi fuit circa affectiones, quas appellant hyſtericas altercatio. Affectionem enim, quam plerique dicunt hyſtericam,ſangvinis, & pulmonum Higmorus; ego verò cerebri potius, & generis nervoſi affectum eſſe exiſtimaui: in quo cenſeo me minimè fuiſſe deceptum.

At ille,inter cætera arguméta, adducebat maximum levamen, quod ex ſangvinis miſsione hyſtericis contingeret. Ego verò contra ingenue profeſſus ſum: *mihi phlebotomiam in hyſtericis a ſæpius experto ſucceſſum iſtum tam confidenter* ab Higmoro *promiſſum defuiſſe. Vrgente paroxyſmo, haud minùs quàm inſtante febris criſi, ſangvinis miſſio raró indicatur: quippe natura cum hoſte ſuo acriter decertans, quò minùs perturbatur, eò citiùs, & meliùs ſe expedire ſolet.*

Hiſtericæ nõ ſanantur miſſione ſanguinis; & non raró ab eadē pejus ſe habent.

a.b. VVil.de paſs. hyſter. contra Higmorum.

Semel [b] *cum acceſſio hyſterica diutius, perduraſſet, memini me venam incidiſſe; e cujus orificio ſatis largo ſangvis effluxit non tenuis, & flatulentus; ſed craſſus, & antequam fri-*

ge-

geſceret in pelvi concreſcens; nec tamen paroxyſmus illicò tranſiit, aut ſerenitas univerſalis, quam ita glorioſè ſpondebat Higmorus, *illicò inducta eſt.*

a. VVill. de paſſion. hyſter. contra Higmorum

Plures etiã [a] *novi invaletudinarias, quæ cũ affectibus hyſtericis primò tantùm leviùs, & rariùs obnoxiæ fuerint; poſt copioſas, aut phlebotomias, aut hæmorrhagias ſpontaneas* (quod notatu dignum eſt) *ſtatim iſtius morbi paroxyſmis gravioribus, & crebrioribus infeſtari cœperint.*

b. Helmon. paſſim.

Hel. Sunt hyſtericæ affectiones [b] ſecundariæ; & nervi quidem in ipſis læſi apparent; ſed non ſunt læſi, niſi quatenus cærebrum, & nervorum principium auſcultant inferiorum regimini.

Principium autem nervorum ſepè odoribus aliis perturbatur; odoribus aliis conquieſcit, & placatur, abſque ulla cujuslibet ſubſtantiæ ſenſibili evacuatione: ſcilicèt non eſt copia ſangvinis, quæ illos excitat affectus; neque aliud, quod ſenſibili evacuatione indigeat.

Eraſ. De his igitur in præſenti dicta ſunt ſatis; ac videbimus poſtea cum alius congreſſus erit, ſi quæ alia videbuntur addenda.

DIA-

DIALOGUS IV

Eraſiſ. QVanquàm hactenus, Viri Clariſsimi, omne ferè ſtudium adhibuimus, ut rationes perpenderentur, propter quas ſanguinis miſſio e vaſis, in quibus nihil reſtagnat, admittenda ne in morbis, an non admittenda videretur; ac licèt nunquam, vel nimis raro venarum ſectionem convenire oſtenſum ſit: fortè tamen in inquiſitione illa aliqua fuit noſtra deceptio; qua id minimè cognoverimus, quod magis expediat. Quid enim facilius, quàm mentes decipi hominum; dum non omnia circumſpiciunt, quæ priùs conſiderari debent, ut rectè aliquid decernatur? Et fortè alius noſtrum minùs acriter, ac minori diligentia, quàm fieri potuiſſet oppoſitam ſententiam tutatus eſt. Idcirco norma veluti aliqua utendum cenſeo; qua denuò examini ſubiiciantur ea, quæ dicta ſunt: ut majori demum cum fiducia recta nos, & veritati conſona ſenſiſſe, affirmare valeamus.

Norma autem iſta, quantùm ego dignoſcere poſſum, eſſet diligenter de his periculum facere; & eorum ægrotantium, qui

qui ſimili morbo laborarent, alios deſtituere omni artis auxilio, præterquàm dieta, ſive tenui, ſive pleniori, pro ut meliùs videretur; aliis verò venas ſemel, aut pluries ſecare, & ſinere ſangvinem fluere: ſervata tamen quantitatis ratione, quæ nō minima ſit, quæ nihil hominem mutet; neque ſit magna, quę hominem perdat. Quòd ſi plures ſanarentur ex iis, quibus miſſus; quàm ex iis, quibus ſangvis miſſus non eſſet, prodeſse miſſionem, ac aliquos ſervatos propter ſectam venam; aliquos periiſse propter omiſsam venæ ſectionem, affirmarę poſſemus.

Galen. Valdè dubito ex quorumnam numero plures ſervarentur.

Eraſiſ. Neque nunc nobis mortuis hæc experiri licet, At ſi vitali fruerer aura profectò non ſolùm non ampliùs auderem, quod olim auſus ſum, deteſtabile carnificis occupare miniſterium, & vivorum [a] corpora incidere: ut poſituram, colorem, magnitudinem, figuram, ſitum, ordinem, connexionem, communionemque partium in ſpirantibus membris cognoſcerem; verum etiam ex profeſſo cum alieno periculo an unquàm ſangvinis miſſio profutura ſit, cognoſcere nollem: ſerò ſcilicet, cognovi tamen, humanitatem, & pietatem, & commiſerationem decere ho-

[a]. Eraſ. rel. Corn. Celſo lib. 1.

hominem; ac ſi quem iſta decent, Medicum maximè decent.

Iis autem, quæ de utilitate, & detrimento accepto à ſangvinis miſſione vulgò traduntur; non eſt omnino credendum: quoniam frequenter hominem latet utilitas; latet, & damnum: & frequentiſſimè homo idem decipitur ab his, quæ in ipſomet fiunt; & ab his, quæ fiunt extra ipſum; & ſæpè exiſtimat noxia, quæ utilia ſunt; & utilia, quæ ſunt noxia; & ſæpiſſimè bona, ac mala multa ſibi promittit, vel timet ab his, quæ neque boni, neque mali quicquam conferre poſſunt.

Nonnè fuerunt Populi vaſtiſſimæ regionis accolæ, qui, fuſis ad Crocodilum precibus, mala multa vitari, & bona multa homini contingere poſſe crediderunt! Quos quidem unà cum Sacerdotibus hujus ſuperſtitionis illuſit Cleomenes Alexandrinus, [a] qui læſus in puero, quem rapuit Crocodilus, Crocodilorum venationem imperaſſet; niſi Sacerdotes, qui noluerunt ipſorum Deum ludibrio haberi magnam argenti quantitatem in ſuum ærarium contuliſſent: qua recepta, condonavit venationem

[a] Ariſtotel. de re famil. lib.1.n.33.

Si mos inter homines inſurgat quocunque oleo, vel amurca ægrotantes deliniri; quocunque ſigno ſive trianguli, ſive pentagoni, ſive eo, quod dicunt Salomonis

nis ægrotantes ſignari mos ſit ; poſt breve tempus complures reperiemus conſtanter tum obteſtantes,tum jurantes ſe illo oleo, vel amurca, vel quocunque inani ſigno à gravioribus morbis fuiſſe curatos.

Apud eos, quorum in uſu frequenti eſt ſangvinis miſſio, multi eadem dicuntur levati, atque ſanati: apud alios nulla eſt in morbis ſectionis venarum neceſſitas; nulla, ſi unquam contingit venas ſectas fuiſſe, à fluxu ſangvinis deprædicatur conſecuta utilitas.

Quibuſdam ſatis eſt, ſi non omnes moriantur, quibus ſangvis mittitur; ut ſuperſtites omnes miſſione credantur ſervati. Aliis ſufficit, ſi unus perierit ſangvinis profluvio; ut poſtea eos omnes, quibus ſangvis mittitur, perituros exiſtiment.

Quamobrem, omiſſis iis, quæ vulgò auttraduntur, aut creduntur, te maximè deprecor, Galene,& tuam obteſtor fidem referas an inter innumeros, quorum ego ægritudines narravi, aliquos notaveris mortuos; qui re vera ſervari potuerint; ſi ego illis venas ſecuiſſem? Poſtmodum te, atque VVillis exoratos velim,referatis; an unquam longiſſimo tempore, quo rem Medicam egiſtis, obſervaveritis ægrotos, de quibus certò, & ſinè dubitatione affirmare valeatis,ſangvinis detractione è vaſis,

ſis, in quibus nihil reſtagnat, fuiſſe ſervatos? Ab Helmontio autem nihil huiuſcemodi ſperare debemus; qui neque aliquē mortuum ob omiſſam; neque aliquem ſervatum ob admiſſam ſangvinis miſſionem cognovit unquàm. Quin etiam idem Helmontius multos recenſet phlebotomia omninò necatos à Medicis: & nemo noſtrum multoties ſic prorſus ſeſe rem habere, ut Helmontius ait, inficiari poteſt. Nos verò non recenſeamus mortuos ex ſangvinis miſſione; ſed vel mortuos ex nō admiſſa, vel ſervatos ex admiſſa.

VVill. Satìs hoc ego, atque Galenus, aliique complures nō rarò teſtati ſumus; qui ſangvinem eſſe vitæ theſaurum; & niſi neceſſitas urgeat parcendum ſangvini; & nonnullis in morbis idem eſſe venam ſecare, ac hominem jugulare, pluries docuimus. Neque ego, quòd memini, notavi ullos, qui ob præteritam procul dubio in curatione ſangvinis miſſionem mortui ſint: ſive, quod idem eſt, qui miſſo ſangvine certò ſervati eſſent. Notavi quidem pleroſque, qui poſt ſangvinis miſſionem meliùs ſeſe habere viſi ſunt.

Gal. Occaſio autem tulit, ut ego affirmarem nonnullos perijſſe ob omiſſam à te Eraſiſtrate, vel à ſectatoribus tuis ſangvinis miſſionem: nonnullos etiam notavi ex hoc maximè ſeruatos, quòd op-

portuno tempore ſangvis illis fuerit detractus.

MaleGal. binos ægrotãtes ex iis, quos in commentaria retulit Eraſiſtrat. ob omiſſam venæ ſectionem pronũciavit mortuos.

Eraſiſ. Hos, quæſo, refer, Galene.

Gal. In commentarijs de diviſionibus cum multorum ęgrotantium hiſtorias retuleris, Eraſiſtrate, notavi libro priore puellam Chienſem ob omiſſam à te in curatione ſangvinis miſſionem fuiſſe mortuã Notavi, inquam, vel ſic notare operæ pretium fuit.

I.

Hiſtoria puellæ Chienſis ſputo ſangvinis, aliiſque affectionibus laborantis.

a. Eraſiſtrat. relat. à Gal. lib. de venæ ſec. adv. Eraſiſtrateos cap. 3.

Eraſiſ. MEmini puellam Chienſem, *cui purgationes a longo tempore ſuppreſſæ fuerant; deinde ſubſecutæ ſunt tuſſiculæ unà cum rejectione pituitæ. Proceſſu verò temporis, & ſangvinis* ab ore *rejectio ſupervenit. Tum quod ad circuitum purgationum* ab utero *attinet, interdum illæ in quatuor, interdum duobus menſibus redibant. Etiam iiſdem ferme diebus, quibus purgationes fiebant, ipſa rejectio* ſangvinis ab ore *accidere ſolebat; diebuſque tribus, aut quatuor perdurabat. Quapropter inde perſpicuum erat*, ſive, ut rectiùs dicam, perſpicuum tunc mihi videbatur *illam id genus excretionis* ab ore *loco purgationum*, ſive ad ſup-

ple-

plementutu purgationum ab utero *ſortitam ſuiſſe. Inſequebantur autem iis ipſis diebus febriculæ; quæ poſtea deſinebant. Primis autem temporibus ipſa potionibus, & fomentationibus uteri, & ſubditis, ac victus ratione ad hoc idonea medicari occepta eſt. Aderat enim circa os uteri non intenſa,* ſed notabilis *durities. Verùm cum remedia nihil omninò* per menſes *promoverent, ac uno perpetuò circuitu gravitas in lumbos incumberet, humiditaſque nulla compareret; illicò febres continuæ intenſiores prioribus exortæ ſunt: quas, & tuſſes vehementes poſtquam corpus jam mollius* circa os uteri *factum eſſet, inſecutæ ſunt. A curatione igitur circa uterum adhibenda abſtinuimus, difficile eſſe arbitrati, durantibus adhuc febribus,* per eam partem *purgationes facere. Reliquis verò remediis uſi ſumus: quemadmodum, & in huiuſmodi & in aliis affectibus conſuevimus. Præterea ad medendi rationem, ipſo purgationũ circuitu obſervato, cibaria ſubtrahebamus. Eaque ratione rejectio ſangvinis non ampliùs, quàm ſemel, eademque in pauca quantitate ſupervenit.* Verùm poſtea rejectiones ab ore purulentæ factæ ſunt: & fœmina tandem mortua eſt.

Si dicas alia remedia fuiſſe omiſſa, quæ mihi fortè erant incognita; & eorum uſu à tuberculo primùm, & poſtea ab ulcere, quod erat in aliqua parte interna pectoris

puellam ſanari potuiſſe, non equidem contendam: Sed pati non poſſum, quòd dicas illam mortuam ob omiſſam ſangvinis miſſionem. Illius etenim morbus non erat in ſangvine; neque à ſangvinis copia factus fuerat: ac ſi à ſangvinis copia factus fuiſset; copia illa jam non aderat, cum ego fœminam curandam ſuſcepi; neque humorum copia ulla, niſi continuò addas, multò tempore perdurat.

Gal. Sic occaſio tulit, Eraſiſtrate: & hoc profectò in illa controverſia conſtanter aſſeverandum fuit, mortuam fuiſſe puellam Chienſem ob non detractum ſangvinem. Nec Teuthræ commilitoni, & concivi meo, qui me tutabatur, & mea defendebat, contradicere æquum fuit.

Eraſiſ. Quis hic Teuthras fuit? quid tibi cum militibus, etiam ſi concivibus? aut quid militi cum re medica? Erat ne fortaſſis Teuthras hic in bello, quod cum Medicis gerebas? commilito?

Gal. Mox audies; ſed priùs accipe aliam hiſtoriam ſimili morbo, ac puellæ Chienſis, ægrotantis mulieris.

II.

Hiſtoria mulieris tuſſi, ſpirandi difficultate, ſangvinis ſputo, aliiſque affectionibus laborantis; & tandem extinctæ.

M*Vlierculam* [a] *quandam, quæ viginti, uniuſque annorum ætatem agebat, ac ex menſtruæ purgationis retentione*, ut tunc videbatur, *faciem rubicundam obtinebat, tuſſiebatque paulùlum, & difficulter ſpirabat, Medici curare adorti, primùm quidem membra illius laneis vinculis leniter excipiebant; & in inedia exigere jubebant; venam autem ſecare nolebant; noſque id facere volentes prohibebant. Quia verò domeſticis ipſius mulieris familiariter utebantur; & ætate me erant multò ſuperiores, facilè ipſis eſt habita fides. Ego quidem illis venæ ſectionem tunc temporis ſuadere non conatus ſum; ſed interrogavi num mihi per eos liceret, ſangvinem ad vias uteri remediis, quæ hoc efficere poſſent, provocare. Quod cum illi promptè conceſſiſſent adii familiarē ipſius ægrotæ obſtetricem; quam, & exhortatus ſum, ut uſum illorum experiretur. Verùm illa remediis hujuſmodi, tempore, quo factum id oportebat, uſam fuiſſe ſe affirmabat; quando ſcilicet menſtrua purgatio futura in expectatione erat: recitabatque remedia ordine, quæ mulieri obtuliſſet: & hæc*

a: Gal. lib. de venæ ſectione adv. Eraſiſtrateos cap.1.

quidem commoda alioqui erant; eamq. ob rem, quò minùs efficacia fuiſſent, nequaquam illorum imbecillitate factum eſſe videbatur. Poſtquam igitur ego iſta percepiſſem, ſimulquè à retentione ſangvinis quartum jam menſem præteriiſſe animadverterem, denuò cum Medicis illis congreſſus, ut ad venæ ſectionem ſe ſe converterent, perſuadere eis conatus ſum: Cum autem id facere noluiſſent, illorum animum demirabar; maximèque cum eniterentur ut omni conatu apertis circa uterum venis, quamplurimis ſangvinem ſuperfluum illinc evacuarent: ſi verò alia quæpiam vena ſecaretur, noxiam ex eo evacuationem futuram arbitrarentur. At iis reſpondentibus, quòd vel abſque talis auxilii præſentia ſangvis exuperans ſola inedia evacuari poſſet, taciturnus diſceſſi; nihil bonæ ſpei de muliere propter tuſſim, & ſpirandi difficultatem concipiens. Aut enim rupto vaſe ipſam ex thorace, pulmoneve ſangvinem ſputo ejecturam; aut ſynanche, aut laterali inflammatione, vel peripneumonia correptam iri præmeditabar — Atque ex his contingit vaſis diſruptio — Dum enim illa vehementiùs tuſſiret, ſangvis etiam unà extra prodiit. Atquì jam vel vulgò non pauci Medicos objurgabant (in quo ego maximè gaudebam; videbantur enim mihi triumphum canere) *quòd illi mulierculæ venam incidere vetuiſſent: ſperabantque omninò futurum, ut etiam ſi id priùs non fecerint, hoc*

tamen tempore verecundia ducti, uſum præfati auxilii concederent. Caterùm cum hi neq. tum quicquam commoverentur; ſed potiùs vincula membrorum fortiùs adſtringerent, juberentque uterum remediis irritare, ac mulierem inediam ſuſtinere; ego ob ætatem, & celebre nomen virorum, nihil me ampliùs profuturum credens, illinc diſceſſi. Mulier quòque ipſa non ità multo tempore interjecto, inſanabili ſpirationis difficultate coercita, propter ulcus, & ut conſequens fuit, ſaniei in pectore copiam interiit.

VVillis. Multa quidem omiſſa ſunt à Medicis in curatione hujus mulieris, quę principio ſimiliter, ac puella Chienſis, laboraſſe videtur tumore, ſive tuberculo in pulmonibus, aut parte alia proxima primùm exiguo, poſtmodum majore: ex cujus diſruptione ſangvis, vel etiam ut ſæpe accidit, unà cum ſangvine aliquid aliud prodiit circa partem affectam collectum: ac tandem ob ulcus, ſaniemque, & partis corruptionem, difficilemque reſpirationem extincta eſt. Fieri potuit, ut ex catameniorum ſuppreſſione vitium aliquod ſangvis contraxerit, ex quo poſtea malum hoc ortum habuerit in pulmonibus. Quòd ſi ſangvinem mittere illi dignati non ſunt; ea tamen adhibere, quæ vitium corrigerent ſangvinis, & parti affectæ eſſent proportionata, non in vincu-

lis tantùm ſpem ponere debuerunt : licèt ego hæc quòque in ſangvinis rejectione, & aliis in morbis uſurpaverim ; quorum non mediocrem ſum expertus efficaciam. Ac novi nonnullos à febre intermittente certiſſimè curatos *nodulo ex lino, aut charta involutis* [a] *arctèque compreſſo, & carpis, ubi pulſus micant, adeò ſtrictim alligato ; ut in ea parte ſangvinis circulatio aliquatenus inhiberetur*.

Ligatura an aliquid poſſint in morbis.

[a] VVill. de febrib. lib. 3 cap. 4.

Eraſiſ. Quidquid ſit de vinculis ſive laneis, ſive aliis, ego quoque exiſtimo multa fuiſſe omiſſa in hujus mulieris curatione propter Medicorum imperitiam, & efficaciorum remediorum ignorationem. Exiſtimo etiam ab iis, quæ ab utero primùm fluere debuiſſent, potuiſſe ſangvinē vitium aliquod contrahere, quod corrigendum fuerat. Sed omnium minimè cenſeo, quòd ob omiſſam ſangvinis è venis, in quibus nihil reſtagnabat, evacuationem mulier mortua ſit. Neque video, ut mulier iſta ſangvinis miſſione è venis in quibus nihil reſtagnabat, ſanari potuerit.

VVil. Ac quidem ab aduerſarijs tuis, Galene, in principio ſangvinis miſſio non erat ſic obſtinatiſſimè condemnanda, cum à te probaretur: ſicuti Pullarium, qui committendi prælii diem differebat, neque contemnere, neque omninò floccipendere debuit Flaminius Romanorum Dux;

cujus exercitus tribus horis conciſus, *atque* [a] *ipſe interfectus eſt*. Quinimò ſecto erat ultro admittenda; neque profectò ex ipſa mulier protinùs mortua eſſet; Verùm quòd tanto tempore, quo ægritudo perduravit, uſque ad mortem proximam, id ſolùm conatus fueris, ut ſangvis mitteretur, probandum non eſt.

a. M.T.Cic. de diuinat. lib. 1.

Eraſiſ. Malum vel non habuerat ortum à ſangvinis copia; vel progreſſu temporis morbo, & inedia copia deſierat. Vel vitium non erat in ſangvine, iis vaſis contento, in quibus nihil reſtagnabat (ut ſunt vaſa, quæ ſecari ſolent) vel ſi in ſangvine aderat vitium, miſſione & detractione unius portionis non poterat corrigi. Miſſione exigvæ quantitatis nihil; aut cum illa in magna copia fuiſſet, vix aliquid detrahi poterat ex parte affecta. Tu autem, Galene, cum nihil opportunè addere cognoveris iis, quæ à Medicis fiebant, in eadem efficaciorum remediorum ignoratione videris verſatus. Et ſangvinis tantùm multorum menſium ſpatio, & ad mortem uſque miſſioni inſiſtens; ac poſtea promulgans ob omiſſam ſangvinis detractionem fœminam fuiſſe mortuam, nequaquã aliud voluiſſe videris, quàm plauſibilem nactus occaſionem, Medicos facere ridiculos; ac fatidici, & probatiſſimi viri nomen tibi comparare.

Galen. Etſi adipiſcendæ gloriæ occaſiones omnes, quas mihi fortuna dedit, nunquam fuerim aſpernatus, Eraſiſtrate, *a* ut diſcipulos etiam meos ſimiliter facere docuerim; tunc cum retuli quam *fortuna mihi viam præbuiſſet, qua apud* Glauconem *clarum nomen adipiſci poſſem:* tamen non iſtud tantùm me hac vice movit; verùm etiam quoniam dum de his cum medicis tunc loquerer, & illi te in teſtimonium adducerent, qui puellæ Chienſi, & Critòni nunqnam ſangvinem detraxeris, ſuperveniens Theutras commilito meus, quique mei defendendi cauſa, ſi quid accidiſſet, illuc advenerat; *non flectes b iſtos unquàm, inquit, ut qui eò uſque ſtoliditatis, proceſſerint, ut & illos in memoriam revocent; qui Eraſiſtrati opera interierunt. Quid enim, inquit, aliud in cauſa eſſe potuit, quòd illi, quos nobis iſti proponunt, perierint; niſi quod in eis prætermiſſum ſit venæ ſectionis auxilium? Quin etiam ſequenti die* idem miles *tua de diviſionibus commentaria in publicum producta coram univerſo philoſophorum cœtu relegebat.* Cum multi autem philoſophi dicantur, ſcis tu, Eraſiſtrate, qui philoſophi de his rectè dijudicare poſſint. Relegebat autem tua commentara Theutras, *partim ut indicaret tua culpa & Critonem, & puellam illam Chienſem periiſſe; partim, ut medicos natu grandiores ad collo-*

a Gal. de locis affectis lib. 1. cap. 7.

b. c. Gal. de ven. ſec. adv. Eraſiſtrateos cap. 1.

colloquium provocaret. Verùm illi quia decertare cum adoleſcente infra dignitatem illorum putabant, non comparuerunt. Ego verò eorum; qui juventutem meam aſpernabantur, mihique ſemper infenſi erant, indignatus gravitatem, ea tunc dixi; quæ videbantur ab occaſione, quam Theutras dederat, expoſci: ſcilicet, ut cœtui ſuaderem Critonem, & puellam Chienſem ob omiſſam ſangvinis miſſionem periiſſe: & illa eadem poſtea ipſius Theutræ monitu literis mandavi.

Nevè credas me nunc tibi, aiut doctrinæ tuæ aſſentari, Eraſiſtrate, ſcito (ingenuè enim fatebor)me complures vidiſſe, atque obſervaſſe ſimili morbo,ac puella Chienſis, & muliercula Romana, ægrotantes; nullum tamen mea opera,meaque methodo fuiſſe ſervatum; neque ulla induſtria, ullove remedio, quod prænoſcens periculum, ego noverim applicare, à faucibus orci aliquem illorum revocare potui.

Galenus neminem ſervavit ex iis,qui ſimili morbo, ac puella Chienſis, vel muliercula romana laborarunt.

Methodo,qua ego medendo ſum vſus, eorum; qui ulcere pulmonis laborarent; & vel ictu; vel caſu ab alto; vel tuſſi nimia; vel quòd immodicè clamaverint;vel pondus ſupra vires ſuſtulerint; vel ob aliam ſimilem cauſam ſangvinem reiicerent, nonnullos quidem ſanavi: quorum tamen ante tertiam, vel quartam diem

cura-

curationem ſuſceperim. Neque his omnibus ſangvinem detraxi; ut patet in hiſtoria, quam lib.quinto methodi medendi cap. 13. retuli ſplendidæ mulieris Romanæ. Quæ, cum audiviſſet ex iis, quæ ego tunc temporis docueram, principiò omnino obſiſtendum ſangvinis rejectioni, antequam ulcus phlegmonen contraheret: aliàs omnem poſtea operam futuram inutilem; cumque *ſive* [a] *ex catharro, ſive vehementi tuſſi paululum quiddam per noctem expuiſſet, illico ad me miſit, præbere ſe promptam aſſerens ad faciendum quidquid ego voluiſſem*. Huic quidem mulieri, *quæ jam* [b] *quatriduum propter catharrum propemodum ſine cibo egiſſet, venam incidere non placuit*; ſed aliis uſus ſum remediis.

a.b. Gal. lib. meth. 5. cap. 13.

Ex iis verò, qui tribus, quatuorve diebus ſangvinem rejeciſſent [c] *aliquibus eorum inſanabile ulcus fuit. Quotquot autem phlegmone ſic occupavit, ut jam febricitarent, horum nullus eſt in totum perſanatus*. Atque ex his quidem omnibus, illi maximè inſanabiles, & nullam ex mea methodo opem ſperare potuiſſe viſi ſunt; qui non ab ictu, non ex nimio clamore, non ex aliqua repentina extrinſeca cauſa; *ſed* [d] *ex vitioſi ſucci eroſione ulcus in pulmonibus habuerunt; quorum aliqui ceu ſalſilaginem ſputum ſuum ſentire ſe ajunt: nam longo arbitror tempore omninò opus eſſe, ut ſucci corrigatur vitium*.

c. d. Galen. Meth. med. lib. 5. c. 14.

Vi-

Vitium autem ſangvinis nequaquam miſſione corrigitur, ut pluries docui; ſed vel purgāti pharmaco diverſas facultates habente; vel medicamento diaſpermaton à me appellato; vel iis, quę capiti, vel aliis partibus, à quibus malum procedat, provident medicamentis.

Cum autem in pulmonibus, vel in aſpera arteria, vel in alia parte pectoris diſrumpitur, aut eroditur aliquid; aut in tuberculum, grandineſq; cogitur; & poſtea vel ſuppuratur, vel aliter corrumpitur, aliquando contingit nihil per os expurgari; & in principio aliquando neque quidem tuſſiunt ægrotantes; neque difficulter reſpirant: ut accidit Antipatro Medico Romano. Sed multi non rarò primò pituitam tuſſi reiiciunt, poſtea ſangvinem, deinde pus etiam. Alii verò primò ſangvinem expuunt, poſtea pus; vel unà cum pure ſangvinem, & quid aliud permixtum. Alii eodem tempore ſangvinem, & pus ex diſrupto in pectore abſceſſu emittunt; nonnunquam quid aliud cum his permixtum, ſive pituita, ſive ichor illud fuerit. Non pauci autem cum parùm, vel nihil priùs tuſſiverint; aut ſi tuſſi fuere moleſtati, cum vix aliquid notatu dignum ejeciſſent, pus primùm reiicere viſi ſunt, cui nihil ſangvinis in poſterū permixtum apparuit. Et hæc quidem

facta

facta ſunt vel cum antecedēti doloris perceptione, vel ſinè omni dolore. Ac mea medendi methodo nullus ex his ſanatus eſt. *Proinde facilè* a *cognovi pulmones*, aliaſque partes internas ſæpe numero *haud abſimili affectu laborare, qualem in externis partibus videre ſolemus; cum a putrefaciente quopiam humore inficiuntur*: quæ licèt ſangvinis miſſionè minimè curentur, *verùm* b *has & abſcindere, & urere poſſumus; pulmoni verò horum auxiliorum neutrum adhibere licet; quapropter omnes perire neceſſe eſt.*

a. l, Gal. de locis affect. lib. 4. cap. 8,

Eraſiſ. Non ego hoc unquàm dixerim, Galene, *eos omnes perire neceſſe eſſe*, qui his mallis laborant: etſi ultro admittam eoſdem ſangvinis miſsione minimè curari poſse.

I I I

Hiſtoria Ægrotantis, & affectu interno pectoris extincti.

Gal. Q*Vidam humorem* c *repentè expuit liquidæ bili in colore per quàm ſimilem: medium videlicèt inter flavum, & pallidum; at nulla acredine infectum; atque ita quotidie majorem ejus quantitatem expuit. Deindè, levi ſuborta febricula, tabeſcere incæpit; adeò ut purulenta excrearet? Poſtea tractu temporis, quatuor videlicet menſium, exiguum*

c. Gal. de l. affectis li. 4. cap. 8,

guum cum pure cruorẽ rejecit;atque ſic aucta febre,magis conſumebatur: ac iterum, a que iterum plus expuebat; adeò ut magnam ſputi quantitatem redderet. Quòcirca magis increſcente febre, ac reſolutis viribus,eorum, qui tabe marceſcunt, exemplo mortem obiit.

Eraſiſ. Hic ſimilis eſt puellæ Chienſi, niſi quòd non præceſserat menſtruæ purgationis ſuppreſſio; neque purgationum muliebrium tẽporibus rejectio exacerbabatur. At hic tuus ægrotans vir erat, non fœmina: ac proinde huic non creſcebat malum ex iis, quæ præparabantur in utero.

I V.

Hiſtoriæ aliæ ſimiles ſimiliter mortuorum.

Galen. D*Einde alium vidi, eodem ferè modo ſex menſibus, ac alium quòque diutiùs laborantem. Igitur cum primus, quem conſpexi nihil quidem mali habere; ſed tandem affici viſus eſt: & alter nobis cum occurriſſet, initio ſtatim ab initio cognito malo, præſenti medicamento ſuccurrere tentauimus, ac multò magis etiam tertio. At quamvis multo negocio utrumque liberare conaremur; nihilominus borũ nullus, neque alius poſt eos ſeruari potuit.* Mea ſaltem dixerim methodo, Eraſiſtrate, nullus ſervari potuit.

Eraſiſ.

Eraſiſ. Cum igitur videris mortuos, Galene, quotquot ad manus tuas eodem planè, ſimiliq; morbo laborantes pervenere, quo puella Chienſis, aut muliercula Romana; temerè tam aſſeveranter affirmaſti illas fuiſſe mortuas; quoniam ſangvis ipſis miſſus non fuerit.

His, qui mortui ſunt, vel abſtuliſti, vel non abſtuliſti ſangvinem? Vtcunque reſpondeas; illud conſequitur, illas quòq; tua methodo curatas perire debuiſſe. Neq; ſuppreſſa menſtrua morbum in his faciebant leviorem. Neque ſangvinis miſsio vias aperit uteri; neque vitium ipſa corrigit, quod ſanguini, aut aliis humoribus certo ut plurimùm tempore impertitur ab utero.

Ac licèt principio mulieres iſtę nullum fortè damnum accepiſſent à non magna ſangvinis miſſione; ſtultum tamen fuit, poſtquam lapſu multorum menſium nimis, atque nimis extenuatæ erant, auxilii aliquid ex detractione te ſperaſse. Et ſplendidæ illi alteri mulieri Romanæ, quoniam quatriduo tantùm parum cibi ſumpſiſset, licèt adhuc non eſset morbo, & tempore extenuata, venas minimè ſecaſti: ut certò coniiciam te his etiam vix circa primas dies ſangvinem detrahere fuiſse auſurum, ſi illarum curationem à prima die ſuſcepiſses. At Medicorum qui-

quibuſcum concertabas, ut poteras ſumendæ erant pœnæ; & quæ Theutras dixerat, defendenda erant? Neſcio an hæc te, quantum opus eſt, excuſare valeant.

V.

Critonis hiſtoria angina laborantis.

CRito autem, quem meminiſti, *in a ſynanchicam plenitudinem jam inciderat*; cui cum ut imminuerentur humores totius corporis, tum ut corrigerentur, catapotium præbui; quod præter alia, caſtoreum habebat; *quo b alvus commodè illi ſubducta eſt*: ut neque tu quidem, Galene, de alia plenitudine; quàm ea, quæ circa fauces propter obſtructionem meatuum conſederat, dubitare debueris. Parti autem applicanda curavi, quæ mihi viſa ſunt magis convenire. Sed, ut accidit in pleriſque aliis affectibus, & frequenter in peripneumonia, & in pleuritide; qua correpti aliis poſtmodùm malis laborare ſolent, angina prehenſus Crito tum pulmonibus, tum hepate, tum etiam capite affici viſus eſt. Quem febres etiam pluribus repetitis inſultus principiis invaſerunt. Et circa decimam diem tum obverſio cervicis Critoni accidit; *tum una hora tranſacta, tanta c inſenſibilitas hominem* in-

a. b. c. Gal. de ven. ſec. adv. Eraſiſtrateos c. 3.

invaſit; ut & lotium per lectum emitteret: ac demum mortuus eſt.

An anginoſa, cujus meminit autor lib. tertii epidemiorum, mortua etiam eſt; quoniam ſanguis illi miſſus non fuit?

V I.

Alterius anginoſæ hiſtoria, quæ eſt apud Hippocratem lib. 3. Epidemiorum. Aegroto ſeptimo.

a b. Hipp. de morb. vulg. lib. 3. ægr. 7. Anginoſa, inquit, *quæ* a *apud Bitonem agebat, primùm à lingua cæpit obſcura eſſe vox; lingua rubens deſiccata erat. Primo die horrida, incaluit. Tertiò rigor, febris acuta; tumor colli, & pectoris ex utraque parte ſubruber, durus; extremitates frigidæ, & lividæ; ſpiritus ſublimis; potus per nares effluebat; devorare non valebat; dejectiones, & urinæ ſubſtiterunt* — ſubdito balano, atque clyſtere alvum ſubducere tentavit Medicus ille, quiſquis fuit. Verùm *quarta die cuncta* b *exacerbata ſunt. Quinta periit anginoſa.*

Gal. Commentariis ego Hippocratis libros de morbis vulgaribus illuſtravi; ac in anginoſa, quæ apud Bitonem agebat, memini me adnotaſſe probabile eſſe Hippocratem omiſiſſe in narratione, cùm alia remedia ægris adhibita, tum ſanguinis miſ-

miſſionem; ſolùm verò clyſterem huic anginoſæ, & balanum ſubditum non principaliter, cæterum obiter ſcripſiſſe.

Eraſiſ. Concedamus hoc; mulieri huic anginoſæ venam ſemel, aut bis, aut plures, ſi velis, fuiſſe ſectam; attamen illa periit. Cum multi angina correpti, quibus etiam vena inciditur, pereant tamen; an illi, quibus vena non ſecatur, immortales eſſe debent; ut ſycophanta Theutras aliquis hoc non audeat affirmare, ſi moriantur, ob omiſſam venæ ſectionem fuiſſe mortuos?

Vel Hippocrates nō ſecavit venas in angina; vel miſſionis nō meminit, tanquā inutilis, aut etiā pernicioſa.

Fortaſſis obiicies, Galene, graviori morbo laboraſſe mulierem Hippocratis, quàm Critonem. Ego dicam graviori ægrotaſſe Critonem; quoniam mulieri, quę apud Bitonem erat, tumores extrinſecùs apparuere: cum Critoni fuerint intrinſeci. Dicam; pejus poſtea fuiſſe mulieri ob detractum ſanguinem, cum tu detractum affirmes; Critonem autem ſupervixiſſe uſque ad decimam diem; quoniam vena illi minimè ſecta fuerit: cum mulier, cui, ut tibi videtur, Hippocrates venas ſecavit, quinta die ſublata fuerit.

Ac quidem illud videtur certum, ſive in principio, ſive in ſtatu, vel morbi declinatione omnes perire poſſe ex ſangvinis detractione incongrua; cum nullus omninò ob plenitudinem decima die à mor-

Poſt primos dies nullus perit ob plenitudinē; quovis autē tempore quivis

invaſit ; ut & lotium per lectum emitteret : ac demum mortuus eſt.

An anginoſa, cujus meminit autor lib. tertii epidemiorum, mortua etiam eſt; quoniam ſanguis illi miſſus non fuit?

V I.

Alterius anginoſæ hiſtoria, quæ eſt apud Hippocratem lib. 3. Epidemiorum. Aegroto ſeptimo.

ab. Hipp. de morb. vulg. lib. 3. ægr. 7.

Anginoſa, inquit, *quæ a apud Bitonem agebat, primùm à lingua cæpit obſcura eſſe vox ; lingua rubens deſiccata erat. Primo die horrida, incaluit. Tertiò rigor, febris acuta ; tumor colli, & pectoris ex utraque parte ſubruber, durus ; extremitates frigidæ, & lividæ ; ſpiritus ſublimis ; potus per nares effluebat ; devorare non valebat ; dejectiones, & urinæ ſubſtiterunt* — ſubdito balano, atque clyſtere alvum ſubducere tentavit Medicus ille, quiſquis fuit. Verùm *quarta die cuncta* [b] *exacerbata ſunt. Quinta periit anginoſa.*

Gal. Commentariis ego Hippocratis libros de morbis vulgaribus illuſtravi; ac in anginoſa, quæ apud Bitonem agebat, memini me adnotaſſe probabile eſſe Hippocratem omiſiſſe in narratione, cùm alia remedia ægris adhibita, tum ſanguinis miſ-

miſſionem; ſolùm verò clyſterem huic anginoſæ, & balanum ſubditum non principaliter, cæterum obiter ſcripſiſſe.

Eraſiſ. Concedamus hoc; mulieri huic anginoſæ venam ſemel, aut bis, aut pluries, ſi velis, fuiſſe ſectam; attamen illa periit. Cum multi angina correpti, quibus etiam vena inciditur, pereant tamen; an illi, quibus vena non ſecatur, immortales eſſe debent; ut ſycophanta Theutras aliquis hoc non audeat affirmare, ſi moriantur, ob omiſſam venæ ſectionem fuiſſe mortuos?

Vel Hippocrates nõ ſecavit venas in angina; vel miſſionis nõ meminit, tanquã inutilis, aut etiã perniciosæ.

Fortaſſis obiicies, Galene, graviori morbo laboraſſe mulierem Hippocratis, quàm Critonem. Ego dicam graviori ægrotaſſe Critonem; quoniam mulieri, quę apud Bitonem erat, tumores extrinſecùs apparuere: cum Critoni fuerint intrinſeci. Dicam; pejus poſtea fuiſſe mulieri ob detractum ſanguinem, cum tu detractum affirmes; Critonem autem ſupervixiſſe uſque ad decimam diem; quoniam vena illi minimè ſecta fuerit: cum mulier, cui, ut tibi videtur, Hippocrates venas ſecavit, quinta die ſublata fuerit.

Ac quidem illud videtur certum, ſive in principio, ſive in ſtatu, vel morbi declinatione omnes perire poſſe ex ſangvinis detractione incongtua; cum nullus omninò ob plenitudinem decima die à

Poſt primos dies nullus perit ob plenitudinẽ; quovis autẽ tempore quivis

perire poteſt ſang.miſs.incongrua.

morbi principio pereat: etiamſi illud cōcedatur in morbi initio vaſa in quibus nihil reſtagnat (hæc enim ſunt, quæ inciduntur) humorum plenitudinem habuiſſe; Nam ipſo lapſu temporis, & morbi vi, ſi quid plenitudinem faciebat in his vaſis, abſumptum eſt. Ac ſemper eo, quod reliquum eſt, quantumvis detrahatur (cum ſemper in circulum agi debeat, donec homo vita fruitur) tumor alicubi conſiſtens, creſcere poteſt: videlicèt ſi creſcat vaſorum, & meatuum obſtructio circa partem affectam; & rarefiat id, quod circa illam eſt. Ac eo, quod ſive ex detractione, ſive ex continua inſenſibili tranſpiratione, ſive ab omni alia evacuatione reliquum eſt, tumores, qui priùs non exciterant, fieri poſſunt: videlicèt ſi aliqua, quæ priùs non aderat, fiat meatuum obſtructio. Hinc eſt, quod in fine morborum, cum corpora jam ſunt nimis, atque nimis extenuata; tunc cum nulla eſt ſubſtantiarum in circulum actarum abundantia, parotides, aliique tumores, qui in principio non aderant, obſerventur.

Tumores fieri poſſūt etiā ſi deficiāt potiùs, quàm excedant humores.

Frequentiſſimè in morbis non quantū, ſed quale ſit id, quod in venis eſt, cōſiderari debet.

Quamobrem in morbis ferè omnibus, maximèque poſt primam, aut ſecundam diem ab initio eorum, non quantum adſit in vaſis nihil reſtagnans habentibus; ſed quale illud ſit videndum eſt.

Cumque detractio non auferat, neque cor-

corrigat vitium ejus, quod reliquum eſt, remedia, ſi rectè curare velimus, ſunt invenienda, quibus vitium illud corrigatur. Quod ſi homines in magna cum naturæ morborum, tum remediorum ignoratione verſantur, abſtinere ſaltem debent ab iis, quæ non ſolùm incerta ſunt; verùm etiam ſæpiſſimè nocent.

Ac cum repetenda hìc minimè ſint, quæ aliàs à nobis dicta ſunt, exemplum tantùm adducam; quod fortè alienum non eſt à rei natura, de qua agimus.

In fluminibus licèt aliquando ob maximam aquarum copiam, qua velociùs feruntur, alvei ripæ tum diſrumpi, tum ſuperari queant ab aquis; & licèt arva, quæ priùs proximo flumine fœcunda nimis, atque herbida erant, in lacus, & paludes mutari poſſint: ſi hæc tamen non adſit maxima aquarum vis; vel etiam ſi aquæ deficiant potiùs, quàm abundent in ſatis capaci alveo; non idcirco circumpoſita arva ab omni erunt tuta periculo. Fieri enim poteſt, ut lutulentæ, & limoſæ vehantur aquæ; quæ arenas, & terram, & paleas, & divulſas arbores, atque alia ſimilia, alveum alicubi obſtruere apta, deponant. Impuritatum autem, & alienarum ſubſtantiarum depoſitio eſſe poteſt in una potiùs ripa, quàm in altera; Vnde aquæ, quæ priùs profluebant liberè, op-

poſitam ferient ripam; & alia quidem, atque alia inutilia, & pernicioſa arvis, non à copia, ſed ab impuritate aquarum accidere poſſunt. In quo caſu cum non expediat omne avertere flumen, & ſiccare alveum; humore enim deſtituta arva circumpoſita continuò ſterileſcent, erunt effœta, & veluti mortua; neque expediet non ſuperabundantem in alveo aquarum copiam magis, ac magis imminuere, etiam ſi ſperes auferendo aliquid aquæ turbidæ, terræ ſimul te aliquid auferre: nam quò plus auferes, aut derives aquarum non ſuperabundantium in alveo; & quò minori, atque minori copia aquæ feruntur; eo majus imminet regionibus periculum. Enim verò in fluminibus cum minor aquarum copia minori velocitate feratur; quidquid limoſi, & lutulenti, & alieni illa habent, faciliùs deponitur; ac ſi quid priùs depoſitum fuerat, difficiliùs reaſſumitur. Quamobrem majori facta depoſitione multò ſanè faciliùs alveus alicubi obſtrui; & curſus aquarum inhiberi, vel ad oppoſitas partes deflecti poterit. Aquæ autem quantecunque illæ fuerint impedito ex una parte alveo diffluent & excurrent in regiones flumini priùs incognitas; & ſegetiferas terras convertent in paludes; & lacus alicubi efficient; & alias, atque alias ſibi poſtea quærent vias,

non-

nonnunquam manifeſtas, aliquando occultas, & ſubterraneas; & quædam arva, quæ priùs à flumine fœcunditatem, & vitam, ut ſic dicam, accipiebant, exareſcent, & multa alia fient, non ſinè magno regionum detrimento. Non igitur diminuendæ ſunt fluminum aquæ; cum ea, quæ imminent damna, non proveniunt ab aquarum copia; ſed ab impuritatibus purgandæ, & rectificandæ ſunt aquæ; ac quà meliùs fieri poteſt induſtria ſi alicubi obſtructus, vel impeditus alveus eſt, expediendus. Non raro etiam, ſi fieri poteſt, velocior aquis motus concedendus eſt, majori exempli gratia alvei declivitate; & nonnunquam etiam novarum & puriorum aquarũ additione: tunc enim aquæ, & minùs deponent impuritatum; ac ſi quid priùs depoſitum fuerat, faciliùs reaſſument illud, & in mare unà ſecum devehent.

Hæc autem in animante ſic ſunt accipienda. Animal ſinè ſangvine, ac ſinè humoribus omninò vivere nequit. Humores autem in vaſis aut nunquam, aut raro abundant; vel ſi quando abundant, quantum quis magis cogitare poteſt, & nonnullarum horarum lapſus expectari poſſit, citò hæc etiam deſinit abundantia. Vndè cum animal ægrotat vix unquam propter hanc ſuppoſitam abundantiam citò deſi-

turam vena ſecari debet. Conſideranda autem ferè ſemper in morbis eſt ipſa ſanguinis, & humorum conſtitutio; quæ varia, atque varia eſſe poteſt

Neque nunc omnia nos percurrere æquum eſt; ſed ea tantùm innuamus, quę ad Critonem, alioſque ſimiles ægrotantes pertinent. Sæpiſſimè humores aliquid cōtinent, quod facilè alicubi, & præſertim in glandulas deponatur, & obſtructiones faciat. Poteſt etiam ipſa ſanguinis, aliàrumque ſubſtantiarum natura, & conſtitutio eſſe effœta, fatua, ignavior, atque ineptior; quàm opus eſt ad pleraque vitę munia ritè, atque rectè obeunda: ac ſi talis non eſt, perquàm facile liberali miſſione ex aperta vena id, quod remanet in vaſis, tale fit; quale diximus, ignavum, & effœtum. Neque igitur in his vena ſecari debet: etiam ſi ſperes te aliquid impuri, & craſſi detracturum, Galene. Nam ſanguis, qui per vaſa fluit, ſemper habet plus permeabilis, & non deponendi, quam non permeabilis, & deponendi; & detractione ſemper auferes plus boni, quàm vitioſi: ſicut ſi è currenti flumine quantumvis lutulento, modò aquarum ſit flumen, fidelia excipias aquam, ſemper habebis plus aquæ; quàm terræ, & arenarū, quæ alicubi fuiſſent depoſitæ. Aliàs ſanguis non flueret; maximè cum ſanguis nō

qui-

quidem, ut fluminum aquæ, grauitate feratur per vaſa corporis animati. Porrò detractione nõ fit ſangvis reliquus minùs effœtus, aut minùs ignavus: pro ut à te pluries dictum eſt; ac libros tuos audivi, frequenter hoc ipſum docere.

Illud igitur in his ſimilibuſque faciendum ſupereſt; alià induſtria, aliiſque remediis vitium, ſi quod eſt, corrigere in ſanguine; & humores reddere efficaciores, &, ut ſic dicam, robuſtiores ad ſuperandam cauſam morbi; & ad ſolvendum, atque in circulum rapiendum, & ad reſoluendum in tenues auras id; quod in faucibus, exempli gratia, facit anginam; in membrana ſuccingente pleuritidem; in pulmonibus peripneumoniam; in aliis verò partibus alios ſimiles producit affectus. Quæ quidem non perficiuntur detractione fortuita boni, & mali ſinè diſcrimine; & multò minus detractione plus boni, quàm mali; ſed additione potiùs particularum utiliorum, & efficaciorum ad id, quod opus eſt. Sunt autem pleraque, quæ in minima quantitate hoc præſtent; ut neque timere debeas additione creſcere humorum quantitatem; quæ etiam ſemper corporis tranſpiratione diminuitur.

Additione ſæpè ſangvis perficitur.

Verùm hæc Medicinæ pars, quæ remedia reperit morbis appropriata, & reliquis uti-

utilior eſt ; minimè omnium eſt exculta non ſinè magno ęgrotantium detrimento.

Non datur medicina pro quacunque ſive angina, ſive pleuritide.

Cæterùm, Galene, neque medicamento, quod tibi præbuit puer lupinis paſtus; neque ſucco corticum nucum; neque eo, quod ex nitro parare conſuevit Helmontius; neque ſpiritu vini anginas omnes ſanari poſſe exiſtimo. Siquidem tumores, qui fiunt circa fauces ſæpiſſimè ejuſdem naturæ ſunt; ac illi, qui in pleriſque aliis corporis partibus extrinſecùs cutique proximis fieri conſueverunt. Enecant autem illi ratione loci, quem obſident: obſtruendo ſcilicèt viam, qua cibus in ventriculum; & multò faciliùs ſi illam obſtruant, qua aer in pulmones deducitur. At cum pars aliqua extrinſeca, & cuti proxima tumefieri incipit; nequaquam ſemper novit Medicus (neque ipſum excipio Eſculapium tuum, Galene) impedire, ne tumor aliquantulum creſcat; nequit homo tumores omnes curare per reſolutionem, atque ſolutionem ejus, quod alicui parti impactum, & coagulatum eſt; nequit ſinè ſuppuratione tumores omnes curare: ac cum ſuppurantur; nequit efficere, quin aliquantulum ſeſe extollat pars affecta, & creſcat tumor. Qui ſi conſtiterit in faucibus, illud parum, quod creſcit tumor, ſatis eſt ad hominem præfocandũ; in collo veſſicæ; in meatu cho-

lidoco,

lidoco ; aut in aliis partibus illud parùm ſatis erit ad aliquos impediendũ motus ; ex quo poſtea mors ſequatur : ut ex hoc etiam conſtet frequentiſſimè nullam neceſſariam eſſe humorum, aut alterius ſubſtantiæ abundantiam ad hoc, ut animal extinguatur ; atque ex cauſa, quæ ſit molis exiguæ maximum non raro fieri morbum.

Poſtquam vidimus immeritò te, atque Theutram dixiſſe, puellam Chienſem, & mulierculam romanam periiſſe ob omiſſam ſanguinis miſſionem ; dignare nunc Galene, ſi alios non habes ex hac eadem cauſa mortuos, vivos referre ob detractum ſanguinem ; & illos quæſo enarra, qui propter ſectam venam curati tibi viſi ſunt. *Hiſtoria examinatur celebriores ægrotantium, quos ſervatos dixit Galenus ob detractum ſanguinem.*

V I I.

Hiſtoria mulieris fluxu ſanguinis è naribus reſtitutæ.

Gal. Eodem tempore, quo hæc mihi, & Theutræ Romæ acciderunt ; aliam *mulierem illi venæ* [a] *ſectionis hoſtes retentione menſtruæ purgationis non pauco tempore gravatam eodem pacto ad interitum ferè pertraxerant. Nam primis tribus diebus ipſam in inedia conſervabant, febri enim labo-*

a. Gal. de venę ſectio. adv. Eraſiſtrateos c. 1.

laborabat continua. Quarta verò luce pauxillum quid ſorbitinis exhibentes; quintam ſinè cibis tranſigere juſſerunt: in qua illa graviſſimè exacerbata, deſipiens proſilie-bat; & clamore jam extra fores ab illa ſublato vix tandem ab iis, qui eò confluxerant retineri potuit. Verùm hanc natura copioſo ſanguine ex naribus effuſo ſervavit. Et dabatur occaſio, qua non ſinè admiratione diſcere poteramus, quantam habeat facultatem ad hujuſmodi affectuum medelam ipſa ſanguinis ſubtractio: mox enim poſt ſangvinis è naribus proruptionem mulier ab omnibus ſymptomatis libera evaſit.

VVill. Mon expedit, Galene, hujus meminiſſe mulieris. Nam etſi dicas eam menſtruæ purgationis retentione nō pauco tempore fuiſſe grauatam; id tamen quo fluxus menſtruus movetur, reſpondebit, ut aliàs Eraſiſtratus, cum fuerit ex aliqua cauſa retentum, nequaquam ſectionè venæ evacuatur: neque ſi quam labem ex eo ſanguis accepit detractione emendatur. Ego autem repetam, quod aliàs

a. VVill. de phlebotom.

monui Αἱματοχυσίας à natura a *inſtitutæ caſus nonnullos extare, quos medicina neutiquā imitari, neq. ſi fortè deficiant phlebotomia ſupplere poſſit.* Nulla sāgvinis miſſio criſi, & ſpontaneo ſanguinis fluxui è naribus, quo mulier ſervata eſt, ęquivalens fuiſſet. Ac licèt ego quòq. huic forſan mulieri ſangui-

nem

nem detraxiſſem; Eraſiſtratus tamen dicere poſſet quòd pejus illi futurum fuiſſet ex ſecta vena; nam criſis, vel non ſuperveniſſet, ob revocatam ſanguinis miſſione naturam ab opere, quod moliebatur; vel tardiùs ſane ſuperveniſſet, & minori cum ægrotantis emolumento. Hæc eadem, & his plane ſimilia non ſemel tu etiam docuiſti, Galene, in ſcriptis tuis. *Sanguinis detractio ſæpè aut impedit, aut retardat criſim.*

Cum autem veriſſimum ſit capite potiſſimùm mulierem iſtam laboraſſe; placet attexere hiſtoriam Medici, quem in libris Methodi notaſti ad exitium ferè perductũ ex ſanguinis miſſione in vehementi capitis dolore.

VIII.

Hiſtoria Medici cui conquievit quidem ſanguinis miſſione capitis dolor; verùm poſtea multò pejus ſe habuit.

M*Edicus* a *quidam*, ſcripſiſti, *quinquagenarius cum jam ſeptimam noctem ægrotaret, nec viribus admodum valentibus eſſet; dolore illi capitis vehementi in dextro potiſſimùm tempore oborto, non expectans dum amicorum quiſpiam ad ſe veniret, ſibi ipſi nocte venam incidit. Itaque dolor illi protinus conquievit: cæterum longo tempore tum decolor, tum viribus imbecillis, tum exilis man-* a. Gal. li. 12. meth. med. cap. 1.

manſit; alique corpus ejus deſiit (Atrophian græci vocant) ſic ut vix priſtinum habitum receperit.

Gal. Sic equidem accidit iis,qui ſymptomata non affectum, cauſaſque reſpiciunt:& dum Medici ſymptomati medendo, & deliniendo, vel moderando in ægroti gratiam, & adulationem quandam intenti nimis sũt;neglecto interim affectu, & cauſa ejuſdem, morbos faciunt contumaciores,& curatu difficiliores.Alii verò *dum* a *animoſi videri voluerunt ob id ipſum perierunt, quod fortiter, ac viriliter contra dolorem ſemper ſunt renixi; nec quod eum leniret quicquam cœperunt: ſed in aſperis, & ut ipſi interpretabantur, affectum deſtruentibus auxiliis perſeverarunt. Quos ſanè ſpatio longiore curatos eſſe ſatiùs fuiſſet, quàm brevi viriliter mori;* ut diſertiſſimè explicui in eo ipſo loco,quem adduxiſti,VVillis. Ac novi quoſdam ſanguinis detractione à doloribus abſque ullo diſcrimine citò liberatos.

a.Gal.meth. med. lib.12. cap. 1.

I X.

Hiſtoria, ſive potiùs fabula, ægrotantis, à dolore beneficio ſectionis arteriæ liberati.

Erat quidam, qui diuturno vexabatur dolore in ea maximè parte fixo, qua

qua jecur ſepto transverſo connectitur. *Monitus ego per quadam a inſomnia, quorum duo perſpicua viſa ſunt, acceſſi ad dextræ manus arteriam inter indicem, & pollicem ſitam ſivique fluere, donec ſangvis ſponte reſiſteret: nam ita ſomnium præceperat. Effluxit autem non tota libra. Subitò itaque diuturnus extinctus dolor eſt in illa maximè parte fixus, qua jecur ſepto tranſverſo committitur.*

X.

Alia ſimilis hiſtoria, ſive potiùs fabula.

AT Miniſter b Dei Pergami diutino lateris cruciatu laborans, liberatus eſt arteria in ſumma manu inciſa. Aggreſſus & ipſe illud inſomnii monitu. a.b.Gal.l.de cur.rat. per ſang. miſs. cap.23.

X I.

Hiſtoria Oeconomi Divitis cuiuſdam Romani ab oculorum inflammatione curati.

OEconomus autem cujuſdam divitis Romani, cui cæcitatis imminebat periculum ob oculorum inflammationem ſanguinis miſſione ſanatus eſt c. *Ubi enim juvenem multi ſanguinis cognoviſſem ac oculos quidem nondum ulceratos habere: cæterum phlegmonen maximam, fluxionemque: tum* c.Cap.17.

tum in ambabus palpebris denſitatem ; atque in altera quaſdam etiam aſperitates : à quibus oborta caligine ægrotus magis, magiſque dolebat ; ac phlegmone, fluxioque exacerbabantùr. His inquam conſpectis — prima protinus detractione tres ſanguinis libras exhauſi ; deinde hora nona aliam. A quibus mirificè refectus, inunctus eſt poſtero die mollium collyriorum quopiam ; cui admixtum erat, quod vinum habet, ſicuti in ejuſmodi facere conſuevimus ; illitu ſub palpebris facto ſpecilli cuſpide in ſummo medicamen impoſitum ferente. — Idque ter eadem die factum eſt. Poſt quas inunctiones ſub occaſum Solis in balneũ ductus eſt. Poſtero deinde die palpebris extra verſis inunctus eſt majore copia collyrii illius, quod vinum recipit, molli illi collyrio admixta : dein ad veſperam lotus eſt. Poſtridie verò oculis apertis, phlegmoneque, ac fluxione planè liberis divitem obvium dominum ſalutavit. Verùm *ex palpebris reſtabant extergendæ laboranti tum denſitates illæ, tum aſperitates. Cæterum id fieri non poterat citrà medicamentum mordax. Atqui ferre illud neutiquam potuiſſet niſi priùs purgato corpore.*

Eraſiſ. Hiſtorias rogavi eorum, qui certò à morbis extractione ſangvinis fuerint curati : Tu verò, Galene, vel fabulas obtrudis ; vel eos narras ægrotantes de quibus maximè dubitandum eſt ; an aliquod

Gal. vel decipiebat tantũ; vel etiã ipſe decipiebatur.

quod acceperint à miſſione ſanguinis auxilium !

Coniicere aliquid ex ægrotantis ſomniis non videtur alienum ab hominum prudentia. Sed illa ſomnia fuerunt tua, non ægrotantis. Quænam fuerunt perſpicua ſomnia iſta tua; quibus monitus arterias ſecaſti manuum? Quis Miniſter Dei Pergami? Miniſter certè cacodæmonis ille fuit; & fortè ejuſdem, qui tibi aſſiſtebat, dum libros illos conſcribebas!

VVill. Nimium hoc eſt Galene: aut decipiebas, cum non deciperęris; aut decipiebas alios, & decipiebaris idem!

Eraſiſ. Elige jam quicquid ex his velis, quæ dicit VVillis.

Tanta tibi in his obſtinatio, & pervicacia fuit, ut Deorum etiam juſſu, atque conſilio non venarum modò, ſed arteriarum quòque ſectione ęgrotos te perſanaſſe deprædicares! Et reperti nè ſunt, qui tibi crederent;& ut nos fidem habebimus reliquis, quæ nobis narraſti, & quæ narraturus es?

Sãguinis detractione nullius tumoris, aut ulceris, aut aſperitatis, & ſcabritiei particulæ alicujus curatio promitti poteſt.

Præter quam quod Oeconomus ille Divitis; etſi quatuor librarum ſanguinis detractione refectus tibi viſus fuerit, cum multò veriſimiliùs ſit fuiſſe disjectum; neque tamen ab ophthalmia ſanatus eſt. Væ illi niſi pluries medicamentum ipſi oculo adhibuiſſes, quod vinum accipiebat.

bat. Et pluries etiam lotus eſt æger ille, neque tamen his omnibus rectè ſanatus eſt; licèt dicas, quòd meliùs ſe habuerit. Reſtabant enim abſtergendæ adhuc tum denſitates, tum aſperitates in oculis; exigui ſcilicet tumores, & fortaſſis etiam ulcera exigua adeò, ut vix intenta oculorum acie conſpiciantur. Quę non ſanantur miſſione ſanguinis; ut non ſanantur quæcunque aliæ denſitates, & aſperitates; & quicunque alii tumores; & quæcunque alia ulcera, quacunque in parte corporis ſedem habentia. Eſt ne ulcus, aut tumòr aliquis, cujus, ſanguine quantumvis detracto, poſſit Medicus promittere curationem? nullus planè! Eſt ne aſperitas, ſive ſcabrities aliqua, aut denſitas cutis, quæ tollatur miſſo ſanguine? nulla profectò! Cum tamen paſſim ſcabies ulceribus, aſperitate, & ſcabritie cutis moleſtiſſima; & paſſim alii tumores, alia ulcera, & aliæ aſperitates medicamentis ſanentur; quæ nihil ſimile habent cum ſanguinis miſſione; & nihil ſimile præſtant. Ac quidem in ſcabritie, & aſperitatibus tunicarum oculi œconomi morbus conſiſtebat.

Aegrotus iſte tuus tibi videtur refectus quatuor librarum ſanguinis pondere detracto! Mihi neque videtur refectus; neque videtur ſanatus ab ophthalmia; ac ſi levatus eſt, medicamento videtur le-

levatus, quod præter cætera vinum accipiebat. Et tutemet aliàs nobis teſtatus es medicato ſanguine per vini potationē meracioris te pluries diſcuſſa obſervaſſe, & ſoluta ea, quæ in oculis ophthalmiam facere conſueverunt; abſque alterius medicamenti uſu. Neque mirum eſſe debet, ſi non rarò hæc eadem habeantur beneficia medicamento, quod ipſi oculo applicetur. Et venulæ quidem oculorum nonnunquam brevi tempore replentur ſanguine, & oculi videntur rubicundi: mox detumeſcunt eædem venæ, & occultantur, & oculi apparent, ut ſi eſſent ſani; & poſt breue tempus iterum conſpicuæ fiunt, & ſanguine replentur eædem venæ

In Oeconomo igitur cum dicere non poſſis miſſione largiſſima ſanguinis eum fuiſſe ſanatum; neque dicere debueras, quòd eadem fuerit refectus. Conquievit fortè illi aliquantulum dolor; quod etiam ſæpè fit abſque tanto totius vitæ diſcrimine; ſed mox à ſanguine miſſo facilè pejus ſe habuiſſet; niſi medicamentum, ſive collyrium ex vino adhibuiſſes.

Gal. Meam in his ſtatui tibi hodie præſtare operam, Eraſiſtrate. Qui cum mea non probes, haud tamen improbabis ea etiam, quæ ab Hippocrate [a] in Anaxionis hiſtoria narrata ſunt.

Huic, etſi *inconcoctiſſima* [b] *conflictabatur*

a. Hipp. de morb. vulg. lib.3. ægr.8.
b. Galen. in comment.

 pleu-

pleuritide, octava die in cubito Hippocrates ſecuit venam; & dolores ipſi facti ſunt leniores.

Eraſiſ. Atque ideo Anaxioni pleuritis facta eſt crudior, & minùs coctibilis eo ſenſu, quo tu dicis *inconcoctiſſima*. Viginti ſex poſt ſanguinis miſſionem laboravit diebus; in quibus pluries meliùs, pluries pejùs ſe habuit. Sudavit; multa per os expurgavit, primùm liquidiora poſtea magis concocta; purulentæ albæ ſubſtantiæ non exiguam quantitatem unà cùm urinis emiſit; ac trigeſima quarta demùm die toto corpore ſudore perfuſus integer factus eſt.

X I I.

Anaxionis pleuritide ægrotantis narratio.

ABderæ *Anaxion*, inquit ſcriptor ille quiſquis fuit, *in febrem acutam incidit. Dextri lateris aſſiduus eum dolor cruciabat; tuſſim habebat aridam, neque primis diebus expuit; ſitibundus erat, & inſomnis; urina boni coloris multa, & tenues. Sexto die delirabat; & fotibus nihil remittebatur. Septimo magis laborabat: quippè febris intendebatur, nec imminuebantur dolores; ſimulque tuſſes infeſtabant; difficulter etiam ſpirabat. Octavo cubitum ſecui; multum*

ut

ut debebat, effluebat : leniores ibi evaſerunt dolores ; ſed tuſſes aridæ permanebant. Vndecimo febres fuerunt mitiores ; aliquantum circa caput ſudavit ; etiamnum tuſſes durabant : & quæ à pulmonibus exibant, liquidiora erant. Decimo, & ſeptimo cœpit pauca concocta expuere ; & levatus eſt. Vigeſimo ſudavit ; febre liberatus eſt. A judicio rectiùs habuit ; ſiticuloſus verò erat, & à pulmone non bonæ purgationes. Vigeſimo ſeptimo rediit febris ; tuſſiit ; multa excreavit concocta ; in urina multa ſubſidebant alba ; deſiit ſitire ; dormivit. Trigeſimo quarto, toto corpore ſudavit ; ceſſavit febris, in totum eſt judicatus.

Huic octava die miſſus eſt ſanguis cum minùs conveniebat. At vos non deſiſſetis in hoc morbo ſanguinem mittere, donec planè extinctus fuiſſet Anaxion. Hippocrates autem ſemel miſit. Fertur miſſio hujus ęgrotantis ſedaſſe dolores ; ſed certò certiùs morbus factus eſt crudior ; & cauſa morbi facta eſt contumacior, & minùs reſolubilis, quàm fuiſſet, ſi ſanguis non fuiſſet detractus : ut accidit Medico à te relato, qui in dolore capitis ſibi venam aperuit, & penè extinctus eſt. Neque in hoc ęgrotante detractio, morbi cauſam reſpicere potuit. Febribus Anaxion (febribus enim, ut ait Hippocrates complures morbi ſanantur) ſudoribus ; iis, quæ per os excreavit ; iis, quæ per vias urina-

rum expurgata ſunt ; nequaquam ſanguinis miſſione ſanatus eſt.

Verùm animadvertiſti, Galene, quæ habet idem ſcriptor de morbis popularibus libro ſexto ſectione ſeptima.

XIII.

Narrationes multorum angina, & inflammatione pulmonum laborantium, qui nullum auxilium à venæ ſectione acceperunt.

In angina, & peripneumoniæ populari, nihil profuit ſecaſſe venam

a. Hipp. de morb. pop. lib. 6. ſect. 7.

TVſſes, inquit, *cœperunt circa ſolſtitium hybernum — ex frequenti auſtralium, & aquilonarium, ac a nivoſorum transmutatione. Ex his aliæ breviores, aliæ diuturniores fiebant: & poſt has multa peripneumonicæ affectiones. Ante æquinoctium rurſus plerisque revertebantur; quadrageſima, ut plurimùm ab initio die — aliquibus autem fauces inflammatæ ſunt. Quibuſdam anginæ obortæ. Quibuſdam leves ſyderationes; aliis nyctalopes — Cæterum mulieres nō ſimiliter à tuſſi afflictæ ſunt — & ex his valdè paucæ ad peripneumonicam affectionem deuenerunt; atque hæ ſeniores — At anginæ liberis duabus oboriebantur; atque hæ manſuetiſſimi moris erant: graviùs autem famulas corripiebant; qui bus, & violentiſſimæ fiebant; ipſaſque celerrimè perimebant. Viris verò multis fiebant; qui* par-

partim evaſerunt; partim perierunt — Quibus verò etiam venæ circa tempora, & cervicem attollebantur, his aliquantum malæ erant: peſſimæ verò his, quibus ſpiritus ſublimis coelevabatur. Celerrimè autem moriebantur, ubi febrili rigore inſuper riguiſſent. Poſtea ſubdit autor ille, *His neque reprimentia medicamenta; neque ventris perturbatio, neque venæ ſectio, neque quæcunque uſurpaverim, ullum notabile auxilium attulerunt. Secui enim & in cubito, & ſublingva venam; & per ſuperiora etiam purgavi.* Atque hæc quidem in æſtate, *quemadmodum etiam alia multa, quæ proruperant extiterunt.*

Veriſimile autem eſt, eum, qui hæc conſcripſit, non omnia adhibuiſſe remedia; quæ humores maximè corrigere, & ſic ægrotantibus opem afferre potuiſſent: ſed quicquid ſit de aliis medicamentis, ſectio venarum nullum omninò præſtitit beneficium.

Gal. Commentarlis complexus ſum, quæcunque notavi in hoc libro Hippocratis. *Hujuſmodi* [a] *autem erat peſtilentis aeris conſtitutio*; ut quæ maximoperè prodeſſe debuiſſent præſidia, minimè profuerint.

a. Gal. comment. in l. 6. Hipp. de morb. vulg. ſect. 7.

Eraſiſ. At multi ſanabantur, & multi peribant; & tum iſti, tum illi, inquit ſcriptor, nullum notabile accipiebant à ſanguinis miſſione auxilium.

a.b.c. VVill· de phlebot. fo. mihi 172

VVill. In peſte, [a] ac febribus malignis; ac conſequenter in peſtilenti aeris conſtitutione, quæ tales morbos progignit, *à phlebotomia [b] omnino abſtinendum* exiſtimavi. Præterea ubi cauſa morbi, aut *vomitionem [c] immanem; aut affectus dyſentericos cieat; vel extùs propulſa variolos, morbillos, aliavè exanthemata illatura videatur, talis quicunque naturæ impetus ſi bonus non perturbari, ſi malus noni n pejus incitari per phlebotomiam debet.*

Verbis quidã utuntur obſcuriſſimũ, ſive occultũ habentib. ſignificatum: quæ ſi unquã per ipſos explicentur, facilè conſtabit per quã rarò convenire ſecare venas

Eraſiſ. His, inquam, ſimilibuſque rationibus veſtris ferè in omnibus aliis morbis parcendum eſſe ſanguini. Neque enim difficile eſſet in omnibus ferè morbis has item adducere rationes, & ſimiliter in omni ferè caſu veſtros iſtos aptare ſermones pro damnanda ſemper venæ ſectione. Quin ipſa ex ſe res manifeſta fiet, ſi unquam dilucidè explicabitis; quid intelligatis per verba illa peſtilens aeris conſtitutio; peſtis; febris maligna; quid cum dicitis cauſa morbi vomitionem immanem, aut affectus dyſentericos, aut alios ſimiles ciens; vel extùs propulſa exanthemata, vel quos appellarunt juniores variolos, & morbillos illatura videatur; ac cum naturæ impetus ſi bonus non perturbari; ſi malus non in pejus incitari per phlebotomiam debet! Hæc, inquam, & ſimilia verba cum fuerint à vo-

bis

bis clarè, & dilucidè explicata, manifeſtò ex ipſis veſtris rationibus conſtabit venas aut nunquã, aut rarò eſſe ſecandas. Cumque in morbis fere omnibus aliquis ſemper ſit naturæ impetus, & conatus; in omnibus item ſermo ille adaptari poteſt, ſi bonus eſt talis naturæ impetus, & conatus *non perturbari*; *ſi malus non in pejus incitari per phlebotomiam debet*. Sic poſtquam per alia verba, quibus utimini, quid intelligatis, explicatum fuerit; facilè ex ipſis veſtris rationibus concludemus, per quamraro profectò convenire ſanguinis detractionem. Sed ſi mihi, Galene, liceat divinare, ut alia multa, nunquam tua methodo, in quo conſiſtat aer peſtilens explicabis; ut neque qui poſſint tranſmutationes ventorum auſtralium in boreales, & nivoſos conſtitutionem aeris facere peſtilentem. Si unquam hoc facies, eris mihi magnus Apollo. De his tamen nunc non eſt diſputandum.

Ad jactandã ſcientiam rerum, quibuſdam verbis ſæpe utitur Galenus, quæ ſuis principiis ſunt inexplicabilia.

Illud autem prętereundum minime eſt; conſtitutionem, quam appellas Galene, aeris peſtilentem (quicquid tandem pro aere peſtilenti intelligas) non quidem tantùm haberi à ventorum oppoſitorum mutationibus repentinis, & pluries repetitis, quibus uniuerſæ regionis aer inficiatur; ſed propter aliquas particulares cauſas reperiri poſſe in aliqua fovea, è

qua

qua quis de recenti terram excauet; in aliquo antro; in aliquo puteo, in quo homo aliquis pluries in die immorari, & ab illo aere in alium diſſimilem aerem tranſire debeat; poteſt eſſe in aliqua domo particulari propter peculiares aliquas cauſas, quæ circa illam tantùm domum reperiantur: cum urbs, & regio omnis circumpoſita, & circumambiens urbem cœlum nihil hujuſcemodi habeat.

Si cum eomr plures angina peripneumonia ſimilibuſq. morbis prehendũtur ob peſtilẽtem, quã appellant, aeris conſtitutionẽ non expedit detrahere ſanguinẽ: neque hoc idem conveniet cũ pauci tantũ læduntur ob minùs latè diffuſam ſimilium morborum cauſam.

Vtatur jam vnus, vel alius homo noxio aere ſive foveæ, ſive antri, ſive putei; vel pluries ab uno in multo ſanè diſſimilem aerem tranſeat; & fiat ipſi propter hoc vel angina, vel pleuritis, vel peripneumonia, vel morbus alius. Huic multi conducere exiſtimant ſanguinem mittere. Plerique doctores multum huic homini ſperandum eſſe cenſent à ſanguinis detractione; quoniam in tota urbe, inque tota regione unus tantùm, vel alter, aut pauci admodum ſunt, qui ſic ægrotent ſive angina, ſive pleuritide. At ſi regioni, aut urbi circumfuſus aer gravis ſit, & peſtilens veſtro more dicatur; & quamplurimi eodem tempore angina, aut peripneumonia laborent, his, quoniam plures ſunt; exiſtimandum erit nullum notabile auxilium ſanguinis miſſionem afferre: in his pro ut deducitur ex his, quæ habet VVillis, abſtinendum omnino eſt à detractione

tan-

tanquam noxia potiùs, quàm utili.

Rudis profectò, atque ridicula philoſophandi ratio! Enim verò quod accidit uni poteſt accidere omnibus ; & quod accidit omnibus , poteſt contingere uni tantùm . Cum autem civitati , aut regioni lues accidit , qua multi eodem tempore , ſimilive ægrotent morbo ; tunc ſive aeris, ſive aquæ, ſive alicujus edulii , quo multi utantur, peſtilens, gravis , & maligna accuſatur conſtitutio ; & plerique ſapientum ægritudinem putant ſanguinis miſſione nequaquam curari poſſe. Si verò idẽ ſimileve malum uni , vel alteri tantùm fiat ; tunc iidem ſapientes cenſent, maximum remedium eſſe ſecare venas : quaſi id, quod fit à cauſa univerſali multos lędente ; fieri nequeat à cauſa particulari , quæ unum tantùm offendat.

Diverſa cauſa, inquiunt, diverſa expoſcit remedia etiamſi morbus videatur ſimilis . Ita ſanè nos quòque plerunque dicendum exiſtimamus : verùm hæc cauſæ diverſitas propter quam varia expoſcantur remedia , non conſiſtit in majori, aut minori , regionis , urbis , aut obſeſſi loci amplitudine . Et quæ cauſa unum afficit hominem, poteſt, ſi latiùs pateat, eodem tempore homines afficere uniuerſos. Et quæ multos lædere apta eſt , ſi anguſto tantùm reperiatur mundi in angulo unũ ,

vel

vel alterum, & quandoque neminem offendet. Cum autem morbi cauſa quamplurimos afficit; tunc peſtilens, & maligna accuſatur aeris conſtitutio: cum verò unus tantùm afficitur; nihil cogitatur de hujuſmodi cauſæ ſimilitudine, quæ omnes lædere poſſet, ſi latiùs pateret. Et diverſis utendum cenſent remediis, cum quamplurimi, ac cum unus tantum læditur: quaſi id quod reperitur in univerſa aliqua regione, non poſſit reperiri in ſingulari domo, vel domus angulo; ut nemo, vel unus tantùm, aut alter homo afficiatur.

Morbi, qui in Thaſo eodem tempore quam plurimos ſuſtulerunt; nō videntur diſſimiles iis, qui paſſim paucos moleſtare ſolent.

Sed cum Hippocrates nulla adducat ſigna, quibus anginæ, pleuritides, & peripneumoniæ, quæ quamplurimos ſuſtulerunt, diſtingui valeant, & internoſci ab iis, quæ minùs latè graſſantur, & pauciores offendunt; argumentum eſt eas fuiſſe ejuſdem generis, ac illæ, quæ uni tantùm, vel alteri accidere poſſunt.

Sed in illis cum plurimi eſſent, qui ſimiliter afficerentur, facillimum fuit cognoſcere ſanguinis miſſionem nullum beneficium præſtitiſſe: quod non æquè facilè cognoſcitur, cum unus tantùm, aut alter afficitur. Atque illud, quod præceſſerant venti tum auſtrales, tum aquilonares; nihil aliud concludit, niſi quod cauſa fuerit univerſalior, & latè patens; qua plurimi co-

eodem tempore potuerint affici. Vnde omnino vanum eſt cxiſtimare ſanguinis miſſionem,quę quamplurimos nihil juvit uni,vel alteri ſimiliter affecto prȩſidio eſſe poſſe.

Et hæc quidem omnia clariùs,uti dixi, patebunt; poſteaquã,ſaltem facta aliqua hypotheſi,explicaveris, Galene,quid pro peſtilenti intelligas aeris conſtitutione. Quæ verba, & alia ſimilia, niſi priùs explicentur (pro ut a nemine, quem noverim, ſunt explicata)nihil ſignificant;& nõ ſunt ſatis ad diſtingvendum morbum a morbo; neque ſatis ſunt ad oſtendendum remedia, quæ cum cauſa erat univerſalis, quamplurimis non profuere; uni vel alteri, cum cauſa particularis eſt,opem afferre poſſe.

Verba quædã,niſi priùs explicentur, nihil ſignificant.

Vereor autem, ne dicas, te peſtilens aliquid, & malignum cauſari ſolitum in morbis gravioribus; cum cauſæ illorum principiis tuis calido,& frigido, humido, & ſicco explicari nequeunt. Ego autem inquam tibi, qui illis principiis fueris philoſophatus, non magis occultã eſſe peſtis eſſentiam, atque cauſam;quàm ſcabiei. Potes nè tu, diſertiſſime, Galene(jam non eſt, qui nos audiat mortalium)potes ne principiis illis tuis nè dum peſtis, ſed ſcabiei naturam dilucidè explicare? Vide quæſo ſi meliora habeas!

Calido, & frigido,humido,& ſicco nõ eſt magis inexplicabilis peſtis natura,quàm ſcabiei.

Gal.

Gal. Omnia patienter ferre mihi animus eſt, Eraſiſtrate, quæ acerbè dixeris; quoniam læſus prior es; patientia tamen rogo ne abutare mea; ac quidem ne abutaris quantum poſſum tibi morem geram.

Multa viſa ſunt Galeno id ipſum effi cere boni; quod ſangui nis miſſio.

Difficillimum autem eſt morbum reperire, in quo ex ſola ſanguinis detractione ſanitatem Medicus ægrotanti homini certò promittere poſſit: ita ut dicere valeat, ſanguinem detrahito, & ſanus eris. Ac difficillimum eſt morbum concipere, in quo miſſio ſit adeò neceſſaria; ut alia medicamenta neceſſitati ægrotantis corporis ſatisfacere nequeant. Ac Medici quidem ſeniores, qui tunc erant, cum ego illa Romę ſcriberem, venas nunquam ſecabãt; aliis tamen evacuatoriis præſidiis utebantur: ut frictionibus; ambulationibus, aliiſve exercitiorum generibus; balneis non unius naturæ; cucurbitulis; clyſteribus; iis, quæ per urinas, vel per alvum ducunt, vel ſudores promovent; & omnium maximè a te edocti abſtinentia utebantur. *Quæ a idē quod & venæ ſectio; verùm longiore tempore efficere poterant: niſi ſi ob affectæ partis dominium, & plenitudinis exceſſum; mors ægrotum præoccuparet.* Caſus autem hic, in quo mors præoccupet ægrotantem, antequam aliis remediis, & inſenſibili traſpiratione, dum ille a cibis abſtinet, humorum copia diminuatur; vel nullus eſt, ut alias dixiſti,

a Gal. de venæ ſectio ne adverſus Eraſiſtrateos cap. 6.

vel rarus admodum;& ſufficit,omiſſo prādio, vel cœna,nonnullarum horarum, vel diei lapſus, ut homo non ampliùs ex plenitudine vaſorum ſangviferorum laboret; ſed ob alias cauſas:ut accidit ebriis,& iis, qui crapulis indulgent;quibus niſi interim aliud fiat in corpore vitium, abſtinentia unius, vel alterius diei ſanat ebrietatem, & plenitudinem.Et quidem cum juniores Medici meam tunc fuerint citò amplexati ſententiam, credentes facillimum eſſe rectè decernere quando ſanguis mittendus, & qui mittendi modus ſit, quamplurimos enecabant: *plures* a *enim hac ratione perierunt*—meorum diſcipulorum inſcitia,—*quàm quibus non fuerat vena ſecta* a ſenioribus illius tẽporis medicinę profeſſoribus.

a Gal.de venæ ſectione adverſus Eraſiſtrateos cap. 6.

Verùm enim verò etſi hæc ita ſe habuerint; ac licèt Hippocrates in libris Epidemiorum, in quibus magnam ſanè ægrotorum multitudinem deſcribit, ſemel tantùm, aut bis meminerit ſanguinis miſſionem proficuam fuiſſe; & in his etiam dubitare poſſis an re vera miſſione ſanguinis ægrotantes fuerint adjuti: attamen libro primo deſcribens ea, quæ in Thaſo acciderant propter varias in cœlo tempeſtates, & aeris mutationes; ex quibus quamplurimi ægrotarunt; *febribus* b *autem*, inquit, *ardentibus hæc accidebant.Quibus ritè, ac largi ter ſanguis per nares erupit, ea de cauſa*

b Hipp in lib. Epidẽ. lib.

ſa

ſa maximè ſervabantur: nec ullum novi, ſi rectè ei erupiſſet ſangvis, in hoc ſtatu quenquam mortuum — Quibuſdam autem morbus regius accidit ſexta die. Verùm his purgatio; aut alvus turbata profuit; aut larga ſangvinis eruptio — ſanguis autem plurimis erupit; maximè adoleſcentibus, & in vigore conſtitutis; & talium plerique perierunt, quibus ſangvis non erupit — Qui multa ſangvinis eruptione facta in dyſentericum ſtatum delapſi ſuperſtites manſerunt — Plurimis itaque in menſibus febres apparebant. Quibuſdam verò ex naribus ſangvis erupit; & virginibus multis id primùm factum eſt. Quibuſdam & ex naribus ſanguis, & menſes proruperunt. Neque ullam mortuam novi ex his, quibus aliquid probè factum eſſet.

Cum igitur omnes, quibus ſanguinis eruptiones acciderunt ſervati fuerint: ac iis, qui mortui ſunt nihil tale acciderit; oportet exiſtimare plerunque in morbis ſanguinis eruptiones arte paratas, & ritè inſtitutam ſanguinis miſſionem non paucos ſeruare, & morti eripere.

VVill. Non ſemel his factum eſt ſatis, Galene; neque eſt, quod in his multum defatigari debeat Eraſiſtratus: ſpontaneas enim ſalutares ſanguinis eruptiones imitari nō poſſumus; neque, ut pluries monui, phlebotomia quęcunque pro illis ſupplet.

Eraſiſ. Febres, morbique non uniuſ-

modi

modi ſpeciei ea tēpeſtate vulgariter graſſabantur in Thaſo: ac præcipuè ortum ducebant a tumoribus, abſceſſibus, turberculis varii generis, ſimilibuſque aliis corporum affectionibus;ut latè atque clariſſimè patet ex ipſa lectione illius ſcriptoris. Qui etiam inquit, quibuſdam circà judicationem ſanguis non erupit, ſed tubercula juxta aures excitata— *Abſceſſus a ad ſanguinis eruptionem fiebant —Statim ab initio febris acuta;parùm inſuper rigebant; vigiles erant;ſiticuloſi; anxii;parùm exudantes circà frontem, & claviculas, nullus per totum; multum delirabant; tumores;triſtitiæ; & extremitates ſubfrigidæ, pedes ſummi, & maximè manuum ſummæ partes.* Quæ omnia contingunt, ubi tumores,& abſceſſus, & ſuppurationes fiunt.Cumque his tumores, ſivè abſceſſus, & tubercula aliquando extrinſecùs etiam apparuerint; abſque dubio quamplurimis,quibus non apparebant extrinſecùs, interni erant. Atque omnes quadruplici ſervabantur via: *videlicèt b ſi ſanguis è naribus probè erupiſſet;aut urinæ multæ, & multam ſubſidentiam habentes per veſicam prodiiſſent; aut per ventrem turbatum bilioſa tempeſtiuè proceſſiſſent; aut qui dyſenterici facti eſſent. Acciditque multis, ut non ex uno præſcriptorum ſignorum judicarentur,ſed per omnia percurrerent; & graviùs quidem habere videbantur: conſerua-*

a.b. **Hipp. in. lib. Epidem.lib. 1.**

ſervabantur autem omnes, quibus hæc accidiſſent.

Enim verò Galene diſrupto abſceſſu, vel tumore in capite, ſi ſanguis, vel ſanguinolenta ſubſtantia aliis permixta humoribus meliùs abluentibus partem affectam, & morbi cauſam ſecùm advehentibus, per nares erupiſſet; ſervabatur homo. Quòd ſi in capite, pectore, infimo ventre, vel alia parte corporis abſceſſus factus eſſet; qui per urinas, & iis, quæ copioſè ſubſidebant in urinis, poſtea expurgatus eſſet; humoreſque corporis hac via fuiſſent rectificati, ſervabatur item homo. Si verò in infimo ventre tumores, ſiuè abſceſſus contigiſſent, & venter fuiſſet exturbatus; diarrhœa, vel ſanguinolento fluxu morbus ſolvebatur: vel ab aliis partibus ad inteſtina delatum id, quod expurgandum erat; una cum alvi fæcibus excernebatur; & ſimiliter ægroti ſanabantur.

Ex his autem iiſdem, qui ſervati ſunt, ſi ſanguis ipſis miſſus fuiſſet, multi mortui eſſent; tum propter cauſas, quas alibi diximus; tum propter veſtras rationes, quòd conſtitutio aeris peſtilens tunc fuerit: tum quia, ut dicitis, *naturæ* [a] *impetus ſi bonus non perturbari, ſi malus, nõ in pejùs incitari per phlebotomiam debet*; tum etiam maximè quoniam eorum omnium, quæ utilia fuerunt, nihil præſtat ſanguinis detractio

[a] VVill. loco ſupra citat. de phlebot.

tractio. Ea enim confuſè, & abſque ulla partium electione bonum, malum; utile, & inutile; & quicquid caſu circa foramen reperitur, vel ad foramen accedit; abſque eo, quod chirurgus retinendum nè potiùs illud ſit, an evacuandum cognoſcere poſſit, emittitur. Atque in iis, quæ per venas feruntur, dum homo vivit, veriſimillimum eſt plus utilis, quàm inutilis ſubſtantiæ reperiri: & ſæpè utiliter retinentur, & ſinuntur etiam in vaſis, quę aliquod habent vitium; cum ſcilicet meliora intrudi nequeant.

Vrinæ, & ea, quæ ſubſidebant in urinis, quorum excretione morbi illi ſolvebantur, vix fortè exęquebantur decimæ tantùm parti eorum, quæ in renibus percolabantur; reliquæ novem partes utiliter retinebantur in vaſis: ut ex his facilè conſtet, pertuſa vena in his ægrotantibus ſive pedis, ſive brachii novem partes utilium humorum effluere debuiſſe; vix unam tantùm inutilium.

Iis, qui in Thaſo ægrotarunt, vel omiſit Hipp. ſanguinem mittere, vel non profuit miſſio.

Quadruplici via, inquit ſcriptor ille, morbi judicabantur, & ægrotantes, quibus ritè aliquid hujuſcemodi contingebat, ſanabantur. Cur non, Galene, addidit idem ſcriptor quintam viam, venæ ſectionem? Quæ ſi his, ſimilibuſque evacuationibus æquivaleret, utique omnes, vena ſecta, potuiſſent ſanari. Cumque pluries,

Galene, dixeris Hippocratem iis etiam venas ſecuiſſe, quibus non meminit fuiſſe ſectas; nunc hac vice conſilio utere meo; ac pernega, his, qui mortui ſunt, ſanguinem fuiſſe detractum: meliùs enim cauſam defendes tuam; quàm ſi dicas fuiſſe ſectas venas. Cur enim omiſit Hippocrates hoc qnintum illorum morborum remedium; cur omiſit hanc quintam ad ſanitatem recuperandam viam; niſi quia ſi fortè aliquibus ſanguis detractus fuit, citiùs perierunt?

Cum criſim expectabat Galenus, non ſecabat venas.

a. Galen. ad poſthumum cap. 10.

b. Cap. 13.

VVIII. Cur non, Galene, ſexto Antonini [a] Imperatoris filio venas ſecaſti; ſed vaticinatus, criſin per ſudores expectaſti? Cur juveni in quo neque ætas; nec tempus anni; nec virtutis imbecillitas; nec denique victus, qui morbum anteceſſerat, *adverſabantur*; [b] *ſed uno conſenſu omnia ſanguinis miſſionem ſignificabant*, ſecari venas minimè paſſus es? neque quinta quidem præterierat dies! Tu autem futuram criſim per ſanguinis è nare dextra eruptionem, veluti ſybillinis edoctus verſibus vaticinatus, expectari voluiſti. Neque eruptionis temporis momentum, neque horæ minutum te fefellit; ſed juſſiſti cum jam ſanguis fluxurus eſſet, ut quidam occultum, quod ſub veſte habebat, vas ſupponeret, ſanguinemque exciperet. Fortè & criſes etiam expectavit Hippocrates

in

in morbis, qui fuerunt in Thaſo.

Eraſiſ. Quis non credat te viventem cnm Aeſculapio commercia habere ſolitum!

VVill. Reuocare ſcilicet noluiſti naturam à futura criſi, nullam aliam evacuationem, æquè utilem exiſtimans.

Gal. Ità profectò; At paleſtræ perito juveni; & alteri, qui toto die multum laboraverat, & in febrem inciderat, venas quidem ſecavi uſque ad animi deliquium magno cum opere pretio!

X V.

Hiſtoria ægrotantis Palæſtritæ.

PAlæſtrita autem ægrotare incœperat hora prima noctis. *Poſtridie* [a] *eum mane circiter horam diei tertiam vidimus. Cum autem inveniſſem febrem admodum calidam; ſed pulſus æquales, & maximos, & celeres, & frequentes, & vehementes; tum caloris qualitatem, quæ tactum minimè morderet; jam verò & urinas tum craſſitudine; tum colore à naturali habitu non multum alienas; audiens præterea hominem circiter triginta dies exercitationis conſuetudinem intermiſiſſe, pridie tamen exercitaſſe ſe vehementiùs, cæterùm non multum; ſumpſiſſe autem ſolitos cibos, atque eos concoxiſſe; quam-*

[a] Gal. lib. 9. meth. cap. 4.

vis tardè, & ægrè, utpote cum febris veſpere occupaſſet; cum interim rubicundus plenuſque homo appareret; atque etiam plenitudinis ſenſum ſe percipere diceret: faciente interim quodam eorum, qui aderant, de ſecanda vena mentionem: viſum mihi eſt, ejus auxilii conſiderationem in aliud tempus remittere; ſimul ut certiùs ſciremus, cujus generis febris eſſet; ſimul neceſſariò propter eam, quæ præceſſerat concoctionis tarditatem.

Galenus erat Medicus.

VVill. Accurata quidem, diligens ſimul, atque docta ægritudinis narratio! Sed concurrentibus illis omnibus ſignis; ut potuit tantula concoctionis tarditas impedire ſanguinis miſſionem? An quia alius prior mentionem fecerat de ſecanda vena, tibi viſum eſt in aliud tempus auxilii hujus conſiderationem remittere? Tu enim conſueta divinandi arte, qua præter cæteras pollebas, quamve Siculum Medicum inviſens ęgrotantem, oſtendiſti; adeò ut Glauco, qui aderat, & Medicus ipſe ægrotans propter admirationem exclamaſſent, prima hora, quæ palæſtritæ futura erant præcognoveras. Hac tamen vice ſedulus potiùs, atque gravis; quàm vates videri maluiſti.

Gal. Deſine jocari VVillis. *Cum autem a veſpere ſimilem vigorem tueri febris eſt viſa, ceu nihil ſenſibiliter remittens, ſuſpicio jam erat ſynochon eſſe; hancque ex*

l. Gal. lib. 9. meth. cap. 4.

obſtru-

obſtructione, & ſanguinis abundantia, & præ carnis copia ſtipatione. Ac cum parem magnitudinem per totam noctem febris ſervaret, poſtero die viſum eſt Medicis omnibus, qui inviſerant, ſanguinem eſſe mittendum.

Eraſiſ. Vel hęc non acciderunt Romæ; vel ſi Romæ facta ſunt, acciderunt quidem poſt ſecundum adventum tuum; cum jam libelli de ſanguinis miſſione incredibili dicendi facundia evulgati eſſent: nam ante hoc tempus, ut tu dixiſti, Seniores Romæ ſanguinem non mittebant.

Gal. Nihil intereſt, ubi hæc facta ſint. *Diſcordia a verò orta de tempore, & vincentibus, qui in ſequentem diem ſanguinis miſſionem differendam ſuaderent; febris per totum illum diem evidenter viſa eſt vigorem ſuum augere. Mox tertia ſequente nocte, alia quidem acceſſio minimè incidit, quæ primæ ad proportionem reſponderet: erat tamen æſtus ipſe laboranti intolerabilis, urgebatque tum tenſio ipſius corporis, utpote repleti, tum capitis pulſatio; atque ob hæc gravis vigilia, juvene in aliam alias ſe figura jactante.* *a.b.*Gal.l.9. meth.cap.4.

Eraſiſ. Imminebat fortè morbi judicium.

VVill. Fortè aliqua imminebat criſis.

Eraſiſ. Videbimus quò res evadet.

Galen. Vocatus accedo ad ægrotantem hora circiter octava noctis. *Invenioq. febrem b calidiſſimam, pulſumque, qualem*

prædixi. Quoniam autem nec in hoc; nec in lotio, nec in ipſa caloris qualitate indicium aliquod humorum putreſcentium apparuit.

Eraſiſ. Homo ſcilicet jam jam erat futurus ſanus.

a. Gal. l. 9. meth. med. cap. 4.

Gal. Optimum factu [a] *viſum eſt venam incidere, antequam putredo inciperet. Aufero itaque ab homine eo uſque de induſtria ſanguinem, quo ad animo linqueretur: maximum planè ubi valentes vires ſunt continentis febris remedium; id quod, tum ratione, tum experientia didici. Primùm nanque in contrarium ſtatum agitur corpus, celeriter ex animi defectu refrigeratum: hoc verò nemo invenire poteſt, neque quod ipſis ægris; neque naturæ, quæ animantes gubernat, jucundius, utiliuſve ſit.*

Eraſiſ. Iucundius quidem dixerim; quoniam cum animi defectus ſit veluti mors brevis, omnes in eo ceſſant moleſtiæ: utilius autem non dixerim.

b. VVill. de phlebotom.

VVill. Atque ego quidem eorum, *qui* [b] *ſanguinem uſque ad leipothymiam haurire non verentur, praxi non facilè aſſentiam.*

Eraſiſ. Sed audiamus quò res evadet.

Gal. Poſtmodum [c] *in ejuſmodi corporibus neceſſariò ſupervenit alvi dejectio; nonnunquam etiam bilis vomitio: quas res ſtatim à toto corpore madores, ſudoreſve excipiunt. Quæ nimirum omnia cum huic quòque* palæſtritæ *contigiſſent protinus febrē extinxerunt.*

VVill.

VVill. Cauſa cecidimus, Galene! Dicam tibi, ut olim tu mihi dixeras cum viam oſtendi per quam lenteſcens humor, qui peripneumoniam facit,facto particularum agmine,ad pertuſam fertur in brachio venam.

Gal. Dormivit etiam [a] multis horis palæſtrita; & dormiendo ſudavit.

a.Gal.lib.9. meth. med. cap.4.

VVill. Cauſa cecidimus nunc etiam; etſi e videnti patris tui inſomnio ad Medicinæ ſtudium excolendum datus fueris mortalibus.

Eraſiſ. Vide quæſo, Galene, an ego licèt prior læſus patientia abutor tua; an tu, qui me læſiſti, nunc etiam mea abuteris! De ſomniis ſive tuis, ſive genitoris, nihil quæro; ut neque de ſomno palęſtritæ, qui jucundè nimis ex ſanguinis miſſione uſque ad animi deliquium potuiſſet quidem æternum dormire; quod non ſemel,ut audivi,accidiſſe aliis expertus es.

Et facilè quidem quiſquis tibi concedet, alvi dejectione; bilis vomitu; madoribus; ſomno; ſudoribuſq. è toto corpore emanantibus, quæ omnia palæſtritæ ſupervenerunt, ejuſdem febrem fuiſſe extinctam, ut ais; ſive deſiiſſe febrem, & conquieviſſe cor.

Ac licèt ante ſectam venam illa nocte quæ ęgrotanti moleſta nimis fuit,quamvis vigil habuit, & ex alia in aliam figuram ſe

Detractionè sãguinis poteſt excitari vomitus,alui

dejectio ſudor, & alia ſimilia.

ſe jactans, tum vomitus, tum dejectio, tum ſudor potuerint præparari, nõ agam tecum rigidè, Galene; ſed ex liberaliſſima ſanguinis detractione propter gravẽ animi affectum, qui non rarò illam conſequitur, potuiſſe hæc omnia concitari admittam. Compertum enim mihi eſt, & multorum experientia, niſi fallor comprobatum, vehementiori aliquo animi affectu, & præſertim timore graviori frequentiſſimè non ſolùm aluvm lubricam fieri; verùm etiam incontinentem: necnõ etiam eodem affectu homines non ſolùm balbutire ſolitos eſſe; ſed vomitu etiam moleſtari; & frigidum etiam ſudare; & canos etiam, & calvos brevi tempore fieri. Verumtamen hæc, atque ſimilia nequaquam omnia omnibus eodem modo contingunt: ſed pro ut varia eſt affectio, & ab alia, atque ab alia occaſione ſuſcitata; & prout priùs corpus eſſe poteſt prædiſpoſitum ad unum, vel ad alterum, vel ad plura ex his, aliud, atque aliud fit; & unum potiùs, quàm aliud; & non eodem modo, neq omnibus ſimiliter.

Nullus peculiaris animi affectus neceſſariò dum ſanguis mittitur, ſed facilè aliquis determinãdus ab aliis ſimul concurrentibus cauſis excitatur.

Sunt autem nonnulla ex his, quæ fiunt propter varias animi affectiones, nonnunquam ſalutaria; non rarò verò omninò mortifera, & pernicioſa. Ac dari quidem poſſunt caſus in quibus ſudores, dejectiones alvi, vomitiones, & alia ſimilia

ab

ab animi affectu aliquo concitata morbos auferant;& integrè vindicent ægrotantes, atque reſtituant.

Neque negandum eſt ſanguinis miſſionem, & hoc ipſum cognoſcere hominem ſibi detrahi ſanguinem; varias in illius animo excitare poſſe graves affectiones: quæ quidem facillimè ex quavis etiam occaſione; & ſæpè omninò ad mentis libitum abſque ulla extrinſeca occaſione poſſunt ſuſcitari. Nulla tamen eſt affectio, quæ neceſſariò fiat homini ex ſanguinis miſſione. Hinc eſt, quòd alii dum cognoſcunt ſibi ſanguinem detrahi, ira exardeſcunt,& hi pauci ſunt; alii mœrent;alii timent tantùm; alii animo etiam linquũtur, etiam ſi parua quantitas detrahatur; aliis nihil ex his fit, etiam ſi magna ſit effuſio. Sunt etiam, quibus aliquid ex his fit, ne dum ſibi ipſis, ſed dum aliis ſanguis mittitur: Homo ſcilicet aliquis dum videt, atque cognoſcit alteri homini ſanguinem detrahi, vel iraſcitur; vel conmiſeratur hominis illius conditionem;vel mœret; vel ſibi timet, etiam ſi ſibi non detrahatur; non raro videntem effundi ſanguinem deficit anima hominem: cui aliquando ad hæc ſatis eſt detractus à pecude ſanguis.

Placet igitur tum concedere, tum affirmare, tum quòque credere (id tamen

quod

quod poſſibile fuit)ex illo animi defectu; & ex aliqua, quæ conſecuta eſt largiorem profuſionem, animi affectione (quin ipſe defectus ejuſdem animi eſt affectus quidam) alvi dejectionem, vomitum, ſudoreſque fuiſſe promota, & his palæſtritam conquieviſſe. Temerarium tamen,& crudele eſt hoc inventum, ſinere venas effundere ſanguinem,donec anima deficiat; ad hoc, ut ſi qui poſtea ad vitæ redeunt munia,vel faciliùs ſecedant; vel vomitu evacuent morbi cauſam; vel ſudore perfundantur! Temerarium omninò inventum, quoniam nihil ex his promitti poteſt; & caſui, fortunævè vita hominis committitur. Fieri enim poteſt ex illo eodem animi defectu, atque affectu, pro ut rem diverſimodè accipit animus, & pro ut corpus diverſimodè eſt diſpoſitum, ut, ſi qùi priùs aderat alvi fluxus,ſiſtatur; ſiſtatur, & vomitus. Fieri poteſt, ut non ſolùm nullus provocetur mador, ſed etiam, qui profundebatur ſudor,compeſcatur, & retineatur. Sic neque fœminæ ſemper ſolvitur uterus eàdem occaſione animum movere potenti; neque eàdem ſemper reducitur, ceſſatque fluere; neque eàdem ſemper exareſcunt mammæ, quæ lacte priùs turgebant. Crudele equidem, & temerarium inventum; ad ſollicitandam alvum; vel ad ciendum, & provocandum ſive vo-

Temerariũ, atq. crudele eſt,ut vel ſudor, vel vomitus fiat; vel ut alvus ſit incontinens,ſanguinem mittere vſq. ad animi deliquiũ.

vomitum, ſive ſudores, tantum profundere ſanguinis donec anima deficiat! quo ſcire nequeas, an rediturus ſit æger! quo nonnulli nunquam rediere! Non pauci enim pró ut varia eſt animorum fortitudo, magnanimitas, puſillanimitas, ſpeſque, deſperatio, audacia, timor, fides, infidelitas, & alia ſimilia; quæ neque ſemper eidem homini ſunt eadem, non priùs animo linquuntur ex magna licèt ſanguinis effuſione, quàm re vera moriantur; animi ſcilicet fortitudine, atque conſtantia non aliis corporis viribus vitam protrahunt. Sic Alexander Avi mei diſcipulus animi fortitudine, qua alios maximè ſuperavit, in eodem habitu [a] corporis, in quem ſe compoſuerat, cum admiſſurus milites eſſet, perduravit; donec a toto exercitu illo ad ultimum perſalutatus eſt: dimiſſoque vulgo, velut omni vitæ debito liberatus, fatigata membra rejecit, & paulò poſt vita functus eſt.

Alÿ quidem ex parva, alÿ non niſi ex magna ſanguinis detractione patiũtur deliquium.

[a] Q. Curt. lib. 10.

Galen. Ego etiam novi animi mores multum valere ad confirmandam, alterãdam, vel deſtruendam corporis temperaturam: ac novi nonnullos deficere pauca detracta ſanguinis quantitate, alios nõ item. Quamobrem pluries monui, digitos pulſanti alicui arteriæ admovendos eſſe, ſemper ac ſanguis mittitur; ut cognoſcat Medicus an deficiat, & quando deficiat ho-

homo. Sed palæſtrita ex plenitudine laborabat humorum adhuc non putreſcentium.

Putredo in ſanguine, & putreſcēs humor ſunt voces, quarum adhuc non patet ſignificatio.

Eraſ. Quid nunc cum iſtac tua corporis temperatura? quid cum plenitudine humorum adhuc non putreſcentium? hæc ſunt ex illis vocabulis tuis, quæ maxima indigent explicatione; & antequam clarè explicentur, nihil omninò ſignificant: & ſatis ſuperque Helmontius humoriſtarum tuorum, & tuaſmet in his indicavit deceptiones. Sed dicamus de plenitudine, quæ quidem concipitur facilè, dummodo non addas putreſcentium humorum, vel palæſtrita non laboravit ex plenitudine; vel tertia die plenitudo jam defierat: velut deſinit plenitudo ex ebrietate propter excedentem nimis vini potum. Refer potiùs alium, quem ſpoponderas; & videamus an illi ex ſanguinis miſſione ſoluta fuerit alvus, an vomitus, an ſudor factus fuerit.

X V I.

Alterius hiſtoria ægrotantis, ſimiliter, vt ait Galenus, ac palæſtrita febrientis, & infelices narrantur caſus ex largiori ſang. miſs.

a.Gal.lib.9. meth.cap-4.

Gal. Nihil ex his accidit alteri. *Is cum* [a] *tota die multum laboraſſet deinde lavatus pauca comediſſet cæpit nocte, febri-*

febricitare; totum etiam continuans ſequentem diem. Hunc nos poſt ſecundam noctem vidimus in cæteris quidem omnibus jam dicto juveni palæſtritæ ſimiliter affectum; verùm putreſcentium humorum evidentes præbentem notas. Itaque vena quòque huic protinus inciſa, uſq; ad animi defectum evacuavimus.

VVill. Palæſtritæ cum majori fiducia aperuiſti venas; quia nullum putreſcentium humorum ſignum in illo apparuiſſet. Huic item in quo evidentes putreſcentium humorum apparebant notæ, ſanguinem eduxiſti uſque ad animi defectũ. At hic, qui tota die multum laboraverat, & paucula comederat, vel non fuerat evacuandus; vel ſecundum Hippocratis decreta pharmaco evacuandus fuit. quoniam putreſcentium humorum evidentes in ipſo apparebant notæ.

Eraſiſ. Poſt jucundam, utilemque animi defectionem ſupervenit ne huic alvi dejectio: & bilis vomitio? madoribus, & ſudoribus ſtatim poſt hæc perfuſus ne eſt ægrotans; conquievit ne etiam illi febris?

Gal. Nihil ex his: ſed *idoneo* [a] *interpoſito ſpatio cibavimus primùm mulſa; deinde una interpoſita hora ptiſſanæ cremore. Atque hæc omnia intra quintam acta ſunt horam. Cum autem ſimilis ſibi perſeveraret febris, ſynochon eam fore ex putredine expectavimus.* c. Eodem loco.

VVill.

Gal. Apologiam ad hæc omnia meditor, Eraſiſtrate; quam mox audies.

Eraſiſ. Audiamus priùs VVill. à quo multò ſanè meliora ſperare debeo. Atque in te quidem ego, VVillis, non tam veneror, atque ſuſpicio penitiſſimam rerum anatomicarum, aliarumque multarum rerum notitiam; quàm tum vitæ integritatem, tum morum ingenuitatem, atque candorem: & licet Helmontius aliquid conqueratur de te, tu tamen ea dixiſti, quæ ex animo ſentiebas; & quæ meliora,& quę potiora tibi videbantur:quod eſt boni viri.Tuas rogo, VVillis, obſervationes eorum, qui miſſione ſanguinis curati viſi ſunt. Vtque faciliùs de illis judicium feramus, opus eſt non unum, vel alterum referre ægrotantem, qui tibi, vel aliis miſſione curatus viſus fuerit: nam hac etiam ratione multos reperiemus,qui ſuperſtitionibus, & vanis quibuſdam ſignaculis à morbis vindicati dicantur: oportet ægrotantes referre quàm plurimos ſimili planè morbo,haud curatu facili,laborantes, qui omiſſis aliis medicamentis ſola detractione ſanguinis reſtituti fuerint; quive omiſſa detractione ſpontè minimè fuiſſent perſanati.

Multi vanis etiã quibuſdam ſignis, & ſuperſtitionib.nõ minus ac alii ſanguinis miſſione dicuntur ſanati.

VVill. Rigidè nimis rem iſtam agis, Eraſiſtrate.

Eraſiſ. Non quidem rigidè, VVillis;

Nullus eſt morbus in quo certè miſſo ſanguine ſanitatẽ Medicus promittere poſſit.

ſufficit enim mihi ſi recenſeas, non inquã morbum graviſſimum, & periculoſiſſimũ, ſed morbum leviſſimum quo ad vitæ periculum; ex iis tamen, qui ſpontè ſanari minimè conſuevere (puta ſcabiem) in quo promittens Medicus ſanitatem ſive ratione, ſive experimento edoctus, ſciat, ſaltem ut plurimum ſe ſuam liberare fidem. Quod equidem difficile non eſt, ſi de aliis interrogem præſidiis, quæ ab homine in morbis uſurpantur.

VVill. Vera quidẽ loqueris; ſuntque quamplurima talia medicamenta. Ferè omnes, qui lue venerea laborant ſolo mercurio ſanari poſſunt: eſtque lues venerea ex iis morbis, qui ut plurimùm minimè ſpontè curantur.

Eraſiſ. Ferè omnes, qui à vipera demorſi ſunt, ſolius theriacæ ex vino uſu ſanari poſſunt: eſtque morbus ex morſu viperæ non ſolùm ex iis, qui ut plurimum haud ſpontè curantur, verùm etiam ex iis, qui ut plurimùm citò enecant.

VVill. Ii omnes, qui ſcabie de recenti maximè communicata laborant, ferè ſemper ſanantur ſolo mercurio diverſimodè parato: eſtque ſcabies ex iis, qui periculo quidem carent, morbis, ſed qui ut plurimùm non ſanantur abſque remedio.

Eraſiſ. Ferè omnis quartana myrrha, pipere, ſucco cyrenaico, gentiana, aliiſque ſimilibus, ut plurimum ſanatur; quive

ali-

aliquo ex his uti novit, ſuam liberat fidem ſi quartanario promittat ſanitatem: eſtq; quartana ex iis, quæ ſæpiſſimè longo tempore durant; & non ſponte deſinunt.

VVill. Ac reperti ſunt Medici, qui unico remedio, quod febrifugum dixerūt, quartanarios ab aliis deſtitutos perfectè reſtituebant; fidemque, quam ægrotanti ſponſaverant, abſque alio medicamentorum uſu ſolvebant.

Braſiſ. Suntque quamplurima alia his ſimilia: atque indubitatum eſt, alia multa inveniri poſſe homini huc uſque incognita; quibus ſimiliter morbi plerique curari valeant.

Verùm enim verò cum morbis ferè in omnibus quamplurimi Medicorum, maximè qui poſt Galenum fuerunt, & Galenum ſecuti ſunt, venas ſecaverint; iidem iſti nullum huc uſque morbum cognoverunt, in quo ſanguinis miſſioni ſatìs fidendum eſſe exiſtimaverint. Cumque multi antiquiorum, & multi, qui poſt me fuerunt, de re Medica volumina ſcripſerint; nullus, ut audio, virorū maximè celebriorum morbum cognovit, in quo ex ſanguinis miſſione abſque aliis remediis ſanitas promitti poſſit.

Quiſquis, quem ego audiverim, vel noverim, ſive in febre aliqua, ſive in tumore, ſive in morbo alio, vel ex graviori-

Digitized by Google

Qui ſanguinis miſſionem commendant in morbis, ſãguinis miſſioni haud ſatis fidunt.

bus, vel ex levioribus ſanguinis miſſionẽ commendat, ſemper addit, & hoc aliud, & hoc aliud inſuper faciendum eſt. Ex quo manifeſtum fit, huc uſque nullum eſſe cognitum morbum; in quo ſanguinis miſſioni ſatis fidendum ſit. Non inquam nullum cognitũ eſſe morbum, quo ſi plerique laborent, omnibus ſanitas promitti poſſit ex detractione; ſed quod non poſſit promitti, neque uni tantùm ex multis ſimili ægrotantibus morbo, qui haud ſpontè curari conſueverit. Secùs ſulphuris uſu, non quidem omnibus, ſed ferè omnibus, ubi quamplurimi ſcabie de recenti maximè communicata laborent, ſanitas promitti poteſt: eſtque hic morbus ex iis, qui non conſuevere ſanari ſpontè.

Præterea illi, qui ſanguinis miſſionem commendant, ſemper addunt niſi hoc; vel illud aliud; aut aliud quidpiam obſtet: cum contra remedia ſint non pauca, quę cum laudantur nihil tale opus eſt addere. Ex quo etiam patet, eos, qui venas ſecant nihil ſatis comperti; nihil adhuc certi habere.

Ac nos ratione hæc inveſtigantes, ex hypotheſi, quam fecimus, ſanguinem poſſe ſuperabundare, & nimis rareſieri; cognovimus tunc expedire aliquid detrahere; vel ut diſruptio vaſorum præcaveatur; vel ut effluxus in ſinus internos minor

nor ſit. Quæ mittendi occaſio,ſi unquam datur, rarò quidem datur; & brevi tempore durat.

VVill. Si hæc omnia ſunt attendenda nunquam, aut rarò conueniet ſanguinem mittere. Et ego non memini me morbo in aliquo ex innumeris, quorum therapejam tradidi,tantam habuiſſe in detractione fiduciam,ut ſuperflua; & non potiùs neceſſaria viſa fuerint alia remedia. Referam tamen,quæ memini, & eo ordine, quo memini.

Hiſtoriæ examinãtur celebriores à Clariſſimo Tho. VVillis deſcriptæ ægrotantiũ de quibus dubitari poteſt, an miſſione ſanguinis fuerint adjuti.

X V I I.

Narratio eorum, quæ in duobus Aſthmaticis fuere obſervata.

SEnex perhonorificus,qui [a] multis annis hyemis tempore tuſſi obnoxius erat, & ſputum moderatum, & ſatis benignum habebat; Autumno anni, qui mihi fuit apud vivos noviſſimus, ob frigus in longo itinere,uti putabatur,minus rectè valebat. *Querebatur* [b] *enim de dolore in medio pectore juxta ſternum excitato; qui veſperi quàm primùm lecto incaleſceret ingraveſcens ſomnum perturbabat; & plurima nocte valdè moleſtus erat: ſinè quavis tamen dyſpnœa, aut aſthmatis ſigno evidenti. Ad dolorem hunc tollendum, & purgatio, &*

a.b. VVil. de Aſthmate.

 phle-

phlebotomia celebrantur; pectoralia, & antiſcorbutica quotidie exhibentur; loco dolenti linimenta, & fotus applicantur, ſine magno tamen fructu, aut levamine. Nam quæ deinceps alteratio contigit, potiùs in deterius ceſſit; & dolori paulo remiſſius habenti reſpiratio difficilis, & impedita ſupervenit: ita ut à primo ſomno, aut appulſu ejus ſtatim aſthmaticus fieret, atque anhelus, & circa præcordia laborans in lecto erectus ſedere cogeretur. Sanguinem miſiſſe hucuſque haud exiſtimo tibi videri, Eraſiſtrate, fuiſſe proficuũ; etſi dolor illis omnibus factus fuerit remiſſior — *Porrò hujuſmodi* [a] *dyſpnœa, & ſpirabilium agitatio convulſiva non modò quovis veſperi redibant; ſed in dies immaniores factæ longiùs durabant.* At nocte quadam à primo ſomno evigilans aſthmatis paroxyſmo graviſſimè affectus, quo vix nõ periit, *phlebotomia* [b] *ab ipſo ſepulchri ore revocatus, revixit.* Revixit quidem, vel propter detractionem revixiſſe viſus eſt: ipſe enim tunc non eram præſens; & priores paroxyſmi deſierant ex ſe; fortè potuit hic etiam, etſi gravior, ſponte ceſſare, vel utilis aliqua animi affectio, ut tibi placet, phlebotomia excitata eſt. Poſtea tum ſpiritus gummi ammoniaci cum ſale armoniaco deſtillati; tum julapia, & decocta pectoralia; & eclegmata; & hauſtus cerviſiæ cum abſinthio, & cochlearia, tum eli-

a. b. VVil. de aſthmate.

elixiris proprietatis tartariſati guttæ nonnullæ; tum coffee ex decocto ſalviæ pluribus diebus exhibita ſunt. Sanguis iterum miſſus; & enemata injecta; & blanda cathartica propinata ſunt. His quidem omnibus aſthmatici paroxyſmi mitiores facti ſunt. Cumque multa alia remedia, vel à Medicis propoſita, vel ab amicis clanculum oblata eſſent; honorabilis ſenex aut penitùs reſpuit, aut citò faſtidivit: & ex his, quæ retuli ore ſumēda modò hæc, modò illa uſurpavit. Sed licèt paroxyſmi aſthmatici noctu leviores eſſent, & minùs infeſtarent hominem; *tamen a ob pulmones plurimùm infarctos, & humorem ſeroſum in pedes delapſum citatiùs incedere, aut loca acclivia aſcendere ſinè gravi diſpnœa, & præfocationis periculo nequibat*; *jamque dum*, hæc, atque ſimilia de ſene ſcribebam morti ego proximus, *deinceps non b tam aſthma, aut phthiſis, quàm hydrops timendus viſus eſt.* *a.b.*VVil.de aſthmate.

Quantum igitur huic ægrotanti conduxerit ſanguinem mittere tutemet decernere potes, Eraſiſtrate. Ego autem ſubnectam alium ægrotantem; qui procerus, toroſus, & antea ſatis ſanus cum eſſet; *poſtquam à caſu latus ſiniſtrum ſolido cuipiam alliſiſſet, exinde tunc noxam; & poſtea labem aſthmaticam contraxit — ut quibuſdam temporibus haud certis primò dolor circa lo-*

cum iſtum ingraveſceret, & ſubinde ſtatim dyſpnœa graviſſima cum ſpirabilium omnium contentione laborioſa, & diuturna inſequeretur: adeò ut durante paroxyſmo ægrotus in ipſo mortis agone verſari putaretur. Cui quidem ego nullam omnino præſcripſi ſanguinis miſſionem, licet toroſus eſſet; ſed aliis medicamentis longo tempore uſurpatis integer factus, & ſanitati reſtitutus à me fuit.

X V I I I.

Narrantur, quænam evenerint ex ſanguinis miſſione ægrotanti copioſo ſanguinis fluxu ex naribus, & hæmorrhoidibus.

CVmque aſthma ſpaſmodica affectio mihi viſum fuerit, non erit alienum ea narrare, quæ ex ſanguinis miſſione contigiſſe obſervata ſunt in homine, qui crebras, & immanes ſanguinis eruptiones modò ex naribus, modò è venis ſedalibus patiebatur. *Huic a phlebotomiæ ex amicorum ſuaſu frequenter celebratæ nihil profuere: imò ſæpiſſimè poſt venæ ſectionem in ſudores frigidos, ac leipothym as incidens, atque ſanguinis eruptionibus nihilominus obnoxius, multò deterius habere ſolebat.* — Neque melius illi fuit ex iis, quæ ſanguinem refrigerant. Conjiciens ego ſanguinem

a. VVill. de hæmorr. eiuſque remedio.

nem è naribus, atque hæmorrhoidibus frequenter erumpere non quidem propter copiam, aut turgeſcentiam ejuſdem; ſed propter ſpaſmodicam affectionem fibrarum, quibus vaſa ſanguifera contrahuntur; a omiſſis aliis remediis uſu pulveris ex rad. pœoniæ maris, corall. rubr. margar. ebore, oculis cancri, lapide hæmatite, & lapide prunellæ; necnon uſu aquæ ceraſorum nigrorum, meliſſæ, cinnam. theriacalis, & ſyr. è coralliis, & adhibitæ etiam per intervalla fuerunt ligaturæ quibuſdam locis, brevi tempore abſque recidiva illum ſanavi.

a. VVill. de hæmorr. eiuſque remedio.

Eraſiſ. Hic non ſolùm reſtitutus non eſt, verùm etiam à ſanguinis miſſione non leviter læſus eſt; & longiori tandem tempore convaluit. Animadverſione autem digna ſunt, VVillis, quæ dixiſti, de ſpaſmodica fibrarum affectione in ſanguinis rejectione; & puto illam magni eſſe momenti, cum locus ſaltem leviter priùs diſruptus, aut exulceratus eſt.

X I X.

Th. VVill. nihil proficientibus venæ ſectionibus pleuritide, & peripneumonia ereptus eſt. Mulieri autem pluries pleuritic o dolore tentatæ, quæcunque alia remedia ſinè ſanguinis miſſione minimè proderant.

VVill. In pleuritide verò an expertus

tus dicam proficuam eſſe ſanguinis miſſionem, ego qui pleuritide, & peripneumonia affectus immaturè è vita deceſſi! Autumno enim anni 1675. tuſſi primùm, quæ tunc temporis Epidemia erat, ego ipſe laborans, citò poſtea in pleuritin, & in peripneumoniam incidi. Sanguis mihi [a] pluries miſſus eſt; aliaque medicamenta diligenter adhibita fuere; à quibus cum non relevarer, amicis meliora ominantibus ultimum vale dixi.

a. Poſtſcripto in præf. oper. poſth. VVillis.

Attamen matura viro pulcherrima quædam mulier, quæ pluries quolibet anno pleuritico dolore torquebatur; non quidem ſanata eſt detractione; ſed quoties recidivam morbi pateretur plurimùm ſectione venæ levari viſa eſt. Hæc juvenis, & ſanguinea, à quavis levi occaſione, & errore; ſive in cibo, & potu; ſive in motu, & quiete; ſive in ſomno, & vigilia; ſive in excretis, & retentis; aliiſque ſimilibus; & ex mera anni, aut aeris mutatione; & ſæpè ex aliquo animi affectu in febrem incidere ſolebat. *Cui mox [b] dolores pleuritici cum tuſſi, & reſpiratione difficili, & plerunque convulſiones horrendæ ſuperveniebant*. His tam graviter primis annis affligebatur; *ut non rarò quotannis per, aut ſupra ſex menſes intra cubiculum ſe continere cogeretur*. Poſtea verò ſequentibus an-

b. c. VVil. de pleuritide.

annis rariùs quidem, ſed hæc eadem pluries paſſa eſt. Dolor pleuriticus latus dextrum conſtanter occupabat. Pulmones verò conjiciebam eſſe illi ſatis firmos, ductuſque habere patulos, ut ſanguis per eos ut ut lenteſcens ſine remora trajici poſſet. *Huic* [a] *nulla remedia ſinè phlebotomia prodeſſe* conſuevere; *quæ ſemper adeò potiſſimum* [b] *neceſſaria* viſa eſt, *ut unaquaque ægrotationis vice, inuitis omnibus eam ter, aut quater, imo interdum ſæpiùs repetere cogeremur. Cruor emiſſus in ſuperficie pelliculam viſcidam, & albicantem conſtanter habebat.* *a.b.c.* VVil. de pleur.

Verùm enim verò præter adminiſtratã ſanguinis miſſionem, tum ſpiritus ſalis armoniaci cum gummi ammon: tum julapium ex aquis cardui, ceraſorum nigrorum, hyſtericæ, & ſaccharo; tum puluere ex oculis canc. dente aprug. & ſale prunellæ; tum apozema ex radicibus graminis, eringii, raſuræ eboris, cornu cervi, corticibus pomorum, paſſulatum ſolis in aqua fontana addito ſyrupo violaceo, & ſale prunellæ ſumpſit. Enemata etiam ex lacte, & ſyr. viol. pluries illi injecta fuere. Neque his omnibus ſanata, ſed meliùs habere viſa eſt. Atque hoc in ægrotante iſta conſideratione dignum viſum fuit; *quòd* [c] *ſi quando ad ſopiendum dolorem opiata ut ut mitiora fuerant exhibita dolor, & torpor*

por capitis, atque affectus convulſivi graviſſimè eam exinde infeſtare ſolebant.

Difficiles profectò, pluſquam ego exiſtimaverim, ſunt morborum omnium æthiologiæ: ac me quòque deterres, Eraſiſtrate, ſi quando Galenum provocas ad ſcabiei naturam ritè, clarèque explicandã. Si quid tamen nunc conjectura aſſequor; Innupta hæc formoſa mulier non quidem ex ſanguinis copia laborabat; etſi ſanguinea videretur: potuiſſet enim facile ſanari; ac ſi hoc non novit Medicus copiam imminuere, nihil planè novit. Spinoſum ni fallor, ut Helmontius dicere ſolitus eſt, erat illi latus dextrum; in quo recurrentes per intervalla dolores ſedem habebãt. Sed ſpina perpetuo, etiam cùm non doleret, lateri infixa permanebat. Recurrebant autem dolores ex levi occaſione, & errore in ſex rebus non naturalibus, uti appellant; quoniam his omnibus cùm alteretur ſanguis, & multa alia fiant in corpore, facilè in ea parte in qua ſpina aderat, dolor ſuſcitabatur. Animi verò affectiones, quæ etiam inter ſex res non naturales connumerantur à Medicis, tum ſanguinem agitare, & perturbare; tum fibras nerveas in latere dextro corrugare, aut aliter circa morboſam ſpinam movere poterant, ut dolor denuò excitaretur.

Eraſiſ. Et quidem animi pathemata

non

non infundunt, nec addunt vaſis ſanguinem; genæ autem animi affectu rubeſcere, & palleſcere poſſunt; & alia, atque alia iiſdem affectionibus tum in genis, tum in aliis partibus quibuſcunque fieri poſſunt.

VVill. At invitis omnibus terque, quaterque ad mitigandum dolorem venas adaperire Medici cogebantur; quoniã ab aliis remediis ſinè miſſione nullum levamen ægrotans percipere ajebat; & ab opiatis pejùs ſe habebat. Et propter hoc fortaſſis illa ſoli venæ ſectioni maximè fidebat.

Quid in hac ægrotante potuerit opinio; quidve fides; aut aliquis alius animi affectus; anvè ipſa ex ſe profuerit venæ ſectio, mihi planè incertum eſt:& jamdudum dubitavi multa contingere poſſe homini cui ſanguis mittitur;non quia hic mittitur; ſed propter hanc, vel illam opinionem, quam habet homo, circa hanc chirurgicam adminiſtrationem, & propter fidem & credulitatem ejuſdem hominis. Ac multa hujus rei adduci poſſunt exempla; adducam quod frequenter currit per ora virorum; ſectionem ſcilicet venæ ſalvatellæ per quam nimium prodeſſe illis,qui Melancholici appellantur. Ego equidem *quomodo* a *venæ ſalvatellæ apertio levamen, pro ut dicitur, adeò inſigne confe-* *Propter ægrotantium opinionem aliquando juvat venas aperide.*

a. VVill. de melanc.

rat

rat, me neſcire fateor; attamen exiſtimo, quòd *ſi a melancholicis firmiter perſuaſum ſit phlebotomiam hanc præ quibuſque alijs curaturam, forſan juvabit.* Affectiones autem, quæ corpus ſive in meliorem, ſive in pejorem ſtatum mutare, aut alterare valeant; facilè, & momento temporis ex quavis occaſione excitari poſſunt.

a. VVill. de melanc.

Gal. Cur igitur miniſtro Dei Pergami, & cuivis alio maximam in me, & in ſomniis meis fidem habenti lateris dolor ex ſecta in manu arteria non potuit ceſſare?

Braſſ. Hoc quidem contingere potuit. Eſt enim dolor animi affectus quidam, qui alio affectu aboleri poteſt: & uno affectu quædam moveri poſſunt in corpore, quibus alius tollatur, & ſiſtatur affectus. At tu, Galene, ni voluiſses me dubitare te quòque nobis imponere velle, monere debebas hominem illum ob animi affectum; & propter fidem, quam in te habebat; & propter vehementem ſpem, quam poſuerat in ſectione, non ex ſimplici detractione, quam ſomnii monitu celebraſti, fuiſse ſanatum; & tibi quidem leniter reſpondiſſem.

Gal. Monendum quidem hoc erat: ſed non ego didici multa breviter, & veluti unico hiatu omnia dicere; & cùm non urgeat neceſſitas non omnia omnibus

Quæ ex ſe non juvant opinione ſiũt juvativa.

bus ſunt manifeſtanda : ſed poſtmodum de his; nunc autem circa animi affectus. *Plato* [a] *inquit quãdo mens humana rem amat aliquam licèt naturaliter non juvatiuam, ſibi eam prodeſſe certificat. Ex* [b] *ſola autem mentis intentione res illa juvat corpus: ve bi gratia ſi quis incantationem ſibi prodeſſe confidat, qualiſcunque ſit, eum tamen juvat*. Poteſt tamen, ut reor, amor, & confidentia nimia aliquando obeſſe; poteſt odium, & timor aliquando juvare: ac ſimiliter de aliis omnibus animi affectionibus exiſtimandum cenſeo; quod aliquando juvent, aliquando noceant. Neſcio an omnia, quæ de his ſcripſi, ad vos pervenerint, VVillis.

a.b. lib. de incantat. abjurat. & ſuſpenſ. Gal. aſcripto extra ordin.

VVill. Multa ſcriptorum tuorum injuria temporum perierunt; ſed extant adhuc integri libelli, extant & fragmenta nonnullorum, qui deſiderantur, in quibus hæc, & ſimilia leguntur à te notata, atque tradita poſteris.

Gal. Oportet igitur priuſquam Galenum damnetis totum Galenum legere: vel ea omnia audire, quæ à Galeno ſcripta, vel dicta ſunt.

Eraſ. Ex iis, quæ audivi, ea damnavi, quæ damnanda viſa ſunt: ſi ſaniora afferas, probabo item: & niſi priùs alia narrare velit VVillis, æquo animo apologiam expecto tuam.

VVill.

VVill. Non quidem multa ſuperſunt, neque ea ſunt, quibus certò, & ſinè hæſitatione dicere valeamus, detractione quēpiam ſervatum: nam illi, quibus ſanguis detractus eſt, alia multa ſumpſerunt medicamenta; & alii ſervati; alii mortui ſunt. Referam tamen alias obſervationes, de quibus vos decernite.

Iudiciū de iis, quæ accidunt ægrotātibus difficillimum eſt. a. t. c. Galen. com. 1. aph. 1.

Gal. Iudicium planè eorum, quæ in ægrotante corpore obſervantur, difficillimum eſt; Cùm ex hoc quòd corpus noſtrum *Valdè a mutationibus obnoxium eſt; neque a cauſis externis tantùm, ſed ab internis etiam facilè alteratur*; tum ex hoc, quòd eodem tempore multa fiunt, & multa adminiſtrantur. Ac ſi fortè contigerit *quempiam b benè dormiiſſe; deinde unctum fuiſſe; poſtea emplaſtrum adhibuiſſe; deinde clyſterem, vel ſpontaneam alvi dejectionem habuiſſe; deinde cibos aſſumpſiſſe*; vel ſudaſſe etiam; vel ſanguinem illi fuiſſe detractum, *& c poſt hæc omnia ſenſiſſe juvamentum, vel detrimentum, non facilè dictu eſt; quidnam eorum, quæ circa ipſum facta ſunt, aut juverit, aut nocuerit*.

XX.

Peripneumonia veſicantium maximè beneficio ſanata.

VVill. Ita quidem in duobus ægrotanti-

tantibus peripneumonia laborantibus cũ tum ſanguis pluries detractus, tum quamplurima alia medicamenta fuerint adhibita; non facile dictu eſt, quidnam eorum, quæ circa ipſos facta ſunt, juverit.

Veſicantia in peripneumonia aliquando juvant.

Vterque ſervatus eſt. Ex his autem, alter, ut exiſtimo, veſicantium maximè beneficio eſt ſanatus. *Vlcuſcula in brachiis brevi* a *ſanabantur; in tibiis verò excitata, non tantũ aperta manebant; verùm poſt quinque vel ſex dies in immenſum fluebant; & deinceps ferè per menſem ichoris acerrimi copiam ingentem quotidie profundebant. Interea pulmones ſenſim meliùs habuere; & demum ſarcina omni immunes evaſere.*

a. VVill. de peripneum.

Eraſiſ. Id, quod ex ulcere fluit, non eſt ſinè aliqua particularum ex iis ſubſtantiis, quæ ad ulcera appellunt, ſelectione; ut poſſit dari caſus talia evacuari ab ulcere, quæ hominem à pleriſque morbis liberent; pòteſt, & contrarium accidere, ut in his etiam non minima requiratur Medici prudentia.

X X I.

Ex binis ægrotantibus pluries, atque copiosè ſanguinem expuentibus, alter nihil adjutus eſt à ſanguinis miſſione; alter grauiùs, atq. manifeſtò pejùs ſe habuit.

VVill. Theologus quidã ſpatio quin-

decim annorum tuſſi pertinaciſſima, & cruento, ſalſoque ſputo *Cum a gravi anhelitus fætore cocyten propemodum æmulante* laborans, *in arctiſſimum carcerem conjectus loco potus ordinarii meram aquam* bibens, *præter omnium ſpem, & expectationem revaluit; adeòque ſupra decennium mediocriter ſanus perſtitit*. Poſtea vel ob aeris inclementiam, vel ob alias cauſas non ſolùm ſputo cruento, ſalſo, & graviolenti, verùm etiam ventriculi languore, inappetentia, & nocturna febre moleſtatus eſt. Deinde, cum mala hæc remiſſiora viderentur, *quodam b die cælo de repente in frigidiſſimum mutato ſub noctem magna pectoris anguſtia, difficillima reſpiratione, pulſu, celeri; & imbecilli* infeſtatus; *cumque ſpirituum omnium (quaſi jam moribundus fuiſſet) fatiſcentia inceſſeretur*, non eſt tamen mortuus: *ſed per hæmoptoen copioſam, & mox diaphoreſin ſatis uberem citò evaſit*. Ex eo tempore ſputum minùs fœtidum, & minus ſalſum factum eſt. Sed ſanguinis per os repetitæ copioſæ excretiones vires ſenſim dejiciebant. *Cumque c paulò antè obitum propter acutum lateris dolorem vena tunderetur, cruor adeò deficere videbatur, ut ferè nullus efflueret ſanguis.*

a.b.c. VVill. de ſanguin. ſputo.

Diſſecto cadauere (quod ſanè mirandum eſt) neque cruentæ expuitionis copioſę; neque fœtidiſſimi anhelitus ſigna,

aut

aut veſtigia ulla apparuerunt · In pulmonibus non ulcus; non cavitas ab ulcere, non continui ſolutio obſervata ſunt; *nulla uſpiam* a *puris, aut materiæ putidæ, aut fœtentis collectio*. Sed latus tantùm *ſiniſtrum à tumore ſcirrhoſo obriguerat.* a.VVill. de ſang.ſpu to.

Eraſiſ. Religio erat perire ægrotantantem ſinè ſanguinis miſſione! At dolor lateris urgebat acutus? Sed non quidem à ſanguinis copia, quæ nulla erat in homine,qui tandiù ſanguinem largè expuiſſet! Neque cùm is ex hoc morbo eſſet morti proximus, cordis motus poterat eſſe concitatior. Atque ideò ſanguinis miſſio non poterat lenire dolorem; niſi fortè propter aliquem animi affectum,qui ex illa fuiſſet excitatus. Quod ſinè magna virium jactura,in tanta ſanguinis penuria,neque potuiſſet accidere. Huic tamen miſſus quòque ſanguis eſt! Vide, quæſo, ſi quos habes,certò ſeruatos propter detractum ſanguinem.

VVill. Secta quidem illi vena eſt,ſed propter inopiam nihil ferè ſanguinis effluxit.

Alteri vero hæmoptoico præter omnem Medicorum ſpem, atque præter omnem rationem ſanguinis ſputum ſectione venæ exacerbabatur. Iuvenis hic erat; qui cachexia priùs ſcorbutica, & paralyſi affectus; dehinc catharro,& tuſſi moleſta

R 2 ni-

nimis afflictus ſputum etiam habuit ſanguinolentum Variâ ſumpſit ad hæc remedia, & meliùs ſe habuit. Verùm *ubi per a ſeſquimenſem in aquis calidis quotidie balneatus eſſet denuò tuſſim, & paulò poſt hæmoptoen horrendam contraxit: adeo ut nycthemeri ſpatio ſanguinem creberrimè, & copiosè extuſſiens in vaſta quantitate effunderet. In hoc ſtatu eum inviſens facta totius proviſione ſtatim revulſionis gratia phlebotomiam præſcripſi. A qua tamen adminiſtratione, & tunc, & poſtea ſemper ſputum ſanguineum aut repetebat, aut exacerbabatur.* Revulſionis quidem gratia, Galene, iuſſi venam ſecari; ſed nulla planè facta revulſio eſt. Hypnotica etiam parùm, aut nihil juvabant. *Ligaturæ circa brachia, b & crura adhibitæ* (quibus maximè uſus es Eraſiſtrate) *primò hujus morbi tyrannidem coercebant:* ac aliis adhibitis medicamentis, & recta victus ratione *ſupra c biennium ſatis rectè valuit. Poſtmodum verò cum in cœtu forenſi ſtipatus valdè incaleſceret, rurſus in hæmoptoen terribilem incidit.* Aſcitus Medicus ſive, ut ſanguinis copiam imminueret; ſive ut ejuſdem fervorem compeſceret; ſive & ille quòque revulſionis gratia, ut ego feceram; ſive propter alias rationes ex brachio ſanguinem detraxit. Verùm ſanguinis ſputum *d atrociùs factum eſt: Cumque die dein ſecundo, ac tertio ſangui-*

abcd. VVill. de ſanguin. ſputo.

guinis miſſio repeteretur; quaque vice malum exacerbabatur. Tandem ligaturis uti primò adhibitis, atque decocto pectorali, & linctu ſedulò aſſumptis, morbus illicò remiſit, & brevi penitùs ceſſavit. Cùmque uſus eſſet decoctione pectorali, & dieta tenui, omiſſis omninò carnibus per ſeſquimenſem; tribus annis *a ab hoſte ſuo inducias obtinuit.* Poſtea verò cùm interdum *à vini potu, aut b victu lautiori, ſanguis turgeſcens è pulmonibus erumpere cœpiſſet; ſtatim à ligaturis, ac inſimul decocti, & linctus uſu, & dieta tenui impetus c ejus reprimi ſolebat.* Deinceps cum copioſi ſanguinis ſputum recurreret proprio conſilio hedera terreſtri uſus, maximè juvatus eſt: necnon etiã auxilio pulveris è ſummitatibus, & præſertim è piloſis excreſcentiis cynosbati *tuſſi c catharro, & ſputo cruento prorſus immunis* factus eſt.

abcd. VVill. de ſanguin. ſputo.

Poſt hæc ſibi paralyſin curaturus, cùm multa uſurpaſſet medicamenta, rediit ſanguinis ſputum copioſum: *adeo ut d nycthemeri ſpatio ſupra tres libras ſanguinis ſpumoſi extuſſiret.* Medicus alius nihil edoctus ab iis, quæ priùs in ægrotante obſervata fuerant, ſuas etiam experimento probare voluit rationes: & vel ut revelleret, Galene, vel ut evacuaret; vel ut ſanguinem attemperaret; vel propter alias rationes ſuas, venam ſecuit. Evacuatus

 qui-

quidem ſanguis eſt; ſed neque revulſus, neque attemperatus. Nam *hæmoptoe remitti* [a] *incipiens, uti priùs ſemper aſſolebat, rurſus exacerbabatur: quæ tamen à ligaturis adhibitis; atque linctu, & decocto pectorali ſedulo aſſumptis ſtatim mitigabatur; & propediem penitùs ceſſabat: atque aliis uſus medicamentis, maximè dieta tenui, priſtinam valetudinem recuperabat. jamque in eo ſtatu contra morbum iſtum crudelem, adeò triumphans, ut plures hæmoptoici hunc velut oraculum conſulant; & curationis gratia hujus methodum, & viuendi genus, poſthabitis Medicorum conſiliis, imitanda proponant.*

a. VVill. de ſang. ſputo.

Hic non ſolùm nunquam detractione relevatus eſt; ac ſemper ab illa pejùs ſe habuit: ſed, quod mente exciderat, nunquam hyeme ſanguinis ſputo tentatus eſt.

Gal. Multa in hoc ægrotante notata digna ſunt; ſed illud eſt admiratione digniſſimum, quòd pluries, atque pluries poſt ſectam venam per os ſanguis majori copia rejiceretur; ac quòd ſi deſiiſſet ſputum ſanguineum, detractione ipſa ex ſecta vena redibat! An debuerat mitti ex pede, VVillis; ex brachio enim meminiſti fuiſſe detractum?

Eraſiſ. Modo non contendatis ſanguinis miſſionem iis eſſe proficuam, qui ſanguinis ſputo laborant; Ego neque hoc affirmabo, quod vos ultro conceditis, à ſim-

Occaſione detractionis ſāguinis aliquādo ſiſtitur, aliquādo exa-

ſimplici detractione ex vena ſputum ſanguinis in hoc ægrotante fuiſſe exacerbatum. Siſtitur ſæpenumero ſanguis, vel exacerbatur ejuſdem fluxus ex iis, quæ nequaquam neceſſariò venæ ſectionem conſequũtur; quapropter aliis ſiſtitur; aliis exacerbatur; aliis, quod ut plurimùm accidit, neque ſiſtitur, neque exacerbatur.

cerbatur ſputum ſanguinolentũ aliquãdo neutrũ ex his fit. Similiter de multis aliis dicendũ eſt.

Gal. Fortè inquis Eraſiſtrate, ſunt quædam veluti incantationes; quæ ex ſe neque jvuant, neque nocent: & tamen utrunque præſtare poſſunt (tum conducere ſcilicet, tum obeſſe) pro ut diverſimodè illa accipit animus; & pro ut nunc noxia, nunc utilia illa eadem ſibi facit.

Hæc tamen ab Orthodoxis cenſenda ſemper ſunt prava, culpabilia, & ſuperſtitioſa.

Eraſiſ. Et his quidem aliqua non aſpernanda ineſt veritas. Ac profectò ea, quæ haud neceſſariò conſequuntur incantationes, quas tu appellas, Galene, ſæpiſſimè neque animaduertuntur; neque cognoſcuntur, tum ab iis, qui adſunt: tum ab eo ipſo, cui incantationes illæ fiunt. Ex quo facilè decipitur mens hominis; qui non rarò credit ab aliis cauſis extra ipſum poſitis fieri quamplurimã, quæ in ipſo, & ab ipſiuſmet animo fiunt: occaſione tamen rerum variarum diuerſimodè acceptarum.

XXII.

Robuſtæ mulieri febricitanti, & maximè inſanienti, nihil profuit ſang. mittere.

VVill. Aliàs perſequar, viri Clariſſimi, quas memini obſervationes ægritudinum, in quibus ſanguis miſſus eſt; ut videamus tandem an miſſione aliquis ſervatus fuerit.

Ancilla quædam robuſta ſanè; ſed febricitans, & ſummè inſaniens erat; ut oportuerit vinctam illam in lecto continuò detinere; cui copioſè ſanguis ſemel, atque iterum miſſus eſt; enemate pluries alvus ſubducta eſt; aliaque, in hoc caſu adminiſtrari ſolita, ordine celebranda præcepi, *nec* [a] *non etiam julapia, emulſiones, & hypnotica propinari. Verùm bis parùm, aut nihil juvantibus per ſeptem, vel octo dies illa inſomnis uſque, & furioſa admodum perſtitit; potum frigidum ejulando, & clamando perpetuò expoſcens. Quapropter hydropotia ad libitum, imò ad ſatietatem conceſſa*; quibus *nequaquam ſedatior, aut ſitibunda minùs facta eſt.*

[a] VVill. de delirio, & phrenitide.

In tanta rerum difficultate placuit experiri, an profundo immerſa mulier fluvio, erat autem tempus æſtivum, auxilii aliquid ab aquis acciperet? Fitque hoc uti præceperam; funiſque circa nudum

cor-

corporis truncum, ne fortè ſubmerſa interiret, illigatur. Sed puella, hujuſmodi minimè indiga retinaculi, ſpontè natabat, veluti priùs probè natare edocta fuiſſet. *Poſt a tertiam, aut quartam horæ partem ſana, & ſobria aquis eximitur; dein lecto commiſſa dormivit, & copiosè ſudavit; poſteaque ſine alio quovis remedio convaluit.* Non igitur miſſione ſanguinis ſanata eſt puella; ſed humectatione, & infrigidatione ab aquis.

a. VVill. de delirio, & phrenitide.

Eraſiſ. Haud leve circa ægrotantem iſtam mihi naſcitur dubium; & neſcio, an domi etiam ſi copioſa frigida fuiſſet abluta, ſimiliter ſanitati reſtituta eſſet.

Gal. Nonnè ſanguinis miſſio refrigerare puellam; & hydropotia ad libitum, & ad ſatietatem conceſſa, atque intus aſſumpta poterant meliùs, quàm extrinſeca aqua tum refrigerare, tum humectare? An atra huic erat bilis per corporis habitum diſperſa; & proinde profuit balneatio in currenti flumine?

Eraſiſ. Dementia animi affectus eſt; atque illud demergi corpus flumine profundo; illud inſurgere animum ad movendum membra, pro ut in natatu opus eſt; quid aliud præſtant, quàm ſimplex refrigeratio, & humectatio. Ac audivi quartanarios flumine demerſos aliquando ritè convaluiſſe; cùm neque refrige-

ratione,

Digitized by Google

ratione, neque humectatione opus habeant quartanarii.

XXIII.

Iuveni febricitanti, vel non profuit, vel nocuit potiùs ſanguinem miſiſſe.

VVill. Superior inſanientis fœminæ hiſtoria, cui nihil profuit ſanguinis detractio, in memoriam revocat juvenem ſtudioſum, qui cùm priùs mente conſtaret, poſt ſanguinis miſſionem deliravit. Hic ætatem agebat annorum circiter viginti quinque, vultus erat *luridi*, & pro majori intelligentia, Galene, tua uno verbo dicam, *temperamenti melancholici* [a] *ſinè manifeſta occaſione Auguſto anni 1656. ægrotare cœpit. Primò de intemperie febrili cum ſiti, laſſitudine ſpontanea, & inappetentia querebatur die ſecundo inſuper de dolore in latere dextro, & diſtenſione utriuſque hypochondrii, item vomitu ferè continuo, vigiliis, & immani capitis dolore. Die tertio accerſito Medico illicò ſanguis ad uncias duodecim mittebatur. Veſperi magis incaluit, & deliravit.*

a. VVill. de febrib. c. 11.

Gal. Licèt intemperies adeſſet febrilis, & tum latus dextrum, tum caput dolore infeſtarentur; continuus tamen vomitus miſſionem ſanguinis contraindicabat;

bat ; & attractio fortaſſis facta eſt humoris peccantis à primis viis, veniſque meſenterii in majores venas; indeque ad cor, & ad caput delatus humor febrem majorem accendere, & mentem turbare potuit.

Eraſiſ. Nihil iſtorum neceſſum fuit; & fortè deliraſſet, etiamſi ſanguis non fuiſſet miſſus. Sed audiamus, quæ acciderint.

VVill. *Poſtea* [a] *ſudore, licèt exiguo, ſuccedente, manè proximo meliùs habuit* Die quarto vomitu eorum, quæ aſſumpſerat; & ferè continuo vomendi conatu tentatus eſt : & injecto enemate ſex cùm habuiſſet ſedes *parum* [b] *alleviari viſus eſt*. Nocte ſequenti aliquantulum dormivit. Die quinto vomitio fuit crebra, & ſitis intolerabilis; intus extuabat; ſed extrinſecùs calor immodicus minimè percipiebatur. Veſperi ſumpſit diaphoreticum : nocte *ſequenti* [c] *dormivit; & à copioſo ſudore ſuccedente ſymptomata mitigari viſa.* Die ſexto cuncta exacerbata ſunt: calor in toto, ſitis, & præcordiorum eſtus immaniter urgebant. Die 7. & octava *pulſus* [d] *erat inæqualis, & inordinatus; plerunque delirè loquebatur*; & ſi in lecto fuiſſet commotus in ſyncopen incidebat. Die nono hæc eadem aderant; atque inſuper tendinum in carpis contractio; aliæque partes motibus convulſivis tentabantur: ut pene de ſalu-

abcd. VVill. de febribus cap. II.

te deſperaremus. Sumpſit ſpiritus corn. cerv. ℥. j. unica vice in julapio cardiaco. *Exinde* a *per quatuor horas valdè inquietus, & furibundus vix in lecto contineri potuit: poſtea tamen ſomno obrepente plurimum ſudavit; & res extra periculi aleam ſubito conſtitit*; brevi enim, paucis quibuſdam aliis aſſumptis ad ſollicitandam diaphoreſim, convaluit.

a. VVill. de febrib. c. 11.

Eraſiſ. Sudoribus hic, & iis, quæ ſudores promovere potuerunt, maximè ſanatus eſt. Cæterum, VVillis, licèt obſervationes iſtę rerum Medicarum ſtudioſis non ſint inutiles; eas tamen adhuc expecto, ex quibus meliùs, ac hactenus factum eſt, deducere valeamus; ex ipſa detractione, ſive ex iis, quæ neceſſariò cõſequuntur ſanguinis miſſionem, nonnullos fuiſſe ſervatos.

VVill. Meliora quidem non habeo, Eraſiſtrate: ac licèt cùm de febribus agerem, & paſſim alibi multa notaverim; ea tamen non ſunt meliora, aut evidentiora his. Præter quàm quòd in febribus intermittentibus, pluribus edoctus experimentis, dogmatica curatione, *quæ medicamentis* b *ut plurimum vomitoriis catharticis, necnon ſanguinis miſſione inſtituitur*, ægrotantes affirmavi miſerè excruciari; & morbum raró profligari: *ut meritò hic affectus Medicorum opprobrium dicatur.* Ac plu-

b. VVill. de febrib. c. 3. 5

pluribus ſatis indicari venæ ſectionem non eſſe re vera ex ſe febris remedium; etſi ego non ſemel eandem uſurpaverim.

Eraſiſ. At plerarumque febrium non intermittentium natura ſimilis profectò iis febribus eſt, quæ intermittunt; niſi quòd in illis antequam conquieſcant ægrotantes à priori paroxyſmo, excipiuntur ab alio. Dogmatica igitur curatione quæ vomitoriis, catharticis, & ſanguinis miſſione inſtituitur, tum illi, tum iſti miſerè excruciantur, & rarò morbus profligatur.

X X I V.

Ephemera laborantes.

VVill. Ephemera verò prehenſos duos notavi ægrotantes. Alter, qui *ab a immodico vini generoſi potu in febrilem intemperiem, cum ſiti calore, & inſigni præcordiorum æſtu, incidit: & phlebotomia celebrata aquæ fontanæ ingentem quantitatem ebibit; indeque ſudore copioſo ſtatim inſequente brevi convaluit.* a. VVill. de febrib. c. 8.

Eraſiſ. Hic aquis temperavit vinum, & copioſo ſudore evidenter ſanatus eſt: Neque ephemera iſta à vini potu Medici, aut Chirurgi indigebat opera. Neque ex hoc, quòd mortuus non eſt, ſanguinis

miſ-

miſſione ; quæ , ut tu , & Galenus *ſi* rectè memini,monuiſtis , periculoſa eſt *poſt* vini potum, ſervatus dici debet.

a.Cornelius Celſ.lib.1. *Gal.* Sic Caſſius quidam Medicus Romanus *febricitanti* [a] *cuidam , & magna ſiti affecto ; cum poſt ebrietatem eum premi cœpiſſe cognoſceret , aquam frigidam ingeſſit . Qua ille epota cum vini vim miſcendo fregiſſet ; protinus febrem ſomno , & ſudore diſcuſſit .*

b.c.VVil.de febrib.c.4. *VVill.* Alter cum *in* [b] *ſole æſtivo ſupra modum ſe exercuiſſet ; de capitis dolore, inappetentia , præcordiorum æſtu , & intemperie febrili per totum ſuffuſa quæri cœpit ; cui, cùm medicinam omnẽ* callidus *averſaretur , abſtinentiam niſi à cereviſia tenui , & hordeatis præcepi . Die ſecundo ac dein ampliùs tertiò ſymptomata paulatim ſe remittebant ; quarto demum ſinè quouis medicamento à febre immunis evaſit .*

X X V.

Narratio eorum, quæ tertiana laboranti acciderint.

Iuvenis autem bilioſi temperamenti , *febre* [c] *tertiana intermittente correptus ingruente paroxyſmo plurimum bilis flauæ , & virideſcentis evomebat . Dein cum inſigni cardialgia ; calore , & ſiti intenſiſſimis per plures horas graviter moleſtabatur . Huic inter-*

intermiſſionis die ſanguis ad uncias octo fuit miſſus.

Gal. Niſi corroborato priùs ore ventriculi ſanguinem non detraxiſſem; vidi enim quoſdam [a] ex hoc *interiiſſe, alios ad extremum periculum fuiſſe perductos.*

a. Galen. ad Glauc. lib. 1. cap. 14.

VVill. Poſt meridiem clyſter injectus, & victu tenuiſſimo ex hordeatis eſt uſus: & poſtmodum qualibet nocte hora ſomni opiatam ſumpſit; quæ ex conſerv. roſ. vitriol. diaſcord. & ſale abſinthii parabatur, addito cochleari ſucci aurantii, Sed eventus ab his minimè ex animi voto fuerunt. *Redibat* [b] *enim paroxyſmus nonnihil remiſſior ſed cum vomitu atroci, ut priùs.* Quamobrem die quadam intermiſſionis ſumpſit potionem ex infuſo ſenæ, rhabarb. & ſantal. citrin. cum ſale abſinth. in aqua Fontana; *à qua* [c] *decies purgabatur cum levamine. Mane proximo tribus horis antequam paroxyſmum expectaret, epithemata febrifuga carpis admovi; & ſanguinem denuo miſi ad uncias ſex: ex quo acceſſione febrili caruit; & dein iterum eodem modo purgatus integrè convaluit.*

b. c. VVil. de febrib. c. 4.

Eraſiſ. Prima vice huic bilem evomenti circa morbi initium venam ſecaſti, & ſanguinem miſiſti, ut mitteres tantùm: nam in narratione de ſanguinis abundantia, quæ viſa fuerit diminuenda; aut de alio, quod deſignaveris, nullam mentionem

Multa facta dum imminet paroxyſmus, paroxyſmum inhibent.

nem feciſti: miſiſti, ut mitteres. Secunda verò vice ſecaſti venas, & ſanguinem miſiſti, non ut mitteres; ſed ut paulo ante paroxyſmum multa faceres, miſiſti. Ego etiam nonnihil boni expectaſſem à ligaturis circa brachia, & crura, & ab aliorum quorundam adminiſtratione, tunc dum imminebat paroxyſmus; & tutiùs quidem, atque certiùs, quàm à venæ ſectione.

VVIII. An tibi ſuperſtitioſum videtur quòd illis tribus horis ante paroxyſmum febrifuga uſurpaverim, & ſanguinem detraxerim? Mihi autem perſuaſum eſt hujus febris curationem maximè ſperandam ex febrilis acceſſionis inhibitione per remedia, quæ ſanguinis fermentationem ſiſtunt: quæ ſæpè efficaciora ſunt cùm imminet acceſſio febrilis, & circa initium; quàm alio tempore;

Remedium verò, quod fermentationē ſiſtit, licèt *empiricum*, [a] *Amethodicum*, *& valdè infidum apud Medicos audiat; tamen mihi compertum eſt, has febres hoc modo ſæpenumero curari, cum pharmaca non omnino prodeſſent. Qualia ſint* hæc remedia, *& quo ritu abſque veneficii ſuſpicione pro curando hoc morbo levamen præſtent,* in meis ſcriptis annotavi. *Hìc* [b] *ſolùm aduerto, horum uſum poſt pharmaca, & venæ ſectionem (ſi ea opus fuerit;* nam non ſemper opus

a. b. VVil. de febrib. c. 4.

opus eſt) *eſſe a maximè proficuum; & niſi hæc ritè præmittantur, iſta altera rarò paroxyſmum inhibere.* a. VVill. de febrib.c.4.

Eraſiſ. Nihil addo de medicamentis febrifugis, quæ non detrahunt, ſed addunt; & ſæpè efficaciora ſunt, ſi propinentur, dum imminet paroxyſmus; quod etiam haud difficulter nimis tum concipi, tum explicari poteſt. Sed de ſanguinis miſſione dico, quòd prima vice miſiſti, ut mitteres abſque eo, quòd rectè aliquid animo deſignaveris. Secunda vice non ut mitteres, miſiſti, ſed ut paulò ante febrilem inſultum mitteres; quo tempore multa, atque penè dixerim infinita ſive eorum, quæ detrahunt; ſive eorum, quæ addunt; ſive eorum, quæ neutrum ex his præſtant, febrem inhibere poſſunt. Dicam clariùs, ſpes tua non tàm debuit eſſe in detractione, quàm in tempore, quo detrahebas. Voluiſti ſcilicet multa facere, dum paroxyſmus imminebat, ut ſi unum non juvaret, prodeſſet alterum. Et quidem tunc maximè temporis aliquod ex multis, quæ fiant, fortè proderit. Ad hoc tamen ea ſunt eligenda, quæ minimè ex ſe nocere poſſunt. Et inter hæc ſunt multa ex ſe omnino vana, & ex ſe omninò inutilia; quæ tamen propter occaſionem, quam præbent, juvare poſſunt: ut, exempli gratia, animus nimis intentus alicui

operi, quodcunque illud ſit,ſi non cauſa, eſt ſaltem aliquando occaſio, qua malum aliquod in corpore evitetur. Sunt,inquã, alia multa hujuſcemodi, imò infinita, quorum alia ex ſe ſunt omnino vana, & ignava: alia non item ex ſe ſunt vana, & ignava; ſed ipſa quòque aliquid ex ſe præſtant præter eam, quam præbere poſſunt occaſionem; qua benè,vel malè homini fiat. Sed hæc non ſunt nunc ex profeſſo tractanda.

An imminente paroxyſmo vitioſum detrahitur, & relinquitur bonum;vel plus vitioſi, quàm boni detrahitur: non imminente verò detrahitur bonum non vitioſum?Quocunque tempore in hoc morbo ſecetur vena, & in quacunque hypotheſi, ex iis, quæ fluunt per vaſa plus boni, quàm mali evacuari mihi videtur.

Nō rarò quædam ex ſe vana, & inutilia occaſionem præbent qua paroxyſmus inhibeatur.

Præterea, ſi rectè conjicio, VVillis, nō ipſa detractio tibi videtur febrifugum. At circa idem tempus febrifuga ſunt admota: ut ab his potiùs, quæ febrifuga ſunt, quàm ex detractione, quæ febrifuga non eſt, paroxyſmum febrilem fugatum crediderim. Ego tamen non detractionem ipſam, & ipſam ſanguinis diminutionem proficuam eſſe: ſed illud ſecari venas; illud ſanguinem detrahi; ſedulitas adſtantium; chirurgi diligentia, quæ in his adhibetur;& cætera,quę tunc fiunt;

ut etiam deligari; vel perfricari; vel deliniri; vel concuti; viſa; audita; & alia multa; etiam, quæ ex ſe omninò vana ſunt, occaſionem præbere poſſe exiſtimo, qua paroxyſmus inhibeatur: adeò ut aliquando unum, vel alterum ex his febrifugum dici poſſit. Sic in bello ſæpenumero quædam, quæ ex ſe omninò vana ſunt, & inutilia, victoriæ, aut cladis præbent occaſionem: neque video cur aliquando nõ poſſit ſimiliter contingere in ægritudinibus. An paucæ aquarum guttulæ genas madefacientes ex ſe præcavent lipothymiam, vel excitant hominem à lipothymia? Non ego hoc credam! At aſperſione aquæ, veloci maximè motu facta, multi à lipothymia excitantur? Excitantur quidem; ſed non eſt ipſa aqua, quæ illos excitat; occaſione tamen illius aſperſionis excitantur, & multa alia hoc idem præſtare poſſent; ſed optimè aqua eligitur, tanquam, hoc modo aſperſa, ex ſe innocens. Sic Vipera, vel Scorpius non ſolùm carnibus admotus hominis, fœminæ præſertim; ſic alia multa præbere poſſunt occaſionem, qua alius fiat epilepticus; alius ſanetur à quartana: cùm neutrum ex his vipera ex ſe facere poſſit. Ac ſi quęras rerum memoriam, percurraſque omnes animi motus, multa his ſimilia contigiſſe comperies; & aliud quidem aliis;

aut eidem ab alio fit aliud. An non ſanguinis miſſio aliquid ſimile præſtare poterit?

VVill. Poteſt equidem, Eraſiſtrate, & non aſpernanda multa ego his addere poſſem; ſed non ſunt omnia hujus loci. Neque te morabor ea referendo, quæ in duabus virginibus [a] motibus convulſivis ægrotantibus à me ſunt obſervata; mira profectò ſymptomatum ſeries; mira affectionum animi in corpus deprehenſa poteſtas. Quarum altera, cùm duobus ſingulis diebus paroxyſmis afficeretur, ab uno ſaltem liberari phlebotomia viſa eſt, tribus horis ante convulſivum affectum celebrata. Omitto rationes, quibus hoc contingere potuit; cùm tu aliquam ſaltem circa hoc admittas rationem. Omitto hiſtorias ipſas; ſunt enim longiores. Verùm perſequar alios febre correptos, quorum hiſtorias memini me notaſſe.

[a] VVill. de morb. convulſ. c. 9.

X X V I.

Febris, quam ſynochũ putridam dixit VVillis hiſtoriæ quædam; in quibus neque certò, neque manifeſtò profuit ſanguinẽ mittere.

Febris eſt à me deſcripta, quam ſynochum appellavi putridam; cujus multas enumeravi ſpecies; & ſeptem hiſtorias ex ipſa

ipſa laborantium in tractatu de febribus adduxi: quarum unam jam retuli; eſtque illius, qui poſt ſanguinis miſſionem magis incaluit, & deliravit. Reliquis ſex ſanguis item miſſus; & inter hos mulier triginta circiter annorum; quæ poſt varia morbi accidentia, & uſurpata medicamenta, die decima obiit. Hæc ut ſervata non eſt, ita neque illam dixerim propter detractionem mortuam.

Verùm quidem *juvenis a robuſtus, & euſarcos circa ſolſtitium æſtivum poſt immodica exercitia, indèque frigus ſubitaneum calori ſuperveniens, malè habuit. Primo inappetentia, nauſea, ſævo capitis dolore; nec non ſiti, & calore intenſiori afficiebatur. Die ſecundo dolor acutus in latere dextro cum tuſſi, & reſpiratione difficili invaſit. Sanguine ſtatim è brachio ejuſdem lateris copiosè detracto dolor iſte nonnihil remiſit; qui tamen veſperi cum tuſſi, & ſputo cruento atrocior factus rediit.* a.VVill. de febrib.c.11.

Eraſiſ. Occaſione fortè detractionis dolor nonnihil remiſſior factus. Sed non erat ſanguis, qui detractus fuit, is, qui, dolorem excitabat. Nam cùm detractus ſemel, non fuerit iterum vaſis additus; cùm inquam, non redierit ſanguis in venas; cur veſperi ejuſdem diei rediit dolor, & atrocior factus eſt? Spaſmus ſcilicet dolorificus accidere poteſt, etiam

dum ſanguis deficit potiùs, quàm abundat.

VVill. Nox inſomnis, & valde inquieta ſucceſſit. Die tertio ſanguis denuò miſſus; linimenta, & fotus lateri dolenti applicata; pulveres, julapia, & decocta antipleuritica intus ſumpta. *Sub*

a.b.c. VVill. de feb.c.11. *noctem a dolor ferè in totum ceſſavit. Sed mox cephalalgia immani cum vertigine æger afficiebatur. Die quarto fuit ſanguinis ſtillicidium è nare dextra ad duas uncias à quo affectus iſti capitis planè ceſſabant. Veſperi autem dolor in latere priùs affecto cum majori atrocitate rediit*, & pulſus jam erat parvus, & debilis; ac proinde ne vires dejicerentur magis, *in exigua quantitate phlebotomia celebrata eſt*. Sed fotus, & cataplaſmata lateri diligenter applicata ſunt: ac ſumpſit æger ſpiritus *cornu b cervi guttas viginti in julapio cardiaco; poſt ſex horas totidem alias ſumpſit. Nocte iſta copioſè ſudavit; & dolor plurimùm remiſit. Sputum erat parvum cruore interſperſum; quod intra diem, dolore etiam ſenſim evaneſcente, omninò ceſſavit. Cœpit æger bis in die ejuſdem ſpiritus cor.cer.ſcrup.j. & ſinè omni recidiva intra paucos dies integrè convaluit.*

Gal. Cur non potiùs pleuritin appellaſti morbum, quàm ſynochum?

VVill. *A cauſa c evidenti ſcilicet pororum conſtrictione* fuit hæc febris ſynochus

ſim-

ſimplex appellanda; ac pleuritis mihi viſa eſt accidens alterius morbi.

Eraſiſ. Sive pleuritis, ſive ſynochus potiùs ægritudo fuerit dicenda, ſanatus is eſt ſputo cruento; ſtillicidio è naribus; ſudoribus copioſis; ſpiritu cor. cervi, & antipleuriticis aliis medicamentis; quibus ſanguis corrigi, & ſudor promoveri; & ſolui potuit id, quod morbum faciebat. Quòd ſi nihil iſtorum factum eſſet, etſi robuſtus eſſet homo: miſſionibus ſanguinis citiùs periiſſet; quoniam detractio nihil præſtitit eorum, quibus ægrotus manifeſtò juvatus eſt.

VVill. Matrona [a] *ſexagenaria cùm linteis non ſatis à madore exiccatis lecto inſtratis quadam nocte diſcubuiſſet, malè habere cœpit. Primò afficiebatur catharro ſuffocatiuo, ut præ ſeroſa colluvie in laryngem exundante vix ei reſpirare, ne dum dormire licuiſſet. Poſtridie nauſea, & inappetentia cum aliquali ſiti, & caloris exceſſu ſuborta eſt. Die tertio dolor acutus in latere cum tuſſi, & febre acuta invaſit. Vrina fuit rubicunda, & clara cum hypoſtaſi laudabili: pulſus inæqualis, & intermittens; Medico vocato ſanguis ad decem uncias detrahebatur. Etiam iſto die ab enemate immiſſo alvus copioſè ſoluta eſt. Sub noctem dolor evanuit, & mediocriter dormiuit. Vrina tunc erat rubicunda, & turbida, & contentis ſaturata.*

a. VVillis de febribus cap. 11.

Eraſiſ. An ſoluta alvo,& iis,quæ per turbidam urinam, contentiſque ſaturatam expurgata ſunt, mulier hæc levata eſt?

VVill. Fortè ſic fuit: nam die quarto febris nonnihil auctior; veſperi tuſſis valdè moleſta; ſuccedente mox dolore acuto,ut priùs,in eodem latere: urina iterum clara,& cum hypoſtaſi apparuit.

Eraſiſ. Hac die ſcilicet ſive pus, ſive aliud collectum in parte affecta per urinas, aut per alias vias non fuit expurgatum.

a. VVill. de feb. cap. 11. *VVill.* *Dolor* [a] *ſanguinis miſſione denuo celebrata, brevi ceſſavit. Die quinto febris remiſſior, nox tamen inquieta cum calore, & jactatione corporis; verùm ſinè dolore. Mane proximo copioſè ſudavit, & alleviata eſt. Dein victu adhuc tenui per aliquot dies uſa, & ſemel expurgata ſinè recidiva convaluit. Obſervatione dignum fuit, quòd urgente dolore urina erat clara, & cum hypoſtaſi, nec à frigore turbata; quæ tamen eodem ſedato ſtatim craſſa,magiſque rubicunda, & contentis ſaturata evaſit.*

Eraſiſ. Quivis mente ſanus ſudore, & excretione eorum, quæ in urinis obſervata ſunt, mulierẽ ſanatam potiùs affirmabit, quàm à ſanguinis miſſione.Ac obſeruatione, & conſideratione etiam dignum eſt,nullum te hucuſque enarraſſe

mor-

morbum, qui propter ipſam potiùs detractionem ſanguinis, quàm propter alias cauſas ſublatus dici poſſit.

VVill. *Iuvenis* [a] *eruditus, gracilis habitus, & pallidi vultus ineunte ve e nullius errati circa victum conſcius* [b] *queri cœpit de laſſitudine, & impoten ia ad ambulandum; etiam de capitis torpore, & ſomnolentia. Die ſecundo inſuper ſiti, inappetentia, & præcordiorum æſtu torquebatur.* Die tertio ſumpto vomitorio pluries vomuit, & biliofa dejecit, & alacrior factus eſt, & nocte mediocriter dormivit. Quarta die ſtillicidiũ paſſus eſt in exigua quantitate: ſitis, & calor aucti. Vrina erat rubicunda cum ſedimento copioſo, & aliquali hypoſtaſi. Natura videbatur oppreſſa, *& ideò ſanguis ad* [c] *ſeptem uncias mittebatur; & exinde plurimùm alleviari viſus eſt. Veſperi tamen omnia exacerbabantur; & exinde per tres dies febris uſque intendi videbatur.*

abcd. VVill. de febribus cap. 11.

Eraſiſ. Heu quàm brevi duravit utilitas ex ſanguinis miſſione! Mane ſanguis miſſus eſt, veſperi omnia exacerbata!

VVill. *Die* [d] *ſeptimo de graui torpore in capite, & caligine oculis obverſante querebatur. Poſt meridiem hæmorrhagia copioſiſſimè ſucceſſit; ut præ immenſo ſanguinis diſpendio æger ferè viribus exolveretur.* Et ad ſiſtendum ſanguinis fluxum non quidem venæ ſectio in brachio; non ligaturæ;

non

non epithemata tum capiti, tum imo ventri adhibita; non alia multa medicamenta quicquam profuerunt. *Tandem mulieris* [a] *illuc occurrentis ſuaſu, nari ſtillanti ferrum ignitum admovebatur; & derepente à vapore ſanguinis torrefacti in nares ſuſcepto iſtius fluxus ſiſtebatur*. Et licèt intermittenti poſtea quotidiana æger laboraverit, demum reſtitutus eſt.

abcd.VVill. de feb.c.11.

Eraſiſ. Spontanea ſanguinis hæmorrhagia de qua pluries locuti ſumus, huic profuit ægrotanti, non ſanguinis miſſio.

VVill. Reliquis duobus ſynocho putri laborantibus ſanguis quidem miſſus eſt; alteri ad uncias octo: & fuit hæc [b] *nobilis matrona quinquaginta circiter annos nata, gracili corporis babitu*; alteri ad uncias decem: & fuit *hic* [c] *Clariſſimus vir rei literariæ ſtudio addictiſſimus*; neuter tamen ſenſibile, aut notabile emolumentum, quod ego memoriæ tradere potuerim, à ſanguinis miſſione acceperunt. Sed ſervati ſunt, poſtquam pluries ſudaſſent; & utriſq; vomitorium inſuper propinatum fuerat.

XXVII.

Narrantur, quæ ex ſanguinis miſſione evenerint duobus ægrotantibus ex variolis.

Variolis autem deprehenſum memini robuſtum hominẽ [d] *habitus corporis Athletici*

tici, vultus tamen pallidi, & temperamenti, Galene diceres, *frigidioris*; necnon etiam *fœminam illuſtrem, juvenem, vultus floridi, & temperamenti,* quod dixiſſes, *calidioris*. Ac licèt inſtante variolorum eruptione ſanguinis miſſio olim inter noſtrates veluti *res a ſacra audiebat; neque ſub ullo neceſſitatis prætextu admitti ſolebat; nuper autem experientia duce,* ſi credere fas eſt, Eraſiſtrate, *in quibuſdam caſibus ſanguinem mitti omnino utile, & neceſſarium eſſe comprobatur*. His itaque miſſus eſt. Viro *cùm b in exigua quantitate mitti præſcriberetur pſeudo chirurgus accerſitus ferè ad ſeſquilibram detraxit*: fœminæ verò detractus eſt ad uncias circiter ſex. Ille licèt robuſtus, maximum ſubiit vitæ diſcrimen; & multa quidem grauia ſymptomata ſpatio viginti dierum paſſus eſt. Poſtea *c varioli in ſingulis partibus corporis ſparſim erupere; & tunc primò febris in totum remitti cœpit*. Fœminæ verò poſt detractionem *d calor nonnihil remiſit, uſque tamen vomitus cum dolore atroci in lumbis perſtabat*; Etenim cum his affectibus, & cum calore, & ſiti intenſiſſima incœperat ægrotare: eratque illi *e pulſus celerrimus cũ vibratione forti, & vehementi*; & inſuper utero gerebat. Sumpſit poſtea laudani dimidium grani: dormivit; ſudavit; & tandem apparuere varioli confitiſſimi, & benè ſe habuit.

abcde. VVil. de feb. c. 15. *VVill. tract. de phleb. & loco ſup. cit. f. 216. Damnat in variolis ſang. miſſ. eſtq. liber ille ſcriptus poſt librum de febribus.*

Quæ

XXVIII.

Quæ obſeruata fuerint in puerperis.

Nevè tuam videar agere cauſam, Eraſiſtrate, prolixiùs narrare hic omittam; quæ notaverim dum de puerperarum febribus agerem. Dicam [a] tamen breviter quinque fuiſſe puerperas; quibus venæ minimè fuere ſectę; una tantùm periit. Binis vena ſecta fuit, perierunt ambæ.

[a] VVill. de feb. cap. 16.

Omittam alia multa; nam potiora adduxi, quæ memini; neque præclariora, & præſtantiora ex ſanguinis miſſione beneficia adducere poſsum.

In nullo morbo ex miſſo ſanguine ſanitas promitti poteſt.

Eraſ. Si meliora non habeas, hæc ſatis ſunt, VVillis;& à te quidem obtinui, quod ſperaveram, ingenuam & liberalem eorum, quæ obſervaſti, narrationem. Ex qua concludere licet, non ſolùm nullum hucuſque eſſe cognitum morbum in quo promittens homo homini ſanitatem, miſſo ſangvine ſuam ſolvat, & liberet fidem; verùm etiam nullum eſſe morbum in quo ipſa detractio certò, & manifeſtò proficua ſit. Nam inter eos, quos narraſti a te fuiſſe obſervatos, nullus planè fuit ægrotus, qui detractione confeſtim ſanus factus fuerit: cùm contra quivis mediocriter peritus uſu ſingularis alicujus alterius remedii, vel adminiſtrationis me-

medicæ(habentque Chirurgi propemodũ infinitas)afferere poſſit ſe multos ſanitati reſtituiſſe. Illa etiam Muliercula calenti fumo ſupra ignitum ferrum torrefacti decidui ſanguinis plures hæmorrhagias ſe ſanaſſe fateri poteſt: cùm contra hęc, aut ſimilia beneficia ex ipſa ſanguinis miſſione à te minimè obſervata fuerint. Multos cognoviſti febre curatu difficili correptos ſola cõpreſſione arteriarũ, quæ in carpis micant, fuiſſe ſervatos: cùm contra nullam cujuſcumque generis, aut ſpeciei retuleris febrem, quam ſimiliter ſanguinis miſſione curatam obſervaveris.

Cùmque principio rogaverim, ut eos referres, Galene, quos in meis libris fortè notaveras mortuos eſſe propter omiſſam ſanguinis miſſionem; ipſe memorans, quos Theutræ adjutus opera notaviſſes, unum, vel alterum recenſuiſti, iis laborantes ægritudinibus; quibus cùm plerique temporibus tuis fuerint deprehenſi, nullum ipſe, ſangvinolentus licèt, ſervare potuiſti!

Addidiſti tertium Critonem decima die Angina, aliiſque interioribus tumoribus mortuum: cùm contra multi ſimiliter ægrotantes, quantumvis ſanguis mittatur ſecunda, tertia, quarta, aut quinta die extinguantur.

Item duos in ipſis Medicorum manibus

bus perire vidiſti ex largiori ſanguinis miſſione; alios verò paulò poſt; alios ad extremũ vitæ periculum fuiſſe perductos. At quibuſdam larga miſſio eſt binæ, treſue, quatuorve unciæ: quibus dimiſſis animo linquuntur. VVillis etiam cùm nullum propter mediocrem ſanguinis miſſionem viderit ſanatum; obſervavit tamẽ ex largiori robuſtum hominem ea infectione, quam variolorum vos recentiores dicitis, laborantem, extremum ſubiiſſe vitæ diſcrimen, & vix poſt viginti dies erupiſſe variolos.

Gal. In libris methodi mei fortè legit VVillis me obſeruaſſe duos ſic enectos; at ſi rectè memini in libro de cur. rat. per ſang. miſſionem cap. 12. Ego ſcripſi fuiſſe tres: duos mares; & tertiam fœminam.

Eraſ. Neque profectò in his nimis rigidus fui, ut rebaris, VVillis. Nam cùm manifeſtò conſtitiſſet, palæſtritam, quem recenſuit Galenus, non propter ipſam largam ſanguinis miſſionem; ſed alvi dejectione, vomitu, & copioſo ſudore fuiſſe ſanatum; potuiſſem illud tantùm dicere, hæc omnia priùs in corpore palæſtritæ, & antequam ſanguis mitteretur, fuiſſe præparata, & nihil inſuper addere; vel etiam dicere potuiſsem, oportuiſse palæſtritam eſse nimis validum, qui poſtea

non

non ſuccubuerit: attamen liberè,& ingenuè faſsus ſum, ex animi affectu peculiari, qui licèt nequaquam neceſsariò, aliquando tamen conſequitur detractionē, tum alvum turbari; tum vomitum,& ſudores provocari potuiſse: ac his omnibus illum poſtea ſanatum. Et his quidem neque Galenus, qui mentem dixit facere utilia,quæ corpori ex ſe utilia non ſunt; neque tu VVillis es refragatus: dixiſti enim ſanguinis miſſionem e ſalvatella veſtra illi fortè profuturam inſigniter, qui nimis credat hanc præ cæteris omnibus ſibi profuturam evacuationem; videlicèt fide, quæ animi affectus quidam eſt,pręparatus priùs animus, facilè poſtea ex miſſione alium ſuſcipere poteſt affectum, quo juvetur corpus.

Affectiones autem animi tum ſalutares, tum noxiæ, vel etiam mortiferæ excitari poſsunt non ſolùm detractionis occaſione; verùm etiam occaſione aſpectus cujuſcumque ſive auri; ſive gemmæ ſive viperę,& ſcorpionis neque mordentis,neque pungentis; & perceptione contactus eorundem; quovis viſo; quovis audito, ſive triſti, ſive læto nuncio; quovis ſignaculo; & aliis infinitis: at non neceſsariò, ſed pro ut animus hæc accipit: atque ideo ex his iiſdem occaſionibus, aliis aliud fit; nunc ſalutare; nunc mortiferū.

Affectiones animi vel ſalutares, vel noxiæ, & quandoq. etiā mortiferæ facilè excitari poſſunt.

Por-

Porrò occaſiones aliæ ſunt vehementiores, & efficaciores; aliæ leviores, & ignavæ; aliæ quibuſdam ſunt efficaces, quibuſdam aliis ignavæ, & impotentes ad hanc, vel illam movendam affectionem, maximè ſi animus non ſit priùs præparatus ad illam. Et equidem illud ſecari venas; illud proſilire ſangvinem; Tuque dicere poſses, VVillis, illud evacuari partem animæ ſenſitivæ, non eſt levis occaſio ad movendum animum, & ad excitandos in eo varios affectus; maximè ſi alio affectu ſit priùs animus diſpoſitus, & præparatus ad hanc, vel illam affectionem.

Quæ tamen ſententia, ponens plures animas in eodem homine, autori improbatur.

Sunt autem affectus quidam in animo, qui neque ab homine in quo reperiuntur; neque ab aſtantibus cognoſcuntur, aut animadvertuntur: alii cognoſcuntur ab homine in quo reperiuntur; nequaquam ab aſtantibus: alii demum cognoſcuntur, & animadvertuntur ab aſtantibus; nequaquam ab homine in quo reperiuntur, qui ſæpe inſanit, & non cognoſcit ſe inſanire. De quibus tamen non eſt nunc prolixiùs agendum; & amplior ſanè eſt hæc quæſtio; quàm quæ huic ſermoni inſeri poſſit.

Affectiones quædam animi non animadvertuntur.

Quòd ſi quis ſectione venæ noverit eũ excitare in animo affectum, qui ſalutaris ſit ægrotanti; noverit ejuſdem animum præ-

Vt miſſio ſanguinis convenire poſſit in quocunq; morbo.

præparare ad illum affectum ſuſcipiendum; & alia induſtria hoc idem meliùs, atque tutiùs effici nequeat, ſecet idem venas, & mittat ſanguinem in quocunque morbo: ita tamen ut non poſſit ipſa detractio ex ſe nocere.

Plerique autem, etſi celebres, dum venas ſecarunt, vel aliud quidpiam fecerunt circa ægrotum; neque quidem per ſomnium his de rebus cogitarunt: unde ſæpè abſque ulla Medici providentia boni, vel mali fuere eventus. Suntque qui propter ignorantiam, & incultum nimis, & minimè expolitum ingenium, neque poſſint quidem, etiam ſi velint, hæc animadvertere in morbis: & id omne ſpernant, quod ſupra ipſorum captum eſt. Suntque alii, qui etiam ſi hæc minimè ſpernant, haud tamen videant, quas potiſſimùm animi affectiones exoptare debeant in morbis; & ut ad illas præparetur animus. Ac vidi aliquando meis temporibus Duces non magnæ turmæ, & tyrannos exigui, & ſterilis pagi meliùs noviſse inflectere, & trahere quà voluiſſent animos ſuorum, quàm illi, quibus hoc ex re magis fuiſſet propter nobiliores, & graviores artes, & diſciplinas, quas profitebantur. Socrates autem juventutem docens, in his fuit maximus; neque hac arte movendi animos, videtur abuſus. Alii verò etſi multũ

in ea valuerint, ſunt tamen quàm maximè abuſi. Videbimus in apologia tua, Galene, an tu hac arte fueris abuſus.

Verùm enim verò etiam ſi aliquis ad excitandam, quam velit in animo affectionem, ſectione venarum uti poſſit; tamen quantitas, quæ detrahitur, nunquam tanta eſſe debet, quæ ex ſe nocere poſſit. Non eſt enim ſanguinis miſſio, quæ hoc tantum poſſit, occaſionem præbere naturalibus affectionibus animi: ut eſt, exempli gratia, ſignum pentagoni, quod ex ſe neque juvat, neque lædit. Sanguinis diminutio, facta hypotheſi quòd ille ſuperabundet, & nimia copia, & amplitudine, ſeu rarefactione lædat, ipſa ex ſe juvat. Et in hoc caſu videndum etiam eſt, an ſatiùs ſit expectare lapſum nonnullarum horarum, quo tempore per habitum corporis, reſpirationemque inſenſibilem ſanguis non quidem ſinę partium ſelectione quadam diminuatur; & repetitis circuitionibus, dum convenienter abſtinet homo, vel iis tantùm vtitur, quę appropriata ſunt, perficiatur, & corrigatur, reddaturque efficacior ad ſuperandas pleraſque morborum cauſas. Secùs detractio ex ſecta vena nihil iſtorum præſtat: & facta hypotheſi, quòd nullum excitet animi affectum neque ſalutarem, neque mortiferum, aut magis, minuſvè

nuſvè noxium; quoniam vires non ſunt independentes à ſanguine; quin imò quoniam ex iis eſt ſanguis, ex quibus maximè dependent vires corporis, propter virium majorem, minoremque jacturam (niſi dicatur aliquando dari morbos in quibus moleſta adſit ſuperabundantia virium) ex ſe ſemper nocebit detractio: atque ideo niſi in graui neceſſitate, occaſioneque imminentis ex nimia diſtentione vaſorum diſruptionis periculi, uſurpanda minimè erit.

VVill. Cæterùm, Eraſiſtrate, alii multi, qui medicinam pertractarunt, & frequenter venas aperuerunt, conqueri poterunt quòd, ipſis prorſus inauditis, nos hæc determinaverimus. Quapropter æquum eſſet, illorum nos audire rationes, atque etiam aliorum omnium obſeruationes examinare.

Eraſ. Si qui conqueruntur, reſpondebis, VVillis, faciliùs ipſos potuiſſe decipi, quàm Helmontium, atque Eraſiſtratum. Reſpondebis inſuper, in obſervandis, atque recenſendis iis, quæ ex ſanguinis miſſione acciderunt ægrotantibus, te, atque Galenum fuiſſe accuratiores, & diligentiores, ut non opus ſit audire alios. Et ſermo quidem iret in infinitum ſi omnes audiendi eſſent; oporteretque etiam convocare Iapponenſes, aliaſque gentes

quæ ſemper damnarunt ſanguinis extra-ctionem; & confuſio magna fieret.

Vel, VVillis, breviùs reſpondebis, quicquid ſit de aliorum tum rationibus, tum obſervationibus, tuas, atque Galeni ſivè rationes, ſiuè obſervationes pro admittenda venæ ſectione nihil omnino concludere.

Digitized by Google

APOLOGIA

G A·L E N I

Qua præcipuè ſit manifeſtum ſecundùm Galeni Regulas raròvenas eſſe ſecandas.

VTinam, Eraſiſtrate, nunquam aliquid de me ſomniatus eſſet Pater; utinam etiam neque de AEſculapio aliquid ſomniari potuiſſet: ego enim ad Medicinæ ſtudium animum non appuliſſem; vel neque literas didiciſſem; uel etiam neque fuiſſem. Puer enim iis primùm, quæ à Patre audivi, vanas hauſi opiniones. Poſtea Medicinæ potiſſimùm ſtudiis operam dedi, & cum Medicis mihi ſemper concertandum fuit: & nunc etiam mortuus, eorum, quæ in vita egerim, rationem ſum redditurus.

De quibus autem priùs conquerar? de iis, qui meo tempore vivebant; an de iis, qui me ſecuti ſunt? de iis, qui me, & meam doctrinam damnarunt; an de iis, qui cùm non intelligerent omnia, quę à me ſcripta ſunt, pernicioſiora quæque, & quæ minùs conſtarent, amplexati ſunt? Si mihi veniam velim, his

Digitized by Google

omnibus concedendam puto. Sunt enim latentia quædam, & quamplurima efficaciſſima adversùs animi virtutes venena; a quibus difficillimum planè eſt ſibi cavere hominem: & eò faciliùs bibuntur, atque hauriuntur; quò minùs cognoſcitur, in quibus conſiſtant; & quò magis ignoratur, ut eorum mortiferæ vires in animum admittantur.

Et Laus, & gloria, & ambitus, & dignitatum inſignia; honeſti etiam, & honorifici tituli, ſæpè ſufficiunt ad animum corrumpendum; ſufficiunt ſæpè cæremonię aliàs vaniſſimæ, & nullius virtutis. Quibus omnibus, etſi oculi nequaquam fiant magis acuti, neque aures magis purgatæ, neque nares emunctæ magis, neque ingenium fiat acrius; animus tamen inficitur, & venenum ebibit: quo poſtmodùm homo multa credit de ſemetipſo, quæ non ſunt; & putat ſe quid aliud eſſe, quàm re vera ſit; & vel oculis, vel auribus, vel ingenio, & acri judicio præcellere exiſtimat: cùm in his adhuc ſit veluti unus de plebe; & quandoque alicui de plebe inferior.

Aliqua deinde in corpore ſumpti veneni ſe produnt indicia. Et non minùs ac cùm rabiẽ canis ebibit, ſive concipit animus hominis, poſtea homo torvè, & hircinis oculis intuetur, quæcunq. aſpicit; dehinc

hinc aquas averſatur, quibus maximè ſanari poſſet; demum aliis hominibus inſidiatur; & vel ad inſultandum corporis membra movet, vel ad latrandum, vel ad mordendum in canis ſimilitudinem. Ità, inquam, non pauca alia in ritibus, & cæremoniis, & dum alicujus dignitatis ſuſcipiuntur faſces, & inſignia; & dum laurea aliqua accipitur, non rarò hominis animus venena ebibit, ſive concipit; quibus primùm ipſe animus occultè corrumpatur; poſtmodùm extrinſecùs etiam ſumpti veneni ſigna oſtendantur: pectus ſcilicet non parùm conſueto tumidius; vultus, & inceſſus alius; ſputa rotundiora, cultus corporis, aſpectus, vox, quæ nō ſonent priorem hominem. Progreſſu temporis aliæ, atque aliæ aſsumpti veneni malignitates manifeſtantur: unde obſervamus nonnullos temerè aggredi, quæ minimè omnium norunt; ſe nimiùm habere; omnibus infeſtos eſse; & cùm fortè alios nequeant, ſemetipſos miſerè divexare; & excruciare; & ad quaſcunque meliores ſententias ſurdos, & cæcos eſse.

Et ex his quidem ſuperſtitiones, & vanarum rerum diſciplinæ omninò inanes ortum habent; ex iis etiam ſcientiis, atque artibus, quibus veri non nihil ineſt, craſſa ſuperinducitur cruſta fallaciarum: quæ veritatis abſcondat nucleum, & oc-

caſionem aliis præbeat deceptionum. Ex his bella,& regionum devaſtationes,contentiones, odia, rixæ, & quæcunque hominum genus malè exercent.

Quid faſces, quid inſignia, quid laurea, quid tituli honeſtiores vani proficiunt;ubi res ipſa deſit,cui illa conueniãt? Nihil aliud his efficitur, niſi quòd temeritatis, & ambitionis, avaritiæ, & ſuperbię, malignitatis, & vitiorum omnium latenter venenum accipitur: quo ſemel aſſumpto difficillimum poſtea eſt ad meliora revocare animum; ut ab iis abſtineat, ad quæ acclinis jam factus eſt.

Præter hæc,non rarò rei domeſticæ anguſtia, & turpis egeſtas incitat, & calcaria addit; maleficiorum exempla adhortantur; & popellus ad ſe decipiendum paratus invitat: adeò ut ſæpiſſimè, etiam ſi meliora cognoſcantur, homines tamen deteriora ſequantur. Eſtque hoc ipſum difficillimum,& vix paucis conceſſum, poſtquàm multa prejudicia, & falſæ opiniones mentem præoccupauerint, meliora cognoſcere. Nam in infirma potiſſimùm ætate,cùm omnia animi inſtrumenta ſunt magis flexibilia, & magis obſequentia,latenter multa hauriuntur præjudicia; quæ poſteaù cm organa ſunt firmiora difficulter deponuntur: adeò ut propter malam dijudicandi in pueritia

jam

jam acquiſitam conſuetudinem, poſtea multa veluti coactus malè peragat homo; & ex habitu, jam acquiſito, ad peccandum, & ad ſemetipſum, atque alios decipiendum promptior fiat.

Excuſandum igitur potiùs eſt genus humanum, quàm condemnandum; quoniam nihil ipſi æquè facile, aut familiare eſt, ac poſſe decipi. Cùmque homines ferè omnes, ut plurimùm decipiantur, neque una ſit deceptio, aut decipiendi via (acquieſcerent enim in eo, in quo omnes æqualiter deciperentur) poſtea propter varias deceptiones altercantur inter ſe, & acriter diſputant, quærentes quiſnam re vera ſit deceptus; neque facilè inveniunt; nam quiſque, ut plurimùm, ne deterior fiat ejus conditio, proprios defendit errores.

Quòd ſi nonnullos reprehenſione dignos exiſtimare velimus, Eraſiſtrate; ex iis, qui meo vivebant tempore Principes, & divites, & qui rerum habebant habenas maximè reprehendendi viſi ſunt; eſt enim ferè ſemper penès iſtos culpa malorum omnium. Quod ſatis expreſſit Homerus, cùm clades, & peſtes cum Græcorum, tum Trojanorum cœcinit propter Regum ſivè laſciviam, ſivè ſuperbiam, ſivè avaritiam, ſivè incuriam, ſive temeritatem.

Sed

Sed, ne omnia me his complecti velle tibi videar, Principum, & Magnatum, & divitum mei temporis mores referam; quibus non ſolùm iis, qui medicinam exercebant, ſed aliis etiam profeſſoribus, ipſos tum malefaciendi, tum diſciplinas, & artes minùs rectè excolendi, non leves occaſiones dediſſe, manifeſtum fiet.

Erant autem Romani, qui rerum tunc potiebantur; quorum luxuria, & oſcitantia, & incuria bonarum artium unà cum imperio creverant. Antiquiores enim multa quidem retinenda exiſtimaverunt, quæ eſſent veluti frenum animorum; ſed aliquem poſuerunt modum ne vanitates, & ſuperſtitiones, malæque artes creſcerent in urbe. Cùmque divinandi artibus, & Medicinæ multum tribui obſervarent; & difficillimum eſſet cognoſcere, atque diſtinguere, quid in his eſſet boni, quidvè mali (bonum autem retinere, & malum evitare apud illos religio erat) circa divinatorias decreverunt; *ut de* a *Principum filiis ſex ſingulis Aethruriæ populis in diſciplinam traderentur: ne ars tanta* divinandi *propter tenuitatem hominum à religionis authoritate abduceretur ad mercedem, atque quæſtum*. Aethruria enim in extis inſpiciendis, & in interpretatione fulgurum, & portentorum, tunc habebatur peritiſſima; ac multa populo Romano, multa

a. Cic. de diuin. lib. 1.

cæteris civitatibus vera prædixiſſe ferebatur. Circa medicinam verò nullum hujuſmodi decretum, aut alia proviſio ſatis viſa eſt ad moderandam audaciam profeſſorum, & ad prӕcavenda damna. Quamobrem rem expertus P.Rom.Medicinӕ exercitium damnavit; non quidem artis odio, ſed artificum; qui aliquid habent, quod non eſt aliis commune: & ad annum ultra ſexcenteſimum ab urbe condita medicis Roma caruit: verùm non caruit medicina. An fortè Numen aliquod, quod medicina vocari potuerit, Romanorũ ſaluti tũc prӕfuit;ut eſſent ſinè Medicis; ſed nõ ſinè medicina? Nequaquã iis P.R. caruit Medicis, *Qui ſui quæſtus cauſa fictas ſuſcitans ſententias*, & omnia ſe noſſe affirmant. Verùm nõ caruit Medicina; neque morborum vi plures eo tempore mortui ſunt. Quoniam complures, divites maximè, qui hoc non auderent, ſeſe Medicos appellare, propriӕ, & totius familiӕ ſaluti ſtudebant; & accuratè obſervabant, quæ acciderent in morbis; & quæ prodeſſent ſive ſibi ipſis, ſive filiis, ſive ſeruis, ſive pecori, quæue nocerent notabant: ac filiis poſtea tradebant, quæ cognita habuiſſent; ac filii aliquid aliud addebant; & tradebant poſteris, Eratque Medicinæ ſtudium unum ex iis, quæ pertinent ad rem familiarem. Quòd ſi quis,

& ſibi,

& ſibi, & vxori, & filiis, & ſervis meliùs conſulere noviſſet; alii ad illum accurrebant, conſiliumque petebant, ubi opus fuiſſet; & gratis accipiebant, quidquid ille cognoviſſet: pro ut nunc etiam fit circa res alias, licèt minoris, & ſæpè nullius momenti.

Poſtea verò corrupti ſunt mores; & maxima deſidia, & ignavia mentes divitum, atque Principum occupavit; & rem quiſque ſuam familiarem minùs rectè curabat. Defuit etiam Senatus in his providentia: adeò ut cuique licitum eſſet, vel conjectorem, & divinatorem facere; vel Medicinam exercere. Res poſtea, ut audio, in deterius dilapſa eſt: ſed non attingam, quæ non ſpectant ad mea tempora. Fuit autem, nonnullis annis antequam ego in Italiam venirem, Theſſalus quidam Medicus, qui ſex menſibus Medicinam docere profitebatur, tanquam nulla bonarum artium, qui Medici futuri ſunt, opus habeant, Verùm enim verò qui meis temporibus Medicinam exercebant, rudes adeò, & inerudìti erant; ut non immeritò dixiſſe Theſſalus videri poſſit; ſex menſibus ſe illa omnia docturum, quæ illi noverant.

Theſſalus quidem peccavit, qui ſic dixiſſet; peccabant, & alii diſciplinarum profeſſores: ſed multò magis profectò pec-

peccabant divites; quorum inſcitia, & rei domeſticæ incuria occaſionem præbebat illis malefaciendi. *Diuites enim cùm ſe a totos voluptatibus addicaſſent; voluptatum artifices ditabant, admirabantur; & eò uſque extollebant; ut hiſtrionum, & aurigarum ſimulacra ſecùs Deorum imagines etiam collocaverint. Diſciplinarum verò peritos tanti faciebant, quantum* [b] *indigebant eorum opera. Neque enim quid ſingulis artibus pulchri, bonique ineſſet animadvertebant; neque ut eas accuratè diſcerent tolerare poterant. Verùm Geometria, & Arithmetica tantùm utebantur, quantùm extruendis ædibus, & computandis expenſis conducit:* major autem pars neque hoc noverat;ſed ad omnia, quæ ipſis domi opus eſſet, conductitios vocabant artifices; etiam ad computanda expenſa. *Aſtrologia* [c] *verò, & divinatione* utebantur *quantum ad prævidendum faceret, quorum hæredes eſſe debuiſſent,* vel ut conjicerent in publicis muniis administrandis, quibus ipſi ſuccedere poſſent. *Item* [d] *& muſica quantum ad oblectandum aures ſufficeret. Quæ verò has omnes artes conſtituit, demonſtrandi facultas curæ ipſis non erat; niſi quatenus dicendi ſtudiũ quoſdam adigebat cavillandi peritiam diſcere;* ut litibus, & forenſibus controverſiis alii ſemper irretiti, & occupati eſſent. *Nam artium* [e] *omnium parentem philoſophiam*

a.b.c.d.e Galen. de præcogn. ad poſth. cap. 1.

non

non modò non audiebant, ſed reliquis etiam omnibus diſciplinis deteriorem arbitrabantur; cui operam dare non abſurdius eſſe putabant, quàm ſi quis granum milii perforare velit. Hi ſunt qui Medicinæ uſum ſolummodò reſpiciunt, non tamen rectè; ſed, ut inquit Plato in Gorgia, ſicut pueri, vel imprudentes homines, à quibus ſi judicaretur, quiſnam potior eſſet Medicus, an coquus; non minimum præſtare coquus Medico cenſeretur.

Divitum, inquam, atque principum ſocordia anguſtus primùm callis, poſteà amplior, demum ampliſſima, & latiſſimè patens via adaperta eſt ad maleficia. Hinc numerus crevit eorum, qui videri potiùs, quàm eſſe volebant. *Hinc neglecta ſunt, quæ in diſciplinis erant pulcherrima; dataque eſt opera, ut ea dicerentur, & fierent; quibus* divitum *gratiam inivisſent; & ab eis approbarentur. Dico autem quibuſuis adulari; quotidis ſalutare divites; per urbem comitari; principes domum reducere; in conviviis diſcumbere; atque in eis tum miniſtrare, tum jocos, & facetias referre.*

Neque opus tunc erat veritatem exquirere; quin maximè obſtabat: unde non pauci ſi quid verum, atque bonum aſſecuti fuiſſent, illud occultabant, ne à gratia, & ab amicitia caderent divitum: & iis tantùm utebantur; quæ ad illorum, & vulgi, & matronarum præcipuè captan-

tandam, & tuendam opinionem, & benevolentiam apta eſſent. Hoc enim perpetuum eſt, ut ignaviſſimi omnium eos maximè admirentur, & adjvvent, atque tutentur, ex quorum conſuetudine ignorantia ipſis non exprobratur.

Ac tali tempore, Eraſiſtrate, ego Romam advectus, ignarusque morum illius gentis cùm eſſem; cœperunt Medici mihi maledicere; ac in colloquiis mihi ſemper detrahebant; alii præſtigiatorem, alii deceptorem; alii vaniloquum; alii aliis nominibus me appellabant: & ſæpè aſtu, dolis, aſſentationibus, omni genere vafritiei, & verſutiæ tres, quatuorve ſimul conveniebant, ut mihi adverſarentur; & ipſi præponerentur; & me ridiculum facerent apud eos, quorum judicium perſtrinxerant; & apud eos, qui de rebus minimè dijudicare valebant. Iſtorum audacia minimè ferenda viſa eſt; ac, ne Græcis imbutum artibus hominem in his etiam, qui ſub auxilii conferendi ſpecie libertatem abſtuliſſent, illius temporis Romani vincerent, conſimili arte mihi opus eſſe cenſui. Effugiebant autem difficultates, quas ego proponebam; & mirabili aſtu, ac calliditate, totiuſque corporis deriſoriis geſtibus, illudebant me in congreſſibus. Igitur adversùs tam diram hominum procellam, tempeſtatemque con-

contra nitendum exiſtimavi:& ne tam facilè ,effugerent;& ut ingenium artemque dicendi meam oſtenderem , id maximè probandum ſuſcepi , quod ipſi maximè omnium improbabant : venæ ſcilicet ſectionem . Neque me deterruit cauſa ; noveram enim,ſi ſemel vafritiem illi omittere debuiſſent , cum imperitiſſimis rem me fore acturum; qui neque id,quod maximè probari poſſet, defendere ſcirent: & quidem præter auctoritatem,nomenque tuum, Eraſiſtrate , nihil illi adducebant memoratu dignum pro tuenda ſententia de non mittendo ſanguine.

Idcircò illud mihi oſtendendum fuit , te non fuiſſe eum , qui in Medicina non potueris decipi ; ut neque fuit Hippocrates, licèt ab aliquo dictus fuerit tàm fallere, quàm falli neſcius : & tu quidem non inferior Hippocrate habebaris . Atque,ut ex eadem fidelia ambos dealbarem parietes , librum conſcripſi,titulumque appoſui *de venæ ſectione adverſus Eraſiſtratum* : videlicet adverſus hominem clariſſimum ; & circa rem tam ſacram , qualis erat tunc venæ ſectio ; ad hoc , ut calliditati, & vafritiei non eſſet amplius locus; & non eſſet mihi cum umbris ſemper contendendum,argumentorum vim tantùm deridentibus . Res evenit,ut fueram imaginatus ; tanta enim fuit homi-

num imbecillitas, ut nullus aliquid contra ſcribere auſus fuerit. Ac juniores, qui adhuc longo artis exercitio non erant adſtricti ad defendendam illam ſententiam, ſanguinem mittere in omni ferè morbo, & in principio cujuſcumque febris aggreſſi ſunt; & ut hoc ipſis magis liceret; incœperũt affirmare, te quidem ſanguinē mittendum eſſe exiſtimaſſe; ſed omiſiſſe in libris tuis apertè hoc monere, atque oſtendere. Sed ego neque hoc concedere volui; & ut illos magis divexarem, alium librum Evulgavi *de venæ ſectione adverſus Eraſiſtrateos* ipſos: in quo id, quod minimè conſtare poterat, demonſtrandum ſuſcepi, te nunquam venas ſecaviſſe in morbis; nec non etiam pervertere Eraſiſtrateos tuam doctrinam; & ea ipſa non intelligere, quæ tu ſcripſeras; ac ipſos nullos eſſe, qui neque propria induſtria aliquid noviſſent; neque ex tè, cujus libros non intelligebant, aliquid didiciſſent.

Neque in his dicendi vim, atque copiam, quibus ſum uſus, damnare debes, Eraſiſtrate; Nam licèt hæc quærenda nõ ſint in Medico, non ſunt tamen cotemnēda; maximè quia in illis libris non tantùm Medicum me præſtabam; ſed meam agebam cauſam; inimicorũ ſcilicet meorum audaciam reprimebam.

Neque tu nunc eorum, qui te ſecuti ſunt cauſam defendere debes; cum quia nihil hoc refert; tum quia tutemet *ſcis*, non paucos ſectatores noſtros dedecori potiùs nobis fuiſſe, quàm honori. Qui ſæpiſſimè multa perversè ſunt de nobis interpretati; noſtro nomine, noſtraque auctoritate popello impoſuerunt, & pecunias multas extorſerunt: ac plerique cùm volumina noſtra nunquam legerint, noſtris uberibus, noſtraque doctrina ſe educatos, enutritos, atque edoctos dixerunt. Alii verò complures, quod minùs conſtanter à nobis dictum eſt, amplexati ſunt; ſolidam, veramque doctrinam pervertcrunt. De tuis ſectatoribus ego met ſum tibi oculatus teſtis, Eraſiſtrate, quòd non quidem re, ſed nomine tantùm te fuerint imitati; quòd frequentiſſimè me præſente, & me audiente *ipſorummet* errores tibi tribuiſſent: quod eò confidentiùs faciebant, quò vidiſſent neminem de principibus literarum adeò fuiſſe ſtudioſum, ut de illis dijudicare potuiſſet. Theutras autem tuos ſecum deferebat libros; ut cum opportunitas eſſet, oſtenderet, te nequaquam ea docuiſſe, quæ ipſi faciebant; tum etiam, ut illis hoc eriperet diverticulum ad te, auctoritatemque tuam immeritò confugiendi.

Tertius autem liber, cujus titulus *De*

curandi ratione per ſanguinis miſſionem, non quidem mea voluntate ſcriptus eſt ; ſed ut illis obſequerer, qui poſt diſputationes pleraſque cum Medicis habitas, & poſt illos duos priores libros aures obtundebant meas ; rogabantque, ut docerem, quibus in morbis expediat ſanguinem mittere, & ut venæ ſectio ſit inſtituenda : nam jam non ampliùs fidebant in Medicis ſuis. Ego autem circa hæc omninò me referre volebam ad ea, quæ in aliis libris à me etiam ſcripta erant, in quibus etſi pluries, atque pluries affirmaverim convenire in morbis nonnullis ſanguinẽ mittere; tantas tamen addidi difficultates pro noſcendo morbo, in quo conveniat ; & pro noſcendo tempore,& pro determinanda vena ; tot addidi cautelas, & circumſtantias ; tot, tantaque contraindicare ſanguinis miſſionẽ faſſus ſum, etiam ſi morbus illam expoſcat ; ut manifeſtum ſit (modò ea ſerventur, quæ ego docui) aut nunquam, aut rarò expedire ſanguinẽ mittere ; ac omninò difficillimum eſſe cognoſcere, quando conveniat. Cum tamen illi rogare non deſtitiſſent ; *& precibus* [a] *me ſuis obtundere non ceſſaſſent complures amicorum, quos pigebat, ut mihi videbatur curandi librum* à me editum,aliaque ſcripta mea *perlegere : coactus tandem ſum ad hæc ſcribenda deſcendere, ne ſcilicet iuvi-*

a. Galen. de cur. rat. per ſang. miſs. cap. 2.

dere illis viderer. Memini tamen in hoc ipſo libro de cur.rat. per ſang.miſſionem me hæc adjeciſſe verba. *Verùm, quoniam haud* [a] *mea voluntate hunc aggreſſus ſum ſermonem, ſi quod dictorum peccatum eveniat, ipſi culpam ferent, qui auctores fuerunt, ut hoc onus ſuſciperem, ſicuti ſi rectè, atque ex ſententia accidat, utiliſque appareat, laudem illis omnem cedo.*

a. De curan. rat. per ſang. miſs. cap. 5.

Quid nunc blaterant! Malum ne aliquod ex illo libro factum eſt? illi videant qui me ad ſcribendum compulerunt; ego enim omnibus ab renunciavi laudi, & gloriæ, culpæ, & infamiæ, quæ ex libello evenire potuiſſent.

At dices, Eraſiſtrate, hæc non eſſe ſatis ad me excuſandum, niſi fortè apud homines, quibus ex meliore luto effinxit præcordia Titan; alii nanque mea opera decepti ſunt. Apud illos quidem me excuſatum volui. Indocti autem ex quavis occaſione ſivè benè, ſivè malè dixeris, ipſi ſeſe facillimè decipiunt.

An mea culpa aliorum ſectatores facti ſunt ferè omnes, qui poſt me fuerunt? cùm ego omni ſemper contumelia ſectatores omnes affecerim, ſervos, viles, ignavos, ſurdos, cæcos, & qui veritatem nunquam aſſequi poſſent, continuò eos appellans!

An mea culpa diſciplinarum profeſ-

ſores

ſores Geometria, Arithmetica, Mechanice, aliiſque ſimilibus artibus, quæ demonſtrativam methodum habent, minimè uſi ſunt? Cum ego has omnes, Medico quidem neceſſarias, aliis verò perutiles eſſe, ſemper depredicaverim!

Quidam à rudi populo habiti ſunt ſapientes, quòd dixerint nivem nigram; alii quòd dixerint eandem calidam; alii ex hoc, quòd dixerint ſe nihil ſcire, vel hoc unum ſcire, quòd nihil ſcirent; alii, quòd dixerint ſe omnia ſcire, & veluti ex tripode cuicunque quæſito reſpondere poſſe affirmarent. An mea quòque opera decepti ſunt, qui ex his omnibus aliquem exiſtimaverint ſapientem adeò fuiſſe, ut illius verbis, tanquàm infallibilis oraculi, ſtandum eſſe opinati etiã ſint?

Dixi ſanguinis miſſionem multùm, atque multùm prodeſſe; & revocare homines ab orci faucibus; dixi equidem: verùm pluries, atque pluries à me quòque dictum eſt eandem nimium obeſſe; quamplurimos miſſione in maximum vitæ diſcrimen fuiſſe perductos; non paucos fuiſſe enecatos. Videndum igitur, quando proſit, & quando noceat; & ut hoc cognoſci poſſit?

Ego autem in eo ipſo libro, qui eſt de cur.rat.per ſang.miſs. enumeravi multa, quorum cognitio neceſſaria eſſet ad rectè

aliquid determinandum circa *utilitatem*, aut damnum, quod miſſio afferre poteſt: ac omnia quidem ſunt cognitu difficillima; quædam verò ſunt omninò impoſſibilia.

Tanta igitur cùm ſit difficultas in his cognoſcendis: & quædam, quorum cognitio neceſſaria eſt, ut rectè miſſio inſtituatur, homini ſint cognitu impoſſibilia, ſi meo conſilio uti voluiſſent Medici, abſtinuiſſent ſemper à venarum ſectione.

Primò cognoſcere oportet receſſum à ſtatu naturali *in ſtatum* [a] *præter naturam* eo ſenſu, quo hæc accipiebam, quod quidem difficilè cognoſcitur.

a.b.c Gal. de cur. rat. per ſang. miſs. cap. 3.

Secundò quænam ſint affectiones evacuationem poſcentes: *deinde* [b] *quænam ex iis venam incidi poſtulent*, neque hæc in quacunque hypotheſi facilè cognoſcuntur.

Tertiò cognoſci debent generationum principia. Atque hoc eſt non ſolùm difficilè; ſed etiam fortè impoſſibile, quod ab homine cognoſcatur. Neque ante me quiſquam principia hæc certò cognovit; neque poſt me quiſquam; neque aliquid huc uſque de illis determinatum eſt. Dixi quidem *principia* [c] *in rebus omnibus pro materia quatuor habere elementa; quæ per ſeſe mutuò tota miſceri, inque invicem agere ſunt nata*: ſed quis hoc novit, an ità ſe habeat? Dixi

Dixi me oſtendiſſe Aſclepiadis elementa eſſe falſa ; an propterea mea ſunt vera ? Quid, qui dicunt eſſe quinque rerum omnium elementa ; quid qui tria ; quid, qui duo ; quid, qui unum ; quid, qui affirmant eſſe infinita ? Et de his quidem, quæ minimè poſſunt determinari ; ex mea ſententia Medicus priùs decernere debet ; ut aliquid poſtea de ſecanda vena rectè determinet !

Quartò oportet cognoſcere, quot ſint qualitates effectrices ; quod non ſolùm cognoſci nequit ; ſed nonnulli affirmant omnem de qualitatibus doctrinam eſſe purum figmentum. Neque ſatis eſt me dixiſſe eſſe quatuor ; *quarum* [a] *nomina ſint caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas* ; nam non rarò multò aliter loquutus ſum ; & aliquando dictum etiam à me eſt facultates, ſivè qualitates appellare me ſolitum occultas rerum cauſas ; quas ſcilicet ego adhuc minimè cognoſcerem : qui igitur potuerim alios docere ; quæ ipſe ignoraverim !

[a] Gal. de cur. rat. per ſang. miſs. cap. 3.

Quintò oportet cognoſcere humorum tùm differentiam ; tum generationem. Eſtque hoc etiam eorum, quæ hactenus minimè cognita ſunt: & humoriſtas meos jure deriſit Helmontius ; non quia non conduceret, illorum cognitio, ſed quoniam nullus adhuc illos cognovit.

a: b. Gal. de cur. rat. per ſang. miſs. cap.3.

Sextò ex mea ſententia *utilis a quòque in rem præſentem tractatio de temperamentis eſt, elementorum ſequens tractationem.* Cùmque elementorum numerus ſit incertus; & etiam ſi cõveniamus de numero, diſputetur hactenus quænam, & qualia ſint elementa, incerta erit quòque doctrina de temperamentis; & plerique quicquid de elementis, & de temperamentis à me dictum eſt, non ſinè aliqua ratione putant eſſe figmentum.

Septimò verùm omnium maximè dixi, utilis eſt *liber b de plenitudine, in quo oſtenſa eſt, & ut ad vires plenitudo; & ut ad capacitatem, in qua continetur.* Atque hæc, quæ de plenitudine à me dicta ſunt, tu fabulas eſſe exiſtimas, Eraſiſtrate; & vis plenitudinem ſemper referri debere ad vaſa.

Hæc & alia ſimilia lib. de cur. rat. per ſang. miſs. cap.3. alia paſſim alibi: quorum cognitio neceſſaria mihi viſa eſt ad ſanguinem rectè detrahendum: Sed omnia præter morem breviter in hoc lib. de cur. rat. per ſang. miſs. ſemper enim dimiſi Lectorem ad alios meos libros, tum ut illi oſtenderẽ me non fuiſſe, neq. eſſe ſpernendum; tum ut rem efficerem difficiliorem; tum etiam ad hoc ut ſi libros alios legerent, cognoſcerent tandem rem eſſe difficillimam, atq. ſæpè cognitu impoſſibilẽ. Ac circa finem hujus capitis me-

memini me adieciſſe hæc verba : *nec verò mirum cuiquam videri debet, ſi tantis ſit opus, ut probè de vena ſecanda contemplari liceat ; non enim ad hujus tantùm auxilii inventionem, ſed & aliorum omnium neceſſaria eſt eorum, quæ modo recitavimus cognitio. Nam ſi citrà illorum notitiam rectè curare poſſemus ; haud eſſet cur ea tanti faceremus*. Magni quidem facienda eſt cognitio eorum, quæ à me recitata ſunt ; ſed hoc opus, illa cognoſcere. a. Gal. de cur.rat. per ſang. miſs. cap.3.

At libro de venæ ſect. adversùs Eraſiſtrateos cap.6. cognoſcens ego quoſdam exiſtimare facilè decerni poſſe, ſecanda ne ſit vena, an non ; hæc protuli : *inhibendum* [b] *cenſeo illis, qui hactenus venas temerè ſecarunt, ne eas in poſterum penitus ſecent. Ut enim Plato ait minus aberrare eos conſentaneum eſt, qui ea non aggrediuntur, quæ non norunt, quàm qui illa tractant, quæ nunquam didicerunt : nam hoc idem, & iſti faciunt, ſibi ipſis perſuadentes ; quòd, & quibus venam ſecare expedit, & cætera id genus, quæ à me recitata ſunt, inventu facilia exiſtant.* b. De venæ ſect.ad Eraſiſtrat.c.6.

Ponamus me dixiſſe multa hominem commoda habere póſſe ex volatu ; multa faciliùs, atque citiùs volatu perfici poſſe, quàm pedibus ambulando. Ponamus me dixiſſe cognitam mihi eſſe volandi artem, illam tamen eſſe difficilem ſatis; ut re ve-

ra

ra difficilis eſt. Dixerim etiam ut volandi aliquis artē aſſequatur, oportere priùs cognoſcere quid ſit gravitas, & quę ſit vis, quæ corpora compellat ad centrum; & an vis iſta creſcat, vel decreſcat unquam, dum grave deſcendit; & ut creſcat, vel decreſcat: item oportere aeris cognoſcere gravitatem in quavis tempeſtate, & temperie, ſive mavis dicere conſtitutione ejuſdem aeris: oportere cognoſcere corpulentiam, & reſiſtentiam aeris cum reſpectiuè ad motum gravium, tùm etiam reſpectivè ad alios motus, percuſſioneſque, librationeſque, quæ in ipſo fiunt. Itē poſito quòd addiderim ad volandi ſcientiam acquirendam, non ſolùm phyſicam diſciplinam, verùm etiam neceſſariam eſſe Geometriam, Arithmeticam, Muſicā, Mechanicam, aliaſque facultates; quibus machina inveniatur; qua facilè tum aeris reſiſtentia ſuperet corporis gravitatē, & quibuſdam motibus corpus in aere librari poſſit; tum etiam ipſum idem corpus grave ad dexteram, vel ad ſiniſtram inflectatur; aſcendat, vel deſcendat pro lubitu hominis. Ponamus, quòd hæc, atque ſimilia dixerim: an ſi quis cùm nihil iſtorum noverit; ſpe tamen rectè volandi è ſublimi ſe deijciat; pręcipitetur, & moriatur; mea culpa deijcitur; mea culpa præcipitatur; mea

cul-

culpa moritur? quoniam ego dixi dari artem volandi: ſed eam eſſe difficilem nimis; & omnium aliarum artium, & diſciplinarum egere auxilio? ſtultus procul dubio eſt, qui mea culpa mala illa accidiſſe dijudicabit.

Haud profectò diſſimiliter de ſanguinis miſſione locutus ſum; quòd utilis ſit; ſed quòd multarum rerum captu difficillimarum, & impoſſibilium cognitio requiratur, ut illa rectè inſtituatur: adeò ut minus, atque minus errent illi, qui nunquam ſanguinem mittunt; quàm qui, tanquam ſi inventu facilis eſſet opportunitas mittendi, temerè mittunt.

Quid aliud poſtea fieri potuit? Is fuerat, Eraſiſtrate, fervor, & diſputationis calor, ut obſtinatè, & ſumma cũ pervicacia dicentibus illis, qui maximè mihi maledicere, & detrahere ſoliti fuerant, nunquam omnino, neque directè, neque indirectè conducere ſanguinem mittere; neque adhæc ullam propter imperitiam ſatis probabilem adducerent rationem: parùm ſanè dicere viſus eſſem, ſi apertè dixiſſem raro conuenire?

Ità igitur locutus ſum; ut aliis viderer credere ſemper admittendam eſſe ſectionem, aliis nunquam; aliis verò, & prudentioribus raro eandem convenire viderer exiſtimaſſe: verùm tamen rem adeò

adeò eſſe intricatam affirmavi; ut ipſi ex ſeſe crederent penes me tantùm eſſe artem de his benè determinandi, & ſectionem rectè adminiſtrandi.

Qua quidem ratione nequaquam alios offendere mihi animus fuit, præter eos, qui me offenderant. Neque aliud præſtitiſſe videndus ſum; niſi in ſumma illa concertandi occaſione mihi non defeciſſe. Atque ideò, modò ęquo ſis animo, dijudices, ſpero, jure merito a me ſic factum. Res enim ipſa ſic tulit; ut cùm illi lingua, geſtu, & omni obtrectationis genere mihi infenſi fuerint, & ad hoc ſimul ipſi convenirent; & principiò omnia damnarent, quæ tu non dixeras probanda; poſtea nihil defenderent eorum, quæ dixiſſent: ego contrà omnia ſumerem, quæ vellem; & ut eò magis illorum ignavia oſtenderetur, pro ut impetus diſputationi ferebat, ampliſſimam habuerim orationem; nihil ex adverſo ego mihi timens ab illis; ubi calliditas jam non eſſet ampliùs ex uſu. Atque ſimili quidem pacto ſæpè multa acciderunt: videlicet cùm non raró homines aliquid ſinè limitatione, & diſtinctione temerè negaſſent; poſtea ſinè limitatione illud idem quod negaverant, temerè conceſſerunt, & temerè etiam in uſus admiſerunt.

Et equidem hanc fuiſſe Ariſtotelis fortunam

tunam audivi. Primùm ejus ſcripta tanquam ab oraculo exarata in veneratione maxima ſunt habita. Ex quo data eſt occaſio nonnullis, ut diligentiùs illa examinarent: reperta ſunt quædam abſurda. Crevit poſteà paulatim iſtorum numerus, qui animosè de Ariſtotelis operibus criſim ferrent; & vel quia multa non intelligerentur; vel quia multa re vera abſurda eſsent, totus tandem Ariſtoteles viſus eſt abſurdiſſimus. Adeò vt, Eraſiſtrate, diſertiſſimi Avi tui ſcripta, tanquàm omninò erroneam, & pernicioſam, ac peſtilentem continerent doctrinā, judicis decreto publicè igni concremarentur; edictumque ſub gravipœna eſt, ut ſi qui exemplaria, haberent igni traderēt. Sed hoc ipſo factum eſt, ut quædā exēplaria diligentiùs cuſtodirentur; & quidā curioſiùs examinare cœperunt; an re vera Ariſtotelis doctrina tam abſurda eſset. Viderunt primò non omnia eſse abſurda. Dehinc benigniori animo illa perlegentes viderunt, & hoc, & hoc aliud rectè poſſe interpretari. Brevi poſtmodùm doctrina, & eloquio viſus eſt ſummus Ariſtoteles: moribus autem re vera nunquam commendandus viſus eſt. Poſt hæc ſancitum eſt a principibus, ut pueri omnes ſecundùm Ariſtotelis doctrinam inſtituerentur: & factus eſt Ariſtoteles veluti Numen

men infallibile; & Philoſophus per antonomaſiam dictus eſt & in magnis controverſiis, ſi quis protuliſſet hæc verba, *dixit Ariſtoteles*, omnes acquieſcebant. Demum audivi alios inſurrexiſſe; qui hæc ipſa maximè turbaverint; & iterum habeatur Ariſtoteles apud aliquos inſulſus, & fatuus, & nihil ſolidè nil rectè, ſed omnia pravè docens.

Et mihi, & tibi ſimilia acciderunt, Eraſiſtrate, culpa ignaviſſimorum ſectatorũ noſtrorum; qui nos nunquam potuiſſe errare crediderunt. Tui quidem dederunt mihi occaſionem, ut in illis tribus libris tibi maledixerim. Mei verò occaſionem dederunt Helmontio detegendi omnia ulcera, quæ fortè ſunt in meis ſcriptis. Ego enim etſi magnificè de me paſſim ſim locutus; & famæ, & gloriæ fuerim per quàm avidus; de memetipſo, tamen nunquam hoc credidi me non potuiſſe, & non poſſe erráre; neque cuiuſque priuatim naturam me ſatis exploratam habuiſſe, ſum unquam opinatus. Sed redeam ad ſangvinis miſſionem.

Pro coronide autem tum libri de currat. per ſang. miſſ. tùm libri contra te, & alterius contra tuos bina addidi ſomnia; quæ dixi mihi conſpicua viſa eſſe; & illorum monitu arteriarum ſectionem me fuiſſe aggreſsum. An dicam me credidiſse

diſse,detractione opus habuiſse ægrotantes illos; cùm multi,atque multi jam a principio morbi tranſacti eſsent dies? Illud certè volui, ut auditis ſomniis meis, & conſiliis deorum mihi per ſomnia communicatis,fide, & vana licèt animi religione maxime juvarentur ægrotantes.

O malè factum exclamaſti, Eraſiſtrate, ubi ſomnia audiviſti; & ſic decuit exclamaſse ingenuã umbram.Sed vide,quæſo,an ſimplex potiùs, quàm ingenuus ſis appellandus. Nulla unquam fuit gens, quæ ſuperſtitiones ſuas, & opinionum vanitates non habuerit. Ac ridiculus omninò eſt, qui mundum ſperat ab omni præjudicio, & vanitate liberare. *O curas hominum,o quantum eſt in rebus inane.* Vanitas, & omnia vanitas, & hoc quòque vanitas. Sæpe pro uno præiudicio, quòd auferatur,multa intrant in hominum mẽtes; ut meliùs ſit ſinere illos, cum iis præjudiciis, quæ habent. Præter quam quòd minimè omnium hoc tutum eſt, auferre præjudicia, & hominum adaperire oculos! ac niſi inter umbras de his agerem, timerem ſanè ne mali aliquid ex his iiſdem mihi accideret.

Omnibus in rebus, & tempus, & mores,conſuetudineſque,& vanitates eorum, quibus cũ agas,& occaſiones a prudẽtioribus ſunt attendendæ:nam quæ uno tempore

pore aptè fiunt, & juſtitiam habent; alio tempore nequaquam fieri debent, & ſunt injuſta. An tu putas impium Druſum, atque ſceleſtum, quia non monuit exercitum, Lunæ claro cœlo defectum, ex naturalibus cauſis nihil cum ſeditione commune habentibus, dependere? Non ingenuus ſed in illa occaſione ridiculus planè fuiſset, & ſimplex nimis ſi monuiſſet. At ille *quæ* b *caſus obtulerat in ſapientiam vertenda ratus* ſeditionem ſedauit; ſuperſtitioneque, vanoque timore deficientis Lunæ prudenter uſus, milites ad obedientiam, inque ordines reduxit. Ita pius Medicus vanitatibus, & falſis opinionibus uti poteſt; verumtamen ut meliùs ſit ægrotanti, & ut citiùs ille ſanetur. Sic vomitorium exhibitum cuidam fuit, qui ſerpentem geſtare credebat; & dum vomeret, ſerpens injectus eſt in vas; & omnes adſtantes, ab ore ægroti prodiiſse, exclamarunt. Quibus quidem deceptus eſt ægrotus; ſed hac eadem deceptione ſervatus, & ſanitati reſtitutus eſt. Simplicitas, & imprudentia, & ſumma ingenii ſtoliditas eſt, nunquam decipere hominem; qui ſæpè nnmerò tunc maximè iuvatur, cum maximè decipitur.

b Tacitus annalium 1.

Atque hæc quidem quæ voce, verbo, atque ſcripto ego tunc dixi de his, aliiſque ſomniis, ſive meis, ſive patris, aliorum-

rumque, non fuerunt iniquè accepta; & non levem ex his ego mihi fidem comparavi. Nam illo tempore hac vanitate, & ſuperſtitione perculſæ hominum mentes credebant multa a Diis per inſomnia homini revelari;& caſus nonnulli prudentioribus etiam accidiſſe narrabantur admirabiles;& religio erat negare mihi quòque aliquid ſimiliter potuiſſe manifeſtari.

Sive Medicus,ſive Imperator,ſive alius fuerit,vanis hominum opinionibus ſummo jure, & ſumma cum gloria uti poteſt; ad eum tamen finem, ut meliùs ſit gentibus. Ac illi ſunt maximè reprehendendi, qui vanitate utuntur opinionum, ut malè ſit homini; vel ut aurum extorqueant, exempli gratia, vel ut pudicitiam expugnent: ut factum eſt ſub Tiberio Cæſare.Iſidis nanque miniſtri, ut pudicitiam expugnarent Paulinæ clariſſimæ,& caſtiſſimæ Romanæ, dixerunt neſcio quod Numen *a* Anubim AEgyptiũ canino capite, illius expetere concubitum. Retulit illa marito; qui,valdè gaviſus Numen cum ipſo velle Paulinam communem, obtemperandum mandavit. At Iſidis miniſtri pro Numine diuitem juvenem ſuppoſuerunt; a quo aurum acceperant.Re autem comperta meritò Tiberius, & Iſidis miniſtros, & templum ejuſdem, ac turpem delevit aniculam, quæ hæc cum miniſtris

a.Ioſeph antiquit. jud. lib. 18. cap. 70.

tractaverat. At Ego in nullius hominis aut perniciem, aut dedecus vanitate opinionum gentium ſum uſus.

Pulchrè autem liber clauſus, & ornatus eſt ſomniis illis: nam prudentiores rhinicerotis naſum habentes, providum, & ſagacem animum in me potuerunt admirari; Indocti, ſtultique debuerunt credere, oportere ad rectè mittendum ſanguinem, ut Numina revelent, quibus, & quando, & ex quo vaſe mittendus ſit; & ego interim audaciam, & petulātiam, ac ſummam malignitatem ſectatorum tuorum repreſſi. Fateor tamen in his, aliiſque quamplurimis neque ſupremum corticē, neque ſuperficiem doctrinæ meæ cognoviſſe non paucos meorum.

Verùm enim verò minimè æquum eſt ex his tantùm, quæ in rixa illa a me ſcripta ſunt de meis moribus, & doctrina mea judicium ferre: cùm ſæpè tunc etiam cùm ſcribebam contra te, & contra tuos, ad alios libros me retulerim a me quòq; ſed pacato magis, atque tranquillo animo, conſcriptos. In quibus ſanè multa ſunt pro quibus, & laudari, & commendari mereor. Prætéream multa; & quòd rei medicæ ſummam difficultatem ſæpè ſæpius oſtenderim; & quòd monuerim futuro medico maximè neceſſariam eſſe demonſtrandi artem; & quòd rectè indi-

cave-

caverim, quibus in diſciplinis hæc demō-ſtrandi facultas reperiatur; & quòd, his ego licèt inſtructus, tamen faſſus fuerim me nullius ſingularis *a* hominis naturam perfectè cognoviſſe; & quòd affirmaverim unumquemque ſectas omnes priùs perdiſcere debere, ut de illis aliquid poſtea rectè decernat; & quòd ſectatores, & ignavos ſemper increpaverim. Omittam & alia multa; illud tamen prætereundum non eſt, multum mihi debere omnes, quotquot poſt me fuerunt, atque erunt poſteri; quòd volumina ipſis reliquerim omni eruditionis genere referta; quòd conatibus meis omnem de re medica doctrinā, ab antiquioribus traditam, habeant; quòd fideliter aliorum ſententias tradiderim; & quòd ferè omnia, quæ ab aliis ante me ſcripta fuerant; & in dialecticis, & in phyſicis; & in re medica; & in ſimplicium, atq; compoſitorum medicamentorū hiſtoria; & quidquid de re anatomica ad mea uſque tempora compertum fuerat, libris meis complexus fuerim: atque ideò volumina a me conſcripta ſint veluti ampliſſima bibliotheca, omnia, quæ ab aliis, & à me etiam, utcumque cognita fuerant, complectens.

a. Gal. meth. med. l. 3. c. 7.

Et in his quidem, aliiſque ſimilibus nō ſolùm poſteri me laudare debuiſſent, atq; debebunt poſthac; verùm etiam vos mor-

tui, qui ante me fuiſtis, tum laudare me, tum ſummas mihi debetis & agere, & referre gratias; quoniam veſtrum ſæpe ſinè invidia, & ſinè livore meminerim: multaque veſtra omnino periiſſent, niſi ego eorum mentionem feciſſem.

Tuque, Eraſiſtrate, tanquam vnus de plebe, quæ ſæpè immeritò hunc, vel illum inſectatur, & vanis movetur rumoribus, mihi es ingratiſſimus. Nam ſi hæc excipias circa ſangvinis miſſionem, & pauca alia; multa honeſtè, & dignè; & perquam honorificè de te locutus ſum; quæ potuiſſem omittere, ſi qualis in alios fertur auus tuus, iniquus ego in te fuiſſem. Celeberrimi *a* Medicorum omnium tu, Eraſiſtrate, atque Hippocrates mihi viſi eſtis; quod poſteritati publicè teſtatum volui. Te ego morum *b* probitate, & modeſtia non ineleganter fuiſſe præditum affirmavi. Inter eos te numeravi, qui deſtitutam *c* ab aliis rem anatomicam reſtituerunt. Inter cæteros recenſui te legitimæ *d* gymnaſticæ autorem. Te cum Hippocrate, pauciſque aliis rationalis ſectæ *e* autorem memoravi. In tui maximam gloriam hoc ſeculo cedit, quòd retulerim, te quempiam ex humoribus veritum eſſe calidum, frigidum, humidum, aut ſiccum appellare. Niſi ego tui meminiſſem, Eraſiſtrate, neque tituli extarent librorum, quos con-

a Gal. de cō ſuet. cap. 1.

b Gal. de atra bile c. 7.

c Gal. de Hippoc. & Plat. decret. lib. 8. cap. 1.

d Gal. lib. ad Thraſybulum.

e Gal. Medicus ſive introductio.

ſcri-

ſcripſiſti; vix fortè nomen ad ſecula perveniſſet tuum. Ego enim monui poſteros te de febribus; a de vulneribus; de alvi tum affectibus, tum curatione; de rejectione ſanguinis; de reſolutionibus; de ſalutaribus; de diviſionibus; deque aliis multis libros compoſuiſſe. Meo munere viget fama, nomenque tuum inter vivos, Eraſiſtrate. Tibi verò propter leviſſimā injuriam, quæ ſi occaſionem ſpectes, neque injuria appellanda eſt, beneficia erga te mea, laus, honos, gloria, decus, nomen, quod ex meis ſcriptis conſecutus es, omittenda videntur, & nihili æſtimantur! Quòd ſi ſæpe multa ex tuis, & ex aliis improbavi, humanum hoc eſt; neque cujuſpiam alterius ſanctiones probavi ſemper. Homines namque tum inter ſeſe ſæpiſſimè diſſident; tum idem homo aliis temporibus a ſemetipſo diſcors, & diſſentiens eſt: neque omnia, quæ a me ſcripta ſunt egomet probo: quid mirum igitur, aut nimis a probo viro alienum ſi tua aliquādo improbauerim! Nec tamen iraſcor; quis enim ſuccenſet tibi, cui aſpera tantùm, & prava de me ſectatores noſtri retulerunt?

a. Galen. de Hip. & Platon decr.

Sed videamus an vera loquantur; & videamus an ego tàm largus ſanguinis profuſor fuerim, ut iſti depredicant!

Cùm autem variis temporibus multa, a me

à me ſcripta fuerint, in quibus *fortaſſis* non paucę reperiri poſſunt repugnantes ſententiæ, ſi quid tamen conſtantiùs unquam ſcripſi, id eſt ſanguinem nequaquã ſecta vena mittendum eſſe, ubi ille notabiliter vitioſus exiſtit; ac quò magis vitioſus ille eſt, eò minùs convenire detractionem. Fidem igitur produnt hominũ illi, qui cùm ſanguis vitioſus nimis eſt, à me inquiunt fuiſſe edoctos, oportere, aut expedire ſecari venas. Verùm enim verò cùm ſanguis ſuperabundat quidem (ſi unquam ſuperabundat) ſed vitioſus non eſt; vel haud multùm, aut vix recedit à naturali, ſive utili, & laudabili ejuſdem ſtatu, tunc aliquando, non equidem ſemper, convenire detractionem exiſtimavi.

Ex his igitur patet, Eraſiſtrate, ex Galeni tui ſententia ſanguinem mittendum eſſe cùm homo bene ſe habet; vel cùm non ægrotat ex ſanguine; vel ſi ex ſanguine laborat, leviter, & iis morbis laborat, qui ſpontè ſanantur abſque Medici, Chirurgive opera.

Cùmque ſanguinem ex quatuor humoribus cum quatuor elementis, igni nempe, aere, aqua, & terra analogiam habentibus conſtare dixerim; tunc cùm humores iſti quatuor proportionem non ſervant, vitioſum eſſe ſanguinem affirmavi; & tunc etiam purganti pharmaco,

facultatem habente educendi excedentē ſingularem humorem, evacuandum eſſe corpus aſſerui.

Præterea ſanguificatio eorum, quæ cibo, & potu ſumuntur, coctio quædam mihi viſa eſt; & quatuor illi humores rarò probè cocti mihi viſi ſunt; ut ſanguis ex iis conſtans rarò omnino utilis, & laudabilis, & abſque ullo vitio dici mereatur: Sæpiſſimè autem eoſdem humores, vel crudos eſſe ob caloris defectum; vel coctos nimis, propter ejuſdem caloris exceſſum: ac neque cùm crudi ſunt; neque cùm cocti nimis, utilem eſſe ſanguinis miſſionem exiſtimavi.

Quæ quidem omnia, præter quàm in locis alibi adductis, apertiſſimè docentur in libris de ſanitate tuenda, ubi memini me ſic ſcripſiſſe: *Nam quoniam alii* humores *priùs quàm* [a] *ad exactum ſanguinem nutrimentum pervenit, veluti ſemicocti ſunt; alii prorſus incocti, crudique, alii paulò abſunt à ſanguinis forma: rurſus alii ſanguinis faciendi, ſive, ut ita dicam, ſanguificationis veluti ultima pars, qui utique exceſſu caloris proveniunt; quorum alii paululum; alii plus; alii plurimùm à ſanguine receſſerunt; ubi paulum vel citra ſanguinem reſtitum; vel ultra proceſſum eſt, audacter mittendus ſanguis eſt*. Hoc eſt ubi ægrotantes benè ſe habent, vel ubi non quidem ex

a. Galen. de ſanit. tuend. lib. 4. c. 4.

ſanguine laborant; vel ſi ex ſanguine ægrotant, iis morbis ægrotant, qui facilè ſpontè curantur; ut Medici, Chirurgive, non indigeant languentes auxilio, tunc venæ ſunt aperiendæ. Vbi verò ſanguis plus recedit ab optimo ſtatu *a conſideratiùs agendum; vbi plurimùm in bis nullus omninò mittendus eſt ſanguis*.

a. Galen. de ſanit. tuend. lib. 4. c. 4.

Item ego bis exponens locum illum Hippocratis: propter inclinationem, ſive propenſionem; vel ut alii, & rectiùs interpetrantur, propter converſionem non item ſanguis exit; ſed pro humoris cognatione talia expuunt: hoc eſt, dum ſanguis è pulmonibus per os expuitur; ſi ſpumoſus *b* appareat, pituitoſus ille eſt, vel in pituitoſum degenerauit; pallidus autem expuitur, cùm bilioſus eſt; niger verò ſi melancholicus; aut pro alia humoris affinitate nequaquã purus prodit: cùmque non his omnibus venæ ſecandæ ſint, ut ſcriptor ille præcepit; ego regulam tradidi, quæ mihi melior tunc viſa eſt: videlicet *expedit*, dixi, *borum c aliquibus ſanguinem detrahi, quibus ſcilicet is copioſus eſt, & nondum inſigniter ad alterum humorem converſus. Non detrahendus eſt autem, in quibus jam mutatus eſt.* Quæ verba illud idem ſonant, quod priùs dictum eſt, ex Galeni ſententia mittendum eſſe ſanguinem cùm homo benè ſe habet; vel

b. c. Gal. in lib. Hipp. de morb. vulg. li. 6. com. 3. text. 42. 43. & 44. atque idem Gal. com. 3. lib. de humorib. text. 30. 32. & 33.

cùm

cùm non laborat ex ſanguine; vel ſi laborat, *leviter*, & iis morbis laborat, qui ſpontè, & abſtinentia duodecim horarum, vel unius diei curantur. Enim verò ſi lapſu unius diei morbus non deſinat, evidens ſignum eſt; vel hominem non ægrotare ex ſanguine, vel non ex copia, & abũdantia ejuſdem ægrotare: ſed ex vitio, quoniam vel pituitoſus eſt, ſive lenteſcens, & craſſus, ut ait VVillis; vel bilioſus, vel melancholicus; vel quoniam ſales, & ſulphura, & ſpiritus, & aqua, & terra, quæ principia ſunt VVillis, vel unum, vel plura ex his ſunt exaltata, vel depreſſa nimis. In quibus omnibus ex Galeni ſententia non expedit ſanguinem detrahere.

Atque tuam fortè inibo gratiam, Eraſiſtrate, ſi non omittam verba illa ejuſdem ſcriptoris: *Impedimentum a in cruenta ſputibus*, hoc eſt ad ſanguinem mittendum, *tempus anni phlegmone lateris ſive pleuritis, bilis*. Quæ intelligenda dixi circa pleuritim, ſi illa fuerit levis, & benigna. Tu autem dicere potes, cùm levis pleuritis in ſanguinem ſpuentibus impediat venarum ſectionem; multò magis eandem non eſſe admittendam cùm illa fuerit gravior. Sed fortè, nunc inquam, voluit ſcriptor ille in pleuritide cum cruenta expuitione adjuvandam eſſe hanc per os expurgationem; quæ ſanguinis miſſione cohiberi,

a. Gal. in lib. Hipp. de morb. vulg. li. 6. com. 3. text. 42. 43. & 44. atque idem Gal. com. 3. lib. de humorib. text. 30. 32. & 33.

& retardari poteſt. Verùm, quidquid ſit de his, illud non eſt dubio vertendum, tempus anni ſive nimis frigidum, ſive nimis calidum, qua de re fuſiùs poſtmodū, impedire ſanguinis detractionem; etiam ſi hæc propter alias rationes convenire videri poſſit; neque in omni pleuritide eandem proficuam eſſe, etiamſi vires conſtent, & cætera conſentiant; neq. eandem convenire ſi bilis excedat; ac ſimiliter in aliis de quibus dictum eſt.

Egone ſanguinolentus!, Eraſiſtrate, qui ſenex confirmavi hæc, quæ junior ſcripſeram! In libris enim methodi inter alia multa notavi hæc: *Vbi* [a] *æqualiter inter ſe ſucci ſunt adaucti, id & plethos, & plethoran Græci vocant, latini plenitudinem & ſuccorum redundantiam appellant: ubi verò vel flaua bili, vel nigra, vel pituita, vel ſeroſis humoribus refertum corpus jam fuerit; eum habitum cacochymiam, quaſi ſuccorum vitium dicas, non plethoram nominant. Ergo plethora tum ſanguinis miſſione curatur, tum frequenti balneo, tum exercitatione, tum frictione; præterea digerentibus medicamentis, & præter hæc omnia, inedia: de quibus in iis, quæ de ſanitate tuenda ſunt prodita, dictum abundè eſt. Succorum vitium purgatione, quæ cuique ſuperanti ſucco ſit accommodata, corrigitur.* Quæ etiam Hippocratis ſententia fuit, ut fuſè explicaui in

[a] Gal. meth. med. lib. 13. cap. 6.

apho:

aphoriſmis lib. 2. aph. 8. At ſuccorum vitium frequentiſſimum eſt in morbis: humorum autem abundantia ſinè vitio, ſive plethora, in qua ſucci æqualiter inter ſe, & ſervata proportione ſunt adaucti, vel non datur, vel eſt quid rariſſimò contingens; ac ſi contingat, tum balneo, tum exercitatione, tum frictione, tum digerentibus medicamentis, tum etiam, præter hæc omnia, inedia diminui, & quantum opus eſt, moderari poteſt: igitur ex Galeni ſententia vel nunquam, vel perquàm raró convenit ſanguinem detrahere; ac ſi aliquando conveniat, non eſt adeò neceſſum, ut quamplurimis aliis remediis id ipſum habere nequeamus, quod ſanguinis præſtat miſſio.

Atque hæc eadem in illis ipſis libellis, quos de ſanguinis miſſione ab amicis incitatus compoſui, pluries à me [a] confirmata ſunt. Et quodam in loco iſtorum librorum, quod alibi etiam dixeram; *at ubi* [b] *crudi ſucci exuperant*, dixi, *antequam morbus invaſerit cautè evacuabis: ſed ubi jam febris corripuerit, ut ante monui, nequaquam*. Stolidi autem ſectatores mei, me etiam adhuc inter vivos agente, febres cunctas in principio venæ ſectione indigere [c] putabant; & non mediocri profectò noxa ægrotos afficiebant: *plures enim hac ratione perierant, quàm quibus non fuerat*

a. De cur. rat. per ſang. miſs. c. 9. & 10. & alibi.

b. De cur. rat. per ſang. miſs. c. 10.

c. Galen. de ſang. miſs. adv. Eraſiſtrateos c. 6.

rat vena ſecta. Ex his autem ſi æquus es, facilè coniicies, Eraſiſtrate, poſteros omnes, qui meo nomine dicti ſunt, me etiam Doctore, debuiſſe exiſtimare, venarum ſectionem in febribus eſſe, ut plurimùm perniciosſam: nam plures moriuntur ex iis, quibus mittitur, quàm [a] ex iis, quibus non mittitur. Cùmque ſæpe crudi ſucci exuperent, & poſtea febres fiant; ratione febris minùs convenit ſanguinem mittere; quàm ſi febris non acceſſiſſet.

a. Loc. ſupra citato

Si quid igitur conſtanter magis à me ſcriptum unquam eſt, Eraſiſtrate, id eſt ſanguinem, ubi is vitioſus eſt, minimè detrahendum. Nam vitium nequaquam miſſione corrigitur. *Nec [b] obſtructio*, quæ ſecundùm nonnullos ex binis generibus morbos omnes comprehendentibus, cauſa eſt morborum omnium ad unum genus ſpectantium, quos clauſos appellant; *nec putredo [c] curari per ſanguinis miſſionem poteſt: ut quæ alia remedia deſiderent*; ſicut in libris methodi demonſtratum eſt.

b.c. Gal. l. 11 meth. med. c. 14. d. loco cit. 11. meth. cap. 14.

Non eſt autem cur te nunc morer, Eraſiſtrate, explicando quid ſit putredo, & in quonam conſiſtat; res enim eſt putredo captu difficillima: Ac licèt multa ego de illa ſcripſerim; ſi quis tamen ſectatorum meorum clarè nunc doceat, quid ſit putredo; quod maximè ſum averſatus, ſpōdeo me fore illius ſectatorem. Illud tamen

men dubitandum non eſt, me ſtatuiſſe febres omnes, hectica, & paucis aliis exceptis, à putredine fieri: ut & illud etiam concludere liceat febres ferè omnes ſanguinis miſſione minimè curari poſſe; quoniam neque putredo, neque obſtructio, quæ febrium ferè omnium cauſæ ſunt, ſanguinis detractione curantur.

Ac ſi dicamus non à putredine fieri morbum quempiam; dicamus etiam in eo humores non eſſe notabiliter crudos: neque ſuper excoctos nimis; ſed veluti in medio ſtatu conſiſtere; & item ſuperabũdare; eamque plenitudinem premere corpus affirmemus, in qua ſeruata proportione inter ſingulos ſuccos, tota earundem ſimul ſumptorum excedat quantitas: non tamen ſemper mittendum eſſe ſanguinem dijudicavi: ſi quidem niſi gravis aliqua urgeat neceſſitas; atque, ut tu dicere ſolebas, Eraſiſtrate, niſi tutò nonnullarum horarum lapſus expectari nequeat; multa eſſe poterunt pro varia morborum natura hujus plenitudinis remedia; balneum, [a] exercitium, & motus, maximè propriis factus viribus; frictio; geſtatio; ſolventia medicamenta; febris ipſa; vigilia; dolor; abſtinentia à cibo, & potu; & alia multa. Ex his quædam quandoque magis conveniunt;

&re-

[a] Gal. meth. med. l 13. c. 6. in l. Hipp. de vict. rat. in morb. acutis com. 4 Text. 19. & alibi.

& rectiùs adminiſtrantur, quàm ſanguinis miſſio.

Præterquàm quòd pleriſque in morbis nequaquam id omne, quod excedit in vaſis detrahendum eſt; ſed *reponi* a *ſanguinis aliquid ad curationis ſpatium debebit; quo minùs intempeſtiuè nutrire neceſſitate ulla cogamur*: ea maximè ratione, quòd non rarò quibuſdam in morbis, aut morborum temporibus periculoſum eſt cibũ offerre; ac ſi offeras, cùm is non poſſit ab ægrotantibus viſceribus ritè præparari, ſæpe pro meliori ſanguine, qui educitur, imperfectiores, & vitioſiores humores in vaſa intruduntur. Quæ coincidunt cum iis, quæ tu, Eraſiſtrate, libro de ſanguinis rejectione Chryſippum laudibus extollens, contra eos ſcripſiſti, qui in ſanguinis rejectione venas ſecabant; ut exinanitę, faciliùs poſtea reaſſumerent, quod extra eas illapſum eſt. *At Chryſippus*, ſcripſiſti, Eraſiſtrate, *conſultiùs agit, ut qui, non ſolùm id, quod inſtat, præ oculis habeat; verùm & impendentis periculi curam gerat. Huic enim periculo, quod ex rejectione eſt; periculum inflammationis proximum eſt, in quo offerre quidem non facile. Ei verò qui poſt venæ ſectionem longo tempore ſinè cibo permanſerit, periculum eſt ne exolvatur.* Potuiſſes autẽ alios addere morbos in quibus ſimi-

a. Eraſiſ. rel. à Gal. l. adv. Eraſiſ. ca. 1. & contra Eraſiſtrateos cap. 7.

ſimiliter grave eſt offerre cibum maximè pleniorem.

Multa tamen contra hæc à me dicta ſunt tempore illiberalis illius controuerſię, quam ego, & Theutras ſuſcepimus: tunc inquam, cum exclamavi; *ſi neque apud* a *Hippocratem; neque apud Dioclem; neque apud Euriphontem; neque penitus apud quemquam alium qui ætatem tuam præceſſerunt, tale genus auxilii in ſcriptis reperiretur; fortè ſuſpicari quis poſſet te tanquam de eo; cujus uſus nondum fuiſſet inventus, aut apud celebres Medicos approbatus jure optimo verba non feciſſe*. Verùm enim verò ſi idcircò de ſanguine mittendo nihil ſcriptum reliquiſti, quoniam rarò conveniat eundem mittere; non inficiabor, quod tu Medicorum b *celeberrimus* Hippocratē, alioſque celeberrimos fueris imitatus, qui rarò ſanguinem detraxerunt. Sed quicquid ſit de hoc, doctrinam tuam, atque Chryſippi ego confirmaui verbis illis *reponi* c *ſanguinis aliquid ad curationis ſpatium debebit; quo minùs intempeſtive nutrire neceſſitate ulla cogamur*, ut unum omnes, idemque hac de re ſentire videamur.

a. Gal. contra Eraſiſtr. cap. 1.

b. Galen. de conſuet. c. 1.

c. Gal. meth. med. lib. 11. cap. 14.

Credidi tamen, quod tu etiam fortè reris, Eraſiſtrate, aliquando, etſi ſanguis non ſuperabundet, convenire detractionem; ut *cùm* d *lapſus ab alto quis ſit, aut aliàs plaga aliqua contuſas vehementer cor-*

d Gal. meth. med. lib. 4. cap. 6.

poris

poris partes habuerit, *Quanquam idem homo paulo ante ſanus fuerat, prorſuſque redundaniæ ſanguinis expers*. Huic eadem caſus hora, aut prima, ſecundave ad ſummum die, dices Eraſiſtrate, detrahendum eſſe ſanguinem: aliàs poſtea miſſio, ſi nō damnoſa, videbitur ſaltem inutilis. Ego autem neque his omnibus mittendum exiſtimavi; ac ſemper excepi pueros, quatuordecim annis minores; & eos, quorum virtus imbecilla eſt: quos neque tu ſemper excipis; dixiſti enim ſanguinis miſſionem varias, atque varias excitare poſſe animi affectiones nunc ſalutares, nunc perniciofas; quòd ſi quis ea uti norit, ut illi excitentur affectus, qui ſalutares ſunt, neque tantum mittatur ſanguinis, ut detractio ex ſe noceat; ſemper illa convenire poterit.

At ſi queras quidnam fuerit hoc, quod deceperit pleroſque ſectatorum meorum, ut me crederent ſanguinis largiſſimum profuſorem? an iſti decipiant alios, cùm ipſi non decipiantur?

Ego quidem ſic exiſtimo, quòd decipiant, & decipiantur. Complures etiam audio meo nomine vocari Galenicos, qui nunquam viderint meos libros; neque ſi viderint intelligere potuiſſe, quæ ego ſcripſi: nam ſi intellexiſſent; neque in mea

pro-

profectò, neque in ullius alterius juraſſent verba magiſtri.

Fortè fuit, quod iſtos decepit, id, quod dictum eſt ſive ab Hippocrate, ſive ab alio, qui multa addidit libris Hippocratis: *ſanguinem detrahes* [a] *ſi vehemens morbus videatur*. Quod ego item pluries confirmavi; atque dixi idem penè eſſe ſi magnum, aut ſi vehementem dixeris morbum.

[a]. Hipp. de victus rat. in morb. acutis Gal. com. 4. & paſſim alibi.

Id tamen, niſi fallor, diſplicet nonnullis, qui dicere poſſunt, morbum vehementem minimè conſiſtere poſſe ſinè totius corporis, aut ſaltem partis alicujus virium robore: contra verò dari poſſe morbum magnum cum totius corporis, aut ægrotantis ſaltem particulæ maxima virium imbecillitate, ut eſt gangræna digiti. Quãobrem obſervetur, pleraſque febres minùs eſſe vehementes, cùm ægrotantes ſunt morti proximi; ac dolores eſſe vehementiores, cùm ſenſus organa non ſunt nimis atque nimis læſa; adeò ut ex vehementi mitior factus dolor non rarò argumentũ ſit auctæ quidem, nõ diminutæ morbi magnitudinis. Quo ſenſu acceptis his vocibus non omne prodeſt, quod facit morbum minùs vehementẽ; nam omne quod frangit vires, & corpus, aut partem aliquam mortificat, ſemper morbos facit, minùs vehementes quidem, ſed non ſem-

per minùs lethales: Hæc tamen parerga nunc ſunt; Ego enim quantum memini, non ſemel vehementem pro magno; & magnum morbum pro vehementi accepi, ac pręſens apologia ea potiſſimùm continere debet, quæ magis conſtanter à me ſcripta ſunt circa ſanguinis miſſionem.

Morbus magnus expoſcit ſanguinis miſſionem. At prudentis eſt, fortè inquiunt aliqui ſectatores mei, cautè agere, & morbos leviores curare ut magnos. In omnibus igitur morbis convenit ſanguinem mittere. Nam ſi nihil aliud præſtemus, tutiores erimus à calumnia; ſiquidem fieri poteſt, ut moriatur æger ex morbo, qui videbatur levis: ac ſi ſanguis detractus non eſt, vulgus obſtrepet ob omiſſum remedium morbo magno profuturum. Quòd ſi ſanguis miſſus eſt, & poſtea æger moritur; licèt ſemper turpe ſit dicere non putabam, morbum ſcilicet eſſe magnum: attamen ſi dicamus morbus quidem non videbatur magnus; ſed cautè, & prudenter omnia geſta ſunt; & ea omnia ritè, canonicèque ſunt adminiſtrata, quæ morbo magno convenire videri poterant; conquieſcunt illico homines; iraſque deponunt, & gratias habent. Scitè quidem ſic proprio conſulunt nomini; haud tamen ſaluti conſulunt ægrotantium. Nam ſanguinis miſſio non eſt

eo-

eorum auxiliorum, quæ nocere non poſſunt; quin ſæpè ſive ex ſe, ſive ob ſuſcitatum aliquem affectum, hominem interimit. Neque in quocunque morbo magno utilis eſt detractio; & multi enumerari poſſunt morbi tum magni, tum non magni in quibus ſectio venarum eſt perniciosa. Neque levis morbus habendus eſt, ut magnus; & multi, qui magni non erant medentium, manibus (*ut* [a] *qui facere aliquid ſemper videri velint, quòd ſic ſe majorem mercedem accepturos ſperant*) magni, & lethales facti ſunt. Si quid tamen temerè audendum, vel faciendum eſt; id eſt, ubi morbus fuerit magnus, & omnis alia auxilii ſpes ſublata fuerit.

a Gal. meth. med. lib. 11. cap. 15.

Iidem ſectatores mei potuere etiam decipi ab iis verbis *ſaluberrimum* [b] *igitur eſt in febribus venam incidere non continentibus modo; verùm etiam aliis omnibus, quas putreſcens humor concitat; ubi præſertim nec ætas, nec vires prohibent. Levata nanque, quæ corpus noſtrum regit natura, exonerataque eo, quo velut ſarcina premitur, haud ægrè, quod reliquum eſt, vincet. Itaque proprii muneris haud oblita, & coquet, quod concoqui eſt habile; & excernet, quod poteſt excerni.* Atque audio pleroſque verba hæc accipere, tanquã univerſaliſſimè pronunciata; ut jure proinde longè nimis coſdem à recta ratione remotos exiſtimẽ.

b. Gal. eodẽ loco meth. lib. 11. c. 15.

 Enim

Enim verò illo eodem loco, & principio ejuſdem capitis, in quo illa continentur, quod alibi pluries feceram, veluti cachinnis notavi, & deriſi illos, qui in omnibus febribus ſanguinem mittunt; quorum ſapientiam his paucis verſibus comprehendi dixi; *Qui febricitant, ſi a valentes viribus ſint, omnibus ſanguinem ab initio mittes: perfuſoſque oleo poſt tertiæ acceſſionē, vel mulſa cum alica nutries, vel ſorbitione. Deinceps verò alternis cibabis diebus, ſed cataplaſma ex artomelite priùs impones. Sicubi verò alvus adſtricta fuerit, clyſtere hāc duces* Eos tamē hoc eodē loco maximè increpavi, qui priùſquam corpus ſit evacuatū cataplaſmatis, aut perfuſionibus præcordia calefaciunt; excalefacta autem viſcera vitioſos humores, & excrementa ad ſe trahunt, phlegmonemque contrahunt: quod præcavet tempore opportuno miſſus ſanguis. Et toto illo capite de his maximè loquor, quibus aliqua imminet interni viſceris inflammatio, ſive tumor celerem habens motum, ut tu ajebas; & de his, quibus in una particula putredo conſiſtit; vel facilè in unam particulam deponi poteſt. Et de his intelligenda ſunt verba illa; non verò de iis omnibus, qui putridis febribus laborant. Quod manifeſtum eſt ex eo, quod paulo ante præce-

a. Eodem loco.

den-

denti capite docueram, neque putrediné, neque *a* obſtructionem ſanguinis miſſione curari poſſe. Ac rurſus voveo, atque ſpondeo, ſi quis ſectatorum meorum clarè doceat, quid ſit putredo, vel putridus, vel putreſcens humor, me fore illius ſectatorem.

a.Gal.meth. med. lib.11. cap.15.

Sed quid omnia enumerem, quibus ſectatores mei decipi potuerunt? Multas quidem fateor ego dedi occaſiones, quibus deciperentur: ſed ipſi ex ſe ſe facilè decipiuntur. Quod vivens cognoveram; atque ideo inhibendum cenſui illis, qui meis temporibus venas temerè ſecabant; ne *b* eas in poſterum penitùs ſecarentur; ad hoc ut minùs errarent. Illi autem neque mea, neque tua ſervabant præcepta; ſed noſtris nominibus, pro ut poſcebat occaſio, fidem ſibi quærebant.

b.Galen. adverſ. Eraſiſtrateos c.6.

Ego autem Glauconi ſcribens; non, inquam, viro conſulari, ſpecioſi etenim tituli dignitatum non addunt ſcientiam homini, ſed philoſopho doctiſſimo, & in Platonis doctrina ſatis inſtructo, in tertiana, *b* quàm nuncupaui exquiſitam, non dixi mittendum eſſe ſanguinem. In notha verò tertiana poſt multa, *quòd c ſi ſanguinem* dixi *mittere oporteat; neque hoc quòque omittendum; ſed ab initio ſtatim adhibita earum rerum, quas ſcis, diſtinctione, tantum*

c.Gal.l.1.ad Glauc.c.9.

mittendum, quantum præſens exigit ſtatus; Non igitur abſolutè in hac febris ſpecie mihi viſum eſt mittendum eſſe ſanguinē; ſed dari poſſe caſum in quo conveniat ſanguinem mittere. Circa quartanas autē ab initio dixi ipſas *mediocriter, ac leniter* [a] *tractare oportet, nullum fortè medicamen, aut evacuationem exhibentes, niſi fortè ſanguis vehementer ſuperabundans appareat. Et ſi, inciſa vena, is, qui fluit niger videatur, ac craſſus, audaciùs mittendus eſt: quòd ſi flavus, aut tenuis apparuerit, ſtatim ſupprimendus*. Neque igitur in quartana exiſtimaui ſanguinis miſſionem utilem eſſe, niſi fortè detur caſus ex inciſa vena nigrum, craſſumque effluere ſanguinem; qualem ego credidi eſſe eum, qui quartanas progignit. Quotidianæ verò febris Glauconi tradens ego curandi rationem, neque verbum quidem unum feci de [b] mittendo ſanguine. Cæterùm in febribus continuis ſi accidentibus careant, *ſanguinem* [c] dixi *mittere oportet, & ob morbi magnitudinem, & quibus rubor multò pluſquam naturæ conveniat; & major quàm pro conſuetudine totius corporis tumor, & venæ eminentes, atque extenſæ. His omnibus eſt auferendus, niſi vires, aut ætas, aut aliquid eorum*, quæ pluries Glauconi commemoraveram *prohibuerint*. Igitur neque abſolutè in conti-

a. b. c. Gal. l. 1. ad Glau. capitib. pro priis. 9. 10. 11. 12. 13.

tua

nua febre ſanguis mittendus eſt,niſi fortè multa concurrant.

Verùm enim verò ſi Galeni,re quidem, ac licet non in omnibus, pro majori ſaltem parte amici tui, Eraſiſtrate, ſtandum eſt verbis, ac ſi omnia ſerventur,quæ ego ſervanda volui; per quàm raro profectò venas ſecabunt Medici.

Inter ſcopos mittendi ſanguinis eſt *ætas* [a] *vigens*, quæ ſi deſit, mittendus non eſt; etiamſi morbus videatur magnus.

Excipe igitur ſenes, quorum ætas non eſt vigens, & *propter* [b] *virtutis imbecillitatem non ferunt ſanguinis detractionem*. At memorabit aliquis dari aliquando robuſtum ſenem? Non, inquam, impoſſibile eſt dari robuſtum ſenem; ſed erit ille veluti Aethiops albus.

b.Gal.lib.de lib.prop.c.4 & c.1.(lib.1. ad Glauc.

Excipe etiam pueros, quorum neque vigens eſt ætas; *quivè quanquam* [c] *vitali facultate valeant, tamen neque hi ſanguinis ſuſtinent miſſionem: promptè enim eorum ſubſtantia tum propter humiditatem, tum propter temperamenti caliditatem evaporatur; detractione igitur ſanguinis non egent, qui connatam habent à temperamento vacuationē.* Pueri autem ſunt illi ſaltem omnes, qui quartum decimum annum hactenus non attigerunt: quibus propterea ſecundùm Galeni tui præcepta vena minimè ſecanda eſt, etiamſi morbus videatur magnus.

*a.b.c.*Galen. comm. 4. in lib.Hipp.de v. rat. in acut.text.19.

Hac eadem ratione vel parcè,vel omninò mittendus non eſt iis, quorum corpora candida ſunt, & carnes habent molles, teneras,& facile difflabiles, *quales* [a] *Galli ſunt.* At Gallis his temporibus audio venas maximè exhauriri.

a. Galen. de cur. rat. per ſang. miſs. c. 14.

Exhauriantur quidem, quantum volunt; dummodo non dicant mea niti doctrina, qui hoc faciunt.

Tertius ſcopus mittendi ſanguinis [b] eſt virium robur: unde quocunque morbo laborent, & quamcunque vivant ætatē, iis, quorum virtus eſt imbecilla, venę minimè ſunt aperiendæ, etiamſi ſanguis ſuperabundet: *nam* [c] *melius eſt virtutem non exolvere, quàm ſanguinem evacuare redundantem.*

b. Gal. in lib. Hipp. de vict. rat. in morb. acutis com. 4 Text. 19. & alibi.

c. Lib. citat. com. 2. text. 10.

His, quę docuit Hippocrates, & ego commentariis illuſtravi, ne quid deeſſet in oratione illa; *In acutis autem morbis ſanguinem detrahes, ſi vehemens morbus videatur, vigeatque ægrotantis ætas, & virium adſit robur*, adjeci, & *eum*, [d] *qui ab ambiente nos aere deſumitur, ſcopum; cum fuerit, & calidus, & ſiccus, ita ut citò ab eo corpus evaporetur: Nempe tunc à ſanguinis miſſione abſtinemus, etiamſi morbus magnus fuerit, vigenſque ætate homo.* Quod etiam aliis in locis tum Hippocrates, tum ego pluries docuimus. Atque memini me ſic ſcripſiſſe Glauconi. *Omnes quibus Medici*

d. Loc. ſupra citato

ni,

nihil [a] *omninò de temporum ſtatu cogitantes ſanguinem abſtulerunt, interierunt. Si verò valdè frigida fuerit temporis conſtitutio, tunc quidem ſanguinem mittere eſt formidandum, cùm non ignoremus non parva ex ſimilibus ſequi pericula. Interierunt autem nonnulli, qui in calidis admodum conſtitutionibus non rectè evacuati ſunt, ex ſyncopa vocata, & diſſolutione: in frigidis verò cùm acceſſiones incipiunt, nimiùm refrigerati non ampliùs relevantur. Ob hæc igitur neque in locis ſupra modum calidis, aut frigidis ſanguinem mittere audemus.* His, ſimilibuſque referti ſunt libri, quos poſteris reliqui; hæc atq; ſimilia legi poterunt in ipſis libris, quos adversùs te, atque tuos, & de curandi ratione per ſanguinis miſſionem conſcripſi, ut nō ſit dubio vertendum me exiſtimaſſe in regionibus nimiùm calidis, vel nimiùm frigidis, & in anni conſtitutionibus ſimiliter vel calidis, vel frigidis, non eſſe homini, bovi, equo, aut mulo venas aperiendas.

[a] Galen. ad Glauc. lib. 1 cap. 14.

Verùm licèt in regionibus intemperatis, & in cœli ſtatu nimis calido, vel frigido abſtinendum ſit à ſanguinis miſſione; miraberis tamen, Eraſiſtrate, me ſcripſiſſe, *Omnes quibus Medici nihil omninò de temporum ſtatu cogitantes ſanguinem abſtulerunt, interiiſſe*. Quod neque tu, neque ipſe Helmontius unquam affirmaſſet;

enim

enim verò neque omnes pereunt, quos momo dit vipera.

Fortè, inquam, quando hæc Glauconi ſcripſi, ea fuit illius anni cœli conſtitutio tempore medio inter canis ortum, & arcturi, ut omnes, quibus ſanguis fuerit detractus, perierint. Non enim ſingulis annis, iiſdemque menſibus eadem ſimiliter nocent, aut proſunt. Hippocrates autem non omninò lethales, ſed difficiles dixit ſub cane, & ante canem eſſe purgationes omnes.

Neque abs re erit alia breviter percurrere, quæ iis frequenter accidunt, qui febre corripiuntur, & venarum prohibent ſectionem; quorum pariter Glauconem admonitum volui.

In febribus, cùm æger aliqua de cauſa afflictum percipit os ventriculi, vel ſi etiã humorem aliquem malum evomuerit, & in hujus tranſitu non parùm fuerit offenſus; adeò ut graviter ſe habeat, atque anxiè: non quidem hìc ad febrem tantùm reſpicere debemus: neque multitudinẽ, ſi illa adeſt, evacuare tentabimus; niſi priùs ori ventriculi fuerit proviſum. Ac multos *ſæpiùs* [a] *vidi, qui ita affecti erant, quoſdam interijſſe, alios ad extremum periculũ fuiſſe perducto, cùm Medici eos evacuare tentaſſent antequam os ventriculi corroboraſſent*, & de ea maximè evacuatione, quæ fit per

a. Gal. lib 1. ad Glauco. cap. 14.

ſang.

ſang.miſs.ſunt hæc intelligenda.

Sed neque [a] *ſi fuerit febris cum profluvio ventris, alia eſt opus evacuatione: verum hac ſola ſufficit, quamvis non ſit pro multitudinis ratione: quicunque enim his plus adimere fore neceſſarium putantes, aut ſanguinem mittere, aut ventrem movere tentauerunt in graviora pericula duxerunt.*

Et diſtentio [b] item nervorum aliquo pacto ſecundùm mea placita impedit in febribus ſangvinis detractionem, ut nihil, aut certè minùs, etiam ſi aliàs conveniat ſectio, ſit detrahendum.

Ita etiam [c] *ſi vehementiſſimæ vigiliæ, aut dolor intenſus ægrotum infeſtant, cavendæ ſunt ſubitæ, ac multæ evacuationes.* Ac ſubitæ ſunt, quæ ſecta vena adminiſtrantur: & licèt parùm detrahi poſſit; attamen exigua quantitas parùm lædere, & nihil juvare valet ægrotantem: ut proinde ſit ſaltem inutilis; niſi fortè detur caſus, in quo is excitetur animi affectus; qui dolorem demulceat, vel ægrotantem poſteà conſopiat. — *a. b. c.* Gal. l.1.ad Glau. cap.14.

In his autem circa dolorem videbor ſectatoribus meis alicubi contrarium dixiſſe; & præcipuè in iis, quæ contra Menodotum Empiricum habui; qui in ſola plethorica appellata ſyndrome ſangvinē mittendum aſſeuerabat. Ego autem quandoque, ea non exiſtente, venam ſecandam

a Gal. de vic. rat. in morbis auctis comm. 4. tex. 9.

eſſe exiſtimavi: *ut cùm* a *dolor vehemens hominem ſtatim prehenderit*, dixi, *vel pars aliqua fracta fuerit; vel os ex loco pulſum ſit; vel alius quiſpiam articulus contractus, reductuſque ſit*. Sententiæ tamen iſtæ non opponuntur; nam cùm dolor vehemens hominem *ſtatim* prehenderit; vel os ex loco pellitur; niſi altera, atque altera, vel etiam plures præterierint dies ab initio morbi, non ſolet eſſe corpus exinanitum, & extenuatum, & ex validiori pulſu cordis, ſanguiniſque uberioris motu dolor incrementum accipere poteſt; idemque miſſo ſanguine poteſt alleviari. Secùs verò in doloribus qui non *ſtatim* prehendunt hominem; quive fiunt in corpore jam aliquo pacto extenuato, cavendæ ſunt ſubitæ, ac multæ evacuationes; ut Glauconem docui.

Cui etiam præter ea, quæ dixi de Regione, & cœli conſtitutione ſive calida, & ſicca, ſive frigida nimis; & de obſervandis ægrotantium conſuetudinibus; propter quas, ut variæ, atque variæ ſunt, varia requiruntur remedia; & ab iiſdem, & ſi morbus videatur ſimilis, alii læduntur, alii juvantur: & quidem evacuationibus aſſueti ſi reliqua conſentiant intrepidè evacuari poſſunt; inſolitos *verò* b *niſi omnia id ſuaſerint*: & præter ea, quæ addidi de ætate ægrotantis (non enim quæ-

b. Gal. 1. ad Glauc. c. 14.

libet

libet ætas ſangvinis miſſionem ſine noxa ferre poteſt, ſaltem ſecundùm meam ſententiam) dixi pariter conſiderandum eſse corporis habitum ; *Nam qui* [a] *denſa* , *&* *ſolida carne conſtant* , *hi habitus* mihi viſus eſt *haudquaquam facilis pati;quare non oportet vereri ipſos evacuare ex toto* , *ſi quidem* , *& alia id jubent* . *Sed qui mollem* , *& humectam,ac diffluentem habent carnem*, *hi mirum in modum ſunt ad patiendum habiles* : *quare & ſi reliqua omnia ſangvinem eſſe minuendum perſuadent* ; *non tamen id facere audendum eſt* : *ſed & aliis evacuationibus quantum moderatè*, *& cautè fieri poteſt utendum eſt* . *Eodem modo*, *& quicunque ſupra modum craſſi ſunt* , *aut macilenti*, *nam & his venam incidere cavendum eſt* ; *aliaſque evacuationes integras vereri oportet* . Hos inquam omnes *neque ſemel*, *neque ex toto*; *ſed paulatim oportet evacuare*, non [b] inquam mittendo ſanguinem, *ſed inediis moderatis*, *& frictionibus*, *& clyſteribus mollibus*,*humectationibuſque* , *& cataplaſmatis* , *& balneis* . In aliis libris conſtanter hæc,atque ſimilia docui ; & in libris methodi medendi : Si ille, dixi , cui ſangvis mittendus eſt, quoniam morbus miſſionem expoſcere videatur, *triginta* [c] *annos natus ſit*; *ſed laxus*, *& mollis* ; *pingvis* , *& albus* , *ac gracilibus venis*, *huic* , *aut planè ſanguinem non mittes* , *aut parùm detrahes* : *Et omni-*

a. b. Gal.1. ad Glauc. cap.14.

c.Gal.meth. med.lib.11. cap.14.

nò quidem non mittes in tempore æſtatis, & regione æſtuoſa, & cœli ſtatu calido, ac ſicco; parùm detrahes in reliquis tum anni temporibus; & tum regione, tum cœli ſtatu.

Res adeò plena diſcrimine mihi viſa eſt ſanguinis detractio, ut monuerim debere Medicos ſecta vena [a] pulſanti arteriæ admovere digitos;ad hoc vt ſi videat, quod frequētiſſimè cōtingit,dejici pulſus, fluentem cohibeant ſanguinem: tanta inquam res non eſt committenda barbitonſoribus, ut nunc committi audio: meis autem temporibus ipſi Medici chirurgi erant, & venas ipſi ſecabant, cùm ſecandæ videbantur.

[a]: Gal. de cur. rat. per ſang. miſs. cap. 12. & alibi.

Inſuper, ſecta vena, inſpiciendum duxi, an is, qui effluit ſanguis caſu, vel fortuna aliqua ſit is, qui morbum facit;aliàs ſtatim ſupprimendus eſt. Qua de re multa cùm poſſint diſputari, maximè poſt compertum ſanguinis motum; quæ hujus loci non ſunt; omittendum tamen non eſt aliquando vel caſu, vel etiam medici ſolertia venam incidi varicoſam, vel varicoſæ proximam; è cujus foramine non tam ſanguis, quàm quid aliud reſtagnans in illo vaſe educatur, quod morbi alicujus cauſa ſit: ac ſi ſanguis appelletur; meis tamen vocibus ſi fas eſt illud nominare, melancholicus dicendus eſt. Ac quidem ſi conjectura medicum fefellit, &

inci-

inciſa vena, tum a *fluens ſangvis non videatur melancholicus*, qualis in venis varicoſis contineri ſolet, *ſtatim ſupprimatur*: Quæ conſentiunt iis, quæ ad Glauconem, cùm de quartana loquerer, ſcripſi.

a. Gal. de locis affectis lib. 3. c. 7.

Et venæ quidem, quas ego aperui mulieri jam octo menſes purgationis menſtruæ ſuppreſſione laboranti, quæve extenuatiſſima erat, varicoſæ videbantur; quales circa ſedem, & pudendum, & aliquando in tibiis fieri ſolent iis, quibus menſtrua ſupprimuntur. Quas ego ſecui, *eminebant venæ ſanguinis plenæ, colore lividæ*: ſcilicèt varicoſæ erant, & reſtagnanti melancholico ſanguine repletæ. *Reſciſſo autem vaſculo liquidæ pici, & colore, & craſſitudine ſimilis ſanguis emanabat: ob idipſum ſanè multò magis viſus fuit largiter eſſe evacuandus*. Ac tutemet facilè affirmabis, Eraſiſtrate, ſanguinem illum fuiſſe aut omninò, aut magna ex parte reſtagnantem, & quem ego melancholicum appellare ſolitus fui; ac qualem in hæmorrhoidalibus venis aliquandò colligi in ſuperioribus ſermonibus noſtris tu dixiſti.

b. Gal. in l. 6, Hipp. de morb. vulg. com. 3. text. 29.

Enim verò ſi hujuſmodi, non fuiſſet humor in illis vaſis coadunatus, utique non profuiſſet detractio.

Poſſem his, quos ſupra adduxi alios addere, qui pulſum habent arteriarum in magnitudine, & vehementia inæqua-

lem

c. Galen. de cur. rat. per ſang. miſs. c. 4. & l. 12. meth c. 3.

Digitized by Google

lem: qualis contigit iis,qui crudis abundant humoribus ; & qui pulſum habent ſimilem pulſui Antipatri Medici,quem tradidi in libris de locis affectis. Poſsem addere alios multos.Sed non eſt cur te diutiùs morer,Eraſiſtrate ; res enim nunc facilè ad exactum calculum deduci poteſt : ut indè cognoſcatur,Ego nè an plerique eorum,qui immeritò Galenici nuncupantur , ſanguinem ſinè ulla recta ratione profundant ægrotantium . Vide quæſo. Eraſiſtrate.

Quinque ſunt Mundi plagæ ; binæ frigore, geluque ſemper rigentes; tertia Solis ſemper exuſta calore: in quibus propter intemperatam nimis aeris conſtitutionem, quantum mihi viſum fuit,ſanguis mittendus non eſt.

Remanent aliæ binæ ; utraque inter alterum tropicorum , & alterum polariũ circulorum comprehenſa, quæ licèt aliarum reſpectu temperatæ dicãtur;regiones tamen habent, quarum, quæ ſunt torridæ Zonæ proximiores,fervidum item,& ipſæ aerem habent: quæ verò altiorem, quàm reliquæ ſupra horizontem aſpiciunt polum , & ad ſemper algidas magis accedunt Zonas, frigoribus item ipſæ , nivibuſque , geluque infeſtantur;& in his etiã mihi viſum fuit ſanguinem non eſſe detrahendum.

Re-

Reliquæ verò Regiones, quibus maximè ſermo noſter adaptari debet, propter ſolis acceſſum, atque receſſum ab uno ad alterum tropicum circa ſolſtitia calores, aut frigora patiuntur: ſuntque qui nonnullorum aſtrorum aſpectus, atque exortus non parum ad hoc contribuere exiſtiment; ut canis,& caniculæ,ex.gratia,quibuſcum quando oritur ſol, dies eſſe conſuevere calidiores, & ſicciores, & circa ſanitatem magis periculoſos. Et his quidem temporibus neque convenit ſanguinem mittere: ut ſupra dictum eſt.

At ex iis, qui reliquis temporibus ægrotant, ſubtrahendi ſunt illi, qui ex defectu potiùs, quàm ex copia humorum nullibi reſtagnantium malè ſe habent: quibus neque convenit detractio; ſed vel reficiendi tantùm ſunt; vel reficiendi ſimul,& alterandi.

Ex iis ægrotantibus,qui ſuperſunt,ſubtrahendi etiam ſunt illi,in quibus ſuperabundant quidem humores nullibi reſtagnantes, ſed vitioſi, & aut nimis crudi, aut nimis ſuperexcocti ſunt: in quibus,ut ſupra dictum eſt,tnm per ea,quæ ego docui; tum per ea,quæ docuit Hippocrates, non ſanguinis miſſio, ſed pharmacum convenit, excedentem particularem humorem educendi facultatem habens. Et quandoque neque pharmacum eſt exhi-

bendum his; ut fuſè explicavi tum alibi; tum meth. lib. 12. cap. 3.

Ex reliquo numero ſubtrahe numerum eorum ægrotantium, in quorum corporibus *reponi a ſanguinis aliquid ad curationis ſpatium debebit; quò minùs intempeſtiuè nutrire neceſſitate ulla cogamur*: & eorum ſubtrahe numerum, qui non laborant Magno, ſive vehementi morbo; eo ſenſu, quo verba hæc accipi debent.

Ex reliquo numero, eorum ſubtrahendus numerus eſt, qui vigentem ætatem non habent. Subtrahẽdi ſunt pueri, qui decimumquartum annum non attigerunt; ſubtrahendi ſunt ſenes: quibus omnibus, ut dixi non convenit ſangvinem mittere, etiam ſi morbus videatur magnus.

His ſubtractis ex iis, qui ſuperſunt, demendus eſt eorum numerus, qui corpora habent imbecilliora; virium enim robur requiritur ad miſſionem ritè celebrandã.

Subtrahe item ex reliquis tertiana exquiſita laborantes; ſubtrahe tertiana ſpuria; quartana; quotidiana; & continua laborantes; quibus niſi multa concurrant, ut Glauconem docui, & ſupra expoſitum eſt, non debet mitti ſanguis; ac ſi inciſa vena non is fluat, qualis opus eſt, ut educatur ſiſtendus eſt fluxus.

Subtrahe etiã ex reliquis eos, qui os vẽtriculi afflictum habent; & eos, quibus in

tran-

tranſitu alicujus ſubſtantiæ, quæ vomitu *rejecta* eſt, os ventriculi offenſum habent.

Et eos etiam ſubtrahe ex reliquis, qui febres habent cum ventris profluvio aliquo *quamvis non ſit pro multitudinis ratione* qui omnes ſanguinis detractione *in graviora pericula ducuntur*. Subtrahe eos, qui vigilias, & dolores paſſi ſunt diuturniores; & eos, qui abſtinentiam diu toleraverunt; & eos, qui magnam aliquam evacuationem habuerunt.

Ex reliquis, Eraſiſtrate, ſubtrahe, qui mollem, & humectam, & diffluentem habent carnem. Deme eos, qui ſupra modum craſſi ſunt; & macilentos. Subtrahe, Eraſiſtrate, corpora laxa, mollia, pingvia, & alba; ac gracilibus venis.

Hos omnes ſi ſubtraxeris; pauci profectò ſupererunt; quibus ſanguis mitti debeat: ut illud mea etiam doctrina manifeſtum factum fuerit, quod non ſemel monui, pluries errare, qui frequentiùs ſanguinem mittunt; quàm qui omninò abſtinent à ſectione venarum.

F I N I S.

Irrepſerunt errores nonnulli, ut fol. 32. in margine affectus. leg. effectus. fol. 49. lin. 8. referantur. leg. referuntur. fol. 74. lin. 24. magnus. leg. magnum. fol. 75. lin. 24. robur leg. rubor. fol. 98. lin. 5. Dedonæo. leg: Dodonæo. Et alii non pauci; qui tamen facilè adverti poſſunt.

INDEX

A

Abſceſſus eſt locus determinatus ad depoſitiones. 167. in Thaſo. 225.
Abſtinentia quæ mala progignat. 65. quę bona. 69. 70. ut præcaveantur mala. 71.
Aciditas tumorum cauſa; imaginata ſtupefacit dentes. 79. 80. non omnia acida coagulant; ac acido, & aciditate non explicatur rerum natura. 81.
Addendum ſæpè ſanguini, ut melior ſit. 201. adduntur multa mutata tamen ſpecie. 21.
Aegroti non ſanantur ſang. miſs. ac illi, quibus non mittitur, non ſunt idcirco immortales. 195.
Aere ſang. perfici poteſt. 87. aeris mutationes. 214. malignus & peſtilens non explicatur. 216. æſtuoſus, & nimis frigidus non admittit ſang miſs. 344.
Aetates non admittentes ſang. miſs. 343.
Angina. 75. remedia Galeni. 129. 193. aliquando curari nequit. 202. non ſanatur ſang. miſs 214.
Animal ſinè humoribus non poteſt vivere; neque diù ægrotat ex abundantia. 199. omnibus animalibus quid analogum menſtruo muliebri movetur in utero. 160.
Animi affectus mutant ſanguinem. 36. non ſunt ſine corporis motu; faciunt, & curant morbos. 143. 234. 252. 265. 275. Excitantur ſang. miſs. 234. 253. deliquium ex non magna ſang. miſs. 237.
Animus res non juvativas facit juvativas. 255.
Animi affectiones quædam non animaduertuntur, neque ab ægrotantibus, neque à Medicis. 288.
Animi affectiones ſive ſalutares, ſive noxiæ, aut mortiferæ facilè quandoque excitantur. 287.
Animus intentus alicui operi juvat, nocetve. 273.
Animum corrumpentia. 294.
Anxietates non ſemper ſedandæ. 70.
Apologia Galeni. 293.
Aquoſitates ſuperabundantes faciunt tumores. 108.
Aquarum impuritas non copia ſæpè noxia eſt in fluminibus. 197. purgandæ aquæ, & adaugendæ ſæpè ſunt, non

 dimi-

diminuendæ.199.
Archeus.19.80. pacato, vel indignato ſiſtitur, vel augetur fluxus ſang.128.
Argumentum deſumptum à multitudine teſtium fallaciſſimum.97.
Ariſtotelis varia fortuna.317.naturæ definitio.146.
Ars movendi animos magna in Socrate. 289. volandi difficilis, ſed non impoſſibilis.313.
Artifex nihil novi pònit in natura.147.149.
Aſclepiades damnabat purgantia.49.ajebat plenitudinem non eſſe continentem morborum cauſam. 59. obſervavit Romæ pleuriticos pejus ſe habere à ſang.miſs.95.
Aſthma.245.
Aſtrologi.138.139.
Aves, quæ meliora pariant ova.160.

C

CAlor naturalis.50. caloris perceptio plerunque eſt effectus non cauſa morborum. 76. non eſt cauſa inflammationum.82.
Calefaciat ne,an refrigeret ſang.miſſio.44.
Canes abſtinentia ſanantur à multis morbis.69.
Caro mollis, & cæt.vide corporis habitus.349.
Cauſæ magis, minuſve latè diffuſæ ſæpè non differunt.217.
Chryſippus non ſecabat venas. 94. ne nutrire cogeretur, in quo imitatus aliquo modo à Galeno eſt.334.
Circulatio multarum ſubſtantiarum in animante.20.
Circumciſio non eſt ſymbolum phlebotomiæ.92.
Cleomenes illudens vanitates Aegyptiorum.175.
Combinatio mala.131.
Concretus in parte affecta poteſt eſſe humor, cum reliqui humores in aliis partib.ſunt liquidiores, & rarefacti.89.
Coagulationes in parte determinata.167.168.
Cogitatio movet uterum. 160.
Corporis qui habitus non expoſcat ſang.miſs.349.
Cornu cervi ſpiritus in febre cum delirio. 268.
Criſis prohibetur, vel retardatur ſang.miſs. 85. 205.228. quandoque impedienda,vel retardanda.88. per ſang.eruptionem. 166. 224. cui non æquivalet venæ ſectio. 163. 205.225.278.
Crudior ſanguis non expoſcit ſang.miſs.42.67.327.
Cu-

Cucurbitulæ ſcarificatæ.127.applicatæ hypochondriis non cohibent fluxum ſang.127.128.

D

DEcedunt, & adduntur ſemper multa animanti mutata tamen ſpecie,atque forma. 21.
Deceptiones hominum circa res graves.96.
Deliquium animi.236.237.
Delirium. 264.266.
Denſitas cutis. 68.
Deſtillatione eliciuntur multa, quæ priùs non inerant rebus. 38.
Diatritarii. 69.
Diocles de vi rerum cognoſcenda. 26.
Diſruptio vaſorum. 73.
Diſſipatur ſemper aliquid in animante. 13.
Divites cauſa malorum. 297.301.
Dolor ſæpè eſt effectus, non cauſa morbi. 76. eſt animi affectus quidam.78. deliniendus aliquando, aliquando verò non. 206.
Dolor factus remiſſior ſang.miſs. non tamen à ſanguine illo excitabatur.277. quando expoſcat ſang.miſs.347.

E

ERaſiſtratus diligens, ac curioſus non memit ſang.miſs. 6.Sectatorum ejuſdem inanes rationes. 10. Facultatis nomen rejiciebat. 18. cujus doctrina floruit Romæ.96. Multa ſcripſit, quæ perierunt. 325. Non appellabat humores calidos, aut frigidos. 324. ſecabat corpora vivorum. 174. fuit nepos Ariſtotelis. 146. Falsò accuſatus â Galeno, & Theutra. 178. 179. 180. Clarus probitate morum, & doctrina 324.
Eryſipelas. 1. 2.
Evacuatione ſemper indiget animal.12.varia ſunt,quæ evacuantur,etiam pro vario exercitii genere. 13.14.20. quæ evacuationes aliquando tentandæ ſunt.170.
Eventus, & experimenta ſæpe narrata ſunt; quibus varitatibus, & falſis diſciplinis videri poſſit adhibenda fides. 98.
Experimenta quædam ſæpè narrantur, quæ in dubium revocari debent. 98.

F

FAcultates appellabat Gal. incognitas rerum cauſas. 17. Febris cum humorum cruditate non admittit ſang. miſs. 331.
Febris natura. 15. 19. non eſt primarius affectus. 16. ſanat pleroſque morbos. 213. in ſtatu ſive totius morbi, ſive paroxyſmi non admittit ſang. miſs. 74. maligne. 216. cum delirio. 264. ephemera. 269. tertiana. 270. febrilem paroxyſmum inhibent multa facta ante paroxyſmum. 271. Synochus. 276. quibus in febribus vena ſecundū Gal. incidenda ſit. 339. tertiana. 341. quartana. 342. cōtinua. 342.
Fides. 254. vide animi affectiones. Fides, & confidentia. 319.
Figuræ minimè fieri poſſunt. 148. infinitę ſunt in corpore quovis. 148.
Fluento rapidiori faciliùs aufertur, quod alicubi impactum hæret. 103.
Flumina purgari debent, non averti. 197. addendæ ſunt ſæpè ipſis novæ, & puriores aquæ, ut minora inferant damna. 198.
Fluxus ſang. è naribus, & hæmorrhoidibus nō curatur ſang. miſs. 248. concitatur ſpaſmo fibrarum. 249.
Fortuna, & caſu, quæ fieri dicantur. 128. dum ſanguis mittitur boni, vel mali aliquid fit. 147.
Frigido cœli ſtatu, & in frigida temperatura non convenit ſang. mittere. 43.
Frigiditas à miſſo ſang. 240.

G

GAlenus mittebat ſang. cum parùm recederet à naturali ſtatu. 39. Duplicem ponebat plenitudinem. 40. neminem ſervavit eorum, qui pulmonum ulcere laboraſſent, aut diutiùs ſang. expuiſſent. 187. 188. 189. 190. 191. decipiebat, & decipiebatur. 208. erat Medicus. 230.
Galeni principiis non magis inexplicabilis eſt peſtis natura, quàm ſcabiei. 221.
Galeni Apologia. 293.
Galenus quam occaſionem habuit ſcribendi contra Eraſiſtratum. 304. librum ſcripſit de cur. rat. per ſang. miſs. non ex ſua voluntate. 307. difficultates multas poſuit in mittendo ſang. 310. Laudes Galeni. 322. Quidam ejus ſectatores quibus verbis decipiantur. 337.

Glan-

Glandularum ductus cogniti antiquioribus. 17.18.
Glauco vir conſularis, & philoſophus.341.

H

HAemorrhagia ſiſtitur ſang. fumo. 282.
Hæmorrhoidalium venarum fluxus ut fiat. 162.249. ut juvet. 163. 164. eo retento fieri poſſunt morbi. 164. præſtat aliquando diutiùs fluere hæmorrhoidas. 165. non tantùm ſanguis fluit ab hæmorrhoidibus. 165. hæmorrhoidali fluxui non æquivalet ſang. miſs. 165. neque idem curatur ſang. miſs. 248.
Helmon febris eſſentia. 19. inflamm. cauſæ 79.
Hepar non ſanatur ſectione ſaluatellæ. 127.
Higmori ſententia circa affectiones hyſtericas. 171.
Hippocrates varii, & ejuſdem non ſunt ea, quæ dicuntur Hippocratis. 7.93. quando mittebat ſanguinem 38. ſecabat ſaluatellas affecto liene, vel hepate. 127. 128. rarò ſecabat venas. 95. Vinum præbebat in quibuſdam inflammationibus. 130. 131.
Hiſtoria puellæ Chienſis. 178. muliercula romanæ. 181. alterius mulieris ſang. expuentis. 192. aliorum hæmoptoicorum. 257. Critonis. 193. alterius anginoſæ. 194. Anaxionis. 212. aliorum pleuriticorum. 212. 249. capite, & latere dolentis. 277. Peripneumoniæ. 256. Aſthmaticorum. 245. Palæſtritæ, & alterius febrientis. 229. 238. febris cum delirio 264. febris ex vini potu. 269. ex immodico exercitio, & inſolatione. 270. tertianæ. 270. Synochi. 276. capitis torpore, & ſomnolentia laborantis. 281. Variolis laborantiũ. 282. Puerperarum. 284. Mulieris febrientis hęmorrhagia ſanatæ. 203. Medici cui caput dolebat. 205 ſomniorum Galeni. 206. 207. Ophthalmia laborantis. 207.
Homo credulus. 8. in dubiis propenſior eſt ad faciendum, quàm ad non faciendum 9. facilè decipitur. 97. 174. 175. 308 decipiendus nõ rarò eſt. 320. ſæpè timet, aut ſperat ab iis, quæ omnino vana ſunt. 175. plures habet naturas. 140.
Humores crudi, aut aliter vitioſi non expoſcunt ſang. miſs. 111.
Hyſtericæ affectiones non ſanantur ſang. miſs. 171. quin non rarò fiunt graviores. 172.
Hydropicorum aquæ non ſunt affatim evacuandæ. 72.

I

Japponenſes non ſecant.venas.118.
Ignis in corde,vel ejus analogum non roboratur,neque ſuſcitatur ſang.miſs.54.55.
Imaginata aciditas ſtupefacit dentes. 79. Vide animi affectiones.
Incantationes.241.255.263.
Inflammatio.16 quid ſit.75. cauſæ ejuſdem eodem loco, & ſequentibus; item fol.100.mutationes in inflam.quæ ſint 77.79.plenitudinem dicit in parte affecta.81.excitari poteſt à re molis exiguæ.82. plerarumque remedia inflammationum.104.129.130. quando admittat ſang.miſs.89. non curatur ſang.miſs.quidve expoſcat. 90. ab aquoſitatibus.108.
Inquietudines quandoque ſedandæ non ſunt.70.
Inſenſibilis traſpiratio ſufficit ad humores diminuendos.72.
Intemperantia cauſa multorum morborum.131.
Iſidis Sacerdotes.321.
Iudicium difficile.256.

L

Lentor ſanguinis. 114.1 6.
Ligatura. 184.in ſang ſputo.260.
Loci ſalubritas ab extorum inſpectione.98.

M

Marinus anatomicus cognouit ductus glandularum proprios.17.
Medicamentorum, aliarumque rerum vires omnes non poſſunt dignoſci ab odore, ſapore,ſimilibuſque.26.
Medici nunquam ſecantes, ſemper ſecantes venas Galeni tempore.8.305.Clariores rarò,vel nunquam ſecarunt 92. 93.veluti vates,& conjectores, & augures ſæpe contraria affirmant.96. clariores fiunt ſi populo obſequantur.9 eorum judicia de ſang.bonitate, aut malitia plerunque vana.25. Imitatores naturæ. 145. quomodo illam debeant imitari. 155. 159. ſæpè excuſandi ſi non ſanent à morbo. 202.Medicorum mores Galeni tempore.303.
Medici ſibi conſulentes.318.
Mens hominis an poſſit aliquid abſque corporis concurſu. 141.res non juvativas facit juvativas.255.
Menſtrua purgatio ut fiat 157.deficiente nihil prodeſt ſang. mit-

mittere.158.non eſt omnibus ſimilis,& quare.161.quibuſdam fit,etiam dum utero gerunt,& quare.161,
Mercurius ad luem veneream,ad ſcabiem.242.
Modi varii videntur facere corporum varias naturas.142.
Mollia corpora non ferunt ſang.miſs.43.
Morbus eſt natura.145.qui fit à copia ſang. ſanatur ſponte naturæ.66.à cauſa uniuerſali ſæpe non differt ab eo, qui fit à particulari.218 2:0 non eſt,qui miſs.ſang.certò curetur.98.242.284. in morbis non quantus, ſed qualis ſit ſang videndum eſt.196.202.
Morbus ſæpe non admittit medicinam.202.
Morbus magnus, & vehemens, an idem. 337. minus vehemens quandoque periculoſior.337.
Mores hominum Galeni tempore.301.
Mors, & vita natura ſunt. 145.
Mortui multi ſang.miſs.nullus ob omiſſam ſang.miſs.177.
Mulieri menſtrua moventur propter ea, quæ præparantur in utero.157.nō à copia ſang.quæ fit in toto corpore.160.
Muliercula romana, quam refert Gal. non eſt mortua ob omiſſam ſang.miſs.181.

N

NAturæ variæ definitiones. 134.135.139. uniuerſi. 144 Ariſtotelis definitio.146.151.
Naturam cum dicunt quidam, veluti Dæmonem intelligunt.137.
Natura omnia comprehendit, & præter naturam nihil eſt. 139.145.omnia fiunt.154.
Natura corpori videtur diverſa propter varios modos.143
Natura rei eſt ipſamet res. 140.
Naturarum concurſu vario, varia fiunt vel ſalutaria,vel perniciosa.144.
Natura ignis non eſt aſcendere; lapidis non eſt deſcendere. 150.151.
Naturæ imitator Medicus,& quivis alius.145.146.
Naturam ſingularis rei difficulter imitari poſſumus.156.
Natura non debet perturbari.227. an ſemper vide etiam fol.145 155
Neruorum diſteſſio. 347.
Norma,qua poſſet dignoſci,an juvet ſang.miſſio,173.

Ob-

O

OBſtructio, aut denſitas cutis nunquam tanta eſt, quin multum diſſipetur. 68. in inflammationibus. 76.
Occaſiones, quibus animi affectus excitantur. 287. 288. 290.
Ophthalmia. 129. 130. 207.
Opinio juvat, & nocet. 253. vide animi affectus varii.
Os ventriculi affectum prohibet ſang. miſs. 346.

P

PAronychia, & alia quævis levis inflammatio non ſanatur ſang. miſs. 99 non differt à pleuritide, niſi ratione loci. 100.
Parotides non fiunt à plenitudine vaſorũ ſanguiferorũ. 196.
Pars affecta locus eſt ad criſim ſuſcipiẽdã determinatus. 87.
Paulina decepta ab Iſidis Sacerdotibus. 321.
Peccatum nihil ponit in natura. 139.
Pectoris morbi nonnulli curatu difficiles. 189. 190. 191.
Peripneumonia. 77. 114. 214 veſicantibus ſanata. 257.
Perceptiones moleſtæ ſunt animi affectus, qui non fiunt ſinè aliqua in corporeis organis mutatione. 78. vide dolor; animi affectus.
Peſtilens, & malignum, quod dicatur Galeno. 217. 221.
Plenitudo 40. malè comparatur viribus 45. 53. niſi immineat diſruptionis periculũ non expoſcit ſang. miſs. 56. 57. quo ad vaſa, quibus contingere poſſit. 58. poſt unam, vel alteram diem à morbi principio non datur 59. nemo perit plenitudine vaſorum in quibus nihil reſtagnat. 195. Plenitudo partis affectæ in tumorib 81. nõ tollitur ſectione venæ etiam ſi proximæ. 90. plenitudinis remedia. 333.
Populi facilè admittunt ſuperſtitiones, & vanitates. 99.
Præcipitationes in ſanguine. 167. 168.
Principes ſunt malorum cauſa. 297.
Principia medica nonnullorum comparantur, & iiſdem urgentur difficultatibus 36. an iiſdẽ poſitis conveniat ſang. mittere ibidem, & 109. vſque ad 114. depreſſa cum ſunt non eſt ſanguis mittendus. 43. quantum timenda eorundem exaltatio 115.
Profluvium ventris prohibet ſang miſs. 346.
Puellæ Chienſis hiſtoria. 179.
Pueris Galenus non ſecabat venas. 39. 343. ſimilibus rationibus neque aliis ſunt ſecandæ. 57.

Putredo,& putreſcens humor ſunt voces quarum adhuc nõ patet ſignificatio.238.difficulter explicantur.332.

Q

Qualis ſit humor in vaſis videndum eſt, nõ quantus.196.
Quartana.242.an expoſcat ſang.miſs.342.

R

Rapidiori fluento ſępè facilius liberatur pars affecta.103
Rarefactio repentina ſanguinis. 56. in parte determinata corporis.167.168.
Rationibus iiſdem quibus aliquando ſanguis mittendus nõ eſt, unquam mittendus.216.
Refrigerat potiùs,quàm calefaciat ſang.miſſio.44.
Reges malorum omnium cauſa. 297.
Romanorum providentia circa divinatorias . 298. Romani caruerunt Medicis,ſed non Medicina.299.
Romæ pleuriticos pejus habere à ſang.miſs.obſervavit Aſclepiades.95.
Regiones,quæ nõ admittunt ſang.detractionẽ.344.350.352

S

Salivales ductus cogniti antiquioribus.18.
Salvatellæ adaperti juvat illis , qui fidem habent in hac ſectione.253.
Sanguis hædi, & capræ quos adjuvet.130.
Sanguis conſtat ex partibus heterogeniis. 38. non circumducitur gravitate.201.Sanguini aliquid permiſcetur in corde.54.arterialis differt à venali. 53. dum animal bene ſe habet non eſt ſemper ſibi ſimilis in vaſis.22.videtur tamen ſimilis.23. poteſt in vaſis eſſe vitioſus. 27. ulteriori elaboratione in vaſis liqueſcit magis,& fit fluxibilior.117.
Sanguis comparatus lignis viridibus , aut ſiccis . 51. incrementum,vel decrementum ejuſdem non ponit neceſſariò vires majores, vel minores. 48. Non eſt accipiendus , ut pondus extrinſecum . 45. inter ea numerandus in quibus vires conſiſtunt . 45. 46. 51. ad vitam conſervandam eſt magis neceſſarius,quàm brachia,& crura.48.
Sanguis glutinoſus.114.115.detractus è pleuriticis pellicula albicante obducitur.106.
Sanguis an poſſit ſuperabundare in vaſis.40.
Sanguis ſæpiſſimè additionibus perficitur.201.perficiendus, non diminuendus.86.
San-

Sanguis utilior pure, & aquis hydropicorũm, quæ ſæpè non ſunt conferenim evacuandæ. 72.
Sanguis ab hæmorrhoidibus fluens. 162. ab utero. 157. ſponte ab aliis partibus. 168. 224.
Sanguinis motus, atque via deſcribitur. 120.
Sanguinem non miſiſſe non fuit cauſa mortis. 177.
Sanguis, qui mittitur ſecta vena, ſemper habet plus utilis, quàm inutilis ſubſtantiæ. 200.
Sanguinem detrahere non ſolùm an non noceat, ſed an profuturum ſit, videndúm eſt. 12.
Sanguinis detractione nihil aliud neceſſariò fit, niſi quod reliquum ſanguinis minus eſt. 24. 30. 35.
Sanguinis detractione an vomitus excitari: ſudor, urinæ provocari; & alvus ſollicitari poſſit. 236.
Sanguinis miſſio vel retardat, vel impedit criſim. 85. vide criſis: retardat variolorum eruptionem. 283. niſi adſit viriũ ſuperabundantia ſemper nocet. 103. 115.
Sanguinis miſſio occaſionem præbet animi affectionibus, & poteſt ex ſe nocere. 290. nullus peculiaris affectus, ſed omnes eadem excitari poſſunt. 154. 290.
Sanguinis miſſione non reaſſumitur ſeſiùs in vaſa id, quod alicubi, impactum morbum facit. 102. 126. non detrahitur aliquid à parte affecta. 119. 124.
Sanguinis miſſione propriè neque ſiſtitur, neque exacerbatur ſputum, aut fluxus alius ſanguinis. 262. eademque torquentur miſerè ægrotantes febribus intermittentibus. 268. non aperiuntur venæ uteri. 192. non detrahitur vitioſum potiùs, quàm utile. 200.
Sanguinis miſſio nullius morbi eſt remedium certum. 268, 94. 285. 241. & in ea nunquam ſatis fidendum eſt. 244. non prodeſt cum quædam præcipitantur, aut coagulantur in parte corporis determinata. 169. an unquam ſit neceſſaria 222. in morbis convulſiuis. 276. fortuna, & caſu aliquid præſtat boni. 128. 350. juvat aliquando, vel nocet veluti ſignum pentagoni. 76. 241.
Sanguinis miſſione liberaliori tres vidit mortuos ſolus Galenus. 286. damna liberalioris ſang. miſſ. 240.
Sãguinis miſſio an poſſit ſemper prodeſſe, & quomodo. 288. 290. an conveniat in quacunque ſang. abundantia. 65. minus convenit cum morbus eſt in parte determinata. 83.

Sanguinis rectè mittendi difficultates, quas poſuit Galenus. 310.313.344.345,& ſeqq.
Sanguinis miſſio poſt potum largiorem liquoris vinoſi. 67. facit leipothymias.68. non convenit in tempeſtate frigida,aut calida nimis in cruditate humorum;ſtomacho malè affecto,ut neq;corporib.mollibus,atq; humidis.43.352
Sanguinem detrahere,& cibos offerre ſæpè idem eſt,ac meliores liquores educere,& pejores intrudere.69.
Sanguis quando mittendus. 64.244.288. ſecundùm Thomã VVillis. 27.100.106. quando ſecundùm Gal. 326.335.& dum mittitur pulſus arteriarum ſunt obſervandi.350.
Sanguine crudo,& notabiliter vitioſo non eſt ſecanda vena ſecundùm Gal. 39.326. neque qu vis abundantia optimi ſang.venæ ſectione diminuenda eſt.330 333.
Scopi mittendi ſanguinis. 343.
Sectatores 306:318.
Senioribus venæ minimæ ſecandæ.343.
Somnia Galeni.126.127. haud iniquè accepta.321. Aegrotantium aliquid poſſunt denotare.209.
Spaſmus dolorificus ſinè copia humorum.277.
Spiritus non ſunt [illegible] ſeparati à partib.craſſioribus.37.
Sputum ſang exa[illegible]tum venæ ſect.259.130.
Superſtitiones paſſim admiſſæ.97.[illegible] poſſint juvare,& quomodo.175.254.circa ſomnia.321. vide vanitates.

T

TErræ atomi in animali præcipitantur ab humoribus in una potiùs corporis parte,quàm in alia.168.
Tertiana exquiſita,& notha an expoſcant ſang.miſs.341.
Theriaca ex vino ad viperæ morſum.242.
Theutras Galeni commilito. 180.186.193.195.306.
Timor facit ſpaſmum cynicum. 143.
Tophorum concretiones in animali. 168.
Tumor in quo mutationes ſunt celeres.77.80.plenitudinem dicit partis affectæ tantùm.81.ſæpe eſt pars determinata ad excipiendũ inutiliores partes ſanguinis. 157.84. fieri poteſt deficientibus potiùs,quàm abundantibus humorib. in toto corpore. 196. ſæpe tumores non admittunt medelã.202. nõ ſanantur miſs.ſang.210.tumores in thaſo.225.

Vani-

V

Vanitates paſſim admiſſæ.97.175.an poſſint juvare.254. 241.273.aliquando inhibent paroxyſmũ febrilẽ. 274.

Variolis laborantium hiſtoriæ.282.ſang.miſs.216.

Vaſa in animante multas pati poſſunt repletiones,& inanitiones ſinè incommodo . 58. poſſunt de repente intumeſcere,& diſrumpi.60.exinanita nõ reaſſumunt faciliùs *id* quod extra ipſa alicubi hæret. 126. 102. vaſorum diſruptio in parte determinata . 73. diſruptio maximè timenda. 64. Vaſa Turgidiuſcula conferunt viribus. 52.

Venæ quæ ſecari ſolent in pleur.& perip.120. ſalvatellæ ſectio juvat iis,qui credunt in illa.253.

Ventriculi vires dependent ab humoribus in ventriculum confluentibus.46.

Veſicantia.257.

Veteres ex iis,quæ cognoverunt,facilè potuiſſent deducere ſauguinis motum . 16. cognoverent ductus proprios glandularum.18,

Vires animalis in quibus conſiſtant.51.[illegible]tque hæc in quibus conſiſtunt veluti in circulo diſp[illegible]ita.52.inter hæc eſt ſanguis.46.47.49.[illegible]An detur vir[illegible] [illegible]erabundantia,quã expediat ſang.miſs.diminuere: 1[illegible] [illegible]5.115. virium robur in ſanguinis miſs.[illegible]4.

Vitioſum aliquando ſinendum in vaſis.227.

Vlcus pars determinata ad excipiendas inutiliores ſanguinis particulas.167.

Vniverſi natura eſt ipſum uniuerſum.144:

Vóces quædam ſępè uſurpantur nihil ſignificantes.217.

Vota ſunt ponderanda Medicorum.97.

Vrina contentis ſaturata.225.279.Anaxionis.212.

Vterus non purgatur venæ ſectione.127.

VVillis in re anatomica celeberrimus.241. circa hyſtericas affectiones ſententia.171.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

[illegible]

Digitized by Google

Googl